

twczna i oddalacy wiernie i pewnie przeczcie, do gestow. harmonizujacych

70 platt.

ms. Slav. oct. 13.

1

Stefan Wierzyński

Wilno. VI. 21.

acc. ms. 1940. 41.

Szkole polskiej w Wilnie w dniu upamiętnienia.

Z czołowych kopalni Nerczynskich, z okrutnych ogn Krasni,
z potoków też wód, siarce, żelazo, żelazo, krwi strajon
płwadaś - bo Bóg dał kazał. - Niech się nie ciekli
ten, co przez nich żył w sercach naszych wojów,
co im dawaj przejaśnij nadaj proumicie
i podługujmat w duszy ślabe życia beluicnie.

Dziadonie wasi, którzy krowi pobalił skronie
mogli o łacie marzyć, nie imie widzieć tyłko,
kier ku niemu dręce wyciężaj adunie
to uszy, się woleroci cieknie duomu chwotleg
i tak im dobre kera, tak jasno, nesoło,
to ciekie zolaceniłi perzce, polsko szkoto.

Szkoto polsko, macierzy dusze natychi młodzieńców,
dy bóg jasny ciekie, co stroniase blaskami,
chociaż nad usami orkoni zawiżyłi postępienicy,
chociaż dnuwa przesławiani zawiżta nad usami,
wypięty o łacie tyłko matryfi w ukryciu,
szkoto polsko, dy piarobe kęzicie w naszem tyciu!

Kiedy się wiatr dręjawy nad wrogiem rozselał,
gdy krew się lata szrakunym purporowym wietem,

gdz uwarz Proroczeniu uispryucet' zwolat,
dy wstuzszona rostataj ubol'wieniu trafen,
co w sercach Polaki zyciu wzgornat'ig' szycie;
z krwi, stracon, kuku aru'et' byto dwe poizycie.

Przez dluzie wojny lata, w dzien zewieru,
stataj popzila, szlem, uicem' niezachwianu,
czad pizkuc, dobra, czym' wskazpizy'ze uau' w lusa,
by idat' zis uicem'ne tak' mal' barstowaciu
i bunc' zyciu, czumie uapowadciu tradz
godnie, uicem', po polsku do kraica pnetruozat'.

I dzisiaz cud zis dziec: na lej krwi wplakta
uau'ferat, co kucz' jezicy a kuszy uau' wpliera,
bo ozo szajis uajtra jui Pruzpuzpolotu
cibie, dy uau' szato, pod tuz' pizker zabiera,
korocz' ci szocisz' pnyndiciora na szkrocie
i jezic' berto w'itady' szkada w dwoje d'zouie.

Y szuon zis potegz wzgornat'is cuduz,
szuon zis uicem' szawozek pnyndicior' szuoz;
I to w'uzpale jui uo' jst' prazuciu' bozleg' szuozuz,
ale prauoz, jak' dawniej, pnet' lacy' byuado.
Juz' p'at'iaz' szuoz'oz, w dubrac' uau' uozoto,
bo dwoj' kucz'it' szuoz'icuz, szoga polska szuoto.

W'ituz. 31. I. - 1920r.
"Nasz kraj!"

Obroncom Wilna.

Nie topkasz wam standardy wiewce,
ani kwami wam piotek i pieknie,
widocznym wam się uszta kwiatów psk,
ni was radostny głos do botony ebroni,
ni lawe wam gromy usod zinnicy i nie ebroni,
ni w botny grafen brski.

Strasicie byli edalera od dieuni...
A dnoe byliście poungdy drojemni
Jesce wam bol weigę iari
i wspomnieni wstom [redacted] wam cudowne tygny
i maweni jesayde [redacted] obngony,
karkuols dufy dari.

Przysliście ludowa do kraję rodzonej
ziemi, krowiz waby obfici Skropicowaj,
by krowi tej zebrae ploy.
Dzis, gdy dnoe lade w przeszosci upytwa

*) kiedy rok jut

W duszach się Wilna z powaga odyma
dygnifa cudny drowan

Jduenia piersi wozosi nuda wykiosta,
reca tej dieuni daka usode wyrosta,
dwoicai ja gubit wrog.
Jecum my uia spytwarz slobnyte,
widnie serca kryklatowo cyzke
zadlonat Polsce Bog.

5.I.1919 - 5.I.1920.

Kolegom Wilnianom w
pierwszym rocznicy rok Bohaterskich
walk pod Wilnem.

"Stono dotuiernie"
I-1921.

Keteraun 1863r.

dał, co przyjeżdż krwiz barwione,
istnienia z umarłych nie potrzeba,
bo w duszach cięgle żyją one,
niekiedy stary rozżalanie,
w prawiczym edlach przyje w nieka.

I kamie nie druka lawron wienca
kiesi na srebrnie wieniam stromie,
bo zdumiy czoła i ramienia,
co stara barwi jak nieodkryta,
widac, co wese uogly stromie,

bo z namoty zremic, co sig polz,
choć wiew to nigdy przyuczenia sig,
wiec odgrotom walni, stala,
odbyłsi szabcl sig
I dwieci stromie w czasie glog,

ilad ich sig w duszach cięgle żyją,
miljanem uogly ueruc bdylen,

o dawnych, starożytnych kwary,
ty po radu mui kocy lwanu,
ty, w których rapat, uitości bdylen.

Nie kamie nie ipiewam kymion dwardy,
dla w asyph ugnion kymu podwardy,
do le granice, co powolaty
Polshi wskazywaj, wietkaj, cady,
w ofierze sglion cziopaleu...

I lawron kamie nie kładz wienca
na wabe srebrne sine glog wiozy...
Lawr kamie - to piewna potkpienia,
co wiedie bzytaj w boj mroliena
na kalg z starem losy.

Milno. I. 21.

"Jan Łożnara"

Wam Powiem, Zohierze!
rocznicę powstania, a onowic sie nad tym porozbiorywym, najlepšíj duze, gdyz wy uczuc
niekiedy stary rozżalanie, w prawiczym edlach przyje w nieka.
I kamie nie druka lawron wienca
kiesi na srebrnie wieniam stromie,
bo zdumiy czoła i ramienia,
co stara barwi jak nieodkryta,
widac, co wese uogly stromie,
bo z namoty zremic, co sig polz,
choć wiew to nigdy przyuczenia sig,
wiec odgrotom walni, stala,
odbyłsi szabcl sig
I dwieci stromie w czasie glog,
ilad ich sig w duszach cięgle żyją,
miljanem uogly ueruc bdylen,
o dawnych, starożytnych kwary,
ty po radu mui kocy lwanu,
ty, w których rapat, uitości bdylen.
Nie kamie nie ipiewam kymion dwardy,
dla w asyph ugnion kymu podwardy,
do le granice, co powolaty
Polshi wskazywaj, wietkaj, cady,
w ofierze sglion cziopaleu...
I lawron kamie nie kładz wienca
na wabe srebrne sine glog wiozy...
Lawr kamie - to piewna potkpienia,
co wiedie bzytaj w boj mroliena
na kalg z starem losy.
Milno. I. 21.
"Jan Łożnara"

Weteranom 1863 r.

Lat, co płynęły krwią barwioną,
wskrzeszać z umarłych nie potrzeba,
bo w duszach ciągle żyją one,
niekiedy stary rozdzwonione,
w prawiecznych echach pływają w nieba.

I wam nie trzeba laurów wienca
kłaść na srebrzone wiekiem skronie,
bo z dumy czoła i rumienica,
co starca barwi jak młodzieńca,
widać, co wasze mogły dłonie,

bo z Waszych źrenic, co się palą,
choć wiek je mgłą przyćmiewa siną,
wieje odgłosem walki, stała
odbłyśki szabel się kryształą...
I chociaż iskry w czasie giną,
I dwieście iskry w czasie giną,

Ślad ich się w duszach ciągle żarzy,
miljonem nowych uczuć błyska,

4
O dawnych, starych dziejach gwarzy,
Tę po zadumanej toczy twarzy,
Tę, z których zapal, miłość błyska.

Więc wam nie śpiewam hymnów chwwały;
dla Waszych czynów hymn pochwalny

Stefan Wierzyński.

Weteranom 1863 roku.

Lat, co płynęły krwią barwioną,
wskrzeszać z umarłych nie potrzeba,
bo w duszach ciągle żyją one,
wielkością sławy rozdzwonione,
w prawiecznych echach płynąc w nieba.

I wam nie trzeba laurów wienca
kłaść na srebrzone wiekiem skronie,
bo z dumy czoła i rumienica,
co starca barwi jak młodzieńca,
widać, co wasze mogły dłonie,

bo z Waszych źrenic, co się palą,
choć wiek je mgłą przyćmiewa siną,
wieje odgłosem walki, stała
odbłyśki szabel się kryształą...
I chociaż iskry w czasie giną,

ślad ich się w duszach ciągle żarzy,
miljonem nowych uczuć błyska,
o dawnych, starych dziejach gwarzy,
tę po zadumanej toczy twarzy,
tę, z których zapal, miłość błyska.

Więc wam nie śpiewam hymnów chwwały;
dla Waszych czynów hymn pochwalny
to te Granice, co powstały,
Polski wskrzeszonej, wielkiej, całej,
w ofierze synów całopalnej...

I laurów wam nie kładę wienca
na Wasze srebrne, siwe włosy...
Laur wam—to piosnka potępieńca,
co wiedzie dzisiaj w bój młodzieńca
na walkę ze starymi losy.

Wilno, 1. 21.

do k

Pols

wo

yc

ka

Lo

co

ka

Milno. I.

„Jan Łoś”

19 Kwiecień.

Miśrod krawaugh struy zabdgrta zorra dōda,
Miśrod sōlu, skazy roebkumiat jēkūy k'wīgk,
Miśrod hukku dīat radośnie dzuani rōda,
co nasem tōni jall skazyk dōwie kōyck.

Seroko z rozwardy cud - odawerze
i niyty jui nie wejnie w miasto wrog,
bo naszyk sero ostawis je puklene,
bo nasza dīat pōlūyge wrōt i drog.

I pōtynie piēsū - Kōlūosic jeryz pōmie,
i wōjka dīuni wōrōd jeryz dīrie ech,
bo tōt zycud, co dusyż dōkūit w tōnie,
co wōlūosic jui do wōjckich schodzi sōwech.

Do ilūis tōk, kōzjanōw Kōrū nazy,
jall sūwūa gōmūi, do wōllūi wōdōzē kōyck,
bo pōpōt jui rozpaczōnie cōwie uery,
bo zamert jui nēwōli bōlu kōyck.

I jeryz wōllk pōed uacūi w dōl zyc i ciele
i wōdie nas do kōzōyck zōtōyck brōm,
bo kōzōyis jui Kōlūosic pōdūi nūmōrē,
bo zōdōy i wōt zyc rozpōcōmōit uōm,

i kōzōyic cud dōwōnyj mē dōwōmē,
i niyty jui nie wejnie w miasto wrog,
bo naszyk sero ostawis je puklene,
bo nasza dīat pōlūyge wrōt i drog.

IV-21.

"Stowozōmōmē"

dokladi on am se oledwōdē z roznyj wōpōlōmōmē w "Dōmū dōmōmōmē" jōm dōwōmē

N deim Nyawolewia.

4
5

Hej, rozōpōwōtā zyc dōmū pōmōmōmē
Sōzōsōmē cudōwōmē, radośmē, bōw uierōy,
bo zyc Nēmōmōy rozōbōdōitā sēūiē,
kōdōy zyc sōkōm sēū mēkōmō pōrōdōy,
gōy dōlā dōzōjōw, kōwōtōy cōzōtōy bōmōmōmōmē
zōlōtē uōllūi i rozpōcōmōy uery,
gōy pōdōrōd jōmōy cud - rōzōmōmōy gōlōjōi
pōwōdōyē Pōllōmō dōwōw Pōmōmō w hōlōrōjōi.

Spōdōy cōzōtōy wōkōmō kōzōdōmōy,
mōmōmō mōsōkōsōi wōkōlōpōmōmōmō bōmōmōy,
gōjōy zyc Kōmōmō wōsōzōpōcōmōy rōmōy
i Kōlūosic dōdō opōtōy wō zōmōmōy,
wōrōy - cōmōmōmōmōmōmōmōmōy, sōy kōmōy
dōy zyc kōmōmō, bōy pōdōtōy mōmōmōmōmōy,
gōy wō kōmōmō sōmōmō sōy kōmōmō i sōmōmō
Kōdō nōmō - Pōllōmō dōkōi, sōmōmōmō iōbrōmōmō.

I sōmōmōmō jōmōmōy pōmōmōmōmōyē sōmōmōmō,
gōy cud zyc zōdōtōi wōllūi, wōkōpōcōmōmōy,
kōdōy Kōmōmō, kōwōtōy pōmōmōmōmō, gōlōmō
wōzōdōtō dōdōmō, co mōwōzōy opōmōmōy,

co, gdy wiktawa karała polnaka
kucit się w kralu, na niemo niepowinny
i zwolnit przytę przeciwni uwzględy
co radziła Warszawa i Wilno.

Dwa lata mijs, gdy losu kolejk
nad Wilnem polskie powiaty skandory,
kady się orty polskie nad nami chwytę,
kady je kęsić owinę bez miary,
gdy duo, edobnie uwzględy i uwzględy
mości opory w lepkę przykroci wiary
pranie w przedniej wolej wstępnę stacie
w swoim bętkie i polskim skandory.

Dwa lata mijs, gdy eudem wroty
polskiej i niemieckiej wiktowania pasini
wroty pokroci giny, gdy bagietę
buduję kęsić przed wrogów ciemi,
gdy uwzględy i uwzględy edredline skandory
zgnyti jak sen, co się ran jini przesli,
gdy zardkwiaty wroty edredline stacie
co pamiat polskie uwzględy kęsić.

9
6
y Kolesi: miary bez granic i konca,
Kolesi, co boskim eudem powinię,
co się rozpręta w jaskym blasku stacie,
gdy duch uwzględy na nowo uwzględy,
wroty, że ozywa na mędr i obronę,
co pamiat nami w stacie powinię,
co wroty wolej bokalesy, i jini
zgnyti na nowo Warszawa i Wilno.

16.11.21.

Składowane w drukarni
przez Golewskiego d. 19.11.21.
na okolicie drugiej rocznicy
Wygnania Wilna.

Jani, glos przed wiekiem
Jani, glos przed wiekiem wieklosi Mól ziskali,
szedli swajci wplyli siat re Franjeji kraje,
kumis piosciliy samotnie batwaly
i supes matam curoswia bajl.

Jani, glos przed wiekiem w slat bezlubny eiby
Cesare stona leciady uocarie,
watek jito glosno gadnie kotybe
i wiesie wiesi kumia a rozgarnie.

Prednie wiesi wiatek Jani opowiada,
a kiedy wpaunni na Cesarstwie juris,
powiedze z glosu uocle tencia, blada,
ku Franjeji wnosil dle wplyli obrzynie,
ileci, leci w dal bez granic, kraica
i patry w przesnei dardnie dardzo
jim kumia dusie Nyskicowa do stonice,
szagocia stola, deskaem i duruzg.

Nialo uilhuie wleby, a lesan uita'snie
watek ku Franjeji prediwie wypraz,
wota pokitnie, uskno a rozgarnie,
kucia jej huse, wplyli i wykray.

Franjeji nie stary... Jeno w eien uogit
uchodli wlewo blade a uocarie

J znowa fale bity jak jate bity,
e wiatek rozswiat stonice dle rozgarnie.

23.V.21.

"Stono Totuenskio" d. 23.V.21.

zności
dealów
zej jak
iekiedy
n czło-
musi,
e musi,
en, kto
dobrze.
objektyw-
ma przed-
emat czy-
nutowanie
nich może
i nawet
ie niespra-
i przeżył te
mule, nie
barwę
nich może
party dowa-
prawdliwym.
ię na arenie
jakby jakaś
ozdarta clem-
skawicy uka-
le niewidocz-
cia narodów i
h ucieleśnione
ujrzały się w
bie stosunkach,
Wionął obrzy-
ej chwili wywiał
tychczasowej hi-
świecie jasno i
przez olbrzymią
rozświetlił ponu-
ejowy. Do skały
ykuty został Pro-
zgasa błyskawica
zapadł grubym mrok,
nichu dziejowego,
isza świętego przy-
tórzy w świetle tej

Ale i te twierdzenia nie wiecznie
będą powtarzane. Nawet przy for-
mulowaniu schematycznych sądów
przypomniemy sobie wreszcie — może
właśnie dziś przypomniemy, przy oka-
zji dzisiejszego stulecia — że jednak
faktycznie, ile razy wojska Napoleo-
na wkraczały na ziemię naszą, ziemia
ta stawała się wolną. Gdy w r. 1807
Napoleon rozbił Prusy, wyzwolił cały
zabór pruski; gdy w r. 1809 rozbił
Austrię, wyzwolił prawie cały zabór
austriacki. A gdy w r. 1812 został
rozbity w Rosji — to jakże mógł wy-
zwolić zabór rosyjski?
Napoleon zawarł w Tyłży z Rosją
pokój, z mocy którego miliony Po-
laków pozostały pod panowaniem ro-
syjskim. Tak: to uczynił Napoleon
w r. 1807 w Tyłży. A co uczynił
rząd polski w r. 1921 w Rydze?
Proszę słów tych nie rozumieć
falszywie. To nie jest oskarżenie
rządu polskiego. Jeżeli to pozosta-
wienie milionów Polaków pod jar-
mem bolszewickim było przez ko-
nieczność polityczną nakazane, to
pokój ryski powinien być być zawar-
ty. Ale miałaby się znaleźć ktoś,
kto by sądził, że Napoleon miał wzglę-
dem Polski obowiązki większe od
tych, jakie ma względem niej rząd
polski?

Dola piechura.

8
7
nid! Dzień jasny uśmiecha się słońcem,
czy ciędo, czy nocka ponura,
co do jedno — my jeno wciąż napród,
dola piechura...

durum, w bagnietach lśni słońce,
uami pocisków grad, chmura,
zigrac lub giuzg —
piechura...

od bitwy, nie znowa...

Dola Piechura.

Wciąż napród! Dzień jasny, uśmiecha się słońcem,
czy gwiazdy lśnią cicho, czy nocka ponura,
taka już dola piechura...

W idziem do szturm — w bagnietach lśni słońce,
zagra nad nami pocisków grad, chmura,
my wesolo zwyciężać lub zginąć, —
taka już dola piechura...

padniem wśród bitwy, nie zagrzi nad nami
modlitwa organu żalosna, ponura —
wystrzyły salw wrażyh zaświszczą kulami
bo taka już dola piechura.

Tam, gdzie przed wiekiem...
Tam, gdzie przed wiekiem mieszkał Wódz znękany,
skąd swoje myśli słał we Francji kraje,
skąd swoje myśli słał we Francji kraje,
kumys piosenki
i szeptał wiatr

Stefan Wierzyński.

Tam, gdzie przed wiekiem.

Tam, gdzie przed wiekiem mieszkał Wódz znękany,
skąd swoje myśli słał we Francji kraje,
szumią piosenkę samotne bałwany
i szeptać skałom czarowne baje. **ra**

Tam, gdzie przed wiekiem w bezludną skał ciszę
Cesarza słowa leciały mocarne,
wiatr jeno głucho gałęzie kołysze
i niesie wieści szumne a rozgwarne.

Przedziwne wieści wiatr tam opowiada,
a kiedy wspomni na cesarskie imię,
Powstaje z grobu mara senna, blada,
ku Francji wznosi swe myśli olbrzymie

i leci, leci w dal bez granic, końca
i patrzy w przestrzeń żałośnie a długo,
jak smutna dusza, stęskniona do słońca,
zmęczona słotą, deszczem i szarugą.

Wiatr milknie wtedy, a Cesarz miłośnie
woła ku Francji przedziwne wyrazy,
woła potężnie, mocno a rozgłośnie,
rzuca jej hasła, myśli i rozkazy.

Francja nie słyszy... I znów w cień mogiły
uchodzi widmo blade i mocarne...

I znów fale biją tam, jak biły, **Lu**
a wiatr roznosi swe słowa rozgwarne...

a wieści roznoszą słowa me rozgwarne.

23.V.21.

"Słowo Żołnierskie" d. 25.V.21.

Dola piechura.

Wciąż naprzód! Dzień jasny, uśmiecha się słońcem,
czy gwiazdy lśnią cicho, czy nocka ponura,
nam wszystko to jedno — my jeno wciąż naprzód,
bo taka już dola piechura...

Gdy idziem do szturm, w bagnietach lśni słońce,
choć zagra nad nami pocisków grad, chmura,
idziemy wesoło zwyciężać lub zginąć —
bo taka już dola piechura...

Gdy padniem wśród bitwy, nie zagrzi nad nami
modlitwa organu żalosna, ponura —
wyrzuciły salw wrażeń zaświszczą kulami
bo taka już

Dola Piechura.

Wciąż naprzód! Dzień jasny, uśmiecha się słońcem,
czy gwiazdy lśnią cicho, czy nocka ponura,
nam wszystko to jedno — my jeno wciąż naprzód —
bo taka już dola piechura...

Gdy idziem do szturm — w bagnietach lśni słońce,
choć zagra nad nami pocisków grad, chmura,
idziemy wesoło zwyciężać lub zginąć, —
bo taka już dola piechura...

Gdy padniem wśród bitwy, nie zagrzi nad nami
modlitwa organu żalosna, ponura —
wyrzuciły salw wrażeń zaświszczą kulami
bo taka już dola piechura.

Lublin. VIII. 1919

"Słowo Żołnierskie"

"Słowo Żołnierskie"

"Słowo Żołnierskie"

Tam, gdzie przed wiekiem...
 Tam, gdzie przed wiekiem mieszkał Wódz znękany,
 skąd swoje myśli stał we Francji kraje,
 kumys piosenki i szeptał wiatr

Stefan Wierzyński.

Tam, gdzie przed wiekiem.

Tam, gdzie przed wiekiem mieszkał Wódz znękany,
 skąd swoje myśli stał we Francji kraje,
 szumią piosenkę samotną bałwany
 i szeptać skałom czarowne baje.

Tam, gdzie przed wiekiem w bezludną skał ciszę
 Cesarza słowa leciały mocarne,
 wiatr jeno głucho gałęzie kołysze
 i niesie wieści szumne a rozgwarne.

Przedziwne wieści wiatr tam opowiada,
 a kiedy wspomni na cesarskie imię,
 Powstaje z grobu mara senna, blada,
 ku Francji wznosi swe myśli olbrzymie

i leci, leci w dal bez granic, końca
 i patrzy w przestrzeń żałośnie a długo,
 jak smutna dusza, stęskniona do słońca,
 zmęczona słotą, deszczem i szarugą.

Wiatr milknie wtedy, a Cesarz miłośnie
 woła ku Francji przedziwne wyrazy,
 woła potężnie, mocno a rozgłośnie,
 rzuca jej hasła, myśli i rozkazy.

Francja nie słyszy... I znów w cień mogiły
 uchodzi widmo blade i mocarne...

I znów fale biją tam, jak biły,
 a wiatr roznosi swe słowa rozgwarne...

Tam, gdzie p
 Cesarza słow
 wiatr jeno g
 i niesie wieś
 Przedziwne w
 a kiedy wsp
 powstaje z
 ku Francji i
 i leci, leci w
 i patrzy w
 jak smutna
 zmęczona
 Wiatr milknie
 woła ku
 woła potężnie
 rzuca jej
 Francja
 uchodzi
 I znów
 a wiatr roznosi

23.1.21.
 "Dziennik Żołnierski" d. 25.1.21.

Gola piekura.

Wejść napród! Dzieni jasnij usmiechu sig stonien,
 czy gnieźdy lśnią eido, czy nocna powiera,
 uami wszędko do jedno - my jektu wocię napród,
 bo taka jiu dola piekura...

Jy mieni to sturum, w bagnebach lśnią stonice,
 choć zagra nad nami powietrno przed, skumera,
 i niemy marto rozpięta lulo giuzę -
 bo taka jiu dola piekura...

Jy podnieć wśród bitych, nie zapnuć nad nami
 uodłowa orjain żalozne, powiera -
 wprawy jako wrażeń rozpięta kulami
 bo taka jiu dola piekura.

Lieki. VIII. 1919.

"Seyanista" 1. 1920.
 "Dziennik Żołnierski" 11. 1920.
 "Dziennik Żołnierski" 15. 1921.

Redakcji.
 Wasz Przyjaciel.
 Pluńcie na dawne rosyjskie, niemieckie czy
 iackie tradycje żołdackie, nie szanujące
 własności i stancie się naprawde ludźmi
 ie ludźmi!
 Redakcjo.
 wieść, że w Wilnie
 znalazłszy uczucia
 iecel, prawdziwej
 aszych wojsko-
 my do Wilna
 w tel instr.

Stow. Wileńskie

— Powszechnie wykłady uniwersyteckie: Z powodu stulecia śmierci Napoleona poświęcony będzie najbliższy wieczór P. W. U. w środę dnia 4-go bm. uczczeniu jego pamięci. Słowo wstępne wypowie Prof. Dr. Alfons Panczewski. Wykład n. t. „Napoleon i cicha wieś litewska” wygłosi prof. Dr. Marjan Massonius. Wykład odbędzie się w sali Kolumnowej, jako noszącej piętno epoki napoleońskiej, o godz. 8-mej. Wstęp 5 marek.

— „Komitet Organizacyjny Związku Akademików Inflanckich” zaprasza Koleżanki i Kolegów, którzy byli na zebraniu organizacyjnym, oraz interesujących się, na zebranie, które odbędzie się we środę dn. 4-go bm.

W numerze następnym, który ukaże się we środę, 4 maja, o zwykłej porze, t. j. o godzinie 3 popołudniu, zamieścimy o Napoleonie artykuł prof. Massoniusa (w rocznicę Napoleona śmierci) i wiersz znanego poety Stef. Wierzyńskiego. Ponadto, oprócz zwykłych działów, w numerze tym podamy wywiad naszego współredaktora z dyrektorem Ludwikiem Solskim.

x x
x
Nie z księżniczką ni grafiną bogatą i młodą, wspaniałego rodu, ni z meceniszą, księżniczką, radziwą waleczą zycia, swobody i przepychem pociąg się do... ni... Z cichej polskiej szlacheckości kresowej, z dragichy białej uawoli i smutku duży kobiecej arki się do, żyła wciśniętą urodą, wojownic Walewskiej drugo kraju, Nody uwo i Mazowsia Kockawy.

Nie powiadać go wspaniale, brataćmi siostrami, nie zalsi-
tyż dłu przed słońcami ogniem uciętą i walczyć walczyć
kobietę ni uwalnia zmuszać, ni przetrwać sprzeczne siostrze
zbroje rytmu - ni... Szary kłosek doorku śladem o
uawoli dachu i cichym gnieździe, na białych kolumienkach
wspartym, był dłu domem, gdzie ujrzał błękit i światło dzien-
nego, gdzie przesiadł, jak kajakowca wrogą, i gdzie ugrzy-
ł się zycie i kochać swój narod.

Nie grały dłu hukie kapela dworskie, ni dźwięczały rozgłosie
funkcy, ni bity w uleba okrycia na jego cześć wzmoczone... Nie-
stare dni i kłopoty kłopoty dziecięcych i uwalniających kłoci
kucyki dłu piasni minione, stare... Pędzi o czerwiec dawnych
uwalnia, podania o ceterach moczonych, wspaniałym o dawne
i walewaci narode...

Nie leżbrota walosi eudonia wspaniale uwalnia i walczą zycia, ni
cichej spokoj silytkowej idylli... ni... Spotkawszy w kładzie dźwięki
uwalnia kłoci i walczą, grał wianuska ceterkiego był dłu

89
etym pomyśletem do opowiadania, pęk dłu pęk dłu pęk dłu
zbięty śladem doorku, do opowiadania o dawnych
czasach i o czasach uwalnia; o dawnej potędze i łasicy, o
uwalnia; o dawnej chwały i łasicy, o dawnej
płakłości i łasicy, o dawnej potędze.

Nie w kurczył się gajach ni w zabruku słońciami białymi żyła
uwalnia, pomału pęk dłu pęk dłu pęk dłu - ni; pęk dłu pęk
Roni brai - pomału pęk dłu pęk dłu pęk dłu - ni; pęk dłu pęk
uwalnia, dłu, hen głoś w szlacheckości kłoci, w kładzie, w
uwalnia, uwalnia, w kładzie, w kładzie, w kładzie...
ra uwalnia uwalnia kłoci i walczyć do naszego dnia,
niepoko dłu w czasie ataków bersewych uwalnia, o walczą -
ściach i walczyć uwalnia, o walczą i pomału pęk dłu. w
w kraju rola, o walczą i gwałtem uwalnia, o walczą
o walczą uwalnia.

Z rozpędu obłąka dłu gwałtem kresowego do uwalnia o
wój uwalnia, uwalnia się w kładzie uwalnia i walczą się
do kłoci... Nie uwalnia jedak pomału pęk dłu, ni uwalnia
nie uwalnia miedzi, uwalnia się w kładzie i walczą, uwalnia
pomału pęk dłu uwalnia kłoci, uwalnia się w uwalnia
dłu i uwalnia uwalnia uwalnia uwalnia uwalnia uwalnia
uwalnia uwalnia, uwalnia, co pęk dłu uwalnia uwalnia uwalnia
wali uwalnia uwalnia uwalnia, uwalnia uwalnia uwalnia.

Z pomału uwalnia! Z pomału uwalnia uwalnia, uwalnia uwalnia uwalnia
uwalnia, uwalnia uwalnia uwalnia do kłoci, uwalnia uwalnia
dłu, w dłu, do uwalnia i walczą i walczą się pomału.

Z rozpędu uwalnia się edla uwalnia, uwalnia, uwalnia w dłu

Kamienica... I ujrzałem wspaniałą widokową
stronę kresowiacką berlińską i dopiero wtedy, kiedy
muszę napisać słowa w dokumentu uwag i korespon-
dencji, iż to jest moja bohaterka duszy... I edwardy zjedna
w sercach narodu, i wysiłać ich jako reprezentantów
po całej Polsce, i rozprawić się one cudownym sreb-
nym ciwizkiem, co im w końcu w końcu się udało; co
do woliści prowadzi gościeńca...

I rozprawiła polska broń o wrocie broni, i warte się
półna dusza z duszami wrogów i dwa lata w walce
śmierdziej o woliści i inne.

I muszę w końcu wreszcie wrócić do tej ścieżki i ścieżki
woli, jesien, śnieżkami, ayle - jak dawno...

I to przez bieleńską i kunięcych piasn woliści i inne
dobre, i niepojętych proporcji utwór, i przynajmniej
dotychczasowi prozatorzy.

A Kamienica jest u stóp Polski i prowadzi jej kraw
ku ratuje kresowiacki. Dzwoni do kresowiacki o iel-
nej woli i etoni... I usowa do przynajmniej, gdzie tu dzie
~~(niech tylko ratuje kresowiacki)~~ i nie idzie i nie
rozprawi jej zacie bnie, niech tylko ratuje kresowiacki
bicie a gdzie Kamienica - kresowiacki utwór.

I gdzie kraw w nich, Kamienica, kresowiacki na dwoje
i woli. I prawi, ci, kresowiacki, kresowiacki kresowiacki.

I przyn, kraw, The kresowiacki na boji z kresowiacki
i kresowiacki kresowiacki.

I kresowiacki, gdzie tobie, kresowiacki w kresowiacki kresowiacki
a w kresowiacki kresowiacki i kresowiacki kresowiacki kresowiacki
i woliści kresowiacki.

A kresowiacki kresowiacki, kresowiacki kresowiacki kresowiacki
kresowiacki kresowiacki kresowiacki.

I kresowiacki kresowiacki kresowiacki kresowiacki kresowiacki
kresowiacki kresowiacki kresowiacki kresowiacki.

"Dziennik kresowiacki". III. 1921.
W. kresowiacki.

Stefan Wierzyński.

Słazacy.

I znowu Polska we krwi brodzić musi
całą swą duszą od krańca po kraniec,
by zerwać pęta, któremi wróg dusi,
niby żelazny, śmiertelny kaganiec.

I znów na litość musimy być głusi,
z bagnetem runąć na wrogi nam szaniec,
by jasny promień obronić Wolności,
co tak niedawno w naszej ziemi gości.

A nam się zdało, że niebo błękitem
bez chmur i grzmotów zawisło już wreszcie,
że się otwarło Szczęście złotym szczytem
w naszym ogromnym, gorącym proteście,
że nasza wolność nie jest tylko mytem,
że trwa nietylko w brawurowym giescie,
lecz, że się mocą utrwala nad nami,
ozdobna pracą, a nie krwi kroplami.

Ale gdy wrogów podła, zawierucha
chce nam wydzierać to, co duszą naszą,
kiedy nam złamać chce polskiego ducha
i zabić w sercach dawną wolność laszą,
aby nas znowu przykuć do łańcucha —
wtedy nas żadne przeszkody nie straszą,
wtedy raz jeszcze krwią spłyniemy krasną,
aby mieć Polskę wolną, całą, własną.

A więc — do bronii! Niech husarskie zbroje
szumią skrzydłami nam pieśni bojowe,
niech się poświęceń otworzą podwoje,
by przyjąć znowu trupy ofiar nowe;
Wolność — Ojczyzna — to nasze ostoje,
nic nam, ni pęta, ni wrota grobowe — —
Zrobimy wszystko, co duch zrobić może — —
tak nam dopomóż, Chryste Panie Boże!...

Dyrektorowi Solsternu —
— na pożegnanie.

11
10

Nilno się z Tobą rozstać, Ardysto,
mając nieplonną w swej duszy nadzieję,
że Cię znów ujrzę z Twoją srebrną precyzją,
w której Twoim imię stawę promienie.

Nilno Ci składam dzisiaj tenk serdeczny
za tych dusz dyle, któreś wucal dumnie
w świat; w nich Ty jesteś nieśmiertelny, wieczny,
wielbiony jedyną wszystkich dusz, tłumnie.

Przyjm stawa chwaty, stawa wielbienia
za to, żeś poszedł w świat walczyć z Fortuną,
żeś nie chciał duszy Twojej zasiedlenia,
żeś światło zdobył bruki złote Runo.

25.V.21.

Ktoś ten stawa ~~na~~ d. 29.V.21.
Sklepu wrog z edretem Jowanysowa Popie
nie Seany Polskiej w Wilnie na pożegnanie
pukadecium d. 29.V.21.
„Stary Miliński”. V.21.

Stefan Wierzyński.

Futurus.

W prastary gmach literatury, stojący wiecznie na tych samych fundamentach, zmieniający tylko nadbudowę z biegiem czasu, uderzył grom, który, osuwając się po konduktorach szablonu, dotarł do kamienia węgielnego i, miast w ziemię ujść, targnął nim całą siłą. A grom ów to futurizm.

Dużo od pewnego czasu piszą o nim, ganiąc lub chwając (rzadko), przeważnie napadając, miesząc z błotem, odmawiając mu wszelkiego sensu i prawa istnienia. Jak każda nowość, jest on przyjęty nieprzychylnie, co do pewnego stopnia ma może słusność ze względu na ekscesy literackie, jakich dopuszczają się niektórzy z nowych poetów.

Niektórzy — gdyż nie wszyscy.

Futurizm już to kierunek w sztuce, mający na celu przedstawić dane wrażenie czy nastrój za pomocą jaknajbardziej prymitywnego sposobu, oddać bezpośrednio oraz charakter wrażeń tak, jak one krystalizują się w świadomości artysty. Nie chodzi mu więc specjalnie o coś, co mogłoby zrobić wrażenie piękną formą, lecz dając odczucia pręcej psychologiczne niż artystyczne, chce podziałać na wyobraźnię nietyle artysty ile człowieka zasadniczo.

Ponieważ jednak niektórzy futuryści przeholowują w swych dobrych chęciach, ściągają przez to szyderstwa i kpiny, jakkolwiek nie wszyscy na to zasługują.

Futurizm kwitnie teraz nietylko w literaturze, lecz i malarstwie, gdzie przejawia się jako prymitywizm, kubizm i t. d.

Poeci — futuryści grupują się koło dwóch

centrów: miesięcznik literacki „Skamender” i klub futurystyczny „Katarynka”.

Poeci Skamandra są to, że tak powiem, umiarkowani futuryści.

Pierwsze miejsce wśród nich zajmuje Julian Tuwim, który swój stosunek do literatury określił wyraźnie w „Poezji” („Czyhanie na Boga”). Powiada on tak:

— Będę ja pierwszym w Polsce futurystą,
a to nie znaczy, bym się stał głuptasem,
co sport z poezji czyni i z hałasem
udaje maga, a jest tylko glistą;
i to nie znaczy bym na przeszłość pluł,
bym zerwał w wierszu nawet z przeszłym czasem —

i ortografią, musimy dodać ze swej strony, jak to zrobił pan Jeży Jankowski (Jerzy Jankowski dawniej ten pan się nazywał).

Zdanie Tuwima podzielają wszyscy poeci grupy Skamandra jak Kazimierz Wierzyński, Jwa-szkiewicz, Słonimski i inni. Ludzie ci, dając nam stroje zupełnie nowe i między sobą różne, trzymają się do pewnego stopnia pojęć „starej” literatury: uznają rytm, używają stosunkowo niewiele nieartykułowanych dźwięków i ordynarnych wyrażeń, jednym słowem uznają to, co się rozumie przez określenie: dobry smak. Pomimo jednak tej, rzecby można, „zaśniedziałości” (w oczach jaskrawych futurystów) poezje ich są czemś zupełnie nowem w literaturze, odmiennem od tego, co do tej pory było.

Odmienność ta jest koniecznością dziejów literatury; tłumaczyć tego nie trzeba, jedynie tylko przypomnieć sobie należy kolejność zmian, zachodzących w literaturze choćby od XVIII w. tylko — sentymentalizm, romantyzm z mesjanizmem, pozytywizm, neoromantyzm, impresjonizm wreszcie. Futurizm więc jest w literaturze zjawiskiem, następującem siłą rzeczy (futurus ten „co musi być”).

Nie powinien on jednak stawać się czemś,

co z poważnej literatury pięknej robi szopkę i pozwala przypuszczać, że autor kpi z czytelnika i z siebie, jak to sądzić można, czytając kombinacje poetyckie niektórych członków klubu futurystów „Katarynka”, który to klub stanowi drugie, bardziej jaskrawe, centrum ruchu futurystycznego.

Ktoś z Wilnian zauważył niedawno w rozmowie, że utwory owych „kataryniarzy” zapędzą zapewne niedługo w kął wszystkie „Muchy”, „Bociany”, „Szczutki”, „Wesolki” i inne humorystyczne pisma.

Zgodzić się na to można, widząc „futororoby” Aleksandra Wata, mieszczące się w zbioru pod tytułem: „Ja z jednej strony i Ja z drugiej strony mego mopsożelaznego piecyka”.

„Futororoby” te nie dają ani zadowolenia estetycznego, ani żadnej ciekawej lub oryginalnej myśli.

Oryginalnej myśli dać nie mogą, gdyż są najwidoczniej dowodem na prawdę, tym razem, oryginalnej bezmyślności. I tu trzeba się zgodzić bez zastrzeżeń z tymi, którzy twierdzą, że tego rodzaju futurizm nie ma sensu, ani racji bytu.

Oto przykład:

— Kręgosłup zielony, fioletowy, szkarłatny, seledynowy, nie — mój żółty. Srebrna przestrzeń (temperatura — 253); rymt elektrycznych ryb. Raz dwa. Raz dwa. Dręcz żółty kręgosłupie. —

Albo to:

— Autoportret. Powieki i bez powiek!, i bez, i bez, i poza. I poza dumala cicho i ciepło a rosłaż lamp skalala nieme bezusty. I smętne o ty! I ty kosujko wież chorych i klin bezwargich powiek.

Sztylet bez powiek!. Wieki bez powiek!. Powieki bez powieki. Kto powie czy jako powie, wie co wypowie. Ja Aleksander Wat, młodzieniec o polamanym na piaskonosie w jaskrawożółtej kamizelce, o odstających uszach i ślepych oczach. Studiosus philosophie. Nie cała 8 m. 31 tel. 282—42.—

c. d. n.

„Stom Żołnierskie” III/1924.
—
—
—

Zegota Januszajtis mianowany został generałem.

Sprawa powrotu Jeńców.

WARSZAWA, 12-IV. (E. E.). Ministerjum spraw zagranicznych komunikuje, że utworzona została delegacja polska do komisji mieszanej reparyacyjnej w Moskwie, która zajmie się w myśl traktatu powrotem Jeńców polskich z Rosji. Na czele delegacji stoi Edward Zalewski.

Punkta sanitarne dla powracających Jeńców.

WARSZAWA. (Orient). W związku z licznym powrotem uchodźców polskich z Rosji, ministerstwo spraw wewnętrznych wydało okólnik do wszystkich starostw kresowych, aby ściśle były przestrzegane przepisy

Z MIASTA.

Niedzielne wiece.

W ubiegłą niedzielę odbył szereg wieców w sprawie Wileń Imponującym był wiec w Sali skiej, zwołany przez związek obwoły ludności należenia do P. Wiec zagał p. Wacław Studniel prezesa powołano pułk. Józefow do honorowego przydzium zaprno J. E. ks. biskupa dr. Ba skiego.

Pierwszy przemówił redaktorowicz. Mówca przebiegł hi sprawy wileńskiej, omówił sto:

Teatr „Miniatur“

pod kierunkiem
St. Szoslanda.

DZIS
Z przedstawienia.

Co za

komedia
Kasa ot

Dr. J. Bernsztejn
powrócił i wznowił przy-
jęcie chorych choroby
skórne, weneryczne i
moczopłciowe. Przyjm.
9-1 pp. 4-8 wiecz. ul.
Mickiewicza 23 m. 5.

Dr. med. A. Cymbler
Choroby skórne, weneryczne
i syfilis (06-914). **Elektro-
lecznica.** Przyjm. od g. 11-
215-7 pp. Mickiewicza (S to
Jerska) № 14, róg Tatarskiej.

Dr. I. Abramowicz.
Chor. skórne, wenerycz-
ne, syfilis (606, 914). Przyjm.
d 10-1, 4-7. Piwna-7-1
(obok Ostrej Bramy)

Zgubione dokumenta woj-
skowe i świadectwa szkolne
na imię plutonowego KURKA
unieważniają się. Łaskawy
znalazca pieniądze zatrzyma
sobie jako nagrodę a oku-
menta zwrócić do Admini-
stracji „Słowa Żoł.“ 2-1

T. Bunimow
72 Wieka
Czeki
Waluty
Miljonów

Dr. Kenigsberg.
weneryczne, syfilis (6
i skórne. S-to Jerska,
Mickiewicza), g. 10-

Redaktor odpowiedzialny T. W. Laudyn.

Stefan Wierzyński.

Futurus.

Oto „poezja“ pana Aleksandra Wata. Cha-
rakterystyka wykończona.

Utwory Stanisława Młodożeńca, także człon-
ka klubu futurystów „Katarynka“ (zbiorek: „Kreski
i Futureski“) są dowodem pewnego talentu, zma-
nierowanego przez modę może, a w każdym ra-
zie robiącego wrażenie sztuczności i pozy na oryginalność. W przeciwieństwie jednak do Wata,
St. Młodożeniec w poezjach swych daje pewien
zrozumiały nastrój i sens logiczny.

Poezje te są dzikie wzrokowo, lecz za mały-
mi wyjątkami dają pewne miłe wrażenie estetycz-
ne swą harmonją dźwięków.

„Dzikie wzrokowo“ są one przez swoje duże
litery w środku słowa, nie dające się absolutnie
niczem wytłómaczyć.

Któreś z pism wileńskich przytoczyło nie-
dawno wiersz pod tytułem „Futurorobnia“, jako
przykład twórczości Młodożeńca. Wiersz ten, jako
jedyne w tym rodzaju w „Kreskach i Futureskach“,
nie może służyć jako charakterystyka twórczości
wspomnianego poety; twórczość każdą bowiem
charakteryzować można tylko utworem, będącym
swego rodzaju typem.

Wierszem takim może być „Pastuch“, gdyż
jest on jednym z ciągłości danego cyklu nastrojów
o charakterze ludowym.

Przytaczam go.

piJany na wierzbwym kiJu
TRAJkoce MAJ--
fUJarecko mOJa — graJ
OJA — JAJ
KRASUJa posła Jaz do LASU
akaJ ze kaJ
fUJarecko mOJa — graJ
OJA — JAJ
po ROSie sama trawa ROŚnie
na co ci gaJ
fUJarecko mOJa — graJ
OJA — JAJ
JAJ

TRAJkoce MAJ.

Wiersz ten jest jednym z jasnych nastrojów
„Kresek i Futuresek“.

Nietylko jednak swymi jasnymi nastrojami
dźwięczy wspomniany zbiorek. Są tam nastroje
przykre, zgrzytające, oddane nad wyraz praw-
dziwie, choć równie oryginalnie. Do takich należą
„Pogrzeb“ i „Zgrzyt“. Są to obrazki z szarej mo-
notonnej codzienności życia, życia zwykłego, real-
nego. Drgają one pewną ironją, smutkiem nawet.

Młodożeniec wogóle jest stosunkowo ko-
styczny, zjadliwy nawet, czasem rzewny i smutny.

Jest on, bez kwestji, bardzo utalentowanym
twórcą „futurorobów“ i futuryzmu.

A teraz trzeci poeta klubu „Katarynka“—
Bruno Jasieński, autor zbiorku „But w buto-
nierce“.

Zbiorek ów to prawdziwa poezja, owiana
technieniem wsi, kawiarni, buduaru, dymem auta,
nastojem miasta wreszcie.

Powiedziałem, że zbiorek „But w butonier-
ce“ jest prawdziwą poezją i, jakkolwiek rażą w
nim niektóre rzeczy lapidarnością wyrażen, nie
cofnę tego określenia, gdyż jest to poezja wielce
oryginalna w koncepcji i formie.

Jasieński odrazu na pierwszej stronie zana-
cza, że „sobie śpiewa, a nie komu“, dając swej
książce dedykację tego rodzaju: „Brunonowi Ja-
sieńskiemu, genialnemu twórcy „Buta w buto-
nierce“ tę książkę zielonych możliwości poświę-
cam“. I rzeczywiście jest to książka „zielonych
możliwości“, naprawdę poświęcona tylko jemu
samemu i tylko o jego własnych przeżyciach,
wrażeniach i nastrojach traktująca. Nastroje te są
zaś tak oryginalne i silne, że czytający zaczyna
obrazować w sposób podany mu przez autora,
obrazować niewolniczo i bez zastrzeżeń.

Wiersz Jasieńskiego jest pełny, szeroki,
dźwięczny a oryginalny. Przelewa się on kaskadą
dźwięków subtelnych w tonie, jakkolwiek ordy-
narnych często w znaczeniu.

Niektóre wiersze, odrażające już samym ty-
tułem, są jednak wykończone pod każdym wzglę-
dem jak w nastroju tak i w formie.

Trudnoby zastanawiać się nad każdym wier-
szem oddzielnie, jakkolwiek miałoby się chęć ku
temu ze względu na cud formy i dźwięku; dźwię-
ku — gdyż utwory te wszystkie dzwonią, jak małe
dzwoneczki janczarskiej kapeli, drgają jak cichy
ton trąconej harfy; czasem zaś ryczą stugłosym
okrzykiem orkiestry wojskowej, stukają obcasami
podkutych żołnierskich butów o bruk uliczny,
śpiewają tonami wojskowych piosenek.

C. d. n.

„Słowo Żołnierskie“ III/1924.
IV.

Stefan Wierzyński.

Futurus.

(Dokończenie).

Takim jest wiersz p. t. „Marsz”. Monotonja dźwięków odrywanych, słów oddzielanych kropkami, a jednak kalejdoskop wrażeń i obrazów. Nastrój chwilami dziarski, młodociany, wojskowy, chwilami smutny, bolesny, ciężki—okrzyk żegnającej matki lub narzeczonej. Jako przykład giętkości stylu i logiczności dźwięku, przytoczę w całości wiersz pod tytułem: „Miłość na aucie”.

— Było złote, letnie rano w szumie kolnych heksametrów.
Auto szło po równej szosie, zostawiając w tyle kurz.
Zbity licznik pokazywał 160 kilometrów.
Kolo nas leciały pola rozpluskanych żółtych zbóż.

Kolo nas leciały pola, i zagaje, i mokradła,
Jakaś łąka, jakaś rzeka, jakaś w drzewach skryta wieś.
Ja objąłem Panią ręką, żeby Pani nie wypadła.
Wicher zdart mi czapkę z głowy i po polach powłósi gdzieś.

Pani śmiała się radośnie błyskawicznym tremolando,
Obryzany pani śmiechem śmiał się złoty, letni dzień
I w dyskretnym cieniu ronda z żytnich kłosów ogirlanda
Nasze usta się spotkały jeszcze pełne świeżych drgnień...

Może pani chciała krzyknąć? Świat oszalał jak od wina...
Wiatr gwałtowny bił w polczki, wiatr zapierał w pier-
siach dech.

Auto szło warjackiem tempm 160 wiorst godzina.
Kolo nas leciały pola, kępydrzew i czuby strzech. —

Wiersz ten oddyma pełnią Przyrody, mło-
dości, radości życia, jest pełen ładnych i oryginalnych określeń jak: „rozpluskane zboże”, pojęcie śmiejącego się dnia „obryzganego pani śmiechem”. Ma on dziwną harmoniność linii słowa, zarówno jak sąsiadujące z nim „Panienki w lesie” śliczne w swym kolorycie.

A teraz wiersz tytułowy: „But w butonierce”.

Zmarnowałem podeszwy w całodziennych spieszeniach,
Teraz jestem słoneczny, siebie pewny i rad.
Idę młody, genialny, trzymam ręce w kieszeniach,
Stawiam kroki milowe, zamaszyste, jak świat.

Nie zatrzymam się nigdzie na rozstajach, na wiorstach,
Bo mnie niesie coś wlecznie, motorycznie i przed.
Mijam strachy na wróble w eleganckich windhorstach,
Wszystkim kłaniam się grzecznie i poprawiam im plec.

W parkocieniu krokietni — jakiś meeting panieński.
Dyskutuują o sztuce, objawiając swój traf.
One jeszcze nie wiedzą że gdy nastal Jasieński,
Bezpownotnie umarli i Tetmajer i Staff.

One jeszcze nie wiedzą, one jeszcze nie wierzą.
Poezyjnośc, faturyzm — niewiadoma i X.
Chodźmy biegać, panienki, niech się główki oświeżą. —
Będzie lepiej smakować poobiedni jour - fixe.

Przeleciało gdzieś auto w białych kłębach benzyny,
Zafurkotał na wietrze trzepocący się szal.
Pojechała mi bajka poza góry, doliny
I nie jakoś mi nie żal, a powinno być żal.

Tak mi dobrze, tak mojo, aż rechoce się serce.
Same nogi mnie niosą gdzieś — I po co mi gdzie?
Idę młody, genialny, niosę But w butonierce,
Tym, co za mną nie zdąży, „echopowiem: — Adieul” —

„Siebiepewność” niezrównana, poczucie mocy; znaczenie swego talentu olbrzymie, które mogłoby być nazwane zarozumiałością, gdyby nie faktyczna olbrzymia skala, na jaką zdolności i dar poetycki Jasieńskiego są zakrojone.

Wiersz ten jestto credo Jasieńskiego, dające się wypowiedzieć w następujących słowach: — wierzę że pójdę naprzód, daleko, że zajdę tam, gdzie zejść chcę, że nikt mi nie stanie na drodze, bo kto stanie—zwycięzę. Pójdę... może sam, bo kto za mną nie zdąży, „echopowiem—Adieul” —

Bruno Jasieński nie przecenia swych sił: swego talentu; ma prawo tak powiedzieć, gdyż zdolności jego upoważniają go. Jest on popierwsze cudownym poetą w całym znaczeniu tego słowa, po drugie dopiero poetą—futurystą.

— — — — —
Wat — Młodożeniec — Jasieński.

Pierwszego określić można słowami Norwida: „Co ci ludzie z pocziwością słowa zrobili”. — Drugiego nazwać można: sielanką futuryzmu. Trzeci — określa siebie sam w dedykacji swego „Buta w butonierce”.

13
12

liczności — Galicję Zachodnią. O...
czywiście, i uchwała z dn. 2-go | spornymi, mogły budzić jeszcze

14
13
W. | najbardziej ucisnionych rozpalala | jako poddanego państwa
żądze wolności, że z najsłabszymi | swego rządu, uwydatnia

Trzy Króle.

(Fragmenty z misterjum S. Czarnockiego i S. Wierzyńskiego, które odegrane było w inscenizacji prof. F. Ruszczyca przez młodzież akademicką na raucie „Bratniej Pomocy” w dn. 3 b. m.).

WRÓŻ.

Od wielu wieków, od stuleci
Do tej litewskiej szarej ziemi
W Betleem gwiazda gdy zaświeci
Przychodzę tu z gęsłami miami,
By wspiewać do ksiąg przeznaczenia
Wszystkie wypadki i zdarzenia. —
Pamiętam te prastare czasy,
Gdy wokół Gedymina góry
Olbrzymie, dzikie rosły lasy,
A w nich królami były tury,
Bez zmiany tylko były wcale
Zawsze srebrzyste Wilji fale.
Pamiętam dawne pokolenia,
Pamiętam bogów ich świątnice,
Krywekrywejty groźne pienia —
I znicza białe służebnice
I jak litewscy dzielni woje
Z rabusiem pruskim wiedli boje.
Pamiętam owe wielkie święto,
Gdy na najwyższej w Wilnie górze
Pierwsze trzy krzyże wam zatknięto
I lśniły w blasków zórz purpurze...
Pamiętam ślubów wielkie gody,
Co połączyły dwa narody,
Pamiętam wszystkie Wasze męki,
Lutych zaborców dzikie roty,
Wasze męczarnie i udreki,
I drogę Polskiej znam Golgoty
Wasze tortury i okowy,
Wasz hart niezłomny, granitowy,

Pomnę w klasztornej kazamacie,
Tego co cierpiał za miliony,
Tego co w cierpień majestacie
W wizji proroczej, a natchnionej
Przez Wasze kłęski i męczeństwo
Kres hańby widział i zwycięstwo,
Dzisiaj na księgi Waszej karty
Wpisuje się dzień nowej ery,
Znak niewolnictwa z was już starty,
Bo macie już „Czterdzieści cztery”.
Lwa co mocarne poczuł szpony
I wiedzie młodych lwów legjony...
I, jako ongiś w Nazarecie
Stał się Boskiego cud wcielenia
Dziś, tu, po latach wielu przecie
Cud się dopełnia wyzwolenia,
Więc dziś na waszym nieboskłonnie
Wiodąca magów gwiazda płonie
I idą do was z poza światów
Owe mistyczne trzy postacie
W blaskach swych koron i szkarłatów
W tradycji wieków majestacie
I, jako każe zwyczaj stary,
Niosą królewskie wielkie dary... *Czarnocki.*

KRÓL I.

Jak przed tysiącem lat znowu idziemy,
By się nowemu pokłonić królowi,
Co z nędzy wieków powstaje powoli
I więzy rzuca, i z hańby niewoli
Swe ciało, duszę i swe serce zdrowi
I mówić czynem chce — On dotąd niemy.
Jak przed tysiącem lat znowu idziemy.

Jak przed tysiącem lat niesiemy dary —
Te same dary, odwieczne, a święte:
Myrrę, kadzidło, złota pobrzak cichy,
By zamieniły lśniące dotąd szychy,
By zdarły kłamstwa licznymy przekłete,

Co bezczęściły gród, pięknością stary,
Jak przed tysiącem lat niesiemy dary...

Ja niosę kielich pełen myrrą drogą,
Co jak oliwna różdżka pokój czyni
I odpoczynku rzuca na kraj blaski,
Zdobiąc go w bóstwa, dobroczynne łaski.
Pokoju bóstwo, to Święta Mistrzynie,
Śle mnie, bym chwilę dał krajowi błoga,
A więc mu niosę kielich z Myrrą drogą.

KRÓL II.

Kadzidel wonne przynoszę mu dymy
Na chwały wielkiej pamiątkę wieczystą,
Jak w obłok wonne kadzidło ogarnie
I bohaterstwa jego i męczarnie,
Które przecierpiał Pro Patria et Christo,
Aż zwałił wreszcie wraże mu olbrzymy...
Niech mu kadzidel u nóg płyną dymy...

KRÓL III.

W bogactwa pyszne przywdzieją go czary,
Dam mu dobrobyt i szczęście płonące,
Co opromieni go na długie wieki
I raj przybliży mu — dotąd daleki,
I błysnie cudem, jak niebiańskie słońce,
Radością pełną, wszechmocną, bez miary,
Kiedy w bogactwa przywdzieją go czary...

Zabłyśnie chwałą odkupiciel nowy,
Co krwią swych młodych nieletnich żołnierzy
W dzwon odkupienia pełnym duchem dzwoni,
Niech krew już spłynie z spracowanych dłoni,
Niech laur na skroniach zabłyśnie mu świeży,
Niechaj świat przed nim dumnej ugnie głowy,
Niech błysnie chwałą odkupiciel nowy...

„Nasz kraj” 6-I-1920.

Styczeń 1921.
Kilno.

...zazwieniu Szerszy...
ótkich, lecz ciężkich cierpieniach zmarła na posterunku w wieku
Pogrzeb odbędzie się dnia 6 stycznia o g. 3 z kościoła Antokol-
o na cmentarz miejscowy, o czym zawiadamiają
Przyjaciółki.

ś. † p.

Michał Siedlecki

elnik st. Marcińska, po krótkich, lecz ciężkich cierpieniach zmarł
5 stycznia 1920 roku w wieku lat 68.

Wyprowadzenie zwłok z mieszkania przy zaułku Mało-Nikodemskim
m. 21, nastąpi 6 stycznia o godz. 4 po poł. do kaplicy na cmentarzu
a. Nabożeństwo żałobne odbędzie się w środę 7 stycznia, poczem
api pogrzeb, o czym zawiadamiają nieutuleni w żalu

dzieci i wnuczki.

Wyszła z druku broszurka

p. t. „P. O. W. na LITWIE“

przez Eugenjusza Świerczewskiego.

a 2 m. 50. f. — Do nabycia w Adm. „N. Kraju“, w Księ-
garni Wojskowej, „Kultura“ i in.

Przewodnik żołnierski po Wilnie

wyjdzie w końcu b. m.

Skład główny w Księgarni Polowej W. P.

Wilno, Niemiecka 35.

oszenia przyjmuje administrator „Naszego Kraju“
S. Grabowski, Ś-to Jerska 4.

Zajęcie

WILNO, 5—I. (PAT).
i taktycznym wojska polski
Dźwińsk (Dynaburg), łamiąc
bolszewikom na prędce sprę-
cznia wkroczyły pierwsze
przed wojną zaludnienia, po-
ców. W mieście nastrój rad-
ście z czołowych pozycji op-
sko-białoruskiego generała S.
Śmigłym i swoim najścislejs-
prawiwszy się przez zamarr-
sta został major Dobrodzicki
w nasze ręce park kolejowy
wojska bolszewickie uciekają
ciężkiej artylerji i piechoty.
oddziałami serdeczny kontakt
komitym wojskom, które o-
nad przywróceniem wszelkich
telefoniczna z Dźwińska do

Nowy rok pański 1920
ranu swych dni, 3 stycznia
niósł armji polskiej świeże,
niałe zwycięstwo. Wojska I c
generała Rydza-Śmigłego, u-
jąc w tym dniu na silną ro-
fortecę, na niezwyceżony w
wojny rosyjsko-niemieckiej
burg i po krótkim, kilkog-
nym zaledwie boju, wspar-
manewrem otoczywszy miasto
bywają miasto, zdobywają
nadbrzeżne a z niemi ogr-
fortecę bolszewicką.

XV
13

„Nasz kraj“ 6. I. 1920.

„Słowo Żołnierskie“
Styczeń 1921.
Wilno.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Nowe książki.

„Śniegi wiosenne” — Halina Zawadzka.
Nakład księgarni J. Zawadzkiego.
Wilno, 1921.

„Na chwałę słońca” — Wanda Niedziałkowska - Dobaczewska. Poznań.
Wielkopolska Księgarnia Nakładowa. 1920.

Życie nie jest ani „straszne” ani „rozkoszne”, ani „dobre” ani „złe” — jest ono takim, jakim stworzy je każdy człowiek w swej duszy: radością lub żałowaniem, prostem lub skomplikowanym. Przeżycia odgrywają tu najmniejszą rolę, gdyż można przecierpieć wiele i mieć duszę jasną, radosną jak pieśń zwycięstwa, można też przecierpieć niewiele, a nosić w sobie kiry żałobne i pogrzebowe marsze; można widzieć w niem tysiące zagadek, wśród których dusza się błąka niby w labiryncie dróg, można zaś iść przez nie prostolinijnie, obierając sobie jako wytyczną jaśń, pogodę, równowagę duchową w rozumieniu coraz to dalszych i dalszych przemian duchowych w dążeniu duszy ludzkiej do boskości.

Siostry-poetki — p. Zawadzka i p. Niedziałkowska-Dobaczewska — zajęły te dwa wręcz odmienne stanowiska w swych zbiorach poezji — pierwszej „Śniegi wiosenne”, drugiej „Na chwałę słońca”. Odmienność stanowisk widać odrazu na pierwszych stronach ich zbiorów.

Halina Zawadzka uderza odrazu w ton posepny; boli ją, że

...wszystko, co kocham i co nienawidzę,
zakłete w rymów i strof architrawy,
wy podejmiecie — publiczność, wy — widza
na krótką chwilę niedbałej zabawy.

Wanda Dobaczewska nie zastanowi się nad tem, co Halinę Zawadzką tym razem interesuje; ona rzuca w świat, w przestrzeń swą duszę „na chwałę słońca”, rzuca we wspaniałym, olbrzymim, dźwięcznym

hymnie, co łamiąc granie, opasujące ziemię, leci hen, ku umiłowanemu bożkowi Kupale, by rozdzwonić się tam radością życia, miłością tego życia w każdym jego przejawach, i boskiego słońca w każdej jego fazie.

Dobaczewska bierze życie bardzo prosto, po pogańsku prawie; to samo życie, do którego H. Z. szuka „zaklętych kluczy” w duszach przez siebie uczonych dzieci, nie znajdując ich we własnej duszy, płonie W. D. miłością do słońca, za

...królewską purpurę róż,
za tęczę, drżące w perłowych kropelkach rosy
za niebo twoje, za płomienny majestat zórz
za złote, ciężkie, od ziaren chylące się kłosy.
— — — — —
za lzy i radość. Za chleby i pszczylny ul,
za dzeń wschodzący, za uśmiech ziemi, za życie!

Dobaczewska śpiewa jak potomek pogańskich bóstw, czuje jakby ich myśli, gdy woła ustami Swiatowida do Chrystusa:

Nie pragnęłam żadnych całopaleń,
anim spłonąć na ofiarę sam;
nie kazałam poprzez ból i ciernie
iść do złotych zaświatowych bram.

— — — — —
Stałam radość szczodrobliwą dłonią,
cóż Ty ziemi, biały Chryste, dasz?
Będzie ona marzyć przy tobie,
wstecz ku śmierci odwracając twarz.

Jasna dusza poetki przeciwstawia dawne pogaństwo chrystjanizmowi i chce wyciągać z tego konsekwencje... zatrzymuje się na jednej tylko:

...znów stanjemy przeciw sobie,
w bój odwieczny znów ja i ty.

Wszystkie wiersze Wandy Dobaczewskiej mają tę samą cechę: pogodę; czy to są wspomnienia pogańskiego Olimpu, czy też nuty „na polu i w lesie” dzwoniące, są one spokojne, jasne; są one jakby obrazem równowagi duchowej, owej wody spokojnej, w której niebo się odbija.
(D. n.)

STEFAN WIERZYŃSKI.

Nowe książki.

„Śniegi wiosenne” — Halina Zawadzka.
Nakład księgarni J. Zawadzkiego.
Wilno, 1921.

„Na chwałę słońca” — Wanda Niedziałkowska - Dobaczewska. Poznań.
Wielkopolska Księgarnia Nakładowa. 1920.

(Dokończenie).

Halina Zawadzka w swych „Śniegach wiosennych” daje zupełnie coś innego, coś, co jest wręcz przeciwnie Wandzie Dobaczewskiej, która bierze od świata piękno jedynie, bierze obiektywnie — Zawadzka daje sąd. „Potłukłam wszystkie swoje lalki” — wszystkie złudzenie „i teraz nie mam czem się bawić” — szuka więc „kluczy zaklętych” do wrót przyszłości, gdyż od przeszłości wrót, od owej „szarej teki” z listami, od przeszłości „zgubiła dawno klucz”.

Szuka więc „czwórlistnych koniczyn”, oddaje to, co ma najdroższe „za oklask”, pragnie „w pogodny wieczór” burz, by móc stworzyć sobie nowe „dziewczynki z porcelany”, w rozbięciu których

...nlema mojej winy,
bo któż to zresztą wiedzieć może,
że lalek krew to są trociny...

jednym słowem tonie w komplikacjach życia, w jego załamaniach: nie przestaje jednak wierzyć, że

któregokolwiek dnia nadejdzie jasne szczęście
i pokój rozświeceni tysiącem złotych smug
i włoży gałęz bzu w ściśnięte bólu pięści,
fiołków wonny pęk rozsypie na mój próg.

15
14
Szukając jednak owych „czwórlistnych koniczyn”, nie zasklepia się w sobie, widzi wszystko, co los koło niej tworzy lub obala: spogląda na cmentarze wojskowe, myśli o tych, co zginęli w walce za Kraj.

I mówi im:

Za wasze dusze, za wasze dusze,
nie po kościołach modlić się trzeba,
nie kadzidłonych smug pióropusze
stać się wam będą w drodze do nieba

Z szabel skrwawionych wam katafalki
dłonie żołnierskie wzniosą bez ikania,
bo kto umiera na polu walki,
temu wystarcza gloria skonania.
Ni wam potrzebne pieśni pastusze,
ni wam organów grzmiące modlitwy.
Za wasze dusze, za wasze dusze,
modlą się kule na polu bitwy.

Rozumie H. Zawadzka całą tragedję chwalebnej śmierci żołnierskiej, osamotnionej, gwałtownej.

Pani Zawadzka patrzy na świat bez promiennej jasności siostry swej, oświetla go subiektywnie, ciemnymi promieniami reflektora Pani Dobaczewska zaś bierze fakty i zdarzenia prawie obiektywnie, zabarwiając je promieniami słońca.

Jeśli chodzi o technikę — pani Dobaczewska jest trochę monotonna w rytmie, czego p. Zawadzkiej powiedzieć nie można w żadnym wypadku.

Zewnętrznie — obie książeczki są wydane ładnie, w zbioru pani Zawadzkiej jest jednak korekta przeprowadzona znacznie lepiej i wogóle jest on, optycznie biorąc, ładniejszy.

Wilno może być zupełnie zadowolone ze swych obu poetek.

„Stowo Wileńskie”

VI. 1921.

Wilno.

LECM.

Nowy Rok.

Niosąc swe serce kryształowo czyste
w białych, młodzieńczych, dobrych, cichych dłoniach,
przychodzis... Liście nadziei srebrzyste,
wieńcem spoczęły na promiennych skroniach.

Idziesz do ludzi z ufnością, nadzieją,
że pojmą twoje rozkoszne zamiary,
że cię odczują, że cię rozumieją,
z radością przyjmą cudowne twe dary,

i że szczęśliwe zabłysną im chwile,
co zetrą troski szarzystą z ich czoła,
a dadzą ciszy i spokoju tyle,
że jęk rozpaczny nigdy nie zawoła.

Idziesz z nadzieją utną i świetlaną...
Sploną twe cudne, wysnzione zamiary,
serce rozpali się rozdarciem raną,
kiedy oplują ludzie twoje dary,

Kiedy je przyjmą jak szych, jak liczmiany,
nie rozumieją ich jasnej boskości...
Odejdiesz smutny, odziany w łachmany
i zginiesz w cichej, bezbarwnej przeszłości.

A ludzie znowu szukać szczęścia będą
i znowu nie pojmą, gdy przychodzi złote,
I nic nie znajdą, a tylko zdobędą
ból... zniechęcenie... niewiarę... tęsknotę...

"Storo Żołnierskie"
1 stycznia 1921.
Nilsen.

Stefan Wierzyński.

W albumie.

aj Tęsknimy zawsze za szczęścia chwilami,
mówimy zwykle o niem, że już było,
a dusza pragnie, by znowu powróciło
i ozłociło nas znowu blaskami.

Zdarza się jednak, że szczęście jest z nami,
że może dać nam dobre, jasne chwile,
i uciech tyle, i radości tyle
i chwilę życia ozdobić różami.

ci G n
tł
dy
r.
I
w
I wtedy szczęście odtrącamy sami
dla jakichś dziwnych utopji czy marzeń,
i pośród życia szarych, zwykłych zdarzeń
jesteśmy znowu pragnień pielgrzymami.

"Storo Żołnierskie"
lutego 1921.

MAŁY FELJETON.

Stefan Wierzyński.

* * *

Na ulice pada blask złocisty
i świat cały ciepłem słońca złoci...
Na srebrzyste płateczki stokroci
Uśmiech nieba płynie jasny, czysty.
Więc naprawdę na życiowe krosna
Swoje kwiaty rzuciła wzorzyste,
Jasne słońcem, rosami perliste
Przecudowna jasna Pani—Wiosna.

"Storo Żołnierskie"
kwietnia 1921.

16
15

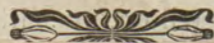
Harcierzom.

Iść naprzód, w słońce, w blask zorzy rumiany,
tworzyć dla świata cud i piękno czynu,
nie dbać o laury, ni liście wawrzynu,
jeno mieć w duszy kwiat barwny wiosniany;
Nadziei, rwącej w wir walki i boju,
i Wiarę w prawdę, a owocność znoju.

Bez wahań, szarpań wewnętrznych i męki,
jasno, pogodnie iść w życie bez lęku,
a pośród świata cierpienia i jęku
zmniejszać rozpaczę innym i udręki,
i światła wnosić jarzące promienie
tam, gdzie panują niezglębione cienie.

Twoja to praca, twoje to żądanie,
cel twego życia to, polski Harcerzu.
Z prawdą, a światłem trwaj zawsze w przymierzu,
dzielnie siej ziarno na dusz polskich łonie,
a plon, co wszędzie obfity, wspaniały,
będzie nagrodą twą i blaskiem chwały.

S. W.

"Harcen Wileński" (krosny)
14-20. Nrlia.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Karnawał.

Pajac w srebrzyste dzwonki dzwoni,
walc nas unosi w kraje szału...
podaj mi lilje twoich dłoni...
wszak to już koniec karnawału...

Jak krótkie mgnienia zbiegły chwile,
upojnym walcem kołysane...
A teraz... jeno w wspomnień pyle
są chwile cudne i świetlane.

Pajac w srebrzyste brząka dzwonki,
a walc już kona w chwili szału,
i już nadchodzi czas rozłuki,
z upojną chwilą karnawału.

Hej, zapomnijmy życia troski,
wznieśmy do góry wina czasie,
niech nam, jak dawniej, brzmi walc boski,
bo przecież tylko „Dzisiaj“ nasze...

A „Jutro“... będzie, co los zdarzy...
Cz to? Już czara znowu pusta?
I smutek w twojej widzę twarzy?
Cz smutki! Luba, daj mi usta...

Pajac znów w dzwonki srebrne dzwoni,
i znowu pełne mamy czasie.
Podaj mi kwiaty twoich dłoni,
zapomnij „Jutro“ — „Dzisiaj“ nasze!

A więc niech „Dzisiaj“ cudnem będzie,
niech nas w krainy wiedzie szału,
niech precudowne nitki przędzie,
w ostatnie chwile karnawału.

„Stono Zolnierskie“ Ludy 1921.

POWRÓT.

Harcerzom Wileńskim.

Radość ku nam polatuje
od granicznych kopców:
Wilno sercem oczekuje
na powrót swych chłopców.
Chłopcy idą, chłopcy nasi,
co swą pierśią młodą
stare Wilno zastaniali,
sławę z sobą wiodą.
Wśród promiennych idą blasków
jego dzielne syny,
co swą dłońią wywalczyli
Wolność ich krainy.
Czyż dziw, że się duch wyrywa,
radością pojony?
Wszakże chłopcy powracają
w swe rodzinne strony,
wszakże chłopcy powracają
do rodzinnych chatek...

Radość wielka promienieje
w sercach szczęśnych matek
i wesoło polatuje
od granicznych kopców,
kiedy Wilno oczekuje
na powrót swych chłopców.

Swojak.

"Harcen Wileński"
Syceni 1921.

STEFAN WIERZYŃSKI.

W zimowym słońcu.

Na osrebrzonych szronem gałązkach
Zimowe słońce całunki kładzie
W ciepłych, świetlanych, czarownych wiązkach,
Wzorzystej blasków barwnej kaskadzie.

A w roześmianej światel gromadzie
Srebrzystych pyłków toczy się fala,
Cudnym się blaskiem w powietrzu kładzie,
Barwi się tęczą, płonie, skryształa.

I zda się — jakby z czarów oddała
Korowód śnieżek przepływał biały,
Gdy się cudownie ten szron skryształa,
Co go zimowe wiatry nawiały.

I wzrok ulata w kraj przewspaniały
Przez białą bezbrzeż pól śniegiem srebrnych,
W świat, co go słońca wyczarowały
Całunki jasne w sterach podniebnych.

"Storo Zoluberskie". Zima 1921.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Wiosenny przedśpiew.

Słońce!... Znów słońce blaskami płonie,
wylała ziemię białą, śnieżystą,
cudowne słońce w złota koronie
z młodocia świeżą, cudną, przeczystą.

Pojdziemy dzisiaj hen, w dal od miasta
cieszyć się złota ciepłym promieniem,
gdzie bezbrzeż biała w przestrzeń wyrasta
wycelowana słońca westchnieniem.

Pojdziemy dzisiaj w śnieżyste góry,
co się cudownie do słońca śmieją,
pojdziemy witać niebios lazury,
a dusze nasze rozpromieniają,

jak świat, co w złotym blasku się pieści
i zachwycony piosenki śpiewa...
Dusza się dzisiaj w sobie nie zmieści...
Będzie całować uśmiechem drzewa,

i dal, i przestrzeń, i bezmiar śiny,
i śniegu płatki żywe, gorące,
i niezmierzone jasne krainy,
i ciebie, cudne, promienne słońce!

"Stom Żołnierskie"
Zima 1921.

MAŁY FELJETON.

Stefan Wierzyński.

Wychodzę gdzieś na góry...

Wychodzę gdzieś na góry i wyciągam ręce
do nieba, do obłoków, do Boga, do słońca
i całować chcę drobne listeczki młodzieńcze
i tak mi dobrze, dobrze, tak dobrze—bez
końca!

I wołać chcę naokół potężnie, rosgłośnie,
że jasno mi na świecie, cudownie, wesoło,
że mi już szczęście złote rozkwita o wiosnie
i wplata mnie w cudowne zaczarowań koło.

Taki jestem wesoly, w duszy mam mło-
dzieńcze
pragnienia, co wyrosły w sercu mi radośnie.
I śmieję się radośnie, w górę wznoszę ręce,
a z ust mi się wyrывa okrzyk na cześć
wiosnie.

I chciałbym w wyciągnięte miłośnie
ramiona
objąć światy i słońce i ciebie, tak moja...
i radością mi błyska dusza rozelśniona,
a z serca się wyrывa okrzyk na cześć twoją.

"Stom Żołnierskie"
Wiosna 1921.

18
18

MAŁY FELJETON.

Stefan Wierzyński.

Ulice.

Jak dziwne są dzisiaj ulice,
te zwykłe ulice bezduszne,
pragnieniom przechodniów posłuszne,
błotniste i brudne, i szare,
przeżyte, i martwe, i stare,
I głupie, i dziwnie bezlice...
Jak dziwne są dzisiaj ulice!

Ulice się śmieją słoneczne.
i płoną rumieńcem wiosnianym,
pachnącym, młodzieńczym, różanym
i kręcą się w kółko figlarnie,
i chciałyby szaleć bezkarnie;
jak dzieci wesole i grzeczne,
ulice się śmieją słoneczne.

Znikają i błoto i nuda,
bo wieść zabłysnęła radosna,
i tworzyć się nowe chcą cuda,
bo wiosna już idzie, już wiosna.
I rodzi się jeszcze uluda,
i dusza uśmiechem miłosna,
Zniknęły i smutki, i nuda,
bo wiosna już idzie, już wiosna!

Jedn. plut. Stefan Wierzyński.

Piosnki żołnierskie.

Żołnierskich piosnek tęskne tony
płyną przez jasną dal bezbrzeżną,
poprzez rozzone krwią zagony,
poprzez równinę białośnieżną.

Na oszronionych drzew konarach
zwisają zlekka tęskne słowa:
o bitwach, marszach i koszarach
płynie melodią dusz ich mowa.

W dal srebrnobiłą z cicha płyną
z dusz młodocianych dźwięczne zbiegi
i monotennie w ciszy giną
z niemi żołnierskich mas szeregi.

PLUT. STEFAN WIERZYŃSKI.

W MUZYKI RYTM.

Polata się cicho, kroplami,
polata się razem ze łzami
serdeczna, gorąca krew...
Upadła i cicho drzemie
i wsiąka w zoraną ziemię,
jak krople rosiste z drzew.

Polata się szumnie, jak woda
żołnierska gorąca krew młoda,
jak zwarty purpury wał.
I padł... Pierś kulą zorana:
malenka, krwawiąca się rana...
O, celny był wraży strzał!...

I mgła zakrywa mu oko...
I westchnął jeno głęboko
i ciężko, powoli padł...
I wiatr przeleciał jesienny
i, mokrą rosą brzemienno,
całunek na skroniach mu kładł.

Pierwszy
drukowany
wiersz.

"Aniele Kaniowski" nr. 2. grudzień 1919.

MAŁY FELJETON.

Stefan Wierzyński.

Palmowa Niedziela.

Ciepło, jasno i niebo błękitne a czyste
i uśmiechy słoneczne na ulicach,
murach,
i obłoki lecące, perlone, przezyste,
i ptaszce piosenki w roześmianych
chórach.

I cud jasny, radością życia przewspa-
niały,
i miłosne, cudowne na cześć wiosny
psalmy...

— Pod kościół Święto-Jański, ten
poważny, biały
pójdziemy już od rana kupić sobie
palmy,

takie ładne, zielone, z kwiecianą
równianką,
ozdobione w malutkie swe nieśmier-
telniki,

świeże, jasne, spokojne i barwną
wiązaną
zdobni, pójdziemy zbierać słoneczne
promyki.

A po twarzy nas muskać będą jasne,
szare,
aksamitne w dotknięciu, cudne wierzb-
ne bażki...

Biednym damy pieniądze. Babuleńki
stare
będą dla nas szeptały swe zwykłe
zdrowaśki.

I wrócimy do domu jaśni i świetlani
w tych kilku krótkich chwilach, mając
szczęścia wiele.

I będziemy, jak dzieci małe, roześmiani
w tę cudowną, słoneczną Palmową
Niedzielę.

"Storaga kraj" miesiąc 1920
"Storożki" 20. III. 1921.

1919

MAŁY FELJETON.

Stefan Wierzyński.

Sonety wieczorne.

I.

Posiwałe gałązki od szronu
Szepczą z wiatrem wieczorne pacierze...
Zdała biegnie stłumiony głos dzwonu...
Noc zapala swe gwiazdy - dziewierze...

W świetle szarem bladego półonu
Uchylone kościoła odzwierze
Głucho szepczą memento swe—zgonu,
Zwąc na ciche wieczorne pacierze.

Noc nadchodzi z szelestem robronu,
Co jej ciało spowija mgły cieniem
I tajemne ogłasza powieści...

Wiatr płynący leciutkim strumieniem,
Cicho lekko, nieznacznie tak pieści
Posiwałe gałązki od szronu.

"Storożki" 20. III. 1921.

Noc księżycowa.

O nocy biała, nocy cicha,
Gwiazd jasnym srebrem rozelśniona..
Blask twojej ciszy cudem wzdycha,
O nocy biała, nocy cicha..!
Daj czar z twojego pić kielicha,
Weź moją duszę w swe ramiona...
Weź, nocy biała, nocy cicha,
Gwiazd jasnym srebrem rozelśniona.

W śnie pogrążony świat wokoło,
Tylko się niebo blaskiem żarzy
Tajemnym cieniem kryjąc czoło...
W śnie pogrążony świat wokoło.
W duszy mi dziwnie tak wesoło,
Radość też czytam w twojej twarzy,
A świat pogrążon w śnie wokoło,
Tylko się niebo blaskiem żarzy.

Księżyc wypłynął z poza chmury,
Mistyczne blaski w koło sieje,
Nad ośnieżone miękko góry
Kieżyc wypłynął z poza chmury.
Rozpędza wszędzie cień ponury,
W najgłębsze wkrada się aleje...
Księżyc wypłynął z poza chmury,
Mistyczne blaski wkoło sieje.

Czarownie piękną się wydaje
Ta biała góra, nocą pusta,
Kiedy w księżycu blaskach staje,
Czarownie piękna się wydaje

„Sepia”
Nr. 5. Styczeń 1920.

Łazienki.

Prof. F. Ruszczyeom.

W Łazienkach przed pałacem jezioro szeptem z cicha...
Łabędzie płyną zwolna poprzez przeczystą toń...
W Łazienkach przed pałacem cienisty ogród wzdycha,
Gdy księżyc na nim złoży srebrzystą swoją dłoń...

W Łazienkach przed pałacem snują się ciche pary...
(Napoje chłodne lekko, roznosi smukły paż...)
Miłość rozrzuca wkoło zwodnicze swoje dary...
Spojrzenia powłóczyście rozrzuca On — Król Staś...

Muzyka się rozdzwania w subtelnym menuecie,
Dźwięczy radosną piosnką, tonie w rozpaczny skarg...
Król Staś pięknej frejlinie powierza coś w sekrecie,
Spojrzeniem tonąc w cudzie jej rubinowych warg.

W Łazienkach przed pałacem dzieją się dziwne czary,
(Wie o tem wszystkim dobrze wymukły, bład paż)
Kiedy wydaje bankiet, urządza dziw — maskary
Pelen humoru, wdzięku, cudowny On — Król Staś.

„Stono Żołnierskie”
Włocław. grudzień 1920.

Z cyklu „Sonety o Wilnie”.

Wilno w słońcu.

W zaczarowaną słońca szatę
odziane, Wilno skrzy się, pali...
Blask się układa w czar—poświatę
w bezkresnej, cudnej, jasnej dali.

Jakbyś w dziewiczych snów komnatę,
co złotem tonów się kryształy
wszedł, kiedy w słońca patrzysz szatę,
co się nad Wilnem skrzy i pali.

Kościelne wieże ogniem płoną,
szare ulice w blaskach toną,
czar się unosi boski, żywy...

Ludziom się w duszach budzi życie,
myślami toną hen... w błękicie,
co tak słoneczny i szczęśliwy.

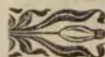
Kąpie się Wilno moje w słonecznych łask powodzi,
wyciąga do obłoków swe wieże jak ramiona
i w wiosny cudną duszę całym jestestwem wchodzi,
a wiosna je uśmiechem obdarza rozelśniona.

I Wilno się w promieniach słonecznych znowu rodzi
i znowu duchem żyje pośród szczęśliwych grona,
kiedy się kąpie cudnie w słonecznych barw powodzi
i do obłoków wieże wyciąga jak ramiona.

A słońce swoje blaski promienne, a gorące,
przeogląda w Wilji pasie, co białą wstęgą płynie
i pieści miękkie fale, srebrzyście się mieniające,
kryjące skarb tajemny w przepastnej swej głębinie
i nim w zachodu toni różowej nie zaginie,
na Świętej Anny cudnej opiera się koronce.

Już zachód. Cień się czerwony ściele
na całe miasto w ciszę wsłuchane...
Mienia się srebrne Wilji topiele
blaskiem ostatnim już przeplatane.

W Świętego Piotra białym kościele
milkną organy pieśnią rozgrane...
I jakieś cienie tajemne ściele
na Służków zamku więzienną ścianę
zachodni odbłask, co w ciszy kona.
Już noc nadchodzi spokojna, cicha,
westchnieniem smutnych dusz rozstępiona,
tęsknotą dziwną, co w sercach wzdycha...
radosną wieścią, co w czasie kona...
boleścią żalu z życia kielicha...

MCIEŁKA

TRZY KRZYŻE.

I.

Białą swych ramion strzelając w zwyż,
okrzykiem bólu stoją na górze
trzy skromne, ciche, kamienne krzyże,
tonąc szczytami w niebios lazurze.

Gdy ptaki lecą nad niemi chyże,
w zachodzącego słońca purpurze,
zda się goreją trzy białe krzyże,
dawnej przeszłości wspaniałe stróże.

Pomniki dawnej, minionej chwały
na krwi męczeńskiej dumnie wyrosły,
z krwi męczenników ciche powstały,

i jako świetne przeszłości posły
hymn, sławą pełny, wiekom zagrały,
pieśń wolną, jasną w błękit poniosły.

II.

Już noc nad miastem swe gwiazdy śniące
na drug mleczanych rozbliski niże.
Srebrzysta ciemność. Tylko Trzy Krzyże
stoja świetlane, w niebo bijące.

Iskier się na nich kładą tysiące,
gdy je księżyc srebrna jaśń liże,
gdy one dumne, blade, milczące
w błękitów ciemne strzelają wyże.

Noc się przelewa w nieba błękitach,
srebrzy się cudnie, w obłokach tonie,
co zawisają na nieba szczytach...

Jakieś się dziwne roznoszą wonie
w kwiecie skromnego cudnych rozkwitach,
gdy się sukienką kryją jabionie.

Harceń Krasowy Maj 1920.
Dom Żołnierza Mamee 1921.

BELMONT.

I.

Zapada mrok. Na lasu sosny smuktopienne
nadchodzi cisza nocy, cudownie milcząca
i szafirowe szaty rozpuszcza, promienne
zimnym blaskiem srebnego, bladego miesiąca.

U stóp lasu—gdzieś w dole—miasto leży senne;
życie, ta bezustannie gorączka trawiąca,
zamarta tu na chwilę; spokojem kamienia
jest jako katakumba, grozą śmierci tchnąca.

I zdaje się, że wszystko umarło... Wśród nocy
chwieją się gdzieś pod niebem lampy, skrzypią z cicha
jakby jęk rozpaczliwy, co wzywa pomocy...

A las szumi... I ciszę pełną pierśią wdycha,
i śpiewa hymn pszyrody potęgi i mocy,
i pije czar z wszechżycia przeszłego kielicha.

II.

Gdy las zaszumi pieśń prawieczną siły,
gdy się rozgwarzą niebotyczne drzewa,
wtedy chcą mówić prastare mogiły,
wtedy piosenkę cisza nocy śpiewa.

Potężnym tonem wspomnienia rozbrzmiewa
noc i jej cienie, co tajemnie kryły
pieśń, co się w myślach i duszy przelewa,
twardniejąc z czasem w nieśmiertelne bryły.

Las mówi... Cicho!... Dusza teraz słyszy
pieśń, co wspomina rycerskie znamiona,
co się łopotem sztandarów kołysze,

W której drży ziemia, hukiem rozłęczniona
armat...—I cicho znów...—Aż raptem w ciszę
pada kamienne imię Napoleona *)

III.

I, jakby cudem zaziemskim wskrzeszone,
Wstają z Cesarzem potężne postacie
żywe—rozkazem pieśni ożywione,—
w złocie orderów, w szarf pysznym szkartacie.

I między dzewa idą rozszumione...

(Dziwną piosenką, sosny, teraz gracie...)

Wtem tętent... pędzą rumaki spienione...

gm... książę Józef przypadł na bachmacie.

O nocy jasna, nocy słodka cisza,
rozkołysana hymnem sławy naszej,
śpiewaj!... niech światy coraz więcej słyszą

O naszej sławie, o tej chwale, ~~seroem~~ Laszej
o przyrzeczeniach co się piszą,
a dotrzymują wśród kul i pałaszy... ~~Jerolim~~

"Harceń Mileński"
Styczeń 1921.

I znowu przyjdzie wiosna...

I znowu przyjdzie wiosna w słonecznych promieniach,
wiosna cudna, upojna, złocista, gorąca,
o cudownych wieczorach, rankach, rozelśnieniach,
złota, jasna, prze-cicha, namiętna, płonąca...

I znowu przyjdzie cichy jasny cud promienny,
drgający blaskiem słońca ciepłego na tali,
i miodny zapach kwiatów oszołomny, senny,
i jasna pól zieloność, cudna bezbrzeż dali...

I znowu przyjdą dziwne sennych marzeń roje,
i jednym ciepłem życia zawrą krwi strumienie,
i obudzą się w duszy cudne niepokoje,
i żywiołowy okrzyk, marzące omdlenie...

I powstanie cud szczęścia w kwietnych aromatach,
cud złocisty, promienny, oszołomny, żywy...

I pocóż marzyć tutaj o wiosnie i kwiatkach...
Czyż teraz podczas zimy nie jestem szczęśliwy?

Stom Łomierskie 1921.
Wiosna.

O c z y .

Czy znasz te dziwne promienie księżycy,
Co błyszczą czasem cudownie i miękko,
A jednak zimne są i nie oświeca
Nic ich blask, martwą kryjąc świat sukienką?

I wszystko wtedy jakby bladolica
Zjawia, co śmierci piastowana ręką...
Gdy je osrebrzy martwy blask księżycy,
Choć błyszczą żywo, cudownie i miękko.

Czy wiesz, że twoje oczy są chwilami
Podobne blaskom, co martwe i ciche?
Bo ich spojrzenie patrzy, zda się mami,

Zda się w nich widać twą młodzieńczą Psyche..
A jednak wtedy nie widzi nikogo,
Własnej się myśli posuwając drogą.

Stom Łomierskie 1921.
Wiosna.

Stefan Wierzyński.

Wtulilem usta w futra czar...

Wtulilem usta w futra czar,
co na twojej szyi cicho śpi
i precudownych, złudnych mar
wspomnienie w oczach moich drży.
I tak mi dobrze... błogi maj
owinął duszę wonną mgłą...
W marzeniach jasny widzę raj,
myśli pragnieniem dziwnym drżą.

Myśli pragnieniem dziwnym drżą,
gdy mnie otulił futra czar,
gdy mnie owinął wspomnień mgłą,
gdy w duszy zbudził dziwny żar...
— A gdybym dotknął twoich warg,
płonących jak szkarłatny smug,
czy w duszy znikłby odgłos skarg,
czyby znikł ból z mych życia dróg?

Czy w duszy znikłby odgłos skarg?
Czyby znikł ból z mych życia dróg?
Czyby umilkł pragnień targ?
Czyby wstał z mar upojeń bóg?
Nie wiem... W gwiazd srebrny patrzę szlak,
co tak czaruje, wabi mnie
i ciebie mi tak strasznie brak,
i wciąż o tobie bajki snię.

Ciągle o tobie bajki snię
i ciebie mi tak strasznie brak...
W barwnej wspomnienia tonę grze
i tak mi smutno, tęskno tak...
I widzę twój cudowny ruch,
beztroski śmiech, opalne łzy—
Ustami pieścę futra puch,
co na twojej szyi cicho śpi.

Stefan Wierzyński.
Lima 1921.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Ostatni akord.

Patrzysz na mnie. I po co? Twoje oczy błyszczą
i coś mi ciągle mówią... Po co mówisz do mnie?
Twoje pragnienia się teraz już wcale nie ziszcza,
choćbyś marzeń pasma snuła nieprzytomnie.

Czuję ciągle spojrzenie Twoich błyszczących oczu,
bo mnie dziś prześladujesz niemi jak sumienie;
w ich rozpacznie błyszczącym namiętym przezroczu
widzę coś, co z ust czasem wyrывa westchnienie.
Patrzysz na mnie... Ironji śmiech czasem wykwiłta
na mych wargach, gdy chwycę spojrzenie w przelocie
i wzrok mój wtedy Ciebie „poco patrzysz?” pyta
i rozpala się w blaski jakieś dziwne, kocie...

Prześladaj mnie, to może chwilą dziwnie smętną
zapagnę Twoich oczu, co tak dziwnie błyszczą — —
Ale i wtedy myśli piosenką namiętą
nie zadrzą i Twojego pragnienia nie ziszcza.

Stefan Wierzyński 1921
Lima.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Chryzantemy.

Zapada zmrok głęboki, niemy...
 We fioletach niebo tonie...
 W alabastrowych skier wazonie
 Marzą w zadumie chryzantemy.

Cień rozpościera swe makaty,
 Szarą oponę nocy przedzie.
 Wsparta o biurko, o krawędzie,
 Na zamysłone patrzysz kwiaty.

Żrenice, zmierzchem rozszerzone,
 Patrzą na duże, złote głowy...
 We zmrok wieczoru fioletowy
 Lecą spojrzenia roztęsknione.

Tęsknisz... W wieczornej ciszy śpiewie
 Słyszysz piosenki dawne, znane,
 Przebrzmiały już i zapomniane,
 O których nikt, napewno nie wie.

Powstały raptem nieproszone,
 Gdy zmrok rozpostarł swe makaty,
 Gdy chryzantemów złote kwiaty
 Wiedną w wazonie zamysłone.

Myśl twa wspomnienia nitkę przedzie,
 W dawno minionych czasach tonie,
 A twoje długie, białe dłonie
 Mocno się wsparły o krawędzie.

Stefan Wierzyński.

Wigilja.

Choinka blaskiem świec się żarzy,
 radością jasną, żywą płonie...

...Cisza panuje wśród cmentarzy
 i dziwnie smutne baśnie gwarzy
 bez granic szara w mroku tonie...

Na drzewach szron się skrzy, kryształy...
 ...Strzelcy w okopach siedzą starzy...
 W oczach się smętna tęskność pali,
 wzrok w bezgranicznej tonie dali
 i cień na młodej kładzie twarzy.

Daleko... tam... w rodzinnym domu —
 biały opłatek... czar kochany... —

Łza z oka splywa pokryjomu,
 nieznana nigdy i nikomu...
 Westchnienie płynie w domu ściany.

Cisza wokoło smętna, szara
 jak niezbadane śnieżne błonie.
 Cicho się wspomnień rwie kotara...
 Coraz silniejsza wstaje mara:
 w domu choinka jasno płonie...

A tu: dal śnieżna i nieznana
 i rezygnacja szarolica...
 I mróz... i wróg... i niezbadana
 młodzieńczej duszy żar—tęsknica,
 paląca strasznie gdyby rana.

"Słowo Żołnierskie"
 24. XII. 1920.

MAŁY FELJETON.

STEFAN WIERZYŃSKI.

POGAŃSKIE ECHA.

Dziwny to czas — srebrzysta nocka
 Jańska,
 kiedy się z myśli rwie korowód, bar-
 wnych mar,
 gdy krwawym blaskiem drga Sobót-
 ki skra pogańska,
 czerwonym ogniem swym pogański
 niecąc żar,
 gdy wszelki człek, w pogaństwie za-
 topiony,
 Kupały — cud obchodzi święty dzień,
 gdy duszy myśl ulata w dawne strony,
 wracając znów w odwiecznych czasy
 śnień.

I panem znów nie nowy Bóg jedyny,
 lecz bogów huf, odwieczny dawny rój,
 co domem im praśtarych puszczył głą-
 biny,
 a szmaty skór — to boski dziki strój.
 I nikną gdzieś dni szarych niepokoje,
 bestroska, śmiech trzymają duszom
 straż,
 i gontyn się otwarły czar - podwoje,
 Światowid znów ma swą poczworną
 twarz.

Jedyny dzień, gdy człek się sobą staje,
 gdy zrzuca precz przelotny nowy pył,
 gdy kocha znów święconych dębów
 gaje,
 gdy czuje wręcz — kim w duszy
 zawsze był.

"Słowo Żołnierskie"
 Lima 1921.

Teatr Polski.

„Tamten” dramat w 5-ciu aktach
G. Zapolskiej.

Gabrjeła Zapolska, sama aktorką będąc, swe sztuki sceniczne buduje bardzo dobrze, konsekwentnie, posługuje się efektami silnymi, ładnymi, trafiającymi do duszy widza jako takiej i do duszy jego estetycznej. Nietylko jednak techniczna budowa utworów tych jest ich zaletą — obok tej czysto formalnej, rzecz można materialnej, strony jest inna, która z punktu głębszego ujęcia tematu stanowi ważniejszy plus — to odczucie charakterów, zrozumienie ich, a przez to uwypuklenie. Zauważyć się to daje we wszystkich sztukach — bądź to obyczajowych, bądź patryjotycznych.

„Tamten” jest to dramat, którego celem pierwotnym było odzwierciedlenie stosunków młodzieży akademickiej między sobą i do władz. Zapolska jednak nie ograniczyła się tą ramą dużą co prawda, gdyż stosunki te obfitują w zdarzenia i wypadki bardziej może, niż inne, autorka zapragnęła dłuższym promieniem zatoczyć koło zainteresowań widza — do-

tarła aż tam, do gabinetów szefa żandarmerji, do kazamat śledczych Cytadeli, do sposobów i metod badania wreszcie. A zakreślając owe koło promieniem tak dużym, nie zapomniała zwiększyć też odpowiednio i napięcia sytuacji. Widz jest sztuką zahypnotyzowany, gdyż odtwarza ona to, co go najbardziej boli — wspomnienie kajdan, cierpienie ojczyzny i własnych, budzi echa niewoli. Sztuką jest widz zahypnotyzowany, powtarzam choć by nawet grana była słabo.

„Tamten” zagrany był w „Teatrze Polskim” gorzej, niż inne sztuki w bieżącym sezonie.

Przypisać to należy częściowo nieodpowiedniej obsadzie, częściowo zaś reżyserji. Rola Kazimierza Wielkorskiego, dana p. Tęczyńskiemu, nie została odpowiednio wyzyskana, czemu się zresztą dziwić nie można, gdyż p. Tęczyński zawsze bardzo dobry w rolach charakterystycznych, nie był w stanie przedzieżyć się odrazu w bohatera. Jest to zasadniczy błąd. Dalej: wystawiając w Wilnie sztuki, w które wchodzi życie wojskowości rosyjskiej, pamiętać należy, że Wilno zbyt dobrze to życie zna, żeby nie dostrzedz szczegółów błahych napozór, a jednak psujących

harmonję — a więc: badania w gabinecie gen. Horna prowadzone były napewno przy drzwiach zamkniętych; jeśli nawet przypuścimy, że mogło się to dzieć przy drzwiach otwartych, nie zgodzimy się z tem, by żandarm — stupajka, będący tam jako posterunek, *ośmielił się siadać* w przedpokoju na kanapce, podczas, gdy generał jest w gabinecie. Owo lekceważenie subordynacji wojskowej i zewnętrznego szacunku dla oficerów było i w akcie czwartym, gdy porucznik Botkin, rozmawiając z pułkownikiem Kornilowym stoi sobie jak gdyby mówił z kimś, zupełnie mu równym, a może nawet niższym rangą. Wogóle zachowanie się żandarmów nie miało absolutnie żadnych cech wojskowych. Jeszcze jedno żandarmi słyneły ze swej grzeczności zewnętrznej i spokoju — w czasie badania, w gabinecie, byli gentlemanami, nie znaczy to jednak, by po wyjściu z badania, w cztery oczy, nie pobili tegoż więźnia. Tu popełnił błąd p. Godlewski, zbyt raptownie przechodząc, w rozmowie z Józją, od tonu słodkiego, delikatnego, do brutalnego „ariestował”.

Straconą też zupełnie była scena rewizji, gdzie żandarmi wpada-

ją jak bolszewicy i poruszają się bardzo niezdecydowanie i nie zgrabnie.

To jest mniej więcej wszystko, co należy zarzucić reżyserji. Co do poszczególnych artystów: p. Wołajko, jako gen. Horn, dał typ całkiem naturalny, jakby wycięty z obrazka: Urzędnika wysokiej rangi, sądzącego, że to, coś się robi, dzieje się z jego woli, kierowanego jednak przez rozumnego, przebiegłego podwładnego. Pan Wołajko jest to wogóle artysta bardzo zdolny, o dużym talencie, i, jakkolwiek brak mu chwilami kultury scenicznej, role przezeń odtwarzane są w dziewięciu dziesiątych bez zarzutu.

P. Godlewski, jako pułk. Kornilow, był zupełnie dobry ze swą ironiczną służalczością wobec zwierzchnika, a „dobrem sercem” wobec więźniów. Doskonałą była scena przeszukiwania papierów, Strielkowa w akcie czwartym.

Sam zaś Strielkow — p. Kwiatkowskiemu nieudał się zupełnie — nie dał typu ani zewnętrznego (brak charakteryzacji) ani wewnętrznego. Katastrofalną wprost była scena z rewolwerem (wina rekwizytora), scena, tak charakterystyczna dla rosyjskiej duszy: cwo-

„naplewał” to kropka nad „i” w Strielkowie.

Niżej wszelkiej krytyki był porucznik Botkin p. Bolkowskiego: „dzienszczyk” nie oficer żandarmerji rosyjskiej; nie przypuszczam, by p. Bolkowski potraktował swą rolę z punktu widzenia satyry.

P. Abramowicz był zbyt ciężki jak na kawalerzystę, bez werwy; W efekcie zaś ze stolikiem zbyt była widoczną pomoc ramienia.

Role kobiece zasadniczo wypadły dobrze, za wyjątkiem pierwszego aktu u p. Chrzanowskiej, i wszystkich aktów u p. Bielskiej, która była taką, jak zawsze we wszystkich rolach: niezdecydowaną, i powtarzającą się w wyrazie i geście. Podkreślić należy targający ból i zrozumienie matczynych uczuć, które w swą rolę włożyła p. Rychłowska.

Tym razem, prócz sztuki i aktorów, podlega krytyce i publiczność, która jest jeszcze, jak sądzić można, pod wrażeniem fars uroczej Mary Mrozińskiej do takiego stopnia, że nawet w najbardziej dramatycznych scenach fars chce się doszukać, śmiejąc się bez ceremonji.

Sł. W.

Gazeta Krajowa 20.11.1921.

Nowe artystyczne
Kino „POLONJA“
Wilno, ul. Mickiewicza 22.

Anons!

W tych dniach wysp
ska gwiazda kinem
„Romans bar

ANTYKWARIAT NAUKOWY

przy Księgarni Stowarzysz. Nauczycielstwa Polskiego (dawn. „Kultura“)

UL. WILEŃSKA 36

KUPOJE I SPRZEDAJE KSIĄŻKI, RĘKOPISY, RYCINY.

Spec. **POLIKLINIKA** wenerycznych
chorób:
Syfils (914), moczościowe, białe upławy, nie-
moc piciowa, skórne itp.
Godziny przyjęć mężczyzn od g. 9—11 i 4—7 w.
kobiet od 11 do 1 codziennie.
Ulica „LUDWISARSKA” № 14, 6 (róg Bonifraterskiej)

KANTOR WYMIANY O. LIPECA i S-ki,
Niemiecka 35,
(dom banku międzynar.). Wymiana różnych walut,
kupno i sprzedaż 0/0 papierów.

Leśniczy i administrator
z wyższym wykształceniem,
długoletnią praktyką, 39 lat,
żonaty, poszukuje posady.
Zgłoszenia: Chłwińska 14,
m 3.

Akuszarka z Warszawy.
Udziela porad
ciążarnym, dla pań oddzielne
pokoje. Dyskrecja zapewniona.
Przyjm. od 9 r. do 7 w. Mic-
kiewicza 22—58, w podwórzu.

Redaktor i wydawca: Ludwik Chomiński

Janek Krajowa 20. VII. 1921.

Nr. 169 (241)

STEFAN WIERZYŃSKI.

TRZY KRZYŻE.

Białą swych ramion strzelają w zwyż,
okrzykiem bólu stoją na górze
trzy skromne, ciche, kamienne krzyże,
tonąc szczytami w niebios lazurze.

Gdy ptaki lecą nad niemi chyże,
w zachodzącego słońca purpurze
zda się goreją trzy białe krzyże,
ławnej przeszłości wspaniałe stróże.

Omniaki dawnej, minionej cwałowały
a krwi męczeńskiej dumnie wyrosły,
a krwi męczenników cicho powstały,

Jako świetne przeszłości posły
imn, sławą pełny, wiekom zagrały,
—śń wolną, jasną w błękit poniosły...

*Rzeczpospolita d. 31. VII 2
Wydanie wileńskie*

Traugutt.

Z za-krat ostatnie siał w Polskę spojrzenie,
wierząc w ofiary moc, tworzącą światy;
po walce w śmierci znalazł ukojenie,
idąc bez trwogi przez tortur szkarłatny
w nowe, usłane tryumfami życie..
Zginął męczennik za wolność... Łez tyle
zrosiło grobu darniowe poszycie.

Znowu zabłyśły złotej Jutrznii chwile
i ponad światem płynie Jego imię,
rosnąc potężnie, mocno a rozgłośnie
w dźwięki wielkością i sławą olbrzymie,
płynące w niebo wesoło, radośnie.
Ducha, co z więzień spoglądał ponuro
w Polskę skrwawioną, dziś radość przenika
i płynie zwycięstw piorunową ehmurą
imię wielkiego Polski męczennika.

St. W.

Stromo Młekskie 2 dn. 5. VIII 21 r.

6-TY SIERPNIA 1914 ROKU.

Zamarły o nas wspomnienia wśród ludzi,
odkąd się trumny opuściło wieko
na naszą przeszłość, co nadzieją ludzi,
myśl wiodąc w przyszłość świetlaną, daleką...

I próżno dusza twą rączką myśl trudzi —
dni jej bezbarwnie w bezczynności cieką —
tylko wspomnienie w złotobrzmiące echa
dzwoni, i przez mgłę łzawo się uśmiecha.

Ludzie nam rzekli, że już nie żyjemy,
że nikt nie myśli w Polsce o wolności,
że jeno łaski cesarskiej pragniemy,
a choć w nas polskość jeszcze czasem gości,
dźwięk jej — to tylko fałsz słaby a niemy...
Zapomnieć o nim — to życie uprości
i w carskie łaski wwidzie, płatne złotem;
a to, co BYŁO, po co myśleć o tem?

Myśmy słuchali... Wrogom się zdawało,
że słowo podłe w dobrą pada ziemię,
że nam już robak stoczył duch i ciało,
że polskość w nas już nawet i nie drzemie,
że już zupełnie, do reszty skarłało
sławnych Lechitów bohaterskie plemię...
Myśmy słuchali... i w życia Golgotę
marzeń przedziwo wnosiliśmy złote.

Myśmy marzyli, że orły srebrzyste
Zalśnią w wolności blaskach promienistych,
Że błysną w niebo bagnety strzeliste,
w iskrach potężnych, groźnych a przezczystych,
że chorągiewki ułanów barwiste
łopotać będą w podmuchach falistych,
że zalśni wolność we krwi i we złocie,
wolność marzona wśród łez i w tęsknocie.

I wyśnił nam się nasz jasny sen złoty:
nadszedł dzień święta dla polskiego ducha;
powstała Polska z marzeń i tęsknoty
i wolnej pieśni, której ludzkość słucha,
nieustraszenie uderzają groty;
zabłyły polskie bagnety i szable...
i drżą w ich błyskach wrażeń hord konstable.

Szósty sierpnia czternastego roku ^{tego}
powiały polskie znów wolne bandery;
świat się zadziwił! — z bladym strachem
w oku
spojrzały w przyszłość wraże kondotjery...
Legjony polskie w radości obłoku
idą w bitw krwawych ogniste szpalery,
i leci w niebo żołnierska piosenka,
i u stóp tronu Wolności przykłęka.

Idą legjony... na czele — Wódz szary,
co wojnę polską wydał wrogom, światu,
by wskrzesić naród zasługami stary,
by wznowić blaski polskiego szkarłatu,
idą, by wszystkie z krwi naszej ofiary
rzucić w twarz światła „podporom“ caratu ^{uśmiecha}
i żądać krwawej za przeszłość zapłaty
za sny wygnańców, za krwawych ran kwiaty.

Wódz dopiął swego — kolos powalony
u stóp się naszych we krwi własnej tarza...
Polska się zbyła cierniowej korony,
w wielkie się państwo duchem przeobraża,
a imię swoje na historii strony
głosi, by słowo z Bożego ołtarza
i łączy dłonią mocarną a silną
z Warszawą — miasto zbawcy swego, Wilno.

I nam nikt teraz rzec się nie ośmieli,
że nas już niema pośród ludów świata,
żeśmy i duchem i myślą skarleli,
że o nas tylko wspomnienie polata,
BO MY ŻYJEMY! I z wrogów topieli
wyszli zwycięsko. Bo więzienna krata
runęła w ogniu i wojny potoku
szóstego sierpnia czternastego roku.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Stefan Wierzyński }
Jeden krajca } 6. VIII. 1924. Wilno.

e — Wódz szary,
wrogom, światu,
ługami stary,
ciego szkarłatu,
i naszej ofiary
„podporom” caratu *uśmiecha*
eszłość zapłaty
krwawych ran kwiaty.
kolos powalony
krwi własnej tarza...
wej korony,
luchem przeobraża,
strony
o ołtarza
a silną
zbawcy swego, Wilno.
ię nie ośmieli,
ludów świata,
skarleli,
enie polata,
wrogów topieli
łęzienna krata
potoku
stego roku.
TEFAN WIERZYŃSKI.

ANSTWA I WÓDZ NACZELNY JÓZEF PIŁ
ROJU PIERWSZEGO MARSZAŁKA POLSKI

olności, posiadali hart ducha
wiarę, zdolną poruszyć groby
isz w narodzie. Tem zba-
ili siebie i Sprawę. Ich nie-
cnał nigdy rozkładowy jad in-
yg i nieufności. Bowiem bia-
a żołnierzowi, który fanatycz-
ie nie ufa Wodzowi. Biada
arodom, które nie umieją
ielbić bohaterów i słuchać
łączelników, swoją własną,
olną wolą obranych.
Żołnierz, z zachwianą wiarą,
Wodza, bić się, ani zwycię-

Teatr Powszechny.

„Fircyk w zalotach”, kom. w 3 ch
akt. Zabłockiego.

Na tle pochlebniów dworu
króla Stasia postać Zabłockiego u-
wydatnia się, jako plama kontras-
towa, jako coś, co nie jest z tej,
z jakiej wszyscy, ulepione gliny.
Naruszewicz, Trembecki, Krasicki
— owe gwiazdy ówczesnego ho-
ryzontu literackiego, gięli się w u-
klonach przed królem, chcąc sobie
go zjednać, a przez to i dla swej przy-
szłości coś zrobić. Zabłocki zaś,
jakkolwiek razem z nimi na obja-
dach czwartkowych u Króla Jego-
mości zasiadał i niemniejszymi niż
oni się względami cieszył, nie
dbał o zaszczyty i honory, a żyjąc
skromnie i w wytartym ubraniu
chadzając, karku w ukłonach nie
jął, pochlebstwami się nie łasił
to, do czego doszedł, tylko wlas-
niemu talentowi a zdolnościom
awdzięczać może.

Płomienny jego patriotyzm
wybuchał w satyrach paszkwilach,
którymi szczylił się autor może,
jdyż płynęły one z gorącego umi-

łowania ojczyzny, nie zaś z prywa-
ty lub chęci zemsty, jak paszkwi-
le i satyry Węgierskiego naprzy-
kład.

Rozgłos nazwiska swego za-
wdzięcza jednak Zabłocki nie
paszkwilom ni satyrom, lecz kom-
edjom swoim, które pisywał dla
teatrum Króla Jegomości, a które
stały się podwaliną przyszłej twór-
czości scenicznej w Polsce. Zastu-
gi Zabłockiego bynajmniej nie
zmniejsza fakt, że komedje te
były wzorowane na komedjach
francuskich, lub tłumaczone z fran-
cuskiego, gdyż potrafił on nadać
im piętno iście polskie. Doskona-
le określił twórczość Zabłockiego
Brodziński, mówiąc: „...choćby treść
była wzięta z obcego języka, choć-
by charakter i układ dzieła mniej
na uwagę zasługiwały, dla języka
samego będzie Zabłocki jednym
z najszacowniejszych pisarzy na-
szych”. Język Zabłockiego nie jest
może tak wykwinny jak język
Trembeckiego, jest jednak mocny,
jedrny, śmiały.

Prócz języka, komedje Zabłoc-
kiego posiadają olbrzymi plus, są

bowiem dostosowane do otocze-
nia tak zgrabnie, że trudno nieraz
się domyślić, jaki utwór posłużył
autorowi jako wzór. Naprzykład
„Fircyk w zalotach” robi wrażenie
komedji polskiej zupełnie, gdyż
typy, nastrój, rozmowy, charaktery
są nawskroś nasze, polskie; Zabłoc-
ki osiągnął to nietylko przez zmi-
ną imion i okolic, lecz przez cha-
rakterystyczne szczególności, które
swym bohaterom dał, a które
techną polskością. Zarówno bowiem
beztroska pustota „Fircyka”, jak
cichy sentymentalizm Podstoliny,
lub nudne zrządzenie Arysta są
utrzymane w tonie.

„Teatrowi Powszechnemu” za
taką wystawę i opracowanie „Fir-
cyka w zalotach” należy się głę-
bokie uznanie, gdyż sztuka ta za-
równo kostjumowo jak dekoracyj-
nie opracowaną była doskonale.
Zarzuć należy tylko jedno: jeżeli
się ostentacyjnie ogłasza grę „bez
suflera”, głosu jego faktycznie nie
trzeba rzucać na widownię jak-
by preludjum przed kwestją
aktora. To jednak mniejsza, gdyż
artyści wywiązali się ze swych ról

zupelnie poprawnie, konsekwent-
nie trzymając się wytycznej raz
obranej. Miałbym jednak to zarzu-
cenie p. Rdzawiczowi nieodpowied-
nie chwilami ujęcie roli: bohater-
stwo. „Fircyk” nie może być bo-
haterem ani chwili: jeżeli zaś jest
choć przez moment smutny, to
lzy jego są tylko szczegółem, zja-
wiskiem krótkotrwałym. Tembar-
dziej, że „Fircyk” najtragiczniej-
szych nawet momentów nie prze-
żywa faktycznie, lecz je inscenizu-
je. Dowodem tego służyć może
raptowne przejście w akcie 3 od
tragicznej rozpacz do tonu zu-
pełnie krotocwilnego. Jeżeli jed-
nak zgodzimy się na założenie
p. Rdzawicz Chlebińskiego, to wy-
konaniu zarzuć nie można ab-
solutnie nic—było doskonale, co
zresztą zaakcentowała publiczność
kwiatami, przesłanymi odtwórcy
na scenę.

Ujęcie roli szwankowało też
i u p. Zonera, który jako Swistak
był zbyt rubaszny. Swistak, sługa
Fircyka, stara się o naśladowanie
gracji, elegancji, swobody swego
pana i w tem jest komiczny.

Doskonale za to tym razem
ujęła swą rolę p. Bielska, która
jako podstolina wyglądała bardzo
ładnie i stylowo, a także potrafiła
utrzymać swą kreację w tonie dy-
skretnym i miękkim.

P. Rychłowska jako Klarysa mia-
ła dużo wdzięku, subtelności i
uroku.

Mąż jej, Aryst, p. Wollejko, dał
świetny typ zazdrosnego męża i
starego mantyki; szczególnie do-
bre były sceny z Pustakiem, od-
twarzonym przez p. Szoberta bez
zarzutu. Aryst i Pustak wnosili na
scenę ze swem wejściem gamy
śmiechu i wesołości.

Pan Janecki w swym maleńkim
epizodziku palestranta przeholował
trochę, zapominając, że „co za du-
żo, to niezdrowo”.

O ile Teatr Powszechny będzie
tak opracowywał następne sztuki
jak „Fircyka”, to amatorzy szczerego
piękna znajdą tam miłe i ładne
chwile. *St. W.*

Janina Krajowa
dn. 19. VIII. 21.
Milsko.

Janina Krajowa } 6. VIII. 1921. Milsko.

Teatr Powszechny.

„Grochowy wieniec”. Komedja w 4 aktach A. Małeckiego.

Echa dawno przebrzmiałych, a napewno niepowrotnych chwil, mają zawsze pewien urok, pewien czar, który potrafi myśl ku przeszłości zwrócić i rozbudzić drzemiący gdzieś głęboko w sercu, a przysypany pyłem zapomnienia i szarą troską dni codziennych, sentymencik; z pewnego rodzaju rozczuleniem patrzy się wdał, w te kontuszowe czasy i nuci się z cicha: „Nie tak in illo tempore bywało” — i chociaż zdaje sobie człowiek sprawę z błędów i braków illius temporis, oddaje się silnie wspomnień z dziecinem wprost zadowoleniem. Owe kontusze i żupany, pasy słuckie i palone buty, wąs sumiasty i podgolone czupryny, karabeli szępek i pogwarbuńczucznych a zawadjackich obywatelskich opowiadań odrywa na chwilę mózg od owego olóweczka i skrawka papieru, z którym to w rękę i nad którym każdy śmiertelnik zwykł teraz czas spędzić. Powstają raptem jakieś ob-

razy, coś, co się nagle pięknem wydaje, coś, co wywołuje melancholijny uśmiech na wargi i zmusza do pokiwania głową i powiedzenia stereotypowego: „ładne to były czasy”.

Ostatnia premiera Teatru Powszechnego jest jednym z tych, budzących w duszy, sentymencik dla przeszłości, obrazków: dworek szlachecki, szczery bez troski prawie nastrój... i jakkolwiek sama sztuka „Grochowy wieniec” nie posiada żadnych walorów literackich ani konfliktów psychologicznych, działa na widza czysto zewnętrznie: przez swą barwność. Sukces jednak osiągnąć może wtedy, gdy jest zagrane bez zarzutu, w Teatrze Powszechnym zaś sukcesu tego nie osiągnęła.

Dekoracje i tym razem były dobre, szwankowały jednak: kostjumy, charakterystyka i — co najważniejsza — nieumiejętność wyciągnięcia się w charakter szlachecki aktorów, z których tylko pp. Wołajko senior i Cornobis, zbliżeni byli w typie do szlachty w. XVII.

Zdawaćby się mogło, że wyżej wymienione rzeczy są to detale, tak nie jest, lecz o ile się nawet

na to zgodzimy, to przypomnijmy sobie, że „z detali życie się składa” eo ipso — nie można ich ignorować na scenie. A więc — peruki źle poprzyklejane, fałdujące się i odstające od karku wcale nie dodają uroku sztuce (ten brak posiadali wszyscy mężczyźni), Rozdziałek, bardzo n. b. staranny, na głowie p. Wołajki junior'a zbyt jaskrawo przypominał wiek XX; strój tegoż p. Wołajki junior'a stosunkowo do stroju jego tancerki był zbyt ubogi, czarne trzewiki, sznurowane czerwonymi wstążkami, mogą być przy kostjumie krakowskim, nigdy zaś przy błękitnym kontusiku Elżuni. Tego rodzaju niedopatrzenia, wcale jak powiedziałem, nie dodają wartości sztuce.

Wykonanie ról pozostawiło również wiele do życzenia, tembardziej, że niektórzy artyści nie opanowali wymowy o tyle, aby zamiast jednego dźwięku nie wymawiać drugiego.

Jeżeli chodzi o poszczególne role, to zasadniczo role kobiece były opanowane i wykonane lepiej. Pani Bohdańska w roli Kunegundy, dała co prawda, jak wszyscy zresztą, zbyt mało charakteru,

wywiązała się z niej jednak o tyle dobrze, że robiła miłe wrażenie. Toż samo powiedzieć można o p. Chrzanowskiej. P. Fiszerówna b. dobra zwykle w rolach nowoczesnych, zmodernizowała swą rolę, wkładając w nią zbyt wiele kokieteryj salonowej, która w w. XVII nie była jeszcze dziewczętom mającym „lat 17 i 2 miesiące” znaną. P. Bielska zaś, chwilkami zbyt marta, a zwykle słaba w rolach salonowych, w rolach o bardziej stylowym charakterze jest znacznie lepsza; z obecnej swej roli wyszła prawie zupełnie obronną ręką.

Pan Cornobis rolę swą ujął dobrze, charakterystyki też nic zarzucić nie można, opracowanie jednak pamięciowe szwankowało.

P. Sawicki nie stworzył typu ani zewnętrznym wyglądem, ani grą. Rola Paska w jego interpretacji nie posiada absolutnie żadnych tonacji ni odcieniów głosowych ani mimicznych. Trudno jest zorjentować się, słysząc ciągle ten sam ton, kiedy kwestja ma być pod adresem partnera, a kiedy publiczności, czyli tak po staroświecku zwana „na stronie”.

Pan Purzycki z roli Remiszewskiego nie potrafił wydobyć owej

kordjalności i szczerości duszy szlacheckiej. Rola jego wypadła zbyt oficjalnie. Pan Zonner jako Gowrowski pozostawiał wiele do życzenia, tuszując komiczne momenty w sposób niebywały.

P. Bolkowski w swych dobrych chęciach poszedł zbyt daleko: szarżowanie nigdy nie ratuje położonej roli.

P. Bolkowski zaś owam szarżowaniem chciał pokryć swą niedoskonałość.

P. Miłski w roli Dziegiela był w każdym razie lepszy niż w roli Rubena w „Urielu Akoscie”, był bowiem znacznie szerszy. Zarzucić mu jednak trzeba monotonię.

P. Janeczki w roli Kordowskiego nie miał pola do popisu...

Wogóle wystawienie „Grochowego wienca” należy uważać za niezbyt szczęśliwy pomysł tembardziej, że publiczność, zachęcona „Fircykiem w zalotach”, czeka na dalszy ciąg zapowiedzianego „kiasycznego” repertuaru, do którego „Grochowego wienca” zaliczyć nie można.

St. W.

Janek Kojanek 2 m. 23. VIII. 21.
M. 21. 0.

Rowemu i otrzymają prawa, przysługujące na terenie Litwy Środkowej wychowawcom państwowych szkół polskich.

2. Egzamin dla eksternów, zdających na świadectwo z czterech, sześciu i ośmiu klas odbywać się będą w roku 1921/22 trzy razy, a mianowicie we wrześniu, marcu i czerwcu.

3. W roku 1921/22 urzęduje Departament sześciomiesięczne kursy dla wojskowych, chcących otrzymać świadectwo z sześciu klas lub maturalne.

Kandydaci winni się wykazać świadectwem z ukończenia czterech, względnie sześciu klas gimnazjum filologicznego lub realnego.

Do podania należy dołączać: a) metrykę, b) ostatnie świadectwo szkolne w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie, c) zaświadczenie władzy wojskowej ile miesięcy kandydat przebył w wojsku.

Zgłaszać się można między 22 sierpnia a 22 września w Departamencie Oświaty, ul. Kaukaska 2, pokój Nr. 19, w godzinach między 1 szą i 3-cią. 3-1

Najporczywszy ból głowy i migrenę

momentalnie usuwają proszki z KOGUTKIEM

„MIGRENO-NEVOIN“ Sprzedaje się w aptekach i składach aptecznych. Przedstawiciele B-cia Riwlin i M. Bloch, skład apteczny ul. Rudnicka 14.

KANTOR O. LIPECA i S-ki, Niemiecka 35, (dom banku miedzynar.). Wymiana różnych walut, kupno i sprzedaż 0/0 papierów.

Redaktor i wydawca: Ludwik Chomiński

szpitalne pokoje. Dyskrecja zapewniona. Przyjmuje od 9 r. do 7 w. Mickiewicza 46-6

Dr. KENIGSBERG
Choroby weneryczne, syfils i skórne. **Ul. Mickiewicza (S-to Jerska) Nr. 4.** Od godz. 9-2 i 4-7 p. d.

Dr. med. A. Cymbier
powrócił i wznowił przyjęcie chorych Choroby skórne, weneryczne i syfils. Elektroelektroczność. **Ul. Ad. Mickiewicza 14, róg Tatarskiej.** Od 10-2 i 5-7.

Dr. D. RESSER
powrócił i znów przyjmuje. Chor. weneryczne, syfils i skórne. **Ul. Sadowa 4, m. 4, od 10-1 i 4-7.**

Dr. Leon Ginsberg
Choroby weneryczne, syfils i skórne. **Ul. Trocka Nr. 3, róg Wileńskiej.** Przyjmuje od 9-1 i 4-7.

Dr. Marjan Mienicki.
Chor. skórne, weneryczne i syfils. **Ul. Wileńska 34, od 4-7.**

Dr. J. Bernsztejn
Chor. skórne, weneryczne, syfils i moczopłowe. **Przyjm. 9-1 i 4-8. Ul. Mickiewicza 28 m. 5.**

Z szacunkiem

Z powod

sprzedają się komody. Dowl wiel

Spec. POL

Syfils

Godziny przy

Ulica LUDWIS

Najtańsze—

wódek, liki

Rozpoczęto s

niez detalioz

Dom Pracy

dnymi. W

Bielizna, stro

skarpetki, obu

rozmaite, czapec

łów dostarczany

do sztańców v

cja bielizny, obu

Studenci w

się!! i opraw

dzie introligat

ska 11. Zakł

ty do najwykt

Teatr Powszechny.

„Opieka wojskowa“. — Krotka chwila żołnierska w 3-ach aktach Stanisł. Bogusławskiego.

Polska twórczość sceniczna, rozpoczęta przez Bohomolca i Zablockiego, uświetniona i wysunięta naprzód przez wspaniały talent Fredry, a dopełniana chwilami przez zaobserwowane charakterystycznych i związanych z życiem typów przez Korzeniowskiego, do czasów pozytywizmu przedstawia się nadzwyczaj ubogo, uzupełniając braki swego repertuaru nazwiskami cudzoziemskimi, francuskimi przeważnie. Poza Skarbkiem, autorem cieszących się powodzeniem komedijek, jako drugorzędny autor zjawia się Stanisław Bogusławski, syn protoplasty faktycznego teatru w Polsce—Wojciecha Bogusławskiego. Autor ten, sam aktor z zawodu, przyswoił

sobie trochę techniki scenicznej, to jednak nie wystarczyło mu do tworzenia. Komedje jego i farsy są naśladownicze przeważnie, typy w nich powtarzają się, jak np. Agrypina z „Opieki wojskowej” — stara panna, zaczytująca się romansidami, przewracającami jej w głowie do reszty, jest dalszym ciągiem Starościny z Niemcewiczowskiego „Powrotu posła”. Wojskowi zaś są prawdopodobnie wzorowani na huzarach Fredry. Treść zaś i intryga prosta, nieskomplikowana i równie dziwna jak zakończenie, absolutnie niewytłomaczone ani słowem żadnego z uczestników akcji, a zbyt mało jeszcze psychologiczne. Owo „oko” Emilji w stronę Juljana, akcentowane tak silnie i zamienione w sromotnego dla tegoż Juljana arbuza, jest niezrozumiałem, a przynajmniej niewytłomaczonym. Przelotne wspomnienie o dawniejszej miłości ku Bronisła-

wowi, synowi opiekuna Emilji, i zapewnienie o przyjaźni ku temuż Bronisławowi, też nie tłumaczy absolutnie rozwiązania całej sprawy. Trudno jednak, musimy zgodzić się z tem, co jest, a zastanowić się nad tem, jak owa odwieczna „Opieka wojskowa” wyglądała na scenie Teatru Powszechnego, wyreżyserowana przez p. Cornobisa. Zasadniczo odegrana była zupełnie poprawnie, były jednak braki, powstające dzięki p. Piotrowskiemu, odtwarzającemu (nawiasem mówiąc — z dużym wysiłkiem) rolę por. Letkiewicza. Rola zasadniczo nie trudna, posiadająca dość wybitną ilość ustępów, które, wyzyskane odpowiednio, mogły wywołać pewien efekt, jak np. owo podawanie komendy w akcie 1-ym przy określaniu małżeństwa, została przez p. Piotrowicza potraktowana po macoszemu, co popierwsze znać z nieopa-

nowania pamięciowego i zagrana słabo. Pan Piotrowski posiada również pewne niedokładności w wymowie, co mu wcale nie pomaga; tym jednak razem niedokładności owe przy zrozumieniu, przemyśleniu i opanowaniu roli mogły się nawet przydać. Pan Piotrowski o tem nie pomyślał jednak. P. Sawicki w roli Bronisława był miernym, co przypisać zapewne należy zakresowi samej roli, z której naprawdę trudno jest coś zrobić. Pan Wołjko, jako kapitan Tegosz, poczciwy duszą i ciałem dymisjonowany oficer, był odpowiednio głośny i gderliwy, a gdy trzeba, rzewny i wzruszony, podkreślając doskonale swą twardą żołnierską naturę doskonałą grą twarzą i odpowiednio dobranymi ruchami. Pan Cornobis jako por. Krzykański w roli swej czuł się dobrze, odtworzył ją z animuszem i werwą,

pobudzając swymi spojrzeniami i słowami publiczność do szczerego wesolego śmiechu. Juljan Wydzierski odtworzonym został przez pana Petera bez zarzutu, przeprowadzając swą rolę prostolinijnie, nie spadając ani na chwilę z tonu. Panię Fiszerówna i Chrzanowska ze swych ról wywiązały się bardzo dobrze, pierwsza dając ładny typ młodej polskiej dziewczyny, wiernej sercem swej miłości, druga—tworząc doskonały obraz prześlizniętej już nieco a rozczytanej w romansach ciotki, marzącej o ideale, a starającej się o zatrzymanie przy sobie starego Letkiewicza. Wogóle „Opiekę wojskową” zaliczyć można do przedstawień udatnych. St. W.

Jereda Krajowa z dn. 23.VIII.21.
Mili o.

Jereda Krajowa
z dn. 30.VIII.21.
Mili o.

Stefan Wierzyński.

NASTRÓJ.

Stantno pstrzysz na mnie z fotografii,
tak żałośnie, jak skrzywdzone dziecko...
Chciałbym wziąć cię, małą, na kolana
i pocieszać modą staroświecką:

chciałbym prawić ci — baśń czarowną
o zaklętej uśpionej królewnie,
abyś, swoje zapomniawszy smutki,
nad jej dolą zaplakala rzewnie.

Chciałbym wreszcie oddalić precz mare,
co twe myśli trapi i ugniata;
chciałbym twoją duszę rozelkaną
do cudnego poprowadzić świata,

chciałbym, żebyś usnęła jak dziecko
przytulona miękko, cicho do mnie...
Lecz nie mogę w twą myśl rzucić słońca
i dlatego .. smutno mi ogromnie.

Stano Wierzyński edn. 21.11.21.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Wieczory... południa... i ranki.

Były jasne ranki pełne snów wiosennych,
i ciche południa, zdobne jaśnią drzeń,
i mroczne wieczory o dźwiękach bezden-
nych...
były dni — jak jeden jasny, cichy dzień.

Były złote chwile — były i... minęły
bez żalu... bez echa... żegnane jak
w mgłę,
bez wspomnień, goręczy... i cicho usnęły
w nieprzespanym, wiecznym, bezgranicz-
nym śnie.

Dziś powstały inne ranki i południa,
i innych wieczorów rozmodlony gwar,
i nowa bezdennych skarbów plonie stu-
dnia,
gdy Miłość rozsnęła tajemny swój czar.
Dzisiejsze wieczory, południa i ranki
nie zginą bez echa w zapomnienia mgłę,
nie skryją ich Jutra тумanna firanki,
gdyż one — to okrzyk, co Szczęście w dal
śle.

A jeśli i one przejdą wspomnień szranki,
gdy zniknie dni jasnych zlocisty sen —
czar...
nie wrócą już takie południa i ranki,
ni cichych wieczorów tajemny pół-gwar.

Stano Wierzyński d. 4.11.21. Miłus

Teatr Powszechny.

„Radziwiłł Panie Kochanku”
(komedia kontuszowa w 3 aktach
J. J. Kraszewskiego).

Głos recenzentów, narzekający na rozpaczliwe pustki w Teatrze Powszechnym, nie był „głosem, wołającego na puszczy”, gdyż ostatnia premiera przyjęta została przez pełną widownię. Publiczność wileńska tym razem dopisała i jak to wnosić można było z jej nastroju zewnętrznego, bawiła się nienajgorzej, akcentując swe zadowolenie śmiechem i oklaskami.

„Radziwiłł Panie Kochanku” stoi na jednym z ostatnich miejsc w długim szeregu utworów scenicznych okresu pozytywistycznego, nie posiada on bowiem, jak wszystkie zresztą utwory Kraszewskiego, ciągłości, logicznie wytlomaczalnych konsekwencji i zdarzeń. W utworach tych wiele faktów i wydarzeń zdają się być zupełnie przypadkowymi, niewiązającymi się z całością, zbyt czynnymi nawet. To samo powiedzieć można i o utwo-

rach powieściowych Kraszewskiego, zaznaczając jednak, że powyższe wymienione zdanie absolutnie nie zmniejsza zasług autora, jakie przy tworzeniu się polskiej powieści wogóle, a polskiej powieści historycznej w szczególności, położył.

Zgodzić się jednak z tem, że utwory Kraszewskiego dziś nam absolutnie nie odpowiadają, a przeciwnie — nudzą nawet, musimy.

„Radziwiłł Panie Kochanku” nie daje dostatecznego oświetlenia postaci Radziwiłła, która w opowiadaniach przybrała rozmiary wprost mytyczne. Żarty, dowcipy, opowiadania, składane teraz na karb Karola Radziwiłła z Nieświeża, często sięgają granic niemożliwości; Kraszewski, który w usta swego bohatera włożył zaledwie małą, nieznaczoną ich część, oparł sztukę o kilka tematów, rozbijając ją przez to samo. Na pierwszy plan wysuwają się dwa: 1-o. Pomysł udawania swego szambelana, podczas gdy szambelan udawać miał Radziwiłła, gwoli zdrwienia sobie z upatrzonej ofiary, 2-o sympatja księcia dla Leosi Puciatówny, ubogiej szlachcianki, dworki czy

wychowanki Pani Generalowej Morawskiej, siostry księcia Wojewody. Obie te intrygi rozwijane, a właściwie przecięte, zostają przez jednego człowieka — Syrucia — który z pierwszej zdaje sobie sprawę od razu na polowaniu, drugą zaś uśmierza w sposób radykalny — zeniąc się z sierotą.

Przez owo rozwidwienie tematu sztuka stała się jeszcze bardziej rozciąglą, co jednak nie zmniejszyło jej zabawności dzięki postaci Radziwiłła, wnoszącego wesołość już samymi słowami.

Słowami — podkreślam — lecz utrzymanymi w tonie, licującym z godnością książęcą, Radziwiłłowską i pychą wielkopańską, którą nawet w najgorszych i najstraszniejszych opresjach a terminach nie pozwała Karolowi, księciu Panie Kochanku, panu na Nieświeżu, wojewodzie wileńskiemu — na robienie ze siebie pajaca.

O tem zapomniał dyr. Rychłowski, odtwarzający tytułową rolę, którą w charakterze zasadniczym ujął dobrze, lecz chwilami przeciągał, popychany ku temu zapewne śmiechem, który się na widowni rozlegał.

Radziwiłł Panie Kochanku u dyr. Rychłowskiego miał zbyt mało majestatu, bywał nawet chwilami wulgarny, podczas gdy żarty jego i sposób podawania ich powinien być bardziej wielkopański, bardziej akcentujący, że jakkolwiek książę ze swymi dworakami żartować raczy, to jednak — robi im do pewnego stopnia tem łaskę.

Dobrze skonstrastowanemi postaciami w typie i grze byli p. Cornobis w roli Teofila Syrucia i pan Wollejko senior, w roli Wierszyla.

Pierwszy — śmiały, odważny, prawy, działający pod wpływem uczucia, drugi — tchórzliwy, ostrożny, przebiegły, dbający tylko o własną korzyść.

Pan Cornobis w rolę swą włożył dużo szczerości i szlacheckiej buty, dając typ zupełnie określony i konsekwentny; pan Wollejko zaś, dając typ wręcz odmienny doskonalny był w swym lisim wyglądzie i sposobie postępowania.

Sceny swej rzekomej warjacji psuł chwilami jednak śmiechem.

Pan Sawicki, jako szambelan był dobry w swej męczeńskiej koronie, która spadła nań wraz z

rozkazem zastąpienia osoby księcia pana.

Pani Fiszerówna od pewnego czasu otrzymuje role nieleżące absolutnie w jej charakterze, nie mające żadnego odpowiedniego dla niej wyrazu, nic więc dziwnego, że nowych rzeczy stworzyć nie może. Brak pola do popisu nie ujmuje absolutnie nic, ani jej marce aktorskiej, ani zdolnościom po „Bębnie” i Karolce w „Rzeczywistości”.

Generalowa Morawska odtwarzana przez p. Chrzanowską nic nie zyskała, ani też nic nie straciła — nic bowiem z niej zrobić nie można było.

Głosy z za sceny, dworzanie i t. d. zadania swe spełnili zupełnie zadawalająco.

Gdyby jednak można było usunąć niektóre niedokładności w kostjumach!.. Nie traćmy jednak nadziei — i to nastąpi zapewne.

St. W.

Recenzja spóźniona z powodu trudności technicznych.

*Janeta Krajowa edn. 10.11.21.
Miłus*

Teatr Powszechny.

Popychadło.

Komedja obyczajowa w 5 aktach
J. Szutkiewicza.

Stara historia, początek swój biorąca gdzieś z bajki o Kopciuszku, historia biednej dziewczyny, córki z pierwszego małżeństwa po stosunkach z macochą, tak znaną pod utartą nazwą Herod-baby. Historia, znana każdemu dziecku prawie, zaopatrzona jednak w momenty i typy z chwil nietyle nowoczesnych, wiele współczesnych, posiadająca galerję typów, wybranych z najrozmaitszych warstw społeczeństwa, od rzemieślniczych mieszkań począwszy, przez biednego studenta przechodząc, a do salonów hrabiowskich wreszcie sięgając.

Typy te podpatrzone i określone są z dużą dozą spostrzegawczości i orientacji w rodzajach i odmianach ciekawych a charakterystycznych linii i momentów, oddane stosunkowo barwnie i żywo, jakkolwiek przeładowane chwilami balastem drobiazgów, powtarzających się w każdym z nich pewną ilość razy z tą samą, co i

w innych, siłą i wyrazistością. Szczególnie zauważyć się to daje w akcie pierwszym, gdy są skonfrontowane ze sobą za wolą, co prawda, autora, lecz prawie bez jego wiedzy, prawie siłą przypadku, gdzie przy weselnym pompatycznie, że się tak wyrażę, stole, występują razem, dając pole do obserwacji porównawczej.

Zarówno druzbowie Józef i Michał, jak sam pan młody Ignac, macocha i druchny chwilami są identyczni w sposobie wyrażania się i odczuwania, co ostatecznie da się wytłómaczyć wspólnotą życia, w sztuce jednak, ze względu na potrzeby różnorodności pożądaną nie jest.

Poza temi usterkami, reszta typów jest stosunkowo różnorodna. Szczególnie zaś dobrze nakreślony jest typ starego ojca nieszczęśliwej, zapracowanej Mańki i gderliwego szlagona—opiekuna pana Stanisława, studenta. Typy tak zwanej arystokracji są stosunkowo banalne, powtarzające się w każdym tego rodzaju, jak też i podobnym wypadku.

Zarówno więc typ barona Zdobyskiego, silącego się uwieść Mańkę, jak i hrabiny w ukryciu wdycha-

jącej do urodziwego korepetytora swego syna, są zakreślone miernie, to znaczy—przeciętnie, lecz podkreślenie specjalnych, ewentualnie nowych, linii charakterystycznych lub cech, zasługujących bardziej na uwagę.

Postać Klimki, córki wychodzącej zamaż, zakreślona jest zupełnie bezbarwnie prawie; ona sama nie działa w sztuce absolutnie, istnieje tylko, znamy ją jednak, ponieważ mówią o niej, określając jej charakter, jako kogoś, kto nie potrafi „obiadu ugotować ani guzika przyszyć”.

Student — jako postać — jest też banalny, jako ów królewicz z bajki, zjawiający się po to, by uświetlić biednego, zapomnianego i pogardzonego kopciuszka, Popychadło — Mańkę w tym wypadku.

Zasadniczo więc — sztuka sama przez się nie przedstawia się zbyt interesująco. Na scenie może być równie dobrze nudna, jak zajmująca — w zależności od gry aktorów.

Na scenie Teatru Powszechnego była zajmująca, czyli, wynika z tego, że grana była dobrze. Rolę główną — Mańki — odtwarza-

ła p. Dunin Rychłowska, która jakkolwiek nie posiada odpowiednich warunków zewnętrznych, włożyła w swe Popychadło bardzo wiele uczucia, trafnie podkreśliła momenty poniżenia, oburzenia, miłości i radości wreszcie.

Dzielnie sekundowali jej p. Wyrwicz jako baron Zdobyski, który stworzył typ tabetycznego lowelasa z „wyższej sfery” z umiarem artystycznym, bardzo ważnym w tym wypadku czynnikiem, gdyż rola barona jest przez to niebezpieczna, że, do odpowiedniego napięcia doprowadzona, stać się może popisową, przeciągniętą zaś choć trochę wpada w szarżę, stając się wprost niesmaczną. Pan Rdzawicz-Chlebiński jako pan Stanisław, student, był zupełnie w roli, stwarzając nader udatny typ idealisty—młodzieńca, dążącego do ulepszenia społeczeństwa przez miłość, niezapominający jednak przy sposobności o szczęściu własnym. P. Puchalski z roli ojca wywiązał się znakomicie: był bardzo dobrze ucharakteryzowany, rolę swą opanował pamięciowo i sytuacyjnie doskonale, podłoże psychologiczne przestudjował gruntownie. Typ więc starego, zniedo-

łęźniatego człowieka, mającego jednak swe poglądy na życie (scena z kosztownościami), naiwne co prawda, ale określone, stworzony został bardzo udatnie i logicznie.

Pan Szubert, jako opiekun Stanisława, szlagon i obywatel, stworzył typ zupełnie dobry odpowiednią charakteryzacją, ujęciem roli i konsekwentnem jej przeprowadzeniem.

Pan Cornobis ze swej niezbyt wdzięcznej roli Ignaca wywiązał się poprawnie.

Reszta zespołu, a więc pp.: Chrzanowska, Aptówna, Zamilło (bardzo ładnie wyglądała), Woldowa, Bogdańska, i pp.: Zoner, Jannecki, Nirski i Milski, dopełnili sztukę grą do zupełnie dobrej jakości. „Polka w szafliku” w pierwszym akcie zatańczona została bardzo dobrze; prym trzymał p. Jannecki, który, jak widać, w tym rodzaju rolę czuje się doskonale.

Co do tempa — w pierwszym akcie było trochę pogrzebowe, po zatem jednak — zupełnie odpowiednio dobrze wytrzymałe.

Antrakty były nieco zbyt długie — przypisać to jednak należy zmianom dekoracji, następującym po każdym akcie. St. W.

Gareta Krajowa du. 11-12.21.
M. W.

H. W.

chetnych, acz niezbyt realnych pomysłów prez. — Wilsona — stała się narzędziem w ręku wielkich mocarstw, a przede wszystkim Anglii, rozporządzającej tam 6-ciu głosami własnymi (gdyż Dominja jak Australja, Kanada i t. p. mają głosy oddzielne), oraz przedstawicielami wielu państw małych całkowicie zależnych od Anglii, zaczynając od Portugalji.

Jakimi wpływami rozporządza tam Anglja może służyć fakt, że nawet Hiszpanja musi się z nią liczyć i np. p. Quinon de Leones, jej przedstawiciel, był zmuszony pod naciskiem Anglii zrzec się referowania sprawy śląskiej, którą dla Polski przychylnie traktował.

Obecnie Liga występuje *via* nieodmienny p. Hymans z nowym projektem rozwiązania sporu polsko-litewskiego. Znamy aż nadto dobrze

sądzić można ze szczupłych wieści telegraficznych, poprzedni projekt, zmodyfikowany na niekorzyść naszą w kierunku większego uzależnienia Wileńskiego kantonu od rządu wspólnego dla całej Litwy — oraz rozluźnienia węzłów tej ostatniej z Polską.

Otóż nam właśnie chodzi o rzecz przeciwną. Czujemy dobrze, że świadomie odbywa się w Genewie praca w kierunku uzależnienia Polski od Ligi przez powiązanie sprawy śląskiej z wileńską, a ewentualnie grożeniem poruszenia kwestji Galicji Wschodniej, aby Polskę zmusić do uległości.

Co możemy temu przeciwstawić? Panowie z Wileńskiej Rady Miejskiej mogą tryumfować. Nie mamy legalnej reprezentacji, nie mamy Sejmu, nie mamy uchwał Sejmu za sobą, któreby były bijącym w oczy dowodem, że ludność dowolnie okrojonej

takiej chwili z nami.

Oni też psychiczny er niespoglądania nosa w przyszłych warunkach nasi Bańkowcy inaczej nie po

A jednak grubo i ci, i ciazby „blisk liczące katolickie wileńskie, ch dwoma panami czele chwały Wilno Warszawie — a takich zjazdów na do Polski działy — tak sardobne panów Kowna na nie

Gdyż gwałt ciska. — A zbratanie narządzenia „je rządzonych“

Teatr Powszechny.

„Alzacja”.

Sztuka w 3-ach aktach Gastona Leroux i Lucjana Camille'a.

„Są metale, które się nie stapiają; są uczucia, które się nie łączą”. Zdanie to spotykamy w jednej z kwestji Jeanne d'Orbey, będącej jakby uosobieniem patriotyzmu i miłości ojczyzny w omawianej przez nas sztuce.

Jeanne d'Orbey została wysiedloną ze swej ukochanej rodzinnej Alzacji przez władze niemieckie za śpiewanie Marsyljanki — to był powód. Przyczyną jednak głębszą jest piękno jej patriotycznej francuskiej duszy, buntującej się przeciw barbarzyńskiemu uciskowi i presjom, wywieranym przez butnych zaborców na jej naród, na Alzaczyków, pragnących wolności, wdychających ku Francji, składających swe sympatje tylko Francji, pragnących żyć dla Francji, kochających tylko Francję. I miłość owa dla kraju, pod które-

go skrzydłami Alzacji było dobrze, jest ową kością niezgody między Niemcami a alzaczykami, niezgody, która nawet węzły małżeńskie Jakuba z Gretchen zerwać potrafiła.

I tu Pankracy z Nieboskiej, gdyby się zjawił raptem, mógłby zawołać: „Galilee, vicite! Galilejczyku — zwyciężyłeś”, i tu bowiem, jakkolwiek w warunkach zgoła odmiennych, miłość zwycięża. Miłość ojczyzny zwycięża wszystkie inne uczucia: i przywiązanie małżeńskie i miłość ku matce, nienawiść ku Niemcom, wreszcie — wszystkie te uczucia uświęcone zostają przez śmierć Jakuba, który, „gdy oni wołali „precz z Francją”, zawołał: „niech żyje Francja”! Zdażył jeno z dwoma już w pierśsiach kulami przybiedz do matki, by zobaczyła swój tryumf nad miłością ku Niemce, by zobaczyła, że syn jej, jakkolwiek z Niemką żonaty, obowiązek swój względem Francji spełnił: zginął za kraj.

„Alzacja” jest osnuta na dwóch planach, że tak powiem: jeden z

nich — to antagonizm francusko-niemiecki, uosobiany tutaj przez Jeanne i Karola, drugi — to konflikt Jakuba z matką, konflikt kosmopolityzmu z patriotyzmem, starcie zeszłego pokolenia z pokoleniem nowem.

Konflikty te są nam dobrze znane z naszych własnych dziejów, omawiać więc ich bliżej nie trzeba, podkreślić jednak należy wspomniane przezemnie na początku zdanie, będące dobrym wskaźnikiem i kwintesencją strasznej konsekwencji życia: „są metale, które się nie stapiają, są uczucia, które się nie łączą” — to kwintesencja. Jeżeli zaś ktokolwiek zdecyduje się temu zaprzeczyć postępkim — będzie musiał za to cierpieć — to konsekwencja.

I uczucie to, decydujące się na konsekwencje życiowe, uczucie, piastowane głęboko w duszy, a ukrywane przed światem, przed sobą nawet często, doskonale uplastyczniał pan Peter, który rolę Jakuba d'Orbey, Alzaczyka a za-

razem Toaten Husar'a postawił doskonale, podkreślając głosem i mimiką (opracowaną bardzo dobrze) przejścia życiowe, targające nim przy każdym spotkaniu się z matką lub rozmowie z żoną i otoczeniem.

Pani Kalitowiczowa z roli Jeanne d'Orbey wywiązała się zupełnie dobrze, gdyby nie przesadna deklamacja, która akt pierwszy zrobiła nieco sztucznym, a w pozostałych dawała się spotykać również. Zasadniczo jednak rola Jeanne d'Orbey postawioną została dobrze.

P. Jastrzębcówna i p. Mazanek (pominięty niewiadomo dla czego w programie) jako Zuzia Honneck i René stworzyli bardzo miłą parę patriotycznie się kochających narzeczonych.

Pani Gniewosz-Leśniewska nie może załczyć swej Marguerite'y do ról dobrych — była monotonna, zbyt mało podkreślała także swą niemiecką, rasową nienawiść ku Francji; prócz tego roli nieopanowała głosowo. Stronnicstwo nie-

mieckie a więc p. p. Rychłowski (Herr Schwartz), Brick-Zelski (Herr professor Kratz) Poler (August Kratz) — byli zbyt plastyczni w swych rolach. Zauważyć należy, że tylko prof. Kratz i jego syn są typami karykaturalnymi, pozostali zaś powinni być utrzymani w ramce przeciętnego mieszczańskiego typu Niemca.

„Bohaterskie wojsko” reprezentowali p. Janecki (Karl) i p. Nawdar (Komisarz). Pierwszy z nich — ujął rolę dobrze, chwilami jednak szarżował; co do drugiego — grał poprawnie, nie zgodzę się jednak na zewnętrzne ujęcie typu. Poza tem — obaj nie umieli dać sobie rady z szablami i piketkami.

Dla uzupełnienia programu wymienić należy p. p. Chrzanowską, Aptównę, Bortnowską, Wilde, Muszyńską i p. p. Purzyckiego, Bolkowskiego, Jarczewskiego i Trzebińskiego, którzy ze swych epizodycznych ról wywiązali się zupełnie poprawnie.

St. W.

Garede Krajona du. 11. 12. 21.
M. L. S.

30
Garede Krajona
2 du. 16. 12. 21
M. L. S.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Pamięci Syrokomli.

Powstał wioskowy Lirnik szary
nie z soli, ziemi ani z roli,
w duszy Mu tęsknot grały gwary,
grało Mu tylko to, co boli,
co szarpie duszę w strzęp skrwawiony,
co się rozpacznie w piersiach targa
i rwie się pod niebiosów skłony
by krwawa, smętna ludu skarga,
by piosnka biedna a siermiężna,
w swej bezradności skamieniała,
co choć nieznaczna, słaba, mała,
to jednak — mocna, niebosiężna.
Pieśni swe ciche dał ludowi,
w gawędy duszy zaklął czary...
a śpiewał niebu i wiatrowi,
jak las odwieczny gwarzy stary,
jak szemrze strumień srebrnolicy,
co płynie poprzez łęk zieloność...
I wspiewał smutki swej tęsknicy
w duszy ludowej nieskończoność...
...głódzyc struny,

koncert środowy, alborem w...

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

— Komunikat Teatru Pow-
szehnego. Dziś i dni następ-
nych Teatr Powszechny gra pełną
sentymentu sztukę G. Leroux i L.
Kamillca p. t. „Alzacja”, w
doborowej obsadzie.
Najbliższą premierą Teatru
Powszechnego będzie 3-aktowa
krotochwila Ruskowskiego
„Wesela Fonsia”.

Z SALI KONCERTOWEJ.

Jeannego cęć powar...
By piść ta, co nie kłanie,
Data mi raz po karku
Tak, jak nie można damie.

Koncert p. Dagmary Reinej.

Niewątpliwie, zasługiwał na wię-
kszą wagę ze strony tutejszych
młośników śpiewu artystycznego

Odeinek Kobraci
Stona W. K. 18.11.21.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Preludjum jesienne.

Nadchodzą złote przezrocyste dnie
słonecznej cichej pogodnej jesieni,
gdy się zieloność szkarłatem rumieni,
gdy krew przebłyska w białych
jeziór szkle.

Nadchodzą ciche a namiętne chwile,
gdy odpoczynkiem tchną skoszone
rżyska,
gdy cisza złota schodzi w uroczyńska
leśne, drzemiące jeszcze w lata pyle.

Nadchodzi smętna rozmarzeń je-
sienność,
skropione rosy perłami i ciszą,
gdy przezrocyste chmurki w niebie
dyszają,
wpatrzono martwo w niebiosów bez-
denność.

Nadchodzi słodki moment odpo-
czynku;
ciche złociste duchowe dożytki,
gdy dzieci marzą o cudach choinki,
słuchając długich bajek przy ko-
minku.

Odeinek Kobraci
Stona W. K. 18.11.21.

Teatr Powszechny.

„AZJA TUHAJBEJOWICZ”

sztuka w 4 akt., z powieści Sien-
kiewicza J. Popławskiego.

tnowska z roli Baški nie wydoby-
ła tego, co wydobyć należało —
zbyt była anemiczna. Pozostali —
robili co mogli, między innymi
p. Polak, witając Baškę w ruinach
mówił, jak uczeń, recytujący po-
winszowanie, p. Jarczewski zaś ja-
ko, Luśnie, był bardziej zdetenowa-
ny gdy „stypał się w teckście”,
niż groźny.

Wogóle „Azja Tuhajbejowicz”
robił wrażenie ciężkiej maszyny,
która w pocie czoła rusza się
z miejsca i ruszyć nie może.

St. W.

Chwiejność Sejm, reprezentu
granicznej.
lecz w wykonawców polityki za-
zachwały wiarę — nie w Polskę
Dopiero późniejsze wypadk
pierwszą Tymczasową Komisją Rz-
dząca.
łacznie z t. zw. „separatystyczną”
Wiarę tą podzieliłi wszyscy —
9 października 1920 r.
kie i litewskie i odżyła nanowc
ona wszelkie okupacje bolszewic-
go 19 kwietnia 1919 r. Przetwała
ta jest nieodmienną od pamiętne-
sudskiemu. Można rzec, że wiara
przedewszystkiem Naczelnikowi Pił-
Wilno wierzy tylko Polscy,
góle.

jest nieufność do inteligencji wo-
ludowych — głównie wiejskich —
Cecha charakterystyczną warstw
polaków jest taki sam.

tych ugrupowań narodowych do-
den polak nie wierzy. Stosunek
cji białoruskiej. Zydów prawie za-

34
Handwritten notes in the right margin, including a date '18.11.21' and other illegible text.

Preludjum jesienne.

Nadchodzą złote przezroczyście dnie
słonecznej cichej pogodnej jesieni,
gdy się zieloność szkarłatem rumieni,
gdy krew przebłyska w bladych
jezior szkle.

Nadchodzą ciche a namiętne chwile,
gdy odpoczynkiem tchną skoszone
rżyska,
gdy cisza złota schodzi w uroczyska
leśne, drzemiące jeszcze w lata pyle.

Nadchodzi smętna rozmarzeń je-
siennność,
skropione rosy perłami i ciszą,
gdy przezroczyście chmurki w niebie
dyszają,
wpatrzona martwo w niebiosów bez-
denność.

Nadchodzi słodki moment odpo-
czynku;
ciche złociste duchowe dożynki,
gdy dzieci marzą o cudach choinki,
słuchając długich bajek przy ko-
minku.

Odeinek kobraczki
"Stona Kłecińskiego"
21. 25. 11. 27.

Teatr Powszechny.

—s—

„AZJA TUHAJBEJOWICZ”

sztuka w 4 akt., z powieści Sienkiewicza J. Popławskiego.

Gdyby na przedstawienie „Azja Tuhajbejowicza” znalazł się ktoś, nieznający powieści Sienkiewicza „Pan Wołodyjowski”, mógłby zapytać: dlaczego właściwie ludzie zachwycają się „Trylogią”, która, sądząc ze wspomnianej sztuki, musi być zapewne nudna, obfitująca w fakty, absolutnie się ze sobą nie łącząca.

I miałby ten „ktoś” zupełną szlachetność: „Azja Tuhajbejowicz” absolutnie nie tylko nie uwydatnia walorów Trylogii, lecz przeciwnie — tuszuje to, co jest bodaj najpiękniejsze — język, zaciera charakter ery, w jakiej toczy się akcja, nie oddaje absolutnie typu ówczesnych ludzi, jednym słowem — z Trylogią, prócz kilka faktów, absolutnie nic nie ma wspólnego.

Przerabianie na scenę utworów, zakreślonych tak szerokim promieniem, jest pomysłem w założeniu poronionym chociażby ze względu na niemożliwość zamknięcia w 4 czy 5 aktach tego, co się mieści w mniej więcej 10 tomach powieści, jeżeli zaś chodzi o poważniejsze przyczyny — to bezwzględnie zgodzić się musimy na to, że świętokradztwem wprost jest kancerowanie i kaleczenie takich utworów jak Trylogia.

Z żalem należy skonstatować fakt, że Teatr Powszechny w pewnej mierze przyczynił się do owego okaleczenia wystawiając „Azję Tuhajbejowicza” niedbale.

Sztuki konkursowe wymagają specjalnej staranności opracowania, gdyż zadaniem ich jest zewnętrzna szata — porwanie oczu, wyobraźni; tymczasem Teatr Powszechny zmuszał do działania właśnie wyobraźnię: jak odróżnić pachołka od szlachcica, co ma oznaczać bibułka, przywiązana do sterującego za oknami patyka (zapewnie była to imitacja śniegu) lub też ta sama bibułka w akcie 3, ruszająca się na zwaliskach przy każdym ruchu aktora? dlaczego na ścianach wisiały tylko niemieckie szpady a nie karabele? Czy Pan Wołodyjowski był tak wielkim magnatem, by mógł codziennie używać weneckie kryształy (tak bowiem należy przypuszczać, widząc szklanki, których napewno wtedy jeszcze nie znano). Absolutnie nie zadawały uroku nieodpowiednie buty przy kontuszowych kostiumach — jednym słowem niedbalstwo wystawienia znać było na każdym kroku.

Rola Melechowicza nie należy do najlepszych ról p. Nowakowskiego. Czy dlatego, że artysta czuł się na środowisku przedstawieniu niedysponowany, czy też dla innych względów — rola Melechowicza nie wypadła tak, jakby się tego po p. Nowakowskim spodziewać można.

Również nienadzwyczajnym był p. Wołójko w roli Zagłoby — nawet zewnętrznie typ stworzony był źle, nie miał bowiem p. Wołójko w twarzy tego, co najbardziej cechowało p. Zagłobę — filuterności. P. Wołójko powinien był zastosować swą charakterystykę do obrazu, danego przez Sienkiewicza. Przytem brak rubasznosci i jakaś martwość w humorze, dziwnie zaprzeczały temu, co się o Zagłobie wie i wiadomości te przeciwstawiły się prawie typowi, stworzonemu przez p. Wołójkę. Bardzo dobrze zato wypadły role pp.: Vorbrodta i Orlicza, odtwarzających ojca i syna Nowowiejskich. Dali oni typy zgodne z intencjami autorów i żywo podkreślili charakterystyczne cechy postaci. P. Borfnowska z roli Baśki nie wydobyla tego, co wydobyć należało — zbyt była anemiczna. Pozostali — robili co mogli, między innymi p. Polak, witając Baśkę w ruinach mówił, jak uczeń, recytujący powinszowanie, p. Jarczewski zaś jako, Luśnie, był bardziej zdetenowany gdy „stypał się w teckście”, niż groźny.

Wogóle „Azja Tuhajbejowicz” robił wrażenie ciężkiej maszyny, która w pocie czoła rusza się z miejsca i ruszyć nie może.

Teatr Polski.

ŚNIEG.

Dramat w 4-ach aktach Stanisława Przybyszewskiego.

Niewielu, zaprawdę, autorów poszczycić się może tak wielką ilością i różnorodnością zapatrywań na swą twórczość ze strony „czytającej publiczności”, a równocześnie tak wielką obojętnością ze strony krytyki, jak Stanisław Przybyszewski. Zachwycają się nim ludzie bez różnicy wieku, ganią w tym samym stosunku. Zdania szerszego ogółu o nim oparte są o bardzo nieliczną ilość krytyk drukowanych, gdyż leniwa polska dusza rzadko da się nakłonić do zajęcia się człowiekiem — artystą, niepodtrzymującym żadnych specjalnych stosunków z „możnymi tego świata” i nietylko niegnącym się przed nimi, lecz przeciwnie — rzucającym wszystkim w twarz swą impertynecką prawie obojętność w stosunku do ich zdania i oceny.

Przybyszewski pod tym względem zaliczony być może do tej niewielkiej ilości autorów, którzy z całą bezwzględnością odtwarzają życie, nietylko nie owijając go w specjalne obstonki, lecz rzucając w świat nagą duszę człowieka zasadniczo, a własną w szczególności.

Dlatego też lekceważenia konwenansów i obstonek, dla owego bezwzględnego przeprowadzania swych myśli, Przybyszewski spotkał się przeważnie z krytyką nieprzychylną, której przedstawicielem

głównym może być Piotr Chmielowski, wyrażający się o nim w sposób wielce lekceważący, zarzucający autorowi „Złotego runa” brak konsekwencji, niedorzeczność i t. d.

Względnie przychylnie odzywa się o Przybyszewskim Stanisław Brzozowski: „Przybyszewski jest to człowiek duchowo odpowiedzialny, który z obojętnością wszystkich sprawdzianów i norm, z kryzysu kultury wysnuwa sobie na swój prywatny użytek prawo do wszelkich kompromisów. W każdym słowie Przybyszewskiego jest wielkość”.

Braku konsekwencji Przybyszewskiemu zarzucić nie można, gdyż we wszystkich jego utworach wyraźnie widać to, co mu na duszy spoczywa, co go zmusza do twórczenia w ten a nie w inny sposób: wierzy on w fatalizm, w ową Nemezys, która musi dopeścić miary ludzkich postępów przez niewzruszoną zależność skutków od przyczyny, przez konsekwentną następcość i racjonalne rozwiązanie konfliktów w obecnym, teraźniejszym życiu. Teraźniejszy — gdyż Przybyszewski jest zwolennikiem teorii o reinkarnacji, o doskonaleniu się dusz przez istawiczne zmiany form, przez ciągłe życie i tworzenie własnego *absolutnego* szczęścia własnymi postępkami.

Idąc za głosem swych zapatrywań, w imię konsekwencji wprowadza on do swych dranatów postać uosabiającą ową Nemezys — Przeznaczenie. W „Złotem ru-

nie” jest nią Nieznajomy; w „Śniegu” rzecz się komplikuje: przeznaczenie jednego człowieka zajął się o przeznaczenie drugiego; uosobieniem zaś przeznaczenia działającego wręcz jest Makryna.

„Śnieg” jest to historia człowieka pełnego werwy, stworzonego do działania, tworzenia, do pracy na szeroką skalę, złamanego chwilowo przez życie, który pod wpływem swej żony, Bronki, działającej na niego jak śnieg, co to „ogrzeje, przytuli, aby złożone w grudzie ziarno rozgrzać się i zakiełkować mogło”, odpoczywa, dochodzi wreszcie do punktu, w którym skrzydła nabierają znowu sił, prężą się i, nieświadomie szykują się do lotu.

Lot, a właściwie odlot, przyspiesza Ewa, przyczyna załamania się Tadeusza, która przychodzi doń, zawołana mimowoli przez Bronkę, po to, by go ze sobą uprowadzić, by mu dać to, czego tak dawniej pragnął: by ukorzyć się przed jego mową wewnętrzną, z jaką się od niej oderwał, by pójść w świat, w nowe z życiem zapasy. I osiąga swój cel — Tadeusz, jakkolwiek walczy, jakkolwiek się ze sobą targa, ulec jej musi, gdyż ona jest jego przeznaczeniem. Bronka zaś — ten cichy biały śnieg — musi stopnieć, musi użłapać, musi zginąć.

Ginie więc — idzie za Makryną, za swoją znowu Nemezys, która popycha ją tam, gdzie zginęła jej siostra — w głębinę czarnego stawu.

Ginie z nią i Kazimierz — smutny, blakający się po świecie bez celu człowiek, kochający Bronkę,

mówiący jej jednak, że wzgardziłby nią gdyby choć na chwilę wzajemność swą mu okazała. Ginie więc z nią jako z przeznaczeniem swej skolataniej, zmęczonej duszy.

Nad całą tragedją tych kilkorga ludzi, rwących się i szemocących w klatce losu, unosi się ciągle widmo przeznaczenia, zajął się o siebie ich dusze, postępkami i czynności.

Smutny, monotony język jakim Przybyszewski dramat swój napisał, dopełnia beznadziejności i przygnębienia, płynących z losów niedopasowanych do siebie ludzi.

Reżyser, decydujący się na wystawienie „Śniegu” staje przed zadaniem nielada: utrzymanie w tonie szarzyzny i smutku, a jednak dziwnej siły, całego nastroju aktorów i widzów, stworzenia czegoś, coby potrafiło zasugerować swą grozą i zaszepić swą tragedją zarazem.

— Pan Nowakowski trudną miał misję do spełnienia, gdyż poradzić sobie z publicznością to rzecz niełatwa, tembardziej, gdy się ma z wileńską publicznością do czynienia. Dał sobie jednak radę ze sztuką, dzięki swej znajomości sceny, doskonale, z publicznością jednak mniej — nie jego to jednak wina, coprawda, lecz tej pustej bezmyślności, z jaką wileński widz traktuje teatr i sztukę wogóle, a sztukę poważną w szczególności. Nie będe się specjalnie zastanawiał nad tym faktem — konstatuję go tylko; mówimy o wykonaniu.

— „Śnieg” — sztuka w grę której wchodzi mało osób, a więc nie

dająca specjalnie nowych wrażeń kostjumowych ani co chwila nowych typów, opracowaną została tak, że wrażenie, jakie wynosił uważny widz z teatru, jednym słowem określić się nie da. Stała na odpowiednim poziomie artystycznym; wszyscy aktorzy role swe opanowali i ujęli odpowiednio za wyjątkiem p. Sokolicz, w której odtworzeniu Ewa była typem, zaprzeczającym w założeniu intencjom autora; Ewa Przybyszewskiego jest pomimo całej swej martwości silna, opanowana, płomienna w postępkach, jakkolwiek nudząca słowami. Ewa w ujęciu p. Sokolicz była słabą, chwiejną, bez wyrazu.

W roli Kazimierza p. Nowakowski okazał swą inteligencję artystyczną, oddając melancholijny spokój, wypływający nie z opanowania, lecz z wewnętrznych walk i przeżyć. Psychologja Kazimierza podkreślona była jasno i wyraźnie.

W duszę Bronki, kobiety delikatnej, kochającej, a potem biednej nieszczęśliwej p. Grabowska włożyła dużo subtelności, odczucia oraz całe morze wdzięku; sceny bólu i rozpacz odtworzone były bardzo dobrze.

P. Godlewski, jako Tadeusz zaprezentował się w tym nowym dlań rodzaju ról zupełnie dobrze; chwilami jednak zarzucić mu należy sztywność.

Rolę Makryny potraktowała p. Łodzińska zbyt mało realnie.

P. Vorbrodt jako lokaj dopełniał obsady.

St. W.

Gareta Krajowa
25 MAR 1910

Terminy
nowych wrażeń
ni co chwila no-
racowaną została
Dramat w
pe, jakie wynosił
patru, jednym sło-

Niewie nie da. Stała na
poszczyciozomie artystycz-
ilością i aktorzy role swe
wań na s odpowiednio za
„czytające kolicz, w której
nocześnie była typem, za-
ze strony łożeniu intencjom
Przybyszewskiego jest
ludzie bezej martwoy silna,
w tym saiena w postępku.
szerszego ca słowami. Ewa
o bardzolicz była słabą,
drukowanyrazu.

duza rzaerza p. Nowakow-
zajęcia się inteligencją arty-
niepodtrzynelecholiijny spo-
jalnych str nie z opanowa-
tego światanętrzných walk i
się przed ilogja Kazimierza
rzucającym jasno i wyraźnie.
impertynecki, kobiety deli-
w stosunkęj, a potem bie-
Przybys'ej p. Grabowska
dem zalictelności, odczucia
niewielkiej wdzięku; sceny
z całą bezvodtworzone były
życie, niety
specjalne (jako Tadeusz za-
w świat na; w tym nowym
sadniczo, i zupełnie dobrze;
ności. zarzucić mu nale-

Dlatego
wenansów potraktowała p.
bezwzględnao realnie.
swych myśliko lokaj dopę-
się przeważ
chylną, kt St. W.

Terminy

a), będą sprzedane w
oddziale Likwidacji
ólewska 23.

ZYT 4-ty).

ździennika 1921 r.

m Pana,

e zgłoszenie się do mnie
mont, do 5-7.

mska 5.

OSTATNI

RT

y, laureatki-pjanistki i

ej primabaleriny
Op. Carsk.

godz. 8 wiecz.

iz „Lektor”, Mickiewicza 4,
ciu. Szczegóły w program.

atr Powszechny (gm. b. Ratusza).

Dziś **Wesele Fonsia**

az 4-ty
sztuka w 5 akt. J. Szutkiewicza.
Początek o g. 8 w.

tum.

Ponadto z całego
rad Rady Ligi Narco
się najwyraźniej, że p
narzucenia tego roz
nom zainteresowany
gronie decydujących
gi bez względu na
rzeczowe argumenty
przez przedstawiciela
Ligi Narodów nie u
trzebne wdawać się
w postępowaniu n
członków stwierdzić
arogankie ignorow
czych argumentów i
taczanych przez prof
Pan Hymans pomin
milczeniem dowody
sytuacji i ucisku Pol
Kowieńskiej, a pan
oświadczył krótko,

rza rozpatrywać zarz
polskiego, dotycząc
nia polaków. Prof.
zbicie wykazał zasa
pomiędzy pierwotn
Hymansa a ostatecz
dę Ligi przyjętym; i
mans, nie próbują
argumentów Asken
było niewykonalne
oświadczył z całą be
oba te projekty są

Różnicę zasadnic
je pomiędzy nimi u
autor artykułu wstę
jerze Polskim” z dr
polega ona na tem

Teatr Powszechny.

Wesele Fonsia.

omedja w 3 aktach Ruszkowskiego.

Istnieją w poezji i komedji sa-
ryrczej dwa typy ku przedstawi-
ciu młodzieńców, wchodzących w
ycie: albo dandy, lalusz, ubrany
ak z igły, wyperfumowany, wy-
nuskany, elegancki, mający odpo-
wiednio ustosunkowane pustki w
łowie i w kieszeni (czasem ilość
kieniędzy jest w stosunku odwrot-
nie proporcjonalnym do rozumu—
n minus do tego ostatniego) lub
cz pocziwiec, chłopiec wychowa-
ny między stajnią, oborą, polem
a rodzinnym domem, dobry, uczci-
wy, nie umiejący jednak zachowy-
wać się w salonie, ani prawie
słodkich słówek.

Typy te, w zależności od za-
miarów autora, służą jako pośmie-
wisko, lub też przeciwnie—nadają
ton zasadniczy otoczeniu. Ludzie
owi są lubieni lub nienawidzeni,
mili lub odpychający; muszą się,
rzecz prosta, kochać—i to kochać
nieszczęśliwie—rozpaczać, w koń-
cu jednak wypływają na pełne wo-
dy i idą dalej, siłą rozpędu, na
rozpiętych żaglach.

Nasz Fonsio, ten właśnie drugi
typ, protoplastów w literaturze pol-
skiej nie ma. Jedyne Rej, nie jako
autor, lecz jako jednostka, może
być z nim porównany, gdyż wolął
flintę od książki a bezmiar łak i
pól od szkolnego pokoju. W lite-
raturze rosyjskiej istnieje komedja
p. t. „Niedoroś” Fonwizina, która
do pewnego stopnia może nada-
wać się do porównania przez oso-
bę tytułowego bohatera.

Ruszkowski, jako autor drama-
tyczny nie przedstawia się zbyt
interesująco: nie chodzi mu o
głębłą uczucia, konflikty ani też
o wyszukane komplikacje komicz-
ne, bierze on to, co mu pod rękę
wpada, nie zmuszając do specjal-
nego opracowania, dlatego też
intryga w „Weselu Fonsia” nie jest
ani oryginalna ani prawdopodobna,
nie da się ująć właściwie w żadne
karby planowości, przeciwnie na-
wet—każdy choćby najdrobniejszy
fakt zdaje się być zupełnie przy-
padkowym, przyklejonym, rzecz
można, poto, by dać jaknajwięcej
momentów wywołujących śmiech
na widowni; odnosi się wrażenie,
że autor, wiedząc jak publiczność
śmieć się lubi, dba jedynie i wy-
łącznie o to, by wybuchy owego

śmiechu wywołać jaknajczęściej;
dochodzi do celu stosunkowo łatwo
— śmiech jest.

Pomimo tego, że typy Rusz-
kowskiego są tak niewyszukane,
odmówić im nie można komizmu;
komiczne są wszystkie bez wyjąt-
ku, poczynając od uroczej Heleny,
z której p. Leśniewska zrobiła typ
nie zbyt pociągający i nie tłóma-
czący wcale owego uwielbienia,
jakie wywoływać miała owa „cud-
na” wiejska Dulcynea, posuwając
się przez Kazimierza, który komicz-
ny jest w samym założeniu, jako
mężczyzna nie tyle w gorącym i
żywoym ile historycznym podkład-
zie duszy; dalej przez typ Mrozi-
ka—pisarza wiejskiego, który—jak
to sam ciągle twierdzi — „nie jest
tylko zwykłym pisarzem, gdyż u
jego ojca w Częstochowie drzwia-
my i oknamy”... (ale co—to nie-
wiadomo, pozostawia się domyśl-
ności widzów)—lecz czemś nadzwyz-
czajnem, zapomnianem i pokrzyw-
dzonem przez los; typ ten jest
często spotykany na kartach prze-
starzałych romansów i powieści;
potem typ Ogonkowskiego, pocz-
ciwego rządcy, któremu Radom,
Kielce, Żyrardów i nasza poczciwa
Mejszagola (dzięki fantazji p. Zon-

nera) wydają się „kawałem świata”;
wreszcie typ matki miłej Helenki
a „żony świętej pamięci męża De-
zyderego” wreszcie typ kuzynki
Weleganckiego frótera salonowego
aranże całej tej imprezy weselnej,
— wszystko to jest równie komicz-
ne jak znane i ograne przez wszy-
stkie niemal teatryki amatorskie.
Podkreślić jeszcze należy, że każ-
dy z tych typów ma swój specjal-
ny rys i powiedzenia, któremi wy-
wołuje ów śmiech tak pożądany
przez autora. Tak więc Mrozik ma
swoje „drzwiami i oknamy”, Ogon-
kowski swój „kawał świata”, żona
ś. p. Dezyderego swoje łyzy i chu-
steczki i t. d. Wszystko to w pierw-
szej chwili może bawić, potem
jednak nudzić zaczyna.

„Wesele Fonsia” w Teatrze
Powszechnym grane było z odpo-
wiedniem napięciem, bez unormo-
wania skali jednak, to znaczy, że
niektóre typy były przeciągnięte
inne zaś niedociągnięte; do tych
ostatnich należał chwilami p. Cor-
nobis, który miał zbyt „intelligent-
ne” momenty tam gdzie ich być
nie powinno, zasadniczo jednak w
postać Fonsia włożył odpowiednią
ilość głupkowatej niezaradności, a
w odpowiednich sytuacjach zdro-

wego wiejskiego rozumu, biorące-
go górę nad wrodzoną tępotą umy-
słu. Pani Woldowa, jako rozpiakana
matka nieśmiałej, a jednak pełnej
incjatywy kokieteryjnej, Janki, zu-
zywająca tuziny chusteczek, rolę
swą potraktowała odpowiednio ka-
rykaturalnie, w czem bardzo miło
pomagała jej p. Bogucka swą, wy-
pływającą z roli naiwnością.

Pan Puchalski, jako Mrozik był
zupełnie poprawny, chwilami jed-
nak dał się zbyt unosić dobrym
chęciom śmieszenia widzów, zmie-
niając wyrazy w sposób zupełnie
nielicujący z powagą sztuki teatral-
nej (historja z sytuacją).

Pan Sawicki zupełnie dobrze
odtworzył historycznego narzecz-
nego, wkładając w swą rolę dużo
„nerwów” i rozpaczy.

Rządca Ogonkowski w ujęciu
p. Zonera z całą powagą i odpo-
wiednim komizmem podróżował
po szerokim świecie.

Pozostali zaś p. Chranowska,
p. p. Wyrwicz, Bolkowski i Polak
role swe ujęli zupełnie trafnie.

Należałoby zganić dekoracje,
nie mówię jednak nic, gdyż dy-
rekcja teatru głucha jest na uwagi,
tyczące się tego, tak bardzo drażli-
wego jednak, tematu. St. W.

Gazeta Krajowa Edu. 27.10.21.

ODGŁOSY.

O czystości języka.

(Uwagze „Gazety Wileńskiej”.)

W powieści swej p. t. „Dziecko salonu”, Korczak jeden z rozdziałów poświęca lekcji gramatyki, którą to lekcję prowadzi bohater wspomnianej powieści. Tłómacząc dzieliom znaczenie czystości języka, nazywa błędy językowe „tłustymi plamami na fotografiach rodziców”. W ten sposób tłómaczy się dzieliom... W jaki jednak sposób tłómaczyć należy „Gazecie Wileńskiej”? Zadanie naprawdę nielada, tembardziej, że wspomniana gazeta sama wstępowała gorąco przeciw kaleczeniu języka z całą rozkoszą wytykając błędy innym, nie zwracając uwagi, że jej kronika aż się roi od najrozmaitszych „kwiatków”. Z uśmiechem politowania patrzyło się na to contra dictio in adjecto na to zaprzeczenie w założeniu postępków i słów „Gazety Wileńskiej”.

*Gazeta Wileńska
2 dn. 28.12.21.*

*Stowa Wileńska dn. 28.12.21.
W. P.*

KRON

CALENDARZYK.
Dziś: — Brunona W.
Jutro: — Marka P. W.
Wschód słońca: 6.12.
Zachód „ ” : 5.24.
DMIANY KSIĘŻYCA:
Nów d. 3, pierwsza kwadra d. 11.
pełnia d. 19, ostatnia kwadra d. 25.
TEATR:
Polski. Dziś: „Hiszpańska Mucha”.
Powszechny Dziś: „Komendant Turm”.
MIEJSCOWA.
— Radom do Wilna.
it. m. Wilna otrzymał

zestają kursować tylko 1, 5 i 20 arkówki starej emisji, które kasa arbowa przyjmuje do 1 stycznia 22 r.
— **Krwawa bójka.** 2 b. m. o godzinie 5 popołudniu, na ulicy utonowej koło domu Nr. 45 wywarzała się pomiędzy Maksimem pmanowym, a Michiejem Kolkowem, krwawa bójka, w czasie której Romanow kilkakrotnie uderzył Kolkoczowa nożem, raniąc go żłko w brzuch, głowę, twarz i t. e. Ociekającego krwią Kolkoczowa pogotowie ratunkowe przebiezło do szpitala św. Jakóba. Kolkoczowa jest beznadziejny manow został przez policję uziżony.
— **Trupy.** W dniu wczorajszym wiadomiono policję śledczą, że na ulicy Tatarskiej leżą trupy óch żołnierzy. Policja pośpieszyła się na miejsce, lecz tróć w nie zastała. Okazało się, że aj żołnierze, w nietrzeźwym stanie, pobili się ze sobą, a gdy walcząc zmęczyla ich położyli się na y chcąc wypocząć. Jakis wraży obserwator, wziął ich za truw i analrmował policie, tymcza-

znaj...
sowiecki
rzutków,
Ares
w Szk
waniem.
Sp
BY
Narodó
wiedliw
do Pols
BY
rzenie z
cza Kur
kach w
Komisja
S
PAR
Narodów
Georgem,

Politowania uśmiech jednak zniknąć musi, gdy się czyta następujące ogłoszenia, zamieszczone w jednym z ostatnich numerów tego wspaniałego pisma:

Sprzedaje się dwuspalne łóżko z materacem, atamana, kartowy stolik, ekran i inne rzeczy ul. Wileńska 39 pracownia mebli bambusowych.

Zgubiono zagranicz. paszport na st. Soły na imię Nochem Szulewicz m. Oszmiany, proszę o zwrot za porządne wynagrodzenie do biura ogłoszeń S. Juliana ul. Niemlecka 4 lub do wł. w Oszmianie.

Nowe koncertowe Pianino wydaje się na prokat pod kaucję dow. się ul. Wileńska Nr. 16 muzyczny mag Szawedanca, tam że do sprzedania Pianino.

„Dwuspalne łóżko”! „Kartowy stolik”! „Na prokat pod kaucję”! — Wspaniała polszczyzna!

Rozradować się powinno serce rosyjskich pedagogów, widząc obojętność „Gazety Wileńskiej”, która zamieszcza podobne ogłoszenia nawet bez poprawek.

Widocznie tego rodzaju polszczyzna odpowiada duchowi i pojęciom „Gazety Wileńskiej”, pisma polskiego w Wilnie...

„Powodzenia w zbożnej pracy”, „Gazeto Wileńska”!

St. W.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Bańki z mydła.

Zbrzydły mi już loty orle i sokole,
melancholja życia też mi już obrzydła.
Siadam więc spokojnie przy dziecinnym stole
i — niczego nie chcąc — puszczam bańki z mydła.

Barwne baloniki, lśniąc kolorem tęczy,
spokojnie, figlarnie pod sufit wzlatają,
a w duszy powstaje myśli rój pajęczy,
który tylko bańki dziś interesują.

I gadam ze sobą, i śmieję się głośno,
gdy bańki leciutkie w przestworza dal płyną,
gdy z małej kuleczki wciąż rosną i rosną,
powoli wzlatają... pękają... i giną.

I tak czas ulata — z bańkami w dal płynie,
a ja się wciąż bawię jak głupiutkie dziecko,
i sądzę chwilami, że w życia głębinie
zamknąłem swą duszę w bańkę staroświecką.

A gdy mi już pęka balonik ostatni,
powracam znów w życia zawrotne kaskady,
i ciskam się znowu by wolny zwierz w matni,
co skona, nim ranek rozświeci się blady.

A czasem... myśl przyjdzie rozpaczna, obrzydła,
co w duszę się wdziała szalonym okrzykiem,
że przecież ja także jestem... bańką z mydła,
przez los utworzonym barwnym balonikiem.

Dotyczy literatury
Stożka Kłobuckiego
z dn. 16. X. 21. Kłob.

Teatr Powszechny.

„DOM OTWARTY“

Komedja w 3 ch aktach M. Bałuckiego.

Większość autorów dramatycznych (w znaczeniu scenicznych) zaczyna swą karierę pisarską od literatury ze sceną nie mającej nic wspólnego: od nowel, powieści, poezji wreszcie. Trwają oni w tem dotąd, dopóki nie dojrzeją w nich koncepcje sceniczne, które z biegiem czasu zagłuszają pierwsze próby literacko-wierszowane, dając palnę pierwszeństwa komedji, względnie krotoczwili.

Taksamo zaczął i Bałucki, autor, który po Fredrze zajmuje jedno z pierwszych miejsc w twórczości scenicznej okresu pozytywistycznego. Wzorem jego prób literackich na polu poezji byli Słowacki i Heine; kryjąc się więc w cieniu ich pomysłów i wielbiąc ich sławę, trwał jako epigon romantyzmu dotąd, dopóki twórczość dramatyczna nie odezwała się, biorąc go wkrótce zupełnie we władanie.

A twórczość ta, zakrojona na skalę szeroką, obfitowała w umiejętność doskonale w lot chwytania sytuacji, podpatrywania i cyzelowania typów i odtwarzania ich w doskonałej, nigdy zbyt jaskrawej, karykaturze.

Typy w komedjach Bałuckiego żyją całą pełnią swych mieszczańskich dorobkiewiczowskich, lub arystokratycznych duszyczek, nurzają się w błocie swych istnień z całą wyrazistością i konsekwencją, lecz, pomimo doskonałego ich uchwycenia, pomimo satyry, z jaką autor przedstawia ich małoskorne zabiegi o jutro bardzo często i o „dzisiaj”, nie wzbudzają w widzu specjalnej odrazy ani wstrętu; gdyby Bałucki pisał dramaty, lub tragedje, z całą prawie pewnością powiedzielibyśmy, że typy jego nie byłyby wstrętne, jak naprzy-

kładają typy Żapolskiej, która specjalnie podkreśla w duszach ludzkich to, co najbardziej razi podłością; Bałucki zaś, o ile sądzić można, nie potrafiłby wzbudzać wstrętu — wzbudziłby żal, politowanie względnie, gdyż charakterystyczną cechą jego jest pogoda, jaśń w ujmowaniu rzeczy, sarkazm wreszcie, nie zaś owa specyficzna zdolność wywoływania na światło dzienne rzeczy ponurych i odrażających.

Podkreślając zalety typów autora „Domu otwartego” nie można jednak przemilczeć, że typy te są ujmowane pod stosunkowo wąskim kątem widzenia, miarą którego jest malutkie kółko mieszczaństwa krakowskiego, lub teje krakowskiej t. zw. arystokracji. Rzadko się zdarza, by te dwa światki

występowały oddzielnie. Zwykle są połączone jednym wspólnym wązkiem, którym jest przeważnie flirt arystokraty z jaką mieszczańską szwaczką, ewentualnie „modną żoną”, lub też przygody pani z mieszczaństwem przyjętej dla jej urody lub naiwności, na czas pewien do wielkiego świata”.

Prócz tych naprawdę wesołych i dobrze postawionych komedji, posiada Bałucki kilka utworów pisanych pod wpływem francuskich utworów, poruszających przeważnie sprawę kobiet i ich emancypacji. Komedje te są konwencjonalne i nie posiadają specjalnych walorów artystycznych.

„Dom otwarty”, komedja znana wszystkim i ograna przez wszystkie niemal polskie teatry, ma to do siebie, że nie jest nigdy nudna, nawet dla tego, kto widział ją kilka razy; nie jest nudną właśnie dla tej prostej konstrukcji, która, nie wprowadzając specjalnie naprężonych ani sztucznych sytuacji, wynika sama z siebie, układa się jakby pomimo woli autora. Ludzie, przesuający się przez scenę bądź to w mazurowem tempie kroków Fikalskiego, bądź to w czulo-słodkiej obłudnej mowie Ciuciumkiewiczowej lub niedoleżnej „pantoflowatości” jej męża czy też pseudo-niewinności pani Pulcherji, ściąganej przez „niezawodny mój sy-

stem” jej małżonka o argusowem (jakkolwiek niezbyt daleko sięgającym spojrzeniu) wszyscy ci ludzie są żywi, jakkolwiek oglądani przez powiększające szkło karykatury.

W odtwarzaniu ich przez aktorów chodzi więc głównie o to, by karykatura owa nie została przez jaskrawioną, przeciągniętą, co zatuszowałoby humor i wprowadziło niesmak.

Aktorzy Teatru Powszechnego wyszli ze swych sytuacji zwycięsko, tworząc typy plastyczne, wyraźne, i zupełnie zgodne z intencjami autora, a nader rozmaite.

Tak więc p. Żeński w roli Ciuciumkiewicza był doskonale, niedoleżny i zabawny, p. Chrzanowska, jako jego żona i pp. Jastrzębcówna, Aptówna, Korycińska i Piotrowska, jako córki dały świetnie uchwycone typki zjadliwych i zardzonych o powodzenie innych kobiet, p. Puchalski jako „skończony farmaceuta”, Fujarkiewicz doskonale nie wiedział co ze sobą zrobić, p. Purzycki jako stary sługa stworzył typ wierny i żywy, p. Zonner w roli zazdrosnego męża czuł się zupełnie dobrze, p. Wyrwicz zaś jako Fikalski dał typ odpowiadający profesji aranżera ze sfer mieszczańskich, otartego trochę i oszlifowanego w kołach t. zw. arystokratycznych i mają-

cego chęć tem właśnie imponować.

Podkreślić należy trafność ujęcia roli Fikalskiego, któremu absolutnie nie chodzi o nic więcej, tylko o jaknajwiększą ilość kotyljonowych orderów i wzmianek w gazetach, i który swego powodzenia „w świecie” nie chce wyzyskać ani w celu flirtu ani małżeństwa, gdyż potrzy on na kobiecie tylko z punktu widzenia tancerki, jaką prezencję ma kobieta w tańcu.

Bardzo miło ze swej rolki Kamilki wywiązała się p. Bogucka, pozostali zaś dobrze dostroili się do stworzenia całości zupełnie dobrej.

Zarzucić jednak trzeba zbyt małe skonstrastowanie „dobrej młodzieży”, sprowadzonej przez Fikalskiego i fatalne przeszarżowanie postaci, stworzonej przez p. Janeckiego, który ma to nie-szczęście (i to bardzo często, o ile nie zawsze) że zwykle przeholowuje w swych dobrych chęciach.

Należy też ruchy aktorów przy fortepianie uzgodnić z muzyką z za kulis.

St. W.

Gareta Krajowa
z dn. 20. X. 21.

niały, a niezrozumiały dla szarego tłumu o ptasich mózgach, tłumowi nie patrzącego dalej niż na swój osobisty dobrobyt, tłumowi „wzbijającego tumany kurzu i dziwiącego się później, iż mu on oczy zasypuje“.

Los pokazał co innego: mur, w który Komentant bił całą siłą swej miłości Ojczyzny, swego patriotyzmu, swego ducha, wreszcie swego żołnierza, runął w gruzy, grzebiąc pod sobą tych, którzy go wzniesli. I powstała Polska, i zajaśniała Wolność.

Znowu jednak na całość jej zaczęto knować spiski, chciano wyrwać z jej łona to, co jest częścią jej duszy, jej ukochaniem — Wilno.

Znowu jednak los postawił swoje veto, znalazł się ktoś, co zbrojnym czynem oparł się temu, dając Wilnu możność decydowania o sobie: — Generał Żeligowski pozwolił Wilnu mówić. I Wilno mówił... Mówi całą swą duszą, woła całym jestestwem, że jest polskie, że chce z Polską żyć. I Wilno uśmiecha się radośnie duszami swych mieszkańców, duszami swych żołnierzy. — A Wilno swoich żołnierzy kocha, chce im dać wszystko, co tylko może. Niewiele jednak może — bo jeszcze nie ma. Na jego więc łonie Dowództwo daje swemu żołnierzowi to, co ma, a co najglówniejsze — daje mu oświatę. Niedawno dało mu Dom Żołnierza, w którym znaleźć może i jadło i rozrywkę, teraz — daje mu teatr.

Zdawaćby się mogło, że teatr jest żołnierzowi niepotrzebny... Przeczą jednak temu tłumy żołnierzy, wypełniające każde kino lub kabaret. Żołnierzowi bowiem, spędzającemu większą część czasu na ćwiczeniach i pracy wojskowej, potrzebna jest rozrywka dla myśli. Teatr więc ma dlań wielkie znaczenie.

Mieści się teatr ów, żołnierskim zwany, w gmachu, który wiele przeżył i wiele widział, aż doczekał się wreszcie tego, od czego zaczął — potkkości. Bo jest to gmach dawnego ratusza, który służył potem Moskalom dla ich urzędów, potem jako teatr rządowy rosyjski, chwilami żydowski, dostał się do rąk polskich znowu jako gmach teatru ludowego, wreszcie zaś gości w swej miłej sali żołnierzy polskich, Litwy Środkowej.

Powstał on z wielkim nakładem kosztów i energii. Koszty ponosi Dowództwo, energję daje ppor. Zajączkowski, który, wkładając w tę robotę bardzo

wiele zapалу, poświęcenia i pracy, postawił go na nogi, bo oto w dn. 22 b. m. nastąpiło otwarcie owego Teatru Żołnierskiego.

Program stanowiły: Prolog pióra J. Mściwoja, Warszawianka, dramat w 1 akcie Stanisława Wyspiańskiego i „Wiesław“, obrazek w 1 akcie ze śpiewami i tańcami, przeróbka znanego poematu K. Brodzińskiego pod tymże tytułem.

Otwarcie obecnością swą zaszczytili: J. E. ks. biskup Bandurski, pułkownik Bobicki, pułk. Józefowicz, kpt. Prystor, adiutant osobisty gen. Żeligowskiego, major Kościalkowski, przedstawiciele prasy i zaproszeni goście.

Prolog wypowiedział p. Tartakowicz. Artysta bezwzględnie zdolny, o dużym poczuciu wewnętrznym zrozumienia wiersza, lecz... niezapamiętaniem go, co mu dość przeszkadzało w odpowiedniej tonacji.

„Warszawianka“ zagrana została zupełnie dobrze, naogół — zrobiła wrażenie.

Pan Gorzkowski nie wczuł się w rolę Chłopińskiego. Generał w jego odtworzeniu był bezbarwny, monotony, nie znał w nim było tej walki, toczącej się wewnątrz jego duszy, walki osobistego uczucia z miłością Ojczyzny. Wspaniałe monologi wypadły bardzo blado. Pani Mołska jako Marja sfuszowała zbytnio może subtelną lirykę tej postaci, na rzecz tonów dramatycznych, postać Marji jednak w jej ujęciu była dobra.

Rolę Anny grała p. Mostowska, dając bardzo miły typ, p. Bułhak jako Wiarus zbyt „był ranny“, zbyt mało panował nad rzeczami. Zjawienie się jego wywołało z początku śmiechy, w miarę jednak gry śmiechy te zniknęły.

Podkreślić należy bardzo starannie opracowaną stronę dekoracyjną sztuki. Zasluga to bezwzględnie reżysera p. Orwicza i dzielnej malarki, pani Adamskiej, której dekoracje z „Wiesława“ były bardzo ciekawe.

„Wiesław“ — obrazek pełen sentymentalnego rozrzewnienia, a zarazem życia, gwaru, śpiewu, tańca, przemawiający do duszy żołnierza swojskością, dziarskością przelewającą się w każdej scenie. Za-

grany był bardzo dobrze, w odpowiednim tempie, posiadał dużo charakteru lokalnego. Pan Brusikiewicz jako reżyser wywiązał się ze swego zadania doskonale.

L. Gottowt.

Z teatru.

Dziwnem zaiste wydawać się może to wszystko, co przeżywa ludzkość w ostatnich latach, w latach wojny. Dziwne i nieoczekiwane, jakkolwiek oczekiwane, a nawet upragnione.

Gdy dyplomacja europejska doszła do najwyższego napięcia w swych radach i naradach, gdy nad światem rozgorzała krwawym blaskiem łuna wojny, w sercach Polski synów rodzić się poczęła nadzieja, że nadszedł czas, w którym lada chwila zagrzmieć może Złoty Róg szczęścia, niosąc w swym mocarnym dźwięku hasło odrodzenia, przeistoczenia dotychczasowego bytu moralnego i materialnego; hasłem tem jedno pojęcie, jedno słowo — Wolność. Nadzieja ta była wątpliwa, niepewna, niesamodzielną, wstrzymywana, gnębiona przez tak zwane „rozsądne głowy“ zdaniem: „głową muru się nie przebije“, a czyn powstańczy Legjonów pod komendą Brygadiera Piłsudskiego nazywany był warjactwem, szaleństwem, — jak każde zresztą „liczenie sił na zamiary“, — ba, zdradą nawet — jak każdy czyn wspa-

warzyskie,
i krajo-

§ 12. Do prawomocności walnego zebrania potrzebna jest obecność $\frac{2}{3}$ członków; uchwały zapadają zwykle większością głosów, wyjąwszy zmiany statutowe i likwidację Koła, do czego potrzeba zgody $\frac{3}{4}$ zebranych.

§ 11. Zwyczajne walne zebranie zwołuje Zarząd na początku każdego roku akademickiego, nadzwyczajne na podstawie własnej decyzji lub na żądanie $\frac{1}{3}$ członków.

§ 13. Do kompetencji walnego zebrania należy:

- ustalanie wytycznych pracy,
- uchwalanie regulaminów i zmian statutowych,
- wybór zarządu,
- określanie wysokości wpisowego i składek,
- rozporządzenie funduszami Koła,
- likwidacja Koła.

§ 14. Zarząd Koła, wybierany na 1 rok składa się z przewodniczącego, zastępcy, sekretarza, skarbnika, gospodarza.

Uwaga: Zarządowi przysługuje prawo kooptacji.

§ 15. Do praw i obowiązków zarządu należy:

- troska o należyty rozwój Koła,
- wykonywanie uchwał walnych zebrań,
- reprezentowanie Koła na zewnątrz,
- przyjmowanie i usuwanie członków,
- administracja Koła.

§ 16. Szczegółowo działalność Zarządu określa odnośny regulamin.

Uwaga: Na zebraniach zarządu bywają przewodniczący komisji.

Sekcje i komisje:

§ 17. Ze względu na współpracę z miejscowym harcerstwem Koło dzieli się na sekcje: męską i żeńską.

POLEGŁYM.

*Nie o was myślę, wy ciche mogiły,
płonące lampki światłami bladymi,
nie o was myślę... bo inne na ziemi
dusze pamiętać o was pośpieszyły.*

*Nie was wspominam, duchy mgławicowe,
za które księża śpiewają modlitwy...
Słyszę odgłosy konania... gwar bitwy
i widzę krwawe strzały piorunowe...*

*i widzę trupów młodzieńcze postacie
na krwawym błoniu konające w dymie...
Trupy bez nazwy—Wieczność im na imię...
trupy bez rodzin... więc mówię im —
bracie..*

*I dziś, gdy wspomnień ciche wstają
sceny,
gdy płyty grobów zdobią kwiaty świeże,
za was, nieznaną poległ żołnierz,
śle modlitewne, ponure refreny*

*Śle pozdrowienie wam, mogiły bratnie,
pod jednym krzyżem tyle dusz chro-
niące...*

*Pozdrawiam cicho poległych tysiące,
wiedząc, że przecie jeszcze nie ostatnie...
St. W.*

Garda Krzyżowa 1921.

Teatr Powszechny. 35

Obrona Częstochowy.

Obraz historyczny z XVII w 9-ciu obrazach. Napisał Julian Mors z Poradowa.

A jednak można sztukę kontuszową wystawić bez rażących absurdów. Do tej pory, zaczynając od „Grochowego wieńca” przez „Radziwiłła panie kochanku” i „Rzję Tułajbajowicza”, przechodząc, można było sądzić, że Teatr Powszechny nie zdobędzie się nigdy na przyzwoitą inscenizację sztuki kontuszowej. Zawsze bowiem brakowało czegoś lub czegoś było za dużo; tym razem jednak ograniczono się jednym absurdem (bez tego obejść się jednak jeszcze nie można), jest nim dekoracja, właściwie pomysł dekoracji obrazu trzeciego, przedstawiający naradę wojenną na Jasnej Górze. Scena przedstawia się w sposób następujący: sklepiona komnata (prawdopodobnie miał być to refektarz), mająca jako tło, którym powinna być trzecia ściana, wały forteczne z „armatą”! Gdzież logika? Jaka sala posiada otwarty widok na „świeże powietrze”? Prócz tego, pamiętać należy, że akcja toczy się w ziemi!...

Poza tym uszczerbkiem razi niedbalstwo w zestawieniu programu, które, niewiadomo czemu dotyczy zawsze p. Mazanka: chodzi mi o niewymienienie postaci Piotra Czarnieckiego (jednej z większych w sztuce), kreowanej przez wyżej wspomnianego aktora. Nieuwaga czy niedbalstwo?

Aktorzy ze swych ról wywiązali się prawie bez zarzutu, jeżeli nie brać pod uwagę przejawskrawionego patosu p. Bolkowskiego, monotoni p. Jarczewskiego i nieuzasadnionej recytacji, miast gry, p. Cornobisa. Szczególniej uderza ta ostatnia, boć przecie rola Adolfa Muellera jest bardzo miłą i wdzięczną, pozwalającą odtwórcy na lekkie efekty psychologiczne nawet. Pan Cornobis zaś potraktował ją zbyt po macoszemu.

Szczerze uznanie wyrazić muszę p. Godlewskiemu, który w rolę Augustyna Kordeckiego tchnął tyle mocy i niezwykłej energii i woli, że stała się ona żywą, zatraciła swą papierowość i deklamacyjność. Kordecki w ujęciu p. Godlewskiego zmuszał widza do wierzenia wypowiedzianych słów.

Rodzina Czarnieckich, reprezentowana przez pp. Żelskiego, Orlicza i Mazanka, ujęta była zupełnie plastycznie i nader żywo, co specjalnie należy podkreślić w ujęciu roli przez p. Mazanka (Piotr).

Obóz szwedzki — pp. Wołtejko, Wyrwicz, Vorbredt i Nawdor wyglądali bardzo butnie i sumiastnie i w słowa swe włożyli odpowiednią ilość pyszałkowatości i pewności siebie, akcentując poprawnie również i momenty wahania i wściekłości.

Role kobiecie wypadły naogół poprawnie. O ile wnosić można z ilości zgromadzonych widzów, to „Obrona Częstochowy” w zupełności liczyć może na powodzenie.

St. W.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Kabalarka.

P. Niuśce G.

...Komnata cieniem spowita gębo-
kim...

Strzeliste okno.. nad nim w gotyk
arka...

Tętnąca przedziwnie spokojnym
urokiem,

ponad kartami siedzi Kabalarka
cieniem zadumy spowita głębokim...

Alabastrową dłonią karty składa,
mówi powoli, cicho i bez echa...

Wzrokiem spojrzenia spokojnie mi
bada...

Dziwna ta pani smutna, półśmie-
cha,

co białą dłonią swe karty rozkłada.

Lecz ty nie taka — bez gotyckiej
arki,

cichy twój pokój... dźwięczące twe
słowa,

i nie masz wcale wzroku Kabalarki,
co niepojęte płomienie gotowa

rzucić z pod brwi swych zaciągnię-
tych arki.

Slucham—Ty mówisz. Noc... lam-
pa się pali...

Godziny lecą szybko w takt zegara...

Świta już pewnie w gwiazdzistej
oddali...

„Duże zmartwienie... Zakochana
para”...

Slucham—Ty mówisz... Noc... lam-
pa się pali...

chłop
szep
rebr
kwad

w W...
wną gwarancją,
nie rozbroi peow
no, (którzy jedni je
izowani i umieli
, prasa i agl
ała z niem

Stowo Niteckie
13.11.21. Kito.

Stowo Polskie.
Jednostki
10.11.21.

Stowo Kiejse
Jednostki
11.11.21.

Teatr Powszechny

„KRAKOWSKIE ZUCHY”

(Wodewil ze śpiewami i tańcami w 4-ach aktach Turskiego).

W długim szeregu sztuk scenicznych często trafia się na typ utworu, którego celem jest podkreślenie, tendencyjne zwykle, pewnych ujemnych tu cech ludzkiego charakteru i wyprowadzenie wybitnego jasnego morału przez skonfrontowanie ich z cechami dodatnimi. Dla silniejszego zaakcentowania kontrastów i podkreślenia, że stanowisko socjalne nie stanowi o wartości duszy, t. zw. schwartz charaktery posiadają zwykle ludzie bardziej inteligentni, ludzie zaś prości oświeceni są specjalnie jasno, do przesady nawet pochlebnie często.

Tak tu jest i w „Krakowskich zuchach”, gdzie głównym ujemnym typem jest radczyni Kłaczkowa, do datniami — o ile nie brać pod uwagę rozpijaczania — rodzina Grymsików.

Sztuka — naogół słaba, często płaska, polegająca na wspomnianych kontrastach, nie budzi specjalnego zainteresowania, jakkolwiek zmusza do śmiechu, starami coprawda i zużyte, „kawałami” tchnącymi przeważnie, nota bene, karczmą. Rażą one trochę przejaskrawieniem, jakkolwiek w zasadzie są w „Krakowskich zuchach” dopuszczalne, ze względu na sferę, w jakiej się akcja toczy.

Zauważyć też trzeba, że dwa pierwsze akty napisane są znacznie gorzej niż dwa następne, tryskające werwą, zaprawione doskonałą grą p. Łodzińskiej i p. Zonera. Dwa pierwsze zaś są mdłe, niemające charakteru, wogóle słabe.

Powyższemu też zapewne przypisać należy, że są one (dwa pierwsze) grane w tempie pogrzebowym, oraz grzeszą niedbalstwem (chwilami) w wykonaniu. Pozostałe zaś, w przeciwstawieniu do pierwszych, grane są zupełnie żywo i ze zrozumieniem.

Jakkolwiek sztuka, jak powiedziałem, interesującą nie jest, role o tyle banalne jak ilościowo liczne, aktorzy jednak zasługują na pochwałę za wykonanie. Szczególniej zaś na uznanie zasługują p. Łodzińska, p. Zonner, oraz p. Woldowa, którzy stworzyli typy wyraźne, utrzymane w charakterze i tonie. Pozwolę sobie wyrazić specjalne uznanie p. Łodzińskiej, która do swych doskonale charakterystycznych typów dorzuciła jeszcze jeden — radczynię Kłaczkową, uchwyconą świetnie i zagraną bez zarzutu.

Nie sądzę, ażeby kuplety o Wilnie śpiewane przez ludzi, żyjących w Krakowie licowały z charakterem sztuki. Nie można jednak nie skonstatować faktu, że napisane zostały dowcipnie, jakkolwiek poruszały tematy ograne i banalne. Może jednak odniosą zbawienny skutek i — wzruszą Zarząd Miejski, który przypomni sobie, że jednak niektóre rzeczy w Wilnie jeszcze szwankują. St. W.

dobrowolnie, sobie wybrał. Targowica redivivus!

Gdy zaś te matactwa osiągały skutek, w nieudawaniu się tych, lub owych zamierzeń politycznych i odbijały się ujemnie w stosunkach za granicą wtedy wrzeszczało: „To On winien! Belweder”. Belweder był wszystkiemu winien. Głupie i podle kłamstwa, ordynarne koncepty smrodliwych pisemek, w rodzaju Neuverta i Perzyńskiego, oszczerstwa i przekracanie faktów, robienie spisków, wszystkich używali sposobów.

Wiadomości

Rokowania gospodarcze polsko-niemieckie.

W sprawie rokowań gospodarczych polsko-niemieckich „Vossische Zeitung” pisze: W Genewie będą tylko rokowania przedwstępne. Zdaje się, że miejscem dalszych rokowań będzie Wiedeń. Strona niemiecka postawi trzy kwestje: 1) przedłużenie ochrony niemieckiej własności przed wywłaszczeniem i po upływie 15 letniego okresu przejściowego. 2) Ochronę Niemców na terytorjum Polski. 3) Przejęcie pewnej części odszkodowań niemieckich.

BERLIN (Pat.) Przedstawiciele niemieccy dla rokowań gospodarczych przybyli już do Genewy.

Postać ta jakkolwiek banalna, ilustruje wcale dobrze niedołęstwo Ciompów, którzy swego syna wychować nie potrafili, oraz ich miłość dla dziecka, która to miłość jest — może — przyczyną tego, że mu pozwalają na złośliwe często figle.

Niewiadomo kto reżyserował „Małżeństwo Loli” — przyznać jednak trzeba, że utrzymane zostało ono w odpowiednim tonie i nieprzeszarżowane.

Role opanowane były zarówno pamięciowo jak psychologicznie dobrze, przeprowadzone logicznie, równo. Szczególniej równą i silnie zorganizowaną linię przewodnią znać było u p. Zamiłło, która swą Lolę przedstawiła bardzo naturalnie, wykazując w grze panowanie całkowite nad rolą i sytuacją.

Piórkiewiczowie — p. Łodzińska i p. Puchalski stworzyli bardzo dobre typy, p. Chrzanowska i p. Bolkowski byli zupełnie poprawni, p. Jastrzębcówna jako Harry była nadzwyczaj miła, p. Bogucka doskonale akcentowała swą dzieciinną ciekawość do rzeczy zakazanych, p. Cornobis — adjutantował dzielnie p. Piórkiewiczowej i mentorował Gzysmowi, p. Zonnorowi który w swą grę włożył dużo komizmu i dobroduszości. Zarzucić muszę p. Woldowej jedno — używanie ciągle tego samego gdażącego tonu we wszystkich rolach, co wytwarza pewną monotonię. To samo należy powiedzieć o p. Miłskim, który niepotrzebnie efektuje się i deklamuje tam, gdzie należy być prostym i szczerym. St. W.

Teatr Powszechny

„KRAKOWSKIE ZUCHY”

(Wodewil ze śpiewami i tańcami w 4-ach aktach Turskiego).

W długim szeregu sztuk scenicznych często trafia się na typ utworu, którego celem jest podkreślenie, tendencyjne zwykle, pewnych ujemnych tu cech ludzkiego charakteru i wyprowadzenie wyraźnego jasnego moralu przez skonfrontowanie ich z cechami...

podarczy.

Praganda bolszewicka w Anglii. Londyn, (Pat.). Rząd angielski przesłał soplem notę, katę gorycznie zaprzeczającą dowodom kazania, że twierdzenia angielskie o propagandzie bolszewickiej w Anglii są oparte na dokumencie sfabrykowanym w Niemczech.

Traktat polsko-czeski. PRAGA. (Pat.) Benes na posiedzeniu Parlamentu oświadczył, że traktat z Polską ma wielkie znaczenie, gdyż wykazuje chęć i wolę obu państw do dżiatania w zupełnej zgodzie.

GRAMY.

dobrowolnie, sobie wybrał. Targowica redivivus!

Gdy zaś te matactwa osiągały skutek, w nieudawaniu się tych, lub owych zamierzeń politycznych i odbijały się ujemnie w stosunkach za granicą wtedy wrzeszcze...

Wiadomości

Rokowania W sprawie rokowania gospodarcze wań gospodarczych polsko-niemieckich „Vossische Zeitung” pisze: W Genewie będą tylko rokowania przedwstępne. Zdaje się, że miejscem dalszych rokowań będzie Wiedeń. Strona niemiecka postawi trzy kwestje: 1) przedłużenie ochrony niemieckiej własności przed...

TEATR I MUZYKA.

Teatr Polski. Dziśjszy wieczór wypełni wyborna satyra B. Winawera „Kajga Hoba” w wysocy artystycznym wykonaniu naszego zespołu z p...

le ławek obsić nie może w oko. to. Stąd powstało między ludem. ze nasz ksiadz jest lenuch, jak się z białoruska wyrażaj: „hulaj”.

Teatr Powszechny.

Kordjan.

Dzieło dramatyczne w 7 odsłonach Juliusza Słowackiego. Reżyserował Cepnik.

Ukazanie się w druku „Dziadów cz. III” Mickiewicza wywarło na wrażliwą i ambitną duszę Słowackiego potężne wrażenie z dwóch powodów: jednym z nich było głębokie odczucie piękna i mocy, zawartych w „Dziadach”, zrozumienie tragedji narodowej i dążenia do odkupienia ojczyzny przez czyn jednostki, drugie — to ambicja autorska, chęć stworzenia czegoś, coby dało równowagę „Dziadom”, coby stało na równej z nimi wysokości, a może nawet... wyżej.

Słowacki czuł, że stać go na zmierzenie się z Mickiewiczem, na przeciwstawienie znanemu już poecie jego, Słowackiego, indywidualności, na stworzenie eposu narodowego, któreby dało tyleż, co dały „Dziady”. Prócz tego czuł Słowacki żal do Mickiewicza za stworzenie postaci doktora w „Dziadach”, w którym to doktorze nie trudno było rozpoznać ojczyma autora Kordjana — doktora Becu.

Jako rezultat owego pragnienia Czynu poetyckiego powstał Kordjan.

Podobieństwa jego do „Dziadów” nikt dziś kwestjonować nie będzie — zgodzili się bowiem już wszyscy na wpływ, jaki twór Mickiewicza wywarł na nowopowstające dzieło. Zastanowić się należy teraz nad psychologią Kordjana. W scenie pierwszej widzimy go jako zatopionego w marzeniu

i nieszczęśliwej miłości ku Laurze młodzieńca, który deklamuje smętne strofy ku uczczeniu swego bólu; uwieńczeniem rozpaczy owej jest postanowienie samobójstwa.

W scenie na Mont-Blanc, Kordjan staje jako człowiek, decydujący się na pracę dla kraju w kraju.

W podziemiach — spiskuje, potrafi siłą słowa zapalić na nowo gasnący już zapal, potrafi w nieważ rozbić zamiary prezesa, starającego się powstrzymać młodzież od zamachu na cara.

Rezultatem zdecydowania się na czyn jest noc, spędzona na warcie u drzwi carskiej komnaty, gdy Kordjan, uzbrojony przychodzi, by stać się Winkeiridem Polaki; i wtedy, gdy go tylko kilka kroków dzieli od carskiego łóża, opadają go zmory: Strach, Imaginacja oraz Djabeł, które swymi grobowymi głosami i obrazami nie pozwalają mu spełnić przedsięwzięcia. Kordjan się łamie, zbyt słabym jest bowiem, by przewyciężyć opanowujący go Strach, by uśmierzyć rozkiełznaną Imaginację, by odpędzić stojącego mu na drodze Djabeła. Zbyt jest słabym — czynu więc dokonać nie może; pada więc u progu komnaty, która miała stać się grobem cara, a stała się — przekleństwem Kordjana.

Obraz następny — to początek mocowania się ze sobą dwóch braci-karłów, którym przeznaczonem było decydować o losie dwóch narodów. Kością niezgody między nimi obecnie jest Kordjan, który spełnia życzenie W. Ks. Konstantego — skacze przez kozły karabinów, czem tak sobie księcia

ujmuje, że ten ostatni prosi o darowanie mu życia, a odwołanie kary śmierci przez rozstrzelanie, na jaką car skazał Kordjana za zamach.

Dalszy ciąg owego mocowania trwa i w następnej scenie — rezultatem jego jest ulaskawienie, które car podpisuje.

Scena ostatnia — więzienie Konrada, jego, jakby się zdawało ostatnie chwile.

W ten sposób, dzięki pracowitości ołówka reżyserkiego, wygląda Kordjan na scenie Teatru Powszechnego mocno oskalpowany. Przypuszczam jednak, że zbyt żałować oskalpowania owego nie należy, gdyż smutno wyglądałaby musiała scena w Rzymie, lub na Placu Zamkowym, znacznie nawet smutniej, niż Mont-Blanc, która to scena wyglądała mniej, niż ubogo pod względem dekoracyjnym i pomyslowym. Nawet minimalna fantazja może sobie pozwolić na bardziej pomysłowe ujęcie, a nawet najuboższe środki materialne mogą się zdobyć na troszkę chociaż efektowniejszą wystawę.

Sprawa dekoracji oddawna już jest bolączką teatrów wileńskich, nie robi się jednak nic, aby jej zaradzić. Trudno — widocznie dyrekcja uważa, że może być gorzej.

Przechodząc do oceny gry, zajmę się najpierw p. Mazankiem, jako odtwórcą roli tytułowej; Kordjan w jego ujęciu był nawet dobry, brakowało mu jednak w pewnych momentach czegoś, coby jednak pozwoliło wierzyć w jego, zewnętrzna chociaż, moc. Pan Mazanek w rolę swą włożył dużo

miękości, sentymentu, melancholji, kobiecości wreszcie — i to wszystko jest bardzo dobrze. Należało jednak nadać Kordjanowi trochę więcej siły, która chwilami jest jednak treścią jego duszy. Zasadniczo jednak, powtarzam, pan Mazanek przeprowadził swą rolę logicznie.

Pod względem gry pierwsze miejsce należy się bezwzględnie panu Purzyckiemu, odtwarzającemu rolę Wielkiego księcia Konstantego. Nieraz już podkreślałem inteligencję i pracowitość tego młodego aktora, dziś — słów nie mam na określenia stworzonej przez niego kreacji. Postać W. Ks. Konstantego wystudjowaną została przez p. Purzyckiego w najdrobniejszych szczegółach, w każdym ruchu, w każdym drgnięciu twarzy prawie. Żywie nieplonną nadzieję, że p. Purzycki za pewien czas stanie w pierwszym rzędzie aktorów scen polskich.

Bardzo dobrze w roli starego Grzegorza wywiązał się pan Sawicki, który w pierwszym akcie miał momenty doskonale (opowiadanie o bitwie z Mamelukami).

Pan Vorbrodt w roli cara był zbyt bładny — w scenę rozmowy z W. ks. Konstantym włożył zbyt mało ekspresji. Gra jego robiła wrażenie, że go to wszystko nie obchodzi.

Rolę Laury odtworzyła p. Grabowska dobrze, stwierdzić jednak należy, że rola ta nie leży w jej charakterze.

Panie Kalitowiczowa i Aptówna (Imaginacja i Strach) dały postaci dobre w tonacji i opanowaniu.

Prezes w ujęciu p. Wolskiego był martwy, nic nie mówiący psychologicznie, jakkolwiek wiele mówiący i deklamujący.

Pan Jarczewski mógłby chwilami chociaż, uczyć się otrzymany ról i nie zmuszać przez jakanie się i zagłębianie w otchłań budki suflerskiej, publiczności do ziewania.

Co do publiczności słów kilka: Szanowni państwo! Pozwól sobie przypomnieć wam, że są pewne przepisy, według których człowiek nawet względnie kulturalny postępować powinien. Zachowanie się jednak Szan. publiczności na premierze było wprost ordynarne. Tym wszystkim, którzy przychodzą do teatru po to, by w czasie akcji odbywać jakieś dziwne „misterja” ośmielam się poradzić by sobie znaleźli do tego jakieś inne separatki, nie loże teatru, i to na premierze Kordjana. Jeżeli nie ze względów przyzwoitości, to chociaż przez szacunek dla Słowackiego, któremu się jednak cisza na premierze należy.

Szanownej Dyrekcji ośmielę się przypomnieć, że jest zima, a w tej porze roku jest zwyczaj ogrzewania lokali za pomocą palenia w piecu. W Teatrze zaś Powszechnym jest tak zimno, że na widowni panie siedzą w futrach. Współczucie ogarnia, gdy się spogląda na aktorów, którzy tych futer włożyć nie mogą i, prawdopodobnie, trzęsą się z zimna.

St. W.

Gazeta Przemyska 19.XI.21.

Gazeta Wileńska z dn. 2.XI.21.

Teatr Powszechny.

„HAJDUCEK”

komedja kontuszowa w 4 ch aktach z powieści Sienkiewicza w przeróbce J. Popławskiego. Reżyserował Cornobis.

Kilka miesięcy temu oglądaliśmy na scenie Teatru Powszechnego „Azję Tuhajbejowicza”. O ile pamiętam, podkreśliłem w swym sprawozdaniu całą mierność tej przeróbki, to skarykaturowanie tak dobrze wszystkim znanej powieści „Pan Wołodyjowski”.

„Hajduczek” przerobiony jest na scenę lepiej, niż wyżej wspomniane dzieło. Posiada on znacznie więcej charakteru epoki, oraz charakteru samej Bałki—Hajduczka, która prowadzi tutaj całą sztukę naprawdę, podczas gdy w „Azji Tuhajbejowiczu” schodzi na plan drugi, dzięki p. Popłowskiemu, jakkolwiek powinna stać na pierwszym obok Azji, jako jego partnerka.

smutnej, cichej, spokojnej dziewczyny, która nie uznaje innej broni jak „Kupida ostre strzały”, w przeciwieństwie do Bałki, która nie boi się szturmaka, a pnie gorącą chęcią „spróbować się z panem Michałem”—na szabelki.

Pani Leśniewska nie stworzyła Krzysi taką, jaką sobie każdy wyobraża, czytając „Pana Wołodyjowskiego”. Była taką samą, jak w „Krakowskich zuchach” siostrą, lub w „Rizacji”—Gretchen.

Pani Leśniewska nie odczuwa charakteru Krzysi, prócz tego nie umie opanować mimiki, wyraz więc twarzy czasem zamiast rozczulać, śmieszy. (Rozmowa z Ketlingiem, akt 3).

Pani Chrzanowska, jako Makowiecka była zupełnie dobra. Pan Peter w roli Ketlinga był

Jakkolwiek w obu sztukach cała sympatja widza ogniskuje się koło Bałki, w „Hajduczku” jednak Bałka opanowuje wszystkich stokrój silniej dzięki temu właśnie, że ona tę sztukę prowadzi.

Na scenie Teatru Powszechnego, nietylko jednak ze wspomnianego powodu Bałka jest owem „oczkiem” całej widowni—nietylko ze wspomnianego powodu.

Dołącza się bowiem drugi, który wcale nie jest odeń mniej ważny — a mianowicie ten, że rolę tę odtwarzała p. Bortnowska szczerze, swobodnie, równo i bez przesady. „Hajduczek” w ujęciu p. Bortnowskiej żył, płakał, cieszył się, rozpaczał, skakał — a wszystko to zrobione było tak, że zdawało się wypływać z prawdziwej duszy młodej, rzeźkiej, wesołej dziewczyny, którą jest Hajduczek. Pani Bortnowskiej wyrażam głębokie i szczerze uznanie.

Z osobą Bałki mimowoli prawie łączy się postać Krzysi, owej

odpowiednio koturnowy i sentymentalno-liryczny w przeciwstawieniu do p. Vorbrodta, który jako młody Nowowiejski tryskał życiem.

Pan Cornobis w roli Wołodyjowskiego był bardzo dobry. Szczególniej dobra była scena, gdy pan Michał starał się przekonać o potrzebie miłości ku Krzysi.

Pan Zoner rolę Zagłoby ujął dobrze, jednak „Pan Bóg poskąpił mu wzrostu” do granic tej roli.

„Hajduczek” poprzedzony został przez intermedja świąteczne; a więc Jędrak—Mędrak (p. Peters—Żyd—p. Pyzański), Dziadek (p. Zoner), Mazur (p. Cornobis) Piaszkarze (p. Dunin—Rychłowska) i Polak.

Z tych na szczególne wyróżnienie zasłużyli p. Dunin—Rychłowska i Cornobis.

St. W.

Teatr Powszechny.

„Wicek i Wacek”

komedja w 4-ch aktach Z. Przybylskiego. Reżyserował J. Cornobis.

Para młodych wiejskich wisuśców, bracia Sjamscy polskiej wsi, Max und Moritz szlacheckiego dworku. Chłopcy o złotych sercach, wspaniałych humorach, rozumieją się wzajemnie i pragnący dopomagać sobie w każdym, choćby najcięższych przejawach życia. Ludzie odczuwający rozkosz przestrzeni, wolności, nieskrępowania. Umysłami — nie sięgają wzwyż, może nawet nie wylatują za obręb własnego obejścia, a przynajmniej małopięsteczkowego jarmarku, ale dusze pełne wiary we własne siły, w młodość, w sprawiedliwość wreszcie.

Ojciec Ich—stary Klepacki—też prawdopodobnie nie był innym za młodu, teraz jednak udaje grzeczny, pragnie utrzymać swych chłopców w rygorze — daremnie jednak: potrafią oni zwyciężyć go,

albo wymową, albo wreszcie pocałunkiem i pieszczotą.

38
Dalej rodzina Żymalskich, podupadłej szlachty, zagrożonej wywłaszczeniem, wyrugowaniem z własnego domu przez obcego przybysza, Niemca, który podstępem kupiwszy weksle ich syna, grozi im ruiną. Żymalscy, jakkolwiek rozumieją trudność sytuacji, dobrowolnie ziemi w niemieckie ręce oddać nie chcą, godząc się jedynie z tem, że gwałt tylko wydrzeć im ojcowiznę może.

I przeciwstawienie do Wicka i Wacka, syn Żymalskich Edward, który uchodzi za pół boga prawie, a jest zwykłym hulaką.

Wreszcie typy sąsiadów jak Rotnicki i Zabawnicki, dziewcząt wiejskich i t. d.

Takie otoczenie wybrał sobie Przybylski dla swej komedji. Tło polskiej „wsi słonecznej, wsi wesołej”, na której glebie rodzą się wspaniałe kłasy i uczciwe dusze. Tło dobrze znane, a zawsze jednak bliżkie.

Nietylko jednak zło zewnętrzne

jest dziejami polskiego dworku, gdyż wewnętrzna część owego fundamentu komedji o polską duszę się opiera: to walka o ojcowiznę, walka ze wszystkimi: i naturą, która tak często sama wtrąca obywatela w długi, z warunkami materialnymi, wreszcie — co najpotężniejsze — z wrogiem wywłaszczytciem, z Niemcem, dla którego te warunki materialne nie grają żadnej roli, który ma gorsze żyto, a większe zyski, który może zrobić co chce, gdyż ma pieniądze; Żymalski zaś ma tylko — długi.

Oto jest podwójny element, na jakim opiera się Przybylski i typ zewnętrzny polskiego szlachcica to Wicek i Wacek — pustota. Typ wewnętrzny — to Żymalski; gdy jednak nieszczęście zaczyna grozić, wtedy owa zewnętrzna pustota, ów Wicek i Wacek, przerażają się raptem i robią wszystko, co mogą, by zapobiec nieszczęściu.

Na scenie Teatru Powszechnego „Wicek i Wacek” nabrali krwi i ciała — i swymi beztrzęskimi duszami i wesołością młodych, jas-

nych umysłów porywali widownię, zmuszając ją do również jasnego, jak oni, śmiechu. Odtwarzali owych braci Sjamskich p. p. Cornobis i Peter z olbrzymią swadą i zrozumieniem charakterów. Niezgodziłbym się, może chwilami z p. Peterem, który w swego Wacka włożył zbyt wiele wyrafinowanej miękkości w pierwszym i drugim akcie. W zasadzie jednak był bardzo dobry. Ojciec Ich — Klepacki — w ujęciu p. Zonnera nie przedstawiał nic do życzenia, zarówno jak Żymalscy w ujęciu p. Łodzińskiej i p. Godlewskiego, w czem dzielnie sekundowała im p. Bortnowska jako Helena, która w swą rolę polskiej wiejskiej szlachcianki włożyła dużo wdzięku i miękkości.

W kobiecych charakterystycznych rolach zaprezentowały się doskonale pp.: Dunin—Rychłowska i Kamelska, pp.: zaś Turzycki i Szubert stworzyli bardzo dobre typy szlagonów. P. Vorbrot w roli Edwarda, syna marnotrawnego, nie czuł się swobodnie, co należy również podkreślić u pana Sawic-

kiego, który w zasadzie rolę ujął dobrze, chwilami jednak był sztywny. Pp.: Bohdańska i Jastrzębcówna jako Wiercińska i jej córka były bez specjalnego wyrazu, co zresztą wypływa z samego założenia roli.

Służba dworska a więc pp.: Skulska, Muszyńska i p. Nawdar wywiązali się ze swych ról zupełnie dobrze, dziwnymi jednak wydawały się lakierowane pantofelki na wysokich obcasach, które p. Skulska jako Marysia włożyła po pierwszym akcie i paradowała w nich do ostatniej swej sceny.

„Wicek i Wacek” mają zapewnione powodzenie; jest to bowiem ten rodzaj sztuki, który się nie starzeje, przeciwnie nawet — wityany jest jako miła rozmaitość pomiędzy nowoczesnymi wytworami scenicznymi, powstałymi w niedawno stosunkowo odległych latach wieku pary i elektryczności.

St. W.

Garda Krajowa 30.11.20

Garda Krajowa 4.12.20

Teatr Powszechny.

„Obrona Olsztyna“
(Kacper Karliński)

Dramat historyczny w 3-ach aktach
Syrokomli. Reżyserował Cepnik.

Ku uczczeniu 60 rocznicy zgonu „Iirnika wioskowego” teatr nasz wystąpił ze specjalnem przedstawieniem, na którego program zostały się: 1) Przemówienie p. Cepnika, 2) Deklamacja gawędy „Kapral Tereferę i kapitan Szerpentyna” Syrokomli (niewiadomo z jakiej racji nazwana w programie „Kapral Szerpentyna”) dyr. Rychłowski, oraz dramat „Kacper Karliński”. P. Cepnik rzucił kilka luźnych uwag o Syrokomli, p. Rychłowski zadeklamował gawędę bardzo miło, jakkolwiek niezbyt pewnie (pamięć i słuch często zawodziły) zespół zaś aktorski dołożył wszystkich starań, by sztuka szła składnie i równo.

Nim przystąpię do oceny gry, zaznaczyć muszę, że reżyserja wywiązała się ze swego zadania niezawsze dobrze — dekoracja trzeciego aktu, oraz sytuacje tegoż aktu, zaprzeczały wszelkiej logice: wśród kamiennych złomów rosły brzozy czy inne drzewa liściaste; aktorzy, którym z roli wypadło widzieć, co się za wałem fortecznym dzieje, byli o pół łokcia od tego wału niżsi, zdawało się więc, że to przecucie przez nich mówi.

Prócz tego rola Zygmunta została zabarwiona zbyt poważnie: nie można z wiejskiego pacholecia robić melancholijnego marzyciela: marzenia o śmierci, jakie snuje Zigmunt, nie są wcale ani przeczuciami, ani wizjami — jest to poprostu wytwór dziecięcej fantazji. Tymczasem w Teatrze Powszechnym Zigmunt był chłopcem hamletyzującym chwilami.

Nie wiem, czyja to wina — reżyserji, czy p. Jastrzębcówny. Jeżeli chodzi o grę tej ostatniej, to podkreślić należy, że w stosunku do obranego punktu wyjścia było konsekwentne, logiczne i posuwające się śmiało i ze zrozumieniem do obranej wytycznej. Wogóle p. Jastrzębcówna przeprowadziła swą rolę bardzo inteligentnie, zarówno jak p. Kalitowiczowa, która w roli Doroty czuła się bardzo dobrze, stworzyła typ odpowiednio egzaltowany i bardzo ładnie zarysowujący się w sylwetce.

P. Aptówna jako piastunka Marta była bardzo dobrze ujętym i sympatycznym typem starej piastunki; służbę, o ile giermka do takowej zaliczyć można, reprezentował dalej p. Wollejo jako Bieniasz. Był doskonale ucharakteryzowany i rolę miał opracowaną w każdym calu.

I jeszcze na jedno nie zgodzę się z reżyserją: rolę w rodzaju Studnickiego nie należy dawać p. Bolkowskiemu, gdyż nie odpowiada mu zupełnie, są nie w jego rodzaju. Nic dziwnego, że rola Studnickiego była zagrana słabo — p. Bolkowski nie czuł w niej abso-

Teatr Powszechny.

„STARE MIASTO“

sztuka mieszczańska w 5 obrazach
Fr. Donnika ze śpiewami, tańcami
i aktualnymi kupletami. Inscenizacja
i reżyserja J. Leśniewskiego,
muzyka Wrońskiego i in., kuplety
pióra K. Wyrwicza.

Przyznać trzeba, że nasza ludowa literatura sceniczna, nie obfituje w różnorodność tematów, a przez to samo i typów. Zarówno bowiem jak „Krakowskie zuchy”, „Popychadło” tak i „Stare miasto” oparte jest na tem samym prawie założeniu, typów głównych, gnieźdzących się na poddaszu, lub w suterynie, zarówno zdolnych do największych przestępstw jak i największych poświęceń.

Środowisko tego rodzaju posiada olbrzymią ilość najrozmaitszych, na pierwszy rzut oka podobnych, w zasadzie jednak różnych typów i sytuacji, że dziwną się wprost wydaje monotonia scen i wniosków, wziętych ze wspomnianego świata.

Powodzenie, a właściwie zewnętrzne objawy sztuki, zależą tutaj jedynie i wyłącznie prawie od aktorów, którzy swą grą i wyglądem nadają dopiero właściwy charakter ludziom i sytuacjom.

W Teatrze Powszechnym — „Stare miasto” zyskało jeszcze conajmniej połowę swej wartości, a to dzięki kupletom p. Wyrwicza, który z dużą spostrzegawczością zamknął w lekką melodię piosenki wiele satyrycznej treści, nie dotykając przytem nikogo osobiście, oraz dzięki wysiłkom zespołu teatralnego, któremu dzięki pracowitości własnej i reżysera p. Leśniewskiego, maraży tę sztuczkę udało się ożywić i poprowadzić rażno.

Zadanie było tem trudniejsze, że p. Grabowska, odtwarzająca na premierze Marysię, zachorowała, zastępczyni zaś jej, p. Bogucka, rolę otrzymała na 2 godziny przed spektaklem, a jednak grała równo, konsekwentnie i bez zacięć, z powodu czego wyrażam jej uznanie.

Trudno byłoby wymieniać wszystkie osoby, podkreślić jednak specjalnie muszę grę pp. Chrzanowskiej, która jako matka była bardzo miłą, p. Bogdańskiej, która stworzyła typ wierny i żywy jako Fruzia, oraz pp. Wyrwicza, świetnego, zarówno w grze jak wyglądzie „Hrabiego Zdzisła”, „Nietulejszego” — Szuberta, doskonałego w swej zaśniedziałości hreczkosieja, reżysera Leśniewskiego jako ponurego Staśka, Piotrowskiego — śmiesznego Żyda i Vorbrodta — dobrodusznego staruszka piekarza, który nie chce się za nic pogodzić z nielitościwym losem, pragnącym go pognać latami.

Przypomnieć muszę Szan. Dyrekcji, że pisownia polska została już ustalona*), a według niej o ile Mianownik liczby mnogiej kończy się samogłoską e, to Narzędnik ma również e nie y i w męskim rodzaju... a więc nie aktualnymi kupletami, lecz aktualnymi kupletami.

St. W.

*) Patrz: Pisownia polska. Rygier.

15. II 22.

lutnie, nie mógł więc podolać zadaniu.

Rola Kacpra Karlińskiego spoczywała w rękach p. Sawickiego; pan Sawicki należy do zbyt mało ekspresyjnych aktorów, żeby z niej coś wydobyć. A nad owem wydobyciem z tej roli czegoś, naprawdę trzeba się napracować, gdyż Kacper Karliński jako typ jest w Syrokomli zupełnie papierowy, jakkolwiek chwilami bardzo dramatyczny.

Wogóle cały dramat powyższy specjalnej wartości literackiej nie przedstawia. Przypuszczam, że został on wystawiony przez naszą dyrekcję w dzień rocznicy Syrokomli dlatego, że kiedyś przed wielu laty, grany już był na tej samej scenie.

Jakkolwiek zarówno w całości, jak i w szczegółach, Kacper Kar-

liński — jako dramat, nie jako postać — był niedociągnięty, jakkolwiek prócz wymienionych, pp. Vosbrodt, Kurnakowicz, Nawdar, Janecki, Jarczewski i Puchalski, (który n. b. odczuwał jeszcze i na drugim przedstawieniu fatalną treść) dokładali starań, by całość stworzyć jaknajlepszą.

Zaznaczyć jeszcze muszę, że sztuki, pisane wierszem wymagają stanowczo opanowania pamięciowego. Tymczasem w „Kacprze Karlińskim” zdarzały się dość często pewne przeróbki i niedokładności, co absolutnie nie podnosi w oczach widza ani wartości sztuki, ani wartości gry.

St. W.

„Filtrat“
zwiększenie techniki!

Teatr Powszechny.

"STARE MIASTO"

sztuka mieszczańska w 5 obrazach
Fr. Domnika ze śpiewami, tańcami
i aktualnymi kupletami. Insceniza-
cja i reżyserja J. Leśniewskiego,
muzyka Wrońskiego i in., kuplety
pióra K. Wyrwicza.

Przyznać trzeba, że nasza lu-
dowa sztuka jest w stanie

MAGLE

15 m. 21, od g. 11-12 p.
sprzedania, ul. Św. Filip
nowy c

Fortepian "Szederni"

nie się.
Bieły Rabinowicz, ul. Włocław-
ska 1230 wyd. przez Maj

Zgubiono

nieznanego właściciela
na Jankona. unieważnia się
ważnia się.

Zgubiono

nieznanego właściciela
na im. Kati Wilkomirski
nieznanego właściciela

Okazja

Sprzedają się para żywego
młodych i oswojonych lisów
obejrzeć można Mickiewicza,
sklep Ziemięcin.

Zgubiono

nieznanego właściciela
na im. Kati Wilkomirski
nieznanego właściciela

Przedania

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

ie angielskie

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

DAM KASE

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

WIELKA 37.

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

HAB

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

SPRZEDAŻ DOM

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

2-1
Zarząd
wykłada w na-
stępujących dniach
Kursa p
nego wykszta

Rocznik

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

ie angielskie

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

DAM KASE

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

WIELKA 37.

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

HAB

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

SPRZEDAŻ DOM

nie, jako część
W razie
wzrost udziału
Bilzysch
Sorty mundur
nych przedmiot
zadawaczem
Dominikańska
dn. 1 marca 1922

Teatr Powszechny.

Sybir.

Dramat narodowy w 4-ach aktach
G. Zapolskiej.

Różne przeżycia, typy i obrazy
posiada Zapolska w lamusie swej
twórczej duszy, przeżycia, typy i
obrazy bardzo między sobą różne,
zawsze jednak uchwycone trafnie
i oddane z całą plastyką i wyra-
zistością. Sytuacje, stworzone przez
Zapolską, są zwykle wiernym od-
biciem codzienności, wyciąganiem
na światło dzienne faktów i fakci-
ków, typów i typków z grząskiego
błotka ludzkiego istnienia. Domi-
nującym tematem jej utworów
jest owa „dulszczyzna”, owa ze-
wnętrzna, zdawkowa „moralność”,
którą życie stwarza, by pod tą
maską tem łatwiej móc grasować
i przewracać od dna do szczytu
treść duszy wykłego, przeciętnego
„inteligenta”, by, wywlekając jego
ukryte prawdziwe „ja”, wykazać
całe ubóstwo i nicność tego, co się
nazywa „Panem stworzenia”—czło-
wieka.

Utwory Zapolskiej jest to krzyk,
wydzierający się przemocą z głębi
t. zw. duszy ludzkiej po to, by
przerazić swą grozą całe stworze-
nie, by rzucić mu w oczy, jak
marnem, brudnym, przyziemnym
i beznadziejnym jest jego istnienie.
Dramaty t. zw. narodowe są
znacznie gorsze, niż owa „Zabusia”,
„Moralność Pani Dulskiej” i t. d.
Posiadają bowiem dużo konwen-
cjonalizmu, a, operując taniemi
efektami, nie są owym promie-
niem reflektora, rzuconym w cie-
mność chmurnej jesiennej nocy.
„Tamten” i „Sybir”—oto dwa
główne dramaty narodowe; pierw-
szy z nich, grany swego czasu w
teatrze polskim w sali „Lutnia”,
jest lepszy, niż ów „Sybir”, grany
teraz w Teatrze Powszechnym, po-
siada on bowiem typy bardziej
opracowane. „Sybir” zaś, operując
przeważnie grupami, większą ilo-
ścią ludzi od razu, staje się właśnie
przez ów tłum monotony, tem-
bardziej, że na scenie Teatru Po-
wszechnego poruszał się on nie-
zdecydowanie, beładnie, bez okre-
ślonego planu, co jest bezwzględ-
nie winą reżyserji. Szczególniej
owo niezdecydowanie odczuwać
się dało w akcie ostatnim, w sce-
nie buntu, gdzie właśnie owo na-
pięcie nerwów, jakie wywołuje u
widza oczekiwanie rozwiązania,
powinno być spotegowane do
maximum.

Wogóle jednak „Sybir” został
wystawiony starannie, jakkolwiek
nie bez pewnego lekceważenia
uzgodnienia ruchów strzelających
żołnierzy z odgłosami tych strza-
łów za sceną (akt I).

Na pierwszy plan wśród od-
twórców wysunął się pan Wołlejko
jako Brodiaga. Dał on typ starego
Sybiraka, łotra i zabójcy, który
posiada jednak w swem zakamie-
niem w zbrodniach sercu i zła-
nem krwią sumieniu iskry uczuć
szczerych i jasnych. Dusza Bro-
diagi została odtworzona przez p.
Wołlejkę doskonale, podkreślając
z całą logiką i konsekwencją ce-
chy charakterystyczne. Typ ze-
wnętrzny stworzony został bez za-
rzutu.

Pan Cornobis, jako Żosiej Gri-
gorjewicz Aniućkin, był zbyt mało

groźny, a zawile krzyczący w ak-
cie pierwszym, w pozostałych jed-
nak opanował głos i ruchy i był
zupełnie dobry; szczególnie ład-
nymi były momenty rozmowy z
gubernatorem, który odtwarzany
przez p. Purzyckiego był odpo-
wiednio zgodny z rzeczywistością:
ilustrował znakomicie duszę i wy-
gląd carskiego czynownika.

Świetne jako sybirackie „damy”
były pp. Bohdańska, Chrzanowska
i Woldowa, bardzo miłymi córka-
mi—pp. Jestrzębcówna i Skulska.
„Tasku” i beznadziejną płyt-
kość, pomimo skłonności do filo-
zofji, duszy rosyjskiego pół-inteli-
gentnego oficera odtworzył p. Szu-
bert, jako oficer etapowy, b. dobrze.
Wspomnieć tu muszę o panu Py-
zalskim, który kozaka odtńczył
zupełnie poprawnie. Co do p. Szu-
berta dodać muszę, że doskonały
typ stworzył jako Glokanid, właści-
ciel traktjorni.

Rolę Zdanowskiej odtwarzała
p. Łodzińska z dużą dozą subtel-
ności.

W grupie powstańców na czoło
wysunął się p. Vorbrodt, jako Zda-
nowski (nagle zastępstwo uspra-
wiedliwia niektóre—nieliczne zresz-
tą—niedociągnięcia) i p. Rdzawicz,
który, jako warjat Staś Wilgocki,
był zupełnie dobrze uchwycony.

Pan Bolkowski, jako dyrektor
więzienia, przejmował niemiłym
uczuciem, co jednak podkreślić
tylko należy jako plus.

Zołnierze z p. Janekim na
czele — zupełnie n. b. dobrym —
byliby zupełnie plastycznym i wier-
nym oddaniem rzeczywistości,
gdyby nie pewna beładność w
ruchach, o której już zresztą mó-
wiłem.

Sądzę, że „Sybir” może liczyć
na powodzenie, gdyż publiczność,
zebrana tłumnie we czwartek i
piątek, oklaskiwała wykonawców
rzęsiście. Sł. W.

Teatr Powszechny (gm. b. Ratusza).
Dziś i codziennie
„SYBIR” dram. narod.
w 4 akt.
G. Zapolskiej. Początek o g. 8 w.

Wielkie
powodzenie
dramat w 6
Al. Puszkina,
Podczas
ŚPIEW

Wielkie
arcydzieło
polskiej powieściopisarki
Zapolskiej

Wielkie
arcydzieło
dramat w 6
Al. Puszkina,
Podczas
ŚPIEW

Wielkie
arcydzieło
bohaterów tego słynnego romansu
bohaterów, i in. bohaterów. Dyr. ekcj

Wielkie
arcydzieło
bohaterów tego słynnego romansu
bohaterów, i in. bohaterów. Dyr. ekcj

31. I. 1922. Jurek Krajona.

Szopka akademicka.

Różne szopki lub zgoła szopki widzieliśmy nieraz bądź to w polityce, bądź w życiu codziennym; każda z nich przejmowała nas mniej lub więcej odrazą, wstrętem, nawet bólem, czasem wywoływała politowania uśmiech na wargi...

Ta jednak, o której mówić zamierzam, jest zupełnie inną, wywołującą efekty wręcz odmienne: rozrzewnienie, zadowolenie, wreszcie szczyry, pełny, jasny, radośny śmiech: to szopka akademicka, urządzona staraniem wydziału Sztuk Pięknych naszego Uniwersytetu. Prócz wymienionych wyżej efektów, wywołuje ona jeszcze jeden — daje mianowicie pojęcie o poziomie kultury duchowej, na jakim stoją nasi studenci wspomnianego wydziału — jest ona dowodem smaku artystycznego w ujęciu zewnętrznym budynku i postaci, oraz jasności poglądu na świat autorów libretta, którzy nie raniąc miłości własnej tych, widzących siebie ośmieszonymi zlekka, potrafili bardzo trafnie ująć w formę kupletu, lub wierszyka stosunki wileńskie wogóle, a akademickie w szczególności.

Tembardziej miłą jest ta Szopka, że dowodzi ona humoru, jaki posiada młode pokolenie, które jakkolwiek przeszło przez ogień i krew, nie traci ducha.

W którymś z „Achów”, zdaje się z 1917 r. autor powiada:

Nie dziw, że dziś humor znikł
i że niema werwy;
Wojna może stargać w mig
i stalowe nerwy.
A zaś serce w wojny czas
tak zakamienieje,
że choć słyhać jęk raz w raz
ten i ów się śmieje!
Jasełka dzisiaj daję wam —
drzwi stoją już otworem;
a to — co zobaczycie tam —
wisielca jest humorem.

Szopka akademicka nie jest „humorem wisielca” — jest ona wesołym okrzykiem, wyrwającym się z młodzieńczych piersi w świat „jasny, cudowny, nadzieją brzemienny”.

Przyjrzyjmy się jej zbliska: miły duży budynek o dwóch skrzydłach, ozdobiony bardzo gustownie. W środku — kurtyna. Tło — zależnie od treści aktu — niebo z gwiazdą Betleemską, żłobek w Betleem, dwór Heroda, wreszcie plac Katedralny, na którym rozgrywa się akcja sceny aktualnej, opisującej bardzo dowcipnie stosunki tutejsze.

Postacie — są to lalki, marionetki jeśli kto woli, poruszane przez akademików ukrytych, rzecz prosta. Lalki te są roboty prof. Bałzukiewicza, prof. Kotarbińskiego, kol. Widowskiego, będącego zarazem i konferencierem szopki, kol. Bohdanowicza i innych. Kuplety i wierszyki pisane są wspólnymi siłami przy współudziale kol. Batorowicza.

Całość, obficie przeplatana kolendami, tworzy wrażenie bardzo miłe, jasne, słoneczne, nawet wzrusza, gdy Trzej królowie składają w dani małemu Chrystusowi Naukę (rektor Staniewicz) Sztukę (dziekan Ruszczyk) i Wilno (gen. Zeligowski) lub gdy chór opisuje losy „Studenta Wileńszczyzny”.

Przedstawienia szopki odbywały się w dziekanacie Sztuk Pięknych, potem w Klubie Ziemianek, teraz dla akademickiej braci w „Ognisku” i prawdopodobnie będą też dla szerszej publiczności.

Nie wiem, jakie jest przeznaczenie lalek po ukończeniu ich występów, sądziłbym jednak, że należałoby je umieścić w jakimś — archiwum na wiecznych czasach pamiątkę.

Palce najlepsze papierosy No 18.

Teatr Powszechny.

„Ogniem i Mieczem”.

W 5 obrazach według powieści Henryka Sienkiewicza.

Przeróbki trylogii na scenę cieszą się popularnością, największą oddają, wśród sztuk ludowych, nie śmiejąc dziwnego, że widownia Powszechnego Teatru na każdym przedstawieniu jest wypełniona publicznością. Podkreślić należy fakt, że przedstawienie składa się z przedstawień wszystkich warstw społeczeństwa; na przedstawieniu zaś czwartkowym większą jej część stanowiła młodzież szkolna, która z zadowoleniem oklaskiwała wykonawców, dzieląc miłość Skrzetuskiego i wielbiąc szlachetność jego rycerskiej duszy. W ostatnich czasach zauważać się daje duże zainteresowanie Teatrem Powszechnym. Należy to prawdopodobnie przypisać bardziej odpowiedniemu sztuki, które dyrekcja na scenę wspomnianego teatru opracowała.

St. W.

WOLNO
osobowe, c
zynie do 2
Lwów, B

Skrajono
na imię Hilna
506 Unie
nia się.

Zgubiono
paszport nie-
mistrzej, ze Świącien, n-
lecki na imię Radli Wil-
Zgubiono paszport nie-
mistrzej, ze Świącien, n-
13-4, od 12 do 4.
wiedzieć się w Pohnlan-
m z ziemią blisko Wina.
go interesu Dow się Mi-
Mackiewicz, 1
dnia 15 II 1925
potrzebni są
do korzyt-
Mackiewicz, 1
dnia 15 II 1925

o sprzedania
lewieza 31, dom Komisowy.
Dow się Mi-
Mackiewicz, 1
dnia 15 II 1925

Teatr Powszechny.

„Ułani księcia Józefa”.

Krotochwila w 4-ach aktach ze śpiewami i tańcami z czasów Księstwa Warszawskiego. Napisał Mazur. Reżyserował Cornobis. Taniec ułożył Walicki.

Postać księcia Józefa, tego chevalier sans peur et sans reproche, stała się tematem wielu podań i legend, utworów powieściowych, powieści i dramatycznych.

RSJA!

RSJA! (Jej trzy)

III. Bolszewizm --- Lenin

Występy przed początkiem seansów o g. 5, 6

sa znakomici artyści teatrów Warszawskich
Osterwina, Junosza-Stępowski, Chmielewski, Owerlo, Roland, Chmielewski, Samborski i Sendecki.

wielk. aktach
knego romansu **Hr. Leo Tolstoj**
Diery Karalli, W. Połońskiego i J.

dramat w 6 akt. **Mia**
z udziałem
Uwaga. Cała treść 1-szej demonstr. przed pocz. 1-go

w 7 wielk. aktach. **Uwaga:** Zalecani
ości, która nie widziała poprzednich ser-
9, gdyż w tej serji odbywają się niek-
wojen. i swą wyst. przewyższa „Władcy

arcy-wesoła awantura w 1
Krumolowski
1, 2) Piosenki z „Syberyjskiej Tajgi”
szów wyk. **Orleńscy.** „Chrapanie
stek o godz. 8.30 wiecz.

Szopka akademicka.

Różne szopki lub zgoła szopki widzieliśmy nieraz bądź to w polityce, bądź w życiu codziennym; każda z nich przejmowała nas mniej lub więcej odrazą, wstrętem, nawet bólem, czasem wywoływała politowanie uśmiech na wargi...

Ta jednak, o której mówić zamierzam, jest zupełnie inną, wywołującą efekty wręcz odmienne: rozrzewnienie, zadowolenie, wreszcie szczerą, pełną, jasną, radośny śmiech: to szopka akademicka, urządzona staraniem Wydziału Sztuk Pięknych naszego Uniwersytetu. Prócz wymienionych wyżej efektów, wywołuje ona jeszcze jeden — daje mianowicie pojęcie o poziomie kultury duchowej, na jakim stoją nasi studenci wspomnianego Wydziału — jest ona dowodem smaku artystycznego w ujęciu zewnętrznym budynku i postaci, oraz jasności poglądu na świat autorów libretta, którzy nie raniąc miłości własnej tych, widzących siebie ośmieszonymi zlekka, potrafili bardzo trafnie ująć w formę kupletu, lub wierszyka stosunki wileńskie wogóle, a akademickie w szczególności.

Tembardziej miłą jest ta Szopka, że dowodzi ona humoru, jaki

Szopka akademicka nie jest „humorem wisielca” — jest ona wesółym okrzykiem, wyrwywającym się z młodzieńczych piersi w świat „jasny, cudowny, nadzieją brzemienisty”.

Przyjrzyjmy się jej zbliska: miły duży budynek o dwóch skrzydłach, ozdobiony bardzo gustownie. W środku — kurtyna. To — zależnie od treści aktu — niebo z gwiazdą Betleemską, żłobek w Betleem, dwór Heroda, wreszcie plac Katedralny, na którym rozgrywa się akcja sceny aktualnej, opisującej bardzo dowcipnie stosunki tutejsze.

Postacie — są to lalki, marionetki jeśli kto woli, poruszane przez akademików ukrytych, rzecz prosta. Lalki te są roboty prof. Bałzukiewicza, prof. Kotarbińskiego, kol. Widowskiego, będącego zarazem i konferencjerem szopki, kol. Bohdanowicza i innych. Kuplety i wierszyki pisane są wspólnymi siłami przy współudziale kol. Batorowicza.

Całość, obficie przeplatana kolendami, tworzy wrażenie bardzo miłe, jasne, słoneczne, nawet wzrusza, gdy Trzej królowie składają w dani małemu Chrystusowi

Naukę (rektor Staniewicz) Sztukę (prof. Bałzukiewicz) i Władzę (prof. Kotarbiński).

Ol o północy

W Ameryce nie egzystuje system paszportowy? Dlaczego w Ameryce nie egzystuje system paszportowy?

Teatr Powszechny.

„Ogniem i Mieczem”.

W 5 obrazach według powieści Henryka Sienkiewicza.

Przeróbki trylogii na scenę cieszą się popularnością, największą oddają, wśród sztuk ludowych, nie śląc dziwnego, że widowiska Powszechnego Teatru na każdym przedstawieniu jest wypełniona publicznością. Podkreślić należy fakt, że publicznosc składa się z przedstawicieli wszystkich warstw społeczeństwa; na przedstawieniu zaś czwartkowym większą jej część stanowiła młodzież szkolna, która z zadowoleniem oklaskiwała wykonawców, dzieląc miłość Skrzetuskiego i wielbiąc szlachetność jego rycerskiej duszy, współczując Helenie i nienawidząc wraz z nią Bohuna, śmiejąc się z dowcipów pana Zagłoby i wzywając się całą duszą w ducha epoki, coprawda bardzo słabo oddanego przez marną przeróbkę.

Tem łatwiej mogła publiczność współczuć z aktorami, że ci ostatni dokładali wszystkich starań, by typy, kreowane przez nich, stały się żywymi.

Na pierwszy plan wysunęli się pp. Wołkiewski jako Zagłoba i Purczycki jako Jan Kazimierz. Pierwszy stworzył bardzo udatny typ starego poczciwego krzykacza, tak dobrze znanego pod trafnym określeniem miles gloriosus, drugi zaś — dał świetny zewnętrznie — jak z obrazu wycięty — nieszczęśliwego a szlachetnego króla.

Pan Mazanek jako Skrzetuski dobrze podkreślił walkę między poczuciem obowiązku a miłością, p. Apté zaś jako Helena była trochę zbyt blada, jakkolwiek rolę ujęła dobrze, co również powiedzie należy o p. Puzalskiej jako Horpynie.

Rolę Bohuna odtwarzał pan Bolkowski, epizodyczną postać Radziejowskiego p. Godlewski, czy nie lepiej byłoby zrobić zmianę miejsc w tym wypadku? Wogóle dziwnym jest że p. Godlewski od pewnego czasu nie grał ani jednej roli naprawdę dla siebie odpowiedzialnej.

Pozostałe role odtwarzali pp.

Vorbrodt, Szubert, Cornobis, Chrzanowska, Sawicki, Nawdar z dużą starannością.

Stanowczo jednak zgodzić się nie można z tak macoszem potraktowaniem sceny pojedynku Bohuna z Wołodyjowskim, która zbyt plastycznie jest odtworzona u Sienkiewicza, by zbyć ją na scenie kilku nieudolnymi cięciami, a właściwie złożeniami szabel.

Głównie natomiast podkreślić należy grę aktów 4 i 5-go, które naprawdę były zagrane bardzo ładnie.

Teatr Powszechny.

„Ułani księcia Józefa”.

Krotkowiła w 4-ach aktach ze śpiewami i tańcami z czasów Księstwa Warszawskiego. Napisał Mazur. Reżyserował Cornobis. Taniec ułożył Walicki.

Postać księcia Józefa, tego chevalier sans peur et sans reproche, stała się tematem wielu podań i legend, utworów powieściowych, poetyckich i dramatycznych.

„Ułani” tyczą się postaci wymarzonego bohatera ubocznie — rozkaz Wodza zdecydował o przyszości niejednego z nich, rozkaz przenoszący szwadron ze śmiertelnie nudnych i małych prowincjo-

nalnych Puzdr do gwarne go, pełnego życia i uśmiechów Kalisza.

Gorącym sercem i okrzykami radości przyjęli ułanów Kaliszanki, z pewnego rodzaju zastrzeżeniem, lub zgoła jawną niechęcią Kaliszanie i ojcowie miast; czuli oni, że owa młodość, tętniąca w pobudkach, wygrywanych przez wasatych trębaczy, błyskająca wężową linją szabli w słonecznym blasku, porządkująca dziarsko ostrogami przy każdym kroku, a odziane w obcisły mundur podporucznika, zamęci im szlafrokowy spokój, do którego tak przywykli, przerwie poobiednią drzemkę i wogóle wytrąci ich z Kabotyńskiego dobrobytu, który stał się ich udziałem, wraz z posadami, które w krótkim czasie na synekury przerobić potrafili.

I nie mylili się — młodość wzięła w jassy serca ich córek, zawróciła głowy żonom, które też wspomniały, że i one młode były, jednym słowem — wprowadziła w ich zamierającą krew nowe tętno, nie miłe zresztą strupieszalym duszom. Nic więc dziwnego, że zaczęła się walka z ową młodością, walka skryta, podjazdowa, tajna, z której jednak nasi młodzi ułani wyszli zwycięsko.

Na czela obozu wrogiego ułanom stał Przyziwski, obywatel Kalisza, odtworzony przez pana Purczyckiego; bardzo dobry zarówno pod względem maski, jak gry. Sekundowali mu Kropka w opracowaniu pana Zonnere, oraz Jankolko w ujęciu p. Kurnakowicza, oraz Pazderski, ławnik — p. Wołkiewski, wszyscy bardzo dobrze.

Dziarskich ułanów grali p. p. Peter, Cornobis, Sawicki, Vorbrodt, Walicki, Przebiński i Miłski swobodnie i z werwą; p. Szubert, jako luzak, był wesóły i miły, p. Bolkowski, jako wachmistrz Zięba, dał typ dobrze ujęty.

Pięć piękną reprezentowały p. p. Jastrzębcówna, Bortnowska, Zamillo, Bohdańska, Bogucka, Muszyńska i Konielska, jedne jako miłe podlotki, inne zaś jako poważne matrony — bardzo dobrze.

Tańce wprowadzały duże ożywienie do rozwiękłej trochę sztuki.

„Ułanów” uważać można za zupełnie udatne przedstawienie.

St. W.

Są dobre rzeczy na świecie, lecz nie ma nic lepszego, jak papierosy № 18, wyrabiane z najlepszego tytoniu tureckiego.

W ostatnich czasach zauważyć się daje duże zainteresowanie Teatrem Powszechnym. Należy to prawdopodobnie przypisać bardziej odpowiednim sztukom, które dyrekcja na scenę wspomnianego teatru opracowuje. St. W.

e-
sji
o-
o-
m-
o-
h-
i-
i-
r-
r-
y-
z-
r-
re-
o-
-
ly
n-
P-
P-
st-
o-
id-
ty
le
st-
rt-
ła
ez
jo

Ważne sprawy 1. II 1912

Teatr Powszechny.

Zbójcy.

Tragedja w 10 obrazach Fr. Szyllera.
Reżyserował J. Leśniewski.

Walka jednostki z panującymi porządkami, ze złem, które rozpanoszyło się wszechwładnie i trapi społeczeństwo — oto idea, która literatura końca w. XVIII propagowała, tworząc typy ludzi, przekreślających siebie na rzecz społeczeństwa, walczących w obronie słabych i ucisnionych, nie pragnących dla siebie nic, albo pragnących b. niewiele.

Do takich typów należy bohater „Zbójców” — Karol Moor, który, walcząc w imię powyższej idei, nie jest jednak bezinteresownym — pragnie bowiem zemsty za krzywdę, która go spotkała.

Autor „Zbójców” spędził swą młodość w najniekorzystniejszych dla rozwoju jego talentu literackiego warunkach, gdyż w wojennej Akademii mieszczącej się w Sztutgarcie. Wtedy dyscypliny wojskowej były dlań tem szorstsze, że zapoznał się on z dziełami Rousseau'a. Nie mogąc znaleźć wyjścia dla myśli, wracając weń coraz większym i większym płomieniem, rzucił w świat, gdyby rękawice, swoich „Zbójców”, protestujących wielkim głosem przeciwko ówczesnemu ustrojowi. Utwór ten napisany z niebywałą siłą, wywarł olbrzymie wrażenie na młodzież, jak również na autorów, dowodem czego są liczne utwory naśladowcze, powstające szybko jeden po drugim.

Przyjrzyjmy się bliżej „Zbójcom”, uderzy nas odrazu owa personifikacja, którą Szyller wprowadził do dramatu: — Franciszek Moor — uosobienie zła, przewrotności, podłości i wszystkich prawie cech ujemnych społeczeństwa; Karol Moor — brat jego — jasny, szlachetny charakter, który nie widzi innego wyjścia, jak zostanie hersztem bandy rozbojników, celem właśnie owej walki ze złem. Walka ta jednak nie doprowadza do żadnego pozytywnego rezultatu — Karol Moor odbiera sobie życie. Do intrygi powyższej dołącza się także sprawa miłosna — gdyż Franciszek Moor stara się o względy narzeczonej Karola, brata swego, bez rezultatu rzecz prosta.

Teatr Powszechny starał się o wywiązanie się z zadania w sposób odpowiedni, niezupełnie mu się to jednak udało, gdyż „Zbójcy” wymagają specjalnego stylowego opracowania, zarówno pod względem dekoracji, jak i tłumu. Na dekorację zgodzić się można, z ruchami jednak tłumu — trudno.

Co zaś do tytułowych ról — Karola, Franciszka i Amalji — też są dwa zastrzeżenia: Franciszek w odtworzeniu p. Leśniewskiego był zbyt kinematograficzny, wywołują

cy nawet śmiech, nigdy zaś grozę. Amalja — p. Gniewosz-Leśniewska — była sztywna, monotonna i bez wyrazu. Karol, jednak, w ujęciu p. Mazanka był zupełnie dobry, logicznie przeprowadzony i zakończony.

Na prawdziwe zaś uznanie zasłużył p. Purzycki, jako ojciec,

Teatr Powszechny.

Ponad śnieg.

Sztuka w 3-ech aktach Stefana Żeromskiego.

Przewrotność przeżyła Rosja i rozmiary, w którą przybrała walka „o prawa klas pracujących i proletariatu” nie mogły nie pozostać śladem w literaturze zarówno powieściowej, jak i dramatycznej. Jednym z etapów szlaku, którym posuwa się owa twórczość na tle przeżyć z czasów bolszewickich oparta, jest „Ponad śnieg” Żeromskiego.

Na jakim poziomie artystycznym i psychologicznym stoi powyższy utwór — mówi nazwisko autora.

Wspomniawszy sztukę, zanim do stała się na scenie naszego teatru poprzedzona została echem idącym z Warszawy, z Reduty. W Wilnie jednak wystawiona została niefortunnie, gdyż spotkała się z granami w Lutni „Bolszewikami” Sieroszewskiego. Tenże temat w obu teatrach nie pozwolił, jak do tego czasu publiczność naszej zapoznać się z obu sztukami. Przyczynił się też do powyższego tydzień przedświąteczny, a także fakt, że „Ponad śnieg” idzie w „tamtych” teatrach, do którego publicność nie ma jest nieco — jakkolwiek bez najmniejszej racji — uprzedzona, dowodem czego były przerażające pustki na środkowym przedstawieniu.

„Bolszewicy” jeszcze pod jednym względem konkurują o pierwszeństwo — pod względem gry, i tutaj stoją bezwzględnie na pierwszym miejscu, gdyż sztuka „Ponad śnieg” zagrana została znacznie od nich gorzej, i nie tylko gorzej, lecz wprost słabo.

Gdyby do nas nie dochodziły echa z Warszawy, gdyby nie grana ona była przez teatr na Pohulance w którymś z ubiegłych sezonów — no... można byłoby się zgodzić, teraz jednak wszystkie braki widać tem wyraźniej, tem jaskrawiej i mocniej.

Najważniejszym minusem jest powolność, nierówność tempa, pewna ospałość, z jaką cała akcja się toczy, bądź to w akcie pierwszym, bądź to w drugim, bądź w trzecim, i szczególnie w trzecim.

Wiko w odtworzeniu p. Rdzawicza miał momenty ładne, nie miał jednak podkładu psychologicznego podkreślonego o tyle,

ETA KRAJOW

stwarzając typ doskonały zewnętrznie i wewnętrznie.

Pan Szubert, jako Spielberg, stworzył typ poprawny, zarówno jak pp. Sawicki, Peter (dobra stylowa sylwetka) oraz p. Bogucka i Piotrowski.

„Zbójcy” cieszyli się wogóle dużym powodzeniem. N. W.

№ 63

Teatr Powszechny.

Tajemniczy Dżems.

(Sztuka w 4 aktach Mirand'a i Gerand'a. Reżyserował Cornobis.)

Dzieje bandyty — włamywacza. Temat zaiste bogaty, objęty w sceny mocne, silnie zaakcentowane zarówno psychologicznie jak i sytuacyjnie. Cóż bowiem może dać większe pole do zagadek i rozwiązań, jeżeli nie dusza człowieka — nie powiem złego — lecz posiadającego silnie rozwinięte instynkty ujemne? Dżems bowiem nie jest zły, jak tego dowodzi ostatni akt sztuki, w którym bandyta stawia na kartę całe swe, trudem i uczciwością przez długich lat trzy zdobywane szczęście, decydując się na przegranie walki z detektywem Ewansem na utracenie „kuchennej” przez się Miss Rose'y i wolności wreszcie, dla uratowania dziecka, które przypadkowo zamknięte zostało w kasie ogniowatej.

Sztuka zbudowana została przez autorów w sposób wielce ciekawy i, jakkolwiek wartości jako rzecz literacka nie przedstawia, elektryzuje widza napięciem i zestawieniem sytuacji, z których każda nierozzerwalnie łączy się z całością, dając nowe fakty i zdarzenia, a jednak nie odsłania ani na chwilę rąbka zasłony tajemniczości, owijającej zarówno postać — bardzo zresztą sympatyczną — Dżemsa, jego współników Dicka i Avery'ego, ani też nie pozwalając na konkretne założenia, celem przewidzenia końca i rozwiązania zawi-

łych i naprawdę pomysłowych sytuacji.

Od pierwszej sceny w więzieniu, do ostatniej aktu III widz z trudem może budować domysły co do winy lub niewinności Dżemsa, ostatni zaś akt, idący w tempie wprost kinematograficznym, potęguje tembardziej napięcie uwagi, że ma on zadecydować o losach Dżemsa, po stronie którego jest, rzecz prosta, sympatja całej widowni, jak też i biednego dziecka zamkniętego w kasie. Typy są uchwycone doskonale, zarówno bowiem Dżems, włamywacz — gentleman, mający pewien system, nawet psychologiczny w sposobie przeprowadzenia kradzieży, jak Dick, złodziejzsek podłego gatunku, posiadający jednak spryt, werwę i humor, tak i Avery, typ zlekka ponury nawet, a oddany Dżemsovi zupełnie, zarówno jak i wspomniany Dick, są doskonale, tak zewnętrznie jak i wewnętrznie przeprowadzeni.

Dyrektor więzienia też jest osnuty na charakterze konkretnym, dobrze podpatrzonym, dużo mówiącego, a nic nie robiącego, funkcjonariusza państwowego, i detektywu Ewans i wszystkie pozostałe osoby, przeprowadzone są dobrze. Sztuka, jak powiedziałem, jest bardzo interesująca, jakkolwiek niezupełnie zgodna z zasadami etyki i wręcz „niedydaktyczna”, jeśli tak można powiedzieć, gdyż nawet apoteozująca do pewnego stopnia owych bandytów, którzy są przedstawieni w świetle bardzo, jak wspomnieliśmy, sympatycznym. „Tajemniczy Dżems” na scenie

GAZETA KRAJOWA

Teatru Powszechnego wystawiony został nawet starsznie i — o dziwo — nawet niewidziana dotąd dekoracja rzuciła się odrazu, stęsknionej do czegoś nowego, widowni w oczy.

Dżems i jego szajka w ujęciu p. Cornobisa (Dżems) Szuberta (Avery) i Puchalskiego (Dick) zaprezentowali się świetnie: p. Cornobis w ogólnym ujęciu bardzo dobry, miał naprawdę doskonałe momenty, p. Szubert stworzył typ zewnętrznie bardzo ciekawy, wewnętrznie zaś przeprowadził go z wytrzymaniem i umiarem, p. Puchalski zaś, doprowadzający widownię do spazmatycznego śmiechu swemi kawałami, był również dobry, chwilami jednak zlekka szarżował, nierażąco jednak.

Panie Łodzińska i Jastrzębcówna wyszły ze swych ról zwycięsko, pierwsza dając typ rozczytanej w romansach ciotki, druga zaś, jako Miss Rose, miłej i posiadającej bardzo wiele wdzięku kuzynki. P. Purzycki Mister Fay — był jak zawsze w roli, co niezupełnie powiedzieć można o p. Milskim (Berb Morgon), który rolę swą ujął mylnie; dając typ kapryśnego chłopca, nie zaś człowieka na stanowisku „dyrektora filii banku”. Pan Zonner miał nieodpowiednią dla siebie rolę, wywiązał się z niej jednak zupełnie poprawnie, zarówno jak p. Bolkowski w roli dyrektora więzienia i p. Walicki — kancelista więzienny.

Pan Vize i p. Pyzalski zaś role swe zepsuli z kretesem: pierwszy miał doskonały epizod — Bilkendorf

wynalazca — którym, w dobrym opracowaniu, można w komizmie doprowadzić do perfekcji. Pan Vize zaś nie zrobił z niego nic, albo jeszcze mniej.

Pan Pyzalski zaś w roli dozorcę więziennego był automatem, który pobudzany bywał do życia przez głos suflera, dolatujący nietylko na scenę lecz i na widownię. Jednym słowem p. Pyzalski był to długa, męcząca, monotonna pauza. Całość jednak szła składnie, żywo i z werwą. Sr. W.

by można było uprzytomnić sobie wyraźnie linję jego charakteru.

Świetobór, grany przez p. Vorbrodte był zbyt mało czarnym charakterem, nie miał w sobie nic z uwodziciela, nic takiego, coby dawało mu prawo do postępowania według intencji autora. Prócz tego p. Vorbrodt w dziwny sposób nie zastosował swych demonicznych brwi do osady oka; brew nie zgażała się charakterem oczodolów.

Pan Bolkowski rolę Joachima przeprowadził dobrze, co również należy powiedzieć o pani Kalitowiczowej, której zarzucić jednak należy brak mistatu w postaci Rudomskiej.

Rolę Ireny ujęła p. Łodzińska nie poprawnie, chwilami jednak gestom swymi i głosowi nadawała tonację zbyt oderwaną od rzeczywistości, (rozmowa z Wikim akt. I.)

W epizodycznych rolach Heleny i ofiar bolszewickiego p. Bartnowska, p. Szubert byli zupełnie dobrzy.

Całość roli — wrażenie czegoś niedocięgniętego, walego, enemicznego. Wejście bolszewików nie robiło wrażenia... A szkoda, bo sztuka jest efektowna. Sr. W.

Teatr Powszechny.

Zbójcy.

Tragedja w 10 obrazach Fr. Szyllera.
Reżyserował J. Leśniewski.

Walka jednostki z panującymi porządkami, ze złem, które rozpa- noszyło się wszechwładnie i trapi społeczeństwo — oto idea, która literatura końca w. XVIII propago- wała, tworząc typy ludzi, przekre- ślających siebie na rzecz „szwaj- ków” z „akcie wrogów” — „ak- cym i wywołującym za kordon roz- czynnikom rządowym, araszują- tym. Wydała mi się, że kto, od napotkanych warunków, oko- lub innego stanowiska, zaleźnie on! „posłami” uprawnionymi i dawała (kt. I.). Hele- go p. og. li. uz. e- o. do- za- wy-

by można było uprzytomnić so- bie wyraźnie linję jego charakteru. Swietobór, grany przez p. Vor- brodte był zbyt mało czarnym charakterem, nie miał w sobie nic z uwodziciela, nic takiego, coby dawało mu prawo do postępowania według intencji autora. Prócz tego p. Vorbrodt w dziwny sposób nie zastosował śwyc demonicznych brwi do sta- nie zga- odolów. achima również Kalito- jednak postaci- dzińska jednak dawała zycz- (kt. I.). Hele- go p. og. li. uz. e- o. do- za- wy-

nie się na Rząd Polski i jego racje miec uzasadnić. Samo powolwa- miec odwage wypowiedzieć i u- swoje zdanie, i to zdanie powinna licznosci. Wydała mi się, że kto, od napotkanych warunków, oko- lub innego stanowiska, zaleźnie on! „posłami” uprawnionymi i dawała (kt. I.). Hele- go p. og. li. uz. e- o. do- za- wy-

nie bolszewików

Reforma rolna jest prawem a- Rzezywisty cel reformy rolnej. dy następujące: Jego cechy nasuwają nam wywo- nej własności ziemskiej. Główne towa i kwidacie większej i sred- Prawo to ma przeprowadzić grun- clem czytaniu dnia 15 lutego r. b. Sejm Kowieński uchwalone w trze- nicze prawo o reformie rolnej przez- siagnie moc obowiązującą zasad- najbliższych ogłoszone będzie i o-

W Pradze (Czeskiej) istnieje specjal- ny punkt propagandowy i rozda- wane będą kariki ulorne o „Tar- gu Poznańskim”. Wszystkie nasze poselstwa i konsulaty zagranicą za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagraniczn. otrzymały już Prospekty o „Targu Poznańskim”. Wydane w czterech językach. Ta- kie same prospekty otrzymały Misje zagraniczne w Polsce o raz szereg najpoważniejszych firm zagranicznych. Miejski Urząd Targu Poznań- skiego posiada szereg informacji, z których okazuje się, że prowa- dzona od wielu tygodni wyjązowa propaganda odnosiła skutek. Ze wszystkich stron kraju zapowada- ne są liczne

Teatr Powszechny. AN-SPIESS

Tajemniczy Dżems.

(Sztuka w 4 aktach Mirand'a i G. rand'a. Reżyserował Cornobis.)

Dzieje bandyty — włamywacz. Temat zaiste bogaty, objęty w sc- ny mocne, silnie zaakcentowa- zarówno psychologicznie jak i tuacyjnie. Cóż bowiem może d- większe pole do zagadek i rozw- zań, jeżeli nie dusza człowieka, nie powiem złego — lecz posiad- cego silnie rozwinięte instynkty ujemne? Dżems bowiem nie jest zły, jak tego dowodzi ostatni akt sztuki, w którym bandyta stawia na kartę całe swe, trudem i ucz- ciwością przez długich lat trzy zdobywane szczęście, decydując się na przegranie walki z detekty- wem Ewanssem na utracenie cho- nej przez się Miss Rose'y i wolno- ści wreszcie, dla uratowania dziec- ka, które przypadkowo zamknięte zostało w kasie ogniotrwałej.

Sztuka zbudowaną została przez autorów w sposób wielce ciekawy i, jakkolwiek wartości jako rzecz literacka nie przedstawia, elektry- zuje widza napięciem i zestawie- niem sytuacji, z których każda nierozzerwalnie łączy się z całością, daje nowe fakty i zdarzenia, a je- dnak nie odsłania ani na chwilę rąbka zasłony tajemniczości, owi- ajającej zarówno postać — bardzo zresztą sympatyczną — Dżemsa, je- go współników Dicka i Avery'ego, ani też nie pozwalając na kon- kretne założenia, celem przewi- dzenia końca i rozwiązania zawi-

AN-SPIESS

o roślinnych o dużej zawartości bromu, stoso- niach nerwowych i umysłowych, w których chorobliwej pobudliwości mózgu.

AN-SPIESS

it szeroko stosowany zamiast Sperminy do sterji, neurastenji, tańcu św. Wita, padaczce, starczym, gruźlicy, wyczerpaniach fizycznych, słowych, blednicy i anemji.

HIT-SPIESS

KI. PROSZEK.

rowno bowiem Dżems, włanji, wacz — gentleman, mający i wien system, nawet psychologicz- w sposobie przeprowadzenia k dzieży, jak Dick, złodziejaszek dlejszego gatunku, posiadający dnak spryt, werwę i humor, i Avery, typ zlekka ponury naw a oddany Dżemsowi zupełnie, równo jak i wspomniany Dick, doskonale, tak zewnętrznie i wewnątrznie przeprowadzeni.

Dyrektor więzienia też jest nuty na charakterze konkretny dobrze podpatrzonego, dużo n- wiącego, a nic nie robiącego, fu- kcjonariusza państwowego, i c- tektyw Ewans i wszystkie pozos- le osoby, przeprowadzone są c- brze. Sztuka, jak powiedziałem, j- bardzo interesującą, jakkolw- niezupełnie zgodna z zasadami tyki i wręcz „niedydaktyczna”, j- tak można powiedzieć, gdyż- wet apoteozująca do pewn- stopnia owych bandytów, którzy- przedstawieni w świetle bard- jak wspomniałem, sympatyczn- „Tajemniczy Dżems” na sce-

„S

CY

PA

Z I

Zastęps

POL

B.

ODDZIAŁ Oliwa m selina, kwas si rowz

Wielka Wajpowa 14. III. 22.

Garda Krajowa z dn. 18. IV. 22

Nie z księżmiec, ni z gra-
fina bogatej z mianego, wspania-
łego rodu, z roześmianej,
radosnej, wolnością życia,
swobody i... Kobieta poczęła się On...
Z cichej polskiej szlachy kresowej,
z tragicznej bolu smutku i
niewoli duszy... zrodził się syn
uciemnionego narodu, bojowicie
Wolności swego kraju, Wódz nasz
i Naczelnik kochany.

Nie powitały go wspaniałe,
brokatem zdobne, sznury nie-
zalsniły przed... z...
czami niemowlę... przedziwne, ni...
skie, nie przykuły...
lśniące zbroje... Szary litewski
dworek, Na-
checki o nawisłym dachu i
cichym ganeczku, na kolumnach
kolumnienkach wsparty, był
Mu domem, gdzie ujrzał blask
światła dziennego, gdzie poznał
skute kajdanami wroga życie,
gdzie nauczył się kochać swój
naród.

Nie grały Mu huczne ka-
pele dworskie, nie dźwięczały
rozgłośnie fanfary, nie były w
niebo okrzyki, na Jego cześć
wznoszone... Stare drzewa li-
tewskich puszczy dziewiczych
i niedostępnych kniei szumia-
ły Mu pieśni minione, stare...
Pieśni o czynach dawnych mę-
żów, podania o witezach mo-
carnych, wspomnienia o chwa-
le i wolności narodu.

Nie beztraska radość cu-
downa błyszczała u wschodu
życia, nie cichy spokój sielan-
kowej idylli... Spodziewany w
każdej chwili najazd kozackiej
seciny, gwałt uradnika car-
skiego był Mu akompanjamen-
tem do opowiadań, jakie Mu
prawiała matka z białego szla-
checkiego dworku, do opowia-
dań o dawnych czasach i o
czasach niewoli, o dawnej po-
tędze i terażniejszej niemocy;
o dawnej chwale i terażniej-
szej nędzy, o dawnej wspania-
łej przeszłości i terażniejszym
strasznym pohańbieniu.

Nie w kwiecistych gajach
nad srebrnymi strumieniami
błądziła Jego myśl dziecięca,
poruszana fantazją skrzyń...
Przez potoki krwi... — po-
wstańców szła ciężkim powol-

nym krokiem Jego dusza z
nimi... tam... gdzie w Syberji
stopy ośnieżone, w katorgę,
w miny Nerczyńskie, na Kam-
czackie i Sachalińskie wygna-
nia. Szła za nimi myśl dziec-
ka zalzawiona i wracała do
małego Ziuka szepeąc Mu w
czasie długich bezsennych no-
cy zimowych o nieszczęściach
i mękach wygnańców, o nie-
woli i pohańbieniu tych, co
w kraju zostali, o bezprawia-
ch i gwałtach czynowników car-
skich, o beznadziei istnienia.

I zapłonęła olbrzymia du-
sza pacholęcia kresowego do
walki o swój naród, szarpnęła
w kajdanach wrażeń i chcia-
ła rwać do lotu... Nie nadszedł
jednak jeszcze jej czas, więc
stuliła swe skrzydła młodzień-
cze, zamknęła się w sobie i cze-
kała, rychło-li pozwolonom jej
będzie rozprężyć ramiona,
rzucić się w najwyższy lot i
z pradziadowskim mieczem w
dłoni runąć na ciemieców i
tyranów, co przez tyle lat ka-
towali naród podłością swej
duszy.

I przyszedł czas! Zagrały
surmy bojowe, zairzepotały na
wietrze sztandary, cała Europa
runęła do boju. Narody sta-
nęły twarzą w twarz, do walki
na śmierć lub życie się gotując.

I rozzwoniły się echa cu-
downe, upojne, gorące w du-
szy Komendanta... I ujrzał On
rąbek jutrzeńki wschodzącego
słońca szczęśliwości bezmier-
nej, i chwycił Złoty Róg, co
mu się znalazł w dłoni cudu
mocą, i zadał weń całą siłą
swej bohaterkiej duszy. I o-
zwały się echa w sercach na-
rodu, i tysiące złotych rogów
zagrzmiało po całej Polsce, i
rozzwoniły się one cudownym
srebrnym dźwiękiem, co zmar-
twychwstanie zwiastuje, co do
Wolności prowadzi gościńca.

I zazgrzytała polska broń o
wraże bronie, zwarła się pol-
ska dusza z duszami wrogów,
i trwała tak w walce śmier-
telnej o wolność i życie.

I runął wreszcie zwyciężo-
ny wróg do Jej stóp, i stanęła
wolna, jasna, świetlana, czy-
sta—jak dawniej.

I łopocą Białe Orły na szu-
miących pieśni wolności sztan-
darach, i trzepocą proporczyki

ułańców, i płyną w ucho żoł-
nierskie piosenki.

I biją teraz w niebo, Ko-
mendancie, okrzyki na cześć
Twoją... I grzmią Ci, Naczeln-
niku, hejnały tryumfalne. I
płyną, Wodzu, Twe zastępy
na bój za Ojczyznę pod Twemi
rozkazami.

I my, dzięki Tobie, jeste-
my w żołnierskie mundury

odziani, a na bagnietach na-
szych i szablach dźwierzemy
szczęście i Wolność Polski.

A Ty to sprawił, Witeziu
nieustraszony Bohaterze zacny,
Rycerzu, bo twogi i zmazy.

I... i całym gorącym
dziękujemy Ci dziś za to, Ty
Dziś nasz ukochany, Je-
dy... St. W.

Teatr Powszechny.

LYGJA

8 obrazów na temat powieści Sienkiewicza „Quo vadis”.

Piszę „na temat” powieści Sienkiewicza, gdyż elaboratu angielskiego z tłumaczenia powieści znakomitego pisarza przeróbką nazwać w żadnym wypadku nie można i, o ile mi się zdaje, autorka nie ma nawet do tego pretensji, gdyż nawet imiona z „Quo vadis” i z „Ligji” porównywać można li tylko domyślając się ich logicznego związku między sobą. Nietylko jednak z tego powodu „Ligja” za przeróbkę Neronowskiej epopei uważać nie można, jest bowiem drugi, ważniejszy znacznie — mianowicie, że autor, usiłujący przeobrazić znakomite dzieło dla sceny, nie ośmieliłby się nawet zmieniać, a co dopiero przekreślać jej głównych postaci, do których bez wątpienia należą Petronjusz, Chlō-Chilonides i Ursus, a wprowadzone nie zmieniać w złozeniu jak np. Eunice.

Rozpatrywać więc wspomnianą sztukę można, właściwie należy, nie szukając jej analogji z Sienkiewiczem.

„Ligja” więc jako sztuka nie należy do pereł literatury teatrów ludowych i powszechnych — to pewna; nie można jej odmówić jednak, że dla teatrów tych jest bardzo odpowiednia jako utwór barwny, malarsko, dekoracyjny, a także dający pojęcie o Neronie i Popie oraz stosunkach między „boskim Cezarem” a patrycjuszami i ludem wogóle, a chrześcijanami w szczególności.

Trudno mi więc zgodzić się ze zdaniem, usłyszanem, czy też przeczytanem niedawno, że teatr Powszechny nie daje żadnych wrażeń artystycznych. Powyższe słusznem być może jedynie w zastosowaniu do ludzi, których słuch estetyczny odczuwał inne podniety i wrażenia, nigdy jednak nie można się z nim zgodzić, zważywszy cel teatrów Powszechnych wogóle, przyjrawszy się sposobowi słuchania i patrzenia publiczności, oraz szybkości i łatwości pojmowania. Publiczność teatrów Powszechnych nie należy do liczby tych, którzy znają owe wykwintniejsze podniety i wrażenia. Nawet jest wręcz przeciwnie. Trzeba więc dać jej coś, co by łatwo przez się zaapercypowane być mogło, i właśnie owa „Ligja” do tego rodzaju sztuk należy. Wystawienie więc jej uważam za bardzo trafne, tembardziej zaś, że było ono nader starannie i gruntownie opracowane za co należy się prawdziwe uznanie p. Cornobisowi.

Co zaś do aktorów — trudno wymieniać wszystkich. Zatrzymamy się więc na postaciach główniejszych. A więc Markus — p. Nowakowski ujął swą rolę bardzo inteligentnie i przeprowadził konsekwentnie, co również należy powiedzieć o p. Sokolicz (Ligja). Nie mogę tu jednak powstrzymać się od uwagi, że momenty liryczne w interpretacji p. Sokolicz wypadały znacznie lepiej niż chwile silnego napięcia i wogóle zdaje mi się, że p. Sokolicz powinna grywać rolę bardziej liryczne niż dramatyczne, jakkolwiek obecnie założenie jest odwrotne.

Pani Zamillo i p. Wołlejko (Popea i Neron) stworzyli typy wierne i trafne; podkreślić tu muszę śliczny wygląd Popie zaznaczając, że p. Zamillo posiada bajeczną zdolność charakteryzacji, co w naszym teatrze oprócz niej ma tylko w tymże stopniu p. Godlewski. Jeżeli chodzi o ładny wygląd, to p. Bogucka jako Eunice czarowała spojrzem.

Dekoracje naogół staranne, jakkolwiek — nie bez usterek, kostjumy męskie — dobre i świeże, damskie — nieco fantastyczne, zauważyć się dało bowiem złote pantofelki na francuskich obcasach u jednej z patrycjuszek...

Zasadniczo jednak — sztuka wyreżyserowana i zagrana dobrze.

St. W.

szy akt, że się nie zawiodłem, że sztuka grana będzie w odpowiednim tempie, z odpowiednim zacięciem i werwą, jednym słowem, że wszystko będzie w porządku. Akt drugi jednak zawiódł me nadzieje i rozwił iluzje zupełnie — okazało się bowiem, że jakkolwiek cały zespół grał bardzo dobrze i miło, znalazł się ktoś, kto swem niewybrednym w środkach — dążeniem do rozśmieszenia publiczności ponad miarę, wytworzył nastrój taki, jaki się daje odczuwać w prowincjonalnym cyrku lub jarmarcznej budzie — ten ktoś, który powinien być właśnie gentlemanem w każdym celu, paniczem, znajdującym się w sytuacji trudnej dlań, lecz chwilami wygodnej i śmiesznej. Lord Boberley nie mógł zachowywać się w roli ciotki swego kolegi, jak zachowywał się pan Zonner, który ma wogóle skłonność do szarży, tym razem zaś okazał, że skłonność owa przechodzi nieraz w namiętność. Lord Boberley mógł — rzecz prosta — nadużywać chwilami swej „ciotczynej władzy” nie postępując jednak w ten sposób, w jaki pan Zonner bawił się swą damską zewnętrzną powłoką i swem bajecznością — również damskiem — desous. Gra pana Zonnera mogła iść w konkury z zachowaniem się B. ma lub B. ma na arenie cyrkowej, nigdy jednak nie powinna mieć miejsca na scenie przyzwoitego teatru jednego z większych miast Polski, do jakich jednak Wilno się zalicza. Pan Zonner nie posiada umiaru nietylko artystycznego, lecz nie rozumie poczucia

przyzwoitości na scenie i nie wie co można i czego nie można.

Akt trzeci był znowu zupełnie dobry, co wskazuje, że jednak p. Zonner mógłby nie robić szopek, gdyby zdawał sobie sprawę, że rozśmieszać publiczność w sposób przesadny nie jest zadaniem aktora.

Gdyby więc bardziej logiczna i zastosowana do sytuacji gra p. Zonnera, przedstawienie „Ciotki Karola” uważaćby można było za bardzo dobre, gdyż postacie stworzone przez pp. Sawickiego i Polaka były nadzwyczaj miłe i utrzymane w odpowiednim tonie do broci i typu. P. Leśniewski był doskonały jako Spitting, panie Chrzanowska, Bortnowska i Bogucka stworzyły typy nadzwyczaj ładne i sympatyczne. studenci w opracowaniu pp. Cornobisa i Milekiego byli doskonale stworzeni — jednym słowem tło dla Baberley'a było stworzone doskonale, on jednak sam na tem tle odcinał się w sposób b. niepochebny. A dziwne — bo przecie pan Zonner jest aktorem zupełnie dobrym.

Nie wiem z jakiej racji i dla jakiej idei na przedstawieniu „Ciotki Karola” znalazła się cała... ochronka dziecinnal... Widocznie kierowniczki wspomnianej ochronki uważają powyższą sztukę za tak bardzo odpowiednią dla dzieci?... Wątpię, aby ta ocena była trafną...

Stefan Wierzyński.

Gazeta Krajowa 30.V.22
Włkno

TEATR POWSZECHNY.

Ciotka Karola.

Krotoczwila w 3 aktach Brandona Thomasa.

Idąc w sobotę na „Ciotkę Karola” obiecywałem sobie miłe spędzenie wieczoru, gdyż znam tę sztukę — ktoś zresztą jej nie zna? — i lubiłem ją, za jej humor, wesołość, sytuację, oraz tę dziwną, czasem izawą, a czasem wesołą nutkę studenckiego życia, której tony i obrazy łączą się i zmieniają jak w kalejdoskopie, by poślagnąć za sobą szeregi dni smutnych lub chwil jasnych.

I zdawało mi się przez pierw-

STEFAN WIERZYŃSKI.

L'ORIGAN.

...Ma szarozłote włosy i pachnie l'origan
— Malutki kryształowy flakon za suknię chowa
W uśmiechu przypomina kapryśną de Vaughan
Jest silna, smukła, wiotka, zachłannie żywiołowa
Fluidy drzące, fale rozsiewa wżwyż i w dal
Jakby nieświadomie-uśmiechów stawia sidła
Mówi, że w życiu pierwszy raz widzi masek bal
I że małżonki rola napewno by jej zbrzydła.
W tańcu ma żywy, śmiały, upajający gest.
Gdy się lubieżnie przeżył pionie w one stepie
W każdym jej ruchu widać, że ona w życiu jest.
Że rwie się w przeżyć gęstwę by rączy-koń na sterie
Bawi ją pornografji upajająca woń
Czaruje krasna Hanka z barwnego „kultu ciała”
— Sądzę—że w zmysłowych uciech, wrażeń toń
Samaby chętnie, śmiało rzucić się nagle chciała.
Podnieca wkoło zmysły jej zapach—l'origan
Ciągnie ku sobie miękki różowy ton jej skóry...
— Chcę, — delikatnie... tajemnie... en passant
Całunek wziąć wilgotny z płomiennej warg purpury.

Janina Pawłowska
Młodo. 3.VII.22.

43

W Z E T A K R A J

TEATR I MUZYKA.

Teatr Powszechny.

„Biedna dziewczyna”
W odewil w 6 obrazach L. Klond.

Stary ten wodewil cieszył się dotąd opinią bardzo wesołego, ładnego, mającego szalone powodzenie—na mnie jednak nie zrobił takiego wrażenia, i że wnie może nawet znudziłem się na nim fatalnie, i gdyby nie p. Bogdańska, oraz p. Cornobis (jako praczka i i Muki) można byłoby powiedzieć, że wysiedzenie tych czterech godzin (gdyż przedstawienie kończy się koło dwunastej) jest karą za jakieś własne lub czyjeś grzechy. O tyle, o ile „Podróż po Warszawie” była wesołą, graną z życiem, temperamentem, oraz urozmaiconą wstawkami, z którym niejedna była bardzo ciekawą, o tyle „Biedna dziewczyna” jest naprawdę biedna... w humor i werwe. Nie ma absolutnie nerwu w „Teatrze Powszechnym” i naprawdę jest nieciekawe—nawet nietylko, że względu na grę, lecz i na swój zewnętrzny wygląd. Mówię tu o chórzystkach, które wyglądają wprost odrażająco w swych wygniecionych, często nawet brudnych sukienkach.

Jak wspominałem wyżej, jedynie p. Bogdańska i p. Cornobis podtrzymywali całą sztukę. Praczka p. Bogdańskiej miała bardzo wiele wdzięku oraz swobody, co

— Tomaszowi Koreckiemu (Wielka 38) skradziono ze składu (Werkowiska 10) deski wartości 50 tys. mk.
— Stefanowi Urbelowi (Legjonańska 53) skradziono różnych rzeczy na sumę 300 tys. mk.
Cornobis miał dużo zacięcia, życia, co przy dobrem ujęciu roli scharakteryzowało typ Muki dodatnio.

U kreującej rolę tytułową p. Sokolicz podkreślić mogę tylko ładny wygląd.

Chcę powiedzieć kilka słów o klubie kawalerów, którzy prezentują się widowni w czwartym — zdaje się — akcie. Słuszną jest zasada, że należy skonstrastować typy, chcąc otrzymać spotęgowany komizm. Należy jednak pamiętać o granicach możliwości. Pamiętali o tem wszyscy członkowie, z których p. Zonner, grający rolę starzejącego się tabetycznego urodziciela, był zupełnie dobry, p. Kijowski stworzył typ dystyngowany i trafny, inni wyglądali zupełnie poprawnie, za wyjątkiem jednak pana Pyzalskiego, który w swych dobrych chęciach zaszedł za daleko, robiąc z siebie typ absolutnie niemożliwy w życiu, prawdopodobny chyba w żelaznym kafetanie pod prysznicem w domu obłąkanych. Pan Pyzalski widział, że inni aktorzy robią sobie t. zw. „numerki”, zrobił więc sobie i on — „numer”, który niestety okazał się feralnym.

Można było przypuszczać, że ów taniec „Flirt pod parasolkami” urozmaici trochę „Biedną dziewczynę” — jednak nie, zatańczono go bowiem nie z werwą na

Janina Pawłowska dn. 5.VII.22.

Teatr Powszechny.

„Nitouche“.

Wodewil w 4 aktach w przekł. Winklera muzyka Hervey'a. Reżyserował Cornobis, tańce i ewaluacje układu Walickiego.

Dlaczego dyrekcja Teatru Powszechnego nazwała „Nitouche“ wodewilem—trudno zgadnąć; jak świat światem „Nitouche“ była operetka, operetka jest i operetką pozostanie tak długo, jak długo będzie grana, a więc — zawsze, gdyż jest ona operetką wesołą, barwną pod względem koncepcji i nadzwyczaj melodyjną.

Kłopoty biednego Celestyna-Floridora i pensjonarki—aktorki Nitouche, ujęte są dowcipnie i miło, postaci zakreślone bez przesady i sympatycznie, co należy również powiedzieć o postaciach innych,

jak major, dyrektor teatru, oficerowie, przełożona i tak dalej.

Jednym słowem operetka dobra i miła, role ładne, chodzi tylko o wystawienie i sposób gry.

Owo wystawienie—a więc w większości wypadków obsada jest szkopułem, o który rozbija się „Nitouche“ w Teatrze Powszechnym. Jak wiadomo obsada zależy od reżyserji, a więc w tym wypadku wina całkowicie prawie na reżyserję spada.

Chodzi mi w tej chwili o postać tytułową, o samą Nitouche. Rola ta została oddana p. Dunin-Rychłowskiej. Jaką aktorką jest p. Rychłowska—Wilno wie, pamięta bowiem zapewne jej Babunię w „ładnej historii“ oraz inne role w tym rodzaju. Nie potrzebuje więc mówić o emploi p. Dunin-Rychłowskiej. Zdarzały się wypadki, że wyżej wspomniana otrzymywała role naiwnych. Zdania by-

ły jednakowe na ten temat. Ja dziś powtarzam jeszcze raz: p. Dunin-Rychłowska nie może grać podlotków ani naiwnych ze względu na warunki, z tem chyba zgodzi się każdy. Powyższe absolutnie nie ma na celu ujęcia p. R. sławy, chce tylko, by na sztukę teatralną zapatrywano się choć do pewnego stopnia realnie, żeby nie zmuszać widza do wmawiania w siebie, że aktorka charakterystyczna pierwszorzędnie może grać naiwną, że aktorka, która miała pięć czy dziesięć lat temu ładny głos, ma go i dzisiaj i że białe to jest czarne, a czarne jest zielone. Piszę bez omówień i wyraźnie, w ten bowiem tylko sposób można dojść do ładu; więcej realności, więcej obiektywnego — nie mówię już o krytycznym—spoglądania na siebie przydałoby się bezwzględnie zarówno reżyserji jak i aktorom.

Po za zią obsadą roli tytułowej „Nitouche“ — wystawioną i

zagraną była dobrze, jeśli nie brać pod uwagę koalicyjnych pasów, które w użytek weszły w znacznie późniejszym czasie niż ten, w którym płynie akcja operetki, jak również pewnego niezdecydowania w ewolucjach w akcie trzecim.

O ile więc nie brać powyższego pod uwagę, wszyscy zasługują na pochwałę. A więc p. Cornobis jako Flondor-Celestyn, jak pan Kijowski jako major. O p. Kijowskim mało zdarzyło mi się dotąd pisać, chcę mu więc teraz wyrazić moje uznanie zarówno za dzisiejszą rolę, którą przeprowadził zupełnie ładnie, jak i za „Podróż po Warszawie“, w której typ herbowanego bibosa udało mu się świetnie.

W dalszym ciągu p. Janecki jako inspicjent był zupełnie dobry (brawo przy otwartej kurtynie). P.

Bohdańska w epizodycznej roli Kowzuni — zupełnie ładna, pan Vorbrodt jako dyrektor cyrku — całkiem naturalny, p. Zonner — dragon, nieszczęśliwy, bo zdradzony, p. Chrzanowska i pozostali zupełnie dobrzy.

Akt trzeci urozmaicony został przez Czardasza wykonanego przez pp. Wołkowaną i Muszyńską, oraz pp. Walickiego i Pyzalskiego, miłą atrakcją także była polka p. Wołkowanej i p. Pyzalskiego. Jedno i drugie zatańczono bardzo dobrze. Podkreślić muszę wdzięk i swobodę, z jaką p. Wołkowska wykonuje swe pas, oraz sprężystość p. Pyzalskiego w jego oryginalnej polce.

Powtarzam więc jeszcze raz, więcej realności w obsadzie, bo jakkolwiek widownia nie zawsze oceni odpowiednio podawaną potrawę, czasami jednak — się pozna i wtedy jest trochę gorzej.

Stefan Wierzyński.

Korynny

22 VII. 22

Teatr Powszechny.

„Robert i Bertrand” czyli „Dwaj złodzieje”.

Wodewil w 3-ich aktach ze śpiewami i tańcami, przerobiony przez Wł. L. Anczyca z muzyką K. Hofmana i A. Wrońskiego. Reżyserował Cornobis. Tańce i ewolucje układu Walickiego.

Pisać o „Robertie i Bertrandzie”, jako o sztuce niema celu, gdyż napisano o tem wszystko, co napisać można było, a przytem wartość literacka powyższego utworu nie jest zbyt wysoka. Zgodzić się trzeba tylko z jednym, że jest to wodewil nadzwyczaj wesoły, jakkolwiek banalny. Wartość jego sceniczna zależy tylko od wykonania, od ewentualnych „wstawek aktualnych”, którei dawniej „Dwaj złodzieje” byli naszpikowani przed odtwórców. Słyszałem, że za czasów okupacji niemieckiej wystawiono powyższy wodewil w Warszawie z takim mnóstwem politycznych „kawałów”, że cenzura niemiecka postawiła na nim swe „verbotem”.

Teatr Powszechny nie dodał specjalnej wartości komicznej „Robertowi i Bertrandowi”. Jakkolwiek poszczególne typy w założeniu i ujęciu były dobre, całość się jednak nie kleiła, brakowało czegoś, coby nadało charakter jednolitości grze aktorów. Prócz tego, tempo (na czwartkowym przedsta-

wieniu) szwankowało w sposób okropny. Ogólne więc wrażenie z całości nie jest dodatnie, jakkolwiek, powtarzam, poszczególni wykonawcy opracowali role swe starannie.

Na czoło wysunął się p. Zonner, jako Bertrand, przeprowadzając rolę prostolinijnie, konsekwentnie i bez przesady. Szczególniej dobry był w akcie trzecim.

Pan Cornobis, jako Robert, secundował mu dzielnie.

Pan Kijowski, odtwarzający Grogorda, potem Ippelmajera, jako ten ostatni był znacznie lepszy. Komerdyner Ippelmajera, Jacques, w odtworzeniu p. Janckiego był zasadniczo dobry, chwilami jednak zazdrośnie chował swe kwestje za kamizellą, szczerdólniej w początku aktu. Pozostali dopełniali całości dobrze.

Część koncertowo-baletową reprezentowali p. Muszyńska, p. Wawrzkowicz oraz Wolejkowa i p. Walicki.

P. Muszyńska swą „Szelmutekę” odśpiewała z wdziękiem i bardzo miło. Pan Wawrzkowicz miał prawdopodobnie zły dzień, gdyż „Poranek” Leoncavalla (w akcie 3) zaśpiewał, spadając ciągle z tonu i stosunkowo często nawet fałszując.

P. Wolejkowa i p. Walicki swój „taniec koników” odtarńczyli bardzo miło, oklaskiwani gorąco i zmuszani do bisowania.

Stefan Wierzyński.

i Bohdańska w epizodycznej roli ać Kowzany — zupełnie ładna, pan w, Vorbrodt jako dyrektor cyrku — calkiem naturalny, p. Zonner — dragon, nieszczęśliwy, bo zdradzo- ó- ny, p. Chrzanowska i pozostali za- ak- pełnie dobrzy. ała

Akt trzeci urozmaicony został przez Czardasza wykonanego przez pp. Wolejkową i Muszyńską, oraz pp. Walickiego i Pyzalskiego, miłą atrakcją także była polka p. Wolejkowej i p. Pyzalskiego. Jedno i drugie zatańczono bardzo dobrze. Podkreślić muszę wdzięk i swobodę, z jaką p. Wolejkowa wykonuje swe pas, oraz spreżystość p. Pyzalskiego w jego oryginalnej polce.

Powtarzam więc jeszcze raz, więcej realności w obsadzie, bo jakkolwiek widownia nie zawsze oceni odpowiednio podawaną porcję trawę, czasami jednak — się po- bry zna i wtedy jest trochę gorzej. P. I

Korynnny

Stefan Wierzyński.

rosnącego zain-
zagadnieniami
nemi, może być
uznaniem. A jed-
przyjrzeniu się
a religijność, w
opniu różni się
enawiścią naro-
olerancją wyzna- w
religijności pp. kt
„odorowiczów i na
ligijność „Odro-
nizacji,—to nie
: pewnemi od- w p
eniami, stojące
a, to nie tęsk-
absolutu, to ra-
tji w stosunku Pr
nizacji, które
rem religji, a P
stanowią w ży- pusc
czynniki reak- mogła
wszelkie nowe

Teatr Powszechny.

Sobkowa Zagroda.

Sztuka ludowa w 4 obrazach Błotnickiego. Reżyserował L. Wollejko.

Na zakończenie sezonu bieżącego dyrekcja Teatru Powszechnego wystawiła „Sobkową Zagrodę”, sztukę nadzwyczaj popularną, o dość ostrym tonie dramatycznym w postaciach Marty, Heluni, Kuby i Walusia... Zakreślone są one dość szablonowo, niegłęboko i schematycznie, co jednak nie przeszkadza, by stać się mogły rolami zupełnie dobrymi dla aktorów. Tak więc zarówno rola Kuby jak i Marty, Heluni i Walusia mają momenty ładne i podatne do efektownego wyzyskania scenicznego.

W powyżej wymienionych rolach głównych zaprezentowali się p. Wollejko, p. Łodzińska, p. Bogucka i p. Mazanek. Pan Wollejko i pani Łodzińska znani są Wilnu jeszcze z czasów dawniejszych, czasów okupacji niemieckiej i zdanie co do ich gry jest już wyrobione. Nic więc nowego nie po-

wiem, gdy zaznaczę, że obie powyższe role opracowane były bardzo starannie i logicznie, że p. Wollejko jako Kuba podkreślił bardzo trafnie charakterystyczne cechy spaczonego i zdeprawowanego charakteru, pani Łodzińska zaś przeprowadziła rolę Marty spokojnie, równo, konsekwentnie z odpowiednim napięciem dramatycznym.

P. Bogucka i p. Mazanek tworzyli bardzo miłą skrotną parę, pierwsza — nadaje postaci Helusi delikatny pastelowy ton dramatycznego liryzmu, drugi — podkreślając odpowiednio swe zmagania wewnętrzne i ból.

Epizodyczne role Matyjażka — druciarza, (p. Zonner) Proboszcza (p. Janecki) Kachny (p. Wilde) opracowane były bardzo starannie; szczególnie p. Zonnerowi należy się uznanie za jego umiarkowaną wesołość i dowcipne kuplety. P. Wawrzakowicz i p. Czajkowska bardzo miło odśpiewali swe piosenki, zaś pp. Wollejkowa, Muszyńska i pp. Walicki i Pyzalski odtańczyli z życiem i werwą tańiec góralski w pierwszym akcie.

Teatr Powszechny zakończył

swoją sztuką zupełnie dobrze wyreżyserowaną, ładnie zagrana i odpowiednio wystawioną.

Teraz, gdy chwile istnienia teatru Powszechnego pod dyktando p. Rychłowskiego dobiegły końca, zastanowić się należy nad pracą reżyserów i aktorów wspomnianego teatru, nad sposobem tej pracy oraz nad jej rezultatami.

Przyznać trzeba, że praca łatwą nie była, zarówno ze względu na warunki zewnętrzne, a więc lokal, położenie finansowe dyrekcji, wreszcie — publiczności, tak też na warunki wewnętrzne — a więc repertuar.

Teatr Powszechny w języku żukulisowom zwany jest „folwarkiem” sama więc nazwa określa jego stosunek i położenie względem „Lutni”. Tembardziej są one zaznaczone, że — może przypadkowo, może nieprzypadkowo aktorzy zostali rozdzieleni na dwie grupy, jakkolwiek, o ile wiem, na początku sezonu zamiaru tego nie było, jedna grupa — grywająca stale w Lutni druga — w Teatrze Powszechnym, którego głównym reżyserem akt. p. Cornobis. Mimowoli więc zupełnie utworzyły się w jednym

zespole dwa obozy z których poszczególne jednostki były od czasu do czasu przerzucane z Lutni ku „folwark” z „folwarku” do Lutni.

Teatr Powszechny więc miał swoją stałą, że tak powiem trupe.

Jakkolwiek nieraz zdarzały się rozdziewki między dyrekcją a aktorami, prace swe zgodnie, względnie łatwo, bez specjalnie ostrych nieporozumień.

Tak mniej więcej przedstawiają się warunki pracy zewnętrzne. Co do wewnętrznych, a więc repertuaru, przyznać muszę, że tym on zupełnie przypadkowym, nieokreślonym, czy też może zmienianym przez przypadki, na początku sezonu, jak to pamiętamy, wyglądało, że teatr Powszechny będzie się starał przeprowadzić według z góry wykreślonej wytycznej, pewną ideę kolejności i następności w utworach polskich. Sezon rozpoczęty został przez doskonale wystawionego i zagranego „Fircyka w zalotach” Zabłockiego, potem mówiono coś o pewnym tonie delfarte — repertuar jednak ubiegły wskazał, że dobre chęci

spełzły na niczem, dzięki czemu trudno zgadnąć.

Pomimo jednak tego bądź co bądź poważnego braku, Teatr Powszechny miał swoją stałą publiczność, która bawiła się bardzo dobrze i z przyjemnością uczęszczała na wystawiane sztuki, jakkolwiek nieraz przeskadzała aktorom w ich pracy. Największym powodzeniem w sezonie cieszyły się „Obrona Częstochowy”, „Stare Miasto”, „Krowoderskie zuchy”, „Kordjan”, „Przekupka warszawska”, wreszcie „Podróż po Warszawie”.

Jakkolwiek nieraz zdarzyło mi się zrobić swem zdaniem o wystawieniu sztuki lub grze, przyrość reżyserowi lub któremuś z aktorów, jako ogólny wniosek z rezultatów gry powyższych, podkreślić muszę staranność i dobrą wolę w stosunku do Sztuki. Pozwalam sobie wyrazić p. Cornobisowi gorące uznanie za jego gorliwą pracę i rzetelny stosunek do teatru, aktorom zaś, wyrażając również pochwalne słowa, życzyć dalszego powodzenia na scenie i wewnętrznego zadowolenia z rezultatów pracy. Stefan Wierzyński.

Szerefa Krajowa
29 lipca 1922 r. Wilno.

spelzły na niczem, dzięki czemu trudno zgadnąć.

Pomimo jednak tego, bądź co bądź poważnego braku, Teatr Powszechny miał swoją stałą publiczność, która bawiła się bardzo dobrze i z przyjemnością uczęszczała na wystawiane sztuki, jakkolwiek nieraz przeszkadzała aktorom w ich pracy. Największym powodzeniem w sezonie cieszyły się „Obrona Częstochowy”, „Stare Miasto”, „Krowoderskie zuchy”, „Kordjan”, „Przekupka warszawska”, wreszcie „Podróż po Warszawie”.

Jakkolwiek nieraz zdarzyło mi się zrobić swem zdaniem o wystawieniu sztuki lub grze, przyrość reżyserowi lub któremuś z aktorów, jako ogólny wniosek z rezultatów gry powyższych, podkreślić muszę staranność i dobrą wolę w stosunku do Sztuki. Pozwalam sobie wyrazić p. Cornobisowi gorące uznanie za jego gorliwą pracę i rzetelny stosunek do teatru, aktorom zaś, wyrażając również pochwalne słowa, życzyć dalszego powodzenia na scenie i wewnętrzznego zadowolenia z rezultatów pracy. *Stefan Wierzyński.*

„Wyzwolenie, N. Piast” i K. P. K.

o reasumpcję uwie liczby mandatów ponując 448 zamiast ten był podpisany onnictw. Marszałek ie wniosku za niejąc podpisania go iwą większość Sej się zamieszanie, Marszałek ogłosił minut, poczem pos. podbiegł do stołu ego i powiedział kilw.

nieopisana burza na rano Konwent Senjom lewica podkreślała, arszalke nastąpiła w bec czego sprawa ta osobisty. Między niewskim a Ratajem e nieporozumienie, ego lewica opuściła jorów, zapowiadając

*
przesileniowej wciąż ywny zwrot nie na o uznania przez Sejm zelnika Państwa za ny w sensie zlikwi-

orki

№ 3

Kuzyś Milejski 8.VIII

Stefan Wierzyński.

22.

L A L K A.

Tęsknię za tobą... Strasznie smutno...
Dziwny żal jakiś serce tłoczy...
Kupiłem sobie śliczną lalkę...
Ma twoje ciche, smutne oczy.
Nie piszesz do mnie... W nocnej ciszy
Na łóżku siadam ze szkatułką
I—gdy mnie wreszcie nikt nie słyszy —
twe dawne listy czytam wkółko.
A gdy mi serce łzami wzbierze,
lalkę, co twoje nosi imię,
biję lub w żalu pieszczę szczerze,
twe oczy widząc w wspomnień dymie.
Strasznie mi smutno... Cisza wkoło...
Pustka okropna duszę tłoczy...
Całuję oczy mojej lalki
i myślę, że to twoje oczy.

*"Stowo" 6.VIII.22.
Młodo.*

Kuzyś - ostat.

Dziennik Milejski

2 dn. 8.VIII.22.

"Stowo" 9.VIII.22.

Proza i poezja w Wilnie.

1)

Tradycja literackie i wydawnicze Wilna, idące z pokolenia w pokolenie, nie pozwalają na to, by nie powiedzieć kilku słów o ruchu wydawniczym naszego miasta w ciągu kilku lat ubiegłych.

Sprawy natury polityczno-ekonomicznej do takiego stopnia zaabsorbowały nie tylko polityków zawodowych, lecz i ludzi, z polityką nic wspólnego nie mających, walki i spory partyjne, rozegrane w czasach ostatnich do niebywanych prawie granic, zmąciły umysły i podnieciły je do takich granic, że te, co było dawniej jedną z najbardziej palących potrzeb — przeciętnie kulturalnego Polaka, stało się dlań obecnie czemś w rodzaju dodatku niekoniecznego, zbytecznego, a nawet — szkodliwego; książka o treści zlekka poważniejszej — nie mówię już naukowej — stała się pojęciem mało używanym, anachronizmem prawie w słowniku i encyklopedji podręcznej ducha i myśli obecnego wojenno-powojennego człowieka, zajętego niżką lub zwykłą marką, dolara i rubla, oraz speku-

lacjami na temat 300 proc. zarobku na najmniejszym drobiazgu. Człowiek, który potrafi rzucać miliony w najmniej pewne operacje finansowo handlowe, który nie liczy się absolutnie z wydatkami, płynącymi z najbliższej zachcianki własnej lub „najbliższych“, przy wspomnieniu o cenie książki, wynoszącej przeciętnie 800 do 1000 mk. p., wybucha oburzeniem na „szaloną drożyzną“ i „niemożliwość kupowania“ książek. Nawet taki fakt zdarza się dość rzadko, gdyż powyżej określony typ o książkach nie myśli, o ile zaś zdarzy mu się zatrzymać jakimś dziwnym, naprawdę przypadkowym, zbiegiem okoliczności koło wystawy księgarskiej, szuka na niej albo sensacyjnej powieści, albo pornograficznej nowelki.

Pomimo jednak stosunkowo małego popytu na książki, podaż ich jest duża, niema bowiem miejsca prawie, by nie wyszła z pod prasy jakaś rozprawa bądź to treści ściśle naukowej, bądź naukowo-krytycznej lub literackiej, częste również zjawiają się tomiki poezji najmłodszych przedstawicieli obecnej literatury lub też wydawnictwa dzieł znanych już o dawna i dobrze.

Wydawnictwa powyższe płyną do nas z Warszawy, Lwowa, Krakowa, Poznania i wszystkich wiek-

szych miast Polski. Nieraz jednak ukazuje się utwór, wydany tu, u nas, w Wilnie, a więc nasz, rodzony, że tak powiem „tutejszy“. Wilno bowiem posiada kilka organizacji, ściśle mówiąc — kilku ludzi, — którzy przyjęli na siebie obowiązki wydawców. A więc — p. Ludwik Chomiński, księgarnia p. f. Józef Zawadzki, oraz Harcerska Nakładowa Spółka Wydawnicza.

Pan Ludwik Chomiński wydał w ciągu ostatnich trzech lat następujące utwory treści literackiej: *Jan Bułhak: Moja Ziemia* (poemat); *Stefan Wierzyński: Śmietnik* (poezje); *Tadeusz Łopalewski: Gwiazdy tańczące* (poezje); *Edward Słoński, St. W. Rykow, Benedykt Hertz* — Ad maiorem N. D. gloriam, *Wład. Renard: Włodek Pomian* (obrazek rodzajowy z XVI w.); *Hel. Romer* — Swoi ludzie.

Księgarnia p. f. Józef Zawadzki w ostatnich czasach wydała *Haliny Zawadzkiej „Śniegi wiosenne“* i *Brenszteina „Bibliotekę“*.

Harcerska Spółka Wydawnicza teraz zamknęła, przez pewien czas jednak krzątała się żwawo koło powiększenia ilości swych wydawnictw, które rozdzielić się dadzą na literackie i techniczno-harcerskie; określeniu powyższemu podporządkować nie można „Historji IV Dywizji Strzelców Gen. Żeligowskiego“, wydanej [w połowie

nakładu na papierze kredowym, ilustrowanej dużą ilością fotografi.

Tytuły wydawnictw literackich Harcerskiej Spółki Wydawniczej są: *Romualda Kawałca: „Skauca“* (nowele), *Peowiacy, Duchy. Władysław Moglińskiego: Bajki. Tadeusza Kawałca Z dziejów harcerskiego baenu. Stefana Wierzyńskiego: Żołnierka.*

Zerówno jak p. Ludwik Chomiński, tak i Harcerska Spółka Wydawnicza liczą pomiędzy swymi wydawnictwami prace natury techniczno-specjalnej.

Wyżej wspomniane utwory wyszły z pod pióra wilnian, zamieszkałych obecnie w Wilnie, za wyjątkiem Tadeusza Łopalewskiego; prawie każdy z nich ma kilka stron poświęconych Wilnu, co o utworach poetyckich twierdzić można z całą pewnością. O ile sama nazwa miasta nie jest wspomniana, to odczuwać się daje natrój, jaki wywołują świątynie, gmachy lub okolice Wilna; odgadnąć można bez trudu, że Wilno zostawiło swe piętno na duszach tych, którzy na piękno i czar jego czuli, uczucie swe i wrażenia wiążaną mową wiersza oddać potrafili.

Istnieją także utwory, wydane poza Wilnem — w Poznaniu lub Warszawie, utwory wilnian lub osób z Wilnem bądź to pracą,

bądź umiłowaniem związanych. Do takich należą: *Wandy Niedziałkowskiej—Dobaczewskiej: Na chwałę słońca. Prace powyższe, przyznać trzeba z pewnego rodzaju zdziwieniem, jakkolwiek przez wilnian stworzone, przez wilnian i w Wilnie wydane, a więc — nawskroś wileńskie, stosunkowo mało znane są tutejszej czytającej publiczności; dziwić się temu co prawda nie można, gdyż, jak to stwierdzić łatwo, wilnian tak mało faktycznie interesuje Wilno jako takie, to znaczy nie jako miasto, w którym można się „weselo zabawić“ i „miło czas przepędzić“, lecz jako miasto, posiadające przepych historycznej i artystycznej przeszłości, piastujące w sobie świetne Jagiellonów tradycje, mające ongi znaczenie i głos w Rzeczypospolitej, dźwięczące wreszcie rymami dusz naszych narodowych wieszczów, że naprawdę obojętność względem twórczości swych obecnych współobywateli wybaczyć należy i nie mieć za to specjalnego żalu.*

Chcąc jednak zapobiec nadal owej obojętności, w dziale pod niniejszym tytułem zamieszczone będą sprawozdania z wyżej wymienionych książek, oraz książek i prac świeżo wychodzących.

Stefan Wierzyński.

Stowo" dn. 7. IX. 22. Wilno.

v) Magkowie

Proza i poezja w Wilnie.

2)

Inter arma silent musae. W naszym Wilnie muzy nie zamilkły wśród wojska i oddźwięku wrzawy bitewnej, szczerku broni, jęku rannych, płaczu osieroconych i złowregłego kul świstu. Pewnie nawet — przeciwnie. Twórczość literacka wzmogła się i wzmocniła sama w sobie, skonsolidowała się raczej niż rozpadła. Nie znać na niej jednak — wojny w jej przejawach, wojny jako takiej; nie znać tego wstrząsu, jaki przeżyli wszyscy od chwili ogłoszenia „niepodległości Polski” przez Niemców de samorzutnego tej Polski powstania, zorganizowania młodej i młodzieńczej armji, do wyruszenia tej armji w pole, jej walk, trudów i przeżyć.

Poezja czasów ostatnich nie odzwierciadla nic więcej, prócz osobistych, wewnętrznych przeżyć autora, erotycznych prążeń; daje ona także czasem obrazy pod hasłem obiektywizmu, stara się odrzucić wszystkie osobiste waliski i uwagi, a przedstawić rzecz samą w sobie, z „ogólnego ludzkiego punktu widzenia”. W tej chwili mówią o poezji wogóle, Wilno bowiem przeważnie trzyma się tej

pierwszej kategorii — utwory są rezultatem zapatrzenia się w słowa i dźwięki własnej duszy, odtwarzanie własnych li tylko przeżyć i nastrojów.

Objawu tego nie można, rzecz prosta, nazwać ujemnym; jest on jednak trochę dziwnym i świadczy o pewnego rodzaju egotyzmie ludzi „piszących”, dla których główną osiłą ich twórczości i istnienia jest owe nieśmiertelne, wielkie „Ja”, stające się alfą i omegą bytu, przeżywań i myśli; owo „Ja” — nie w połączeniu z istniejącymi faktami, nie jako wykładnik przeżyć ludzkości, lecz jako coś odrębnego, zamkniętego w sobie, nieczułego prawie na to, co się wokół dzieje. Wszak po przejrzeniu chociaż najbardziej gruntownym utworów poetyckich w ostatnich czasach wydanych, znajdziemy tam minimalną ilość rzeczy „wojennej” treści. Ta to utwory liczona. Istnieją nowele, powieści nawet, treścią których są poszczególne fakty obecnych zdarzeń, poszczególne jednostki współczesności; nowele te i powieści są nieraz doskonale pod względem artystycznym wykonane, ujęcie, koloryta, słownictwa wreszcie, lecz nie dają tego, czego by się spodziewać należy — całokształtu, względnie szkicu tego całokształtu, jeśli o pełnym odtworzeniu obecnie jesz-

cze myśleć nie można. Są fakty, które domagają się oświetlenia, odtworzenia nie tylko z polityczno-ekonomicznego lub wojskowej strony. Są przeżycia, które nie tylko z technicznego punktu widzenia wojskowości, psychologii czy innej gałęzi wiedzy mogą być przedstawione i te właśnie przeżycia domagają się ucieleśnienia w postaci utworu literatury pięknej. Tego jednak, jak wspominałem, jeszcze niema, i to jest jednym z dużych niedomagań twórczości naszej w latach ostatnich.

Uwagi powyższe zastosowane być muszą nie tylko do literatury w Wilnie powstałej — cała bowiem obecna literatura nasza o ile nie hołduje karkołomnym eksperymentom futurystycznym panów z „Kartarynki” zamyka się w sobie i na wszystko co się wokół dzieje jest niewidoma.

Owa ślepota w stosunku do otaczających zjawisk przejawia się, niestety, nie tylko w literaturze. U nas, w Wilnie, jest ona dominującym czynnikiem w życiu obywatelskim naszej, wileńskiej ludności, przeważnie w stosunku do samego Wilna. Dla większości mieszkańców Wilno jest czerem, do czego „człowiek się przywiązał”, niczem więcej, gdy tymczasem dla osób, przybywających z

zagranicy, dla Szwajcarów, Francuzów i innych, których wizyty mieliśmy w ostatnich czasach, Wilno jest miastem naprawdę pięknym i na podziw zasługującym. I jakkolwiek nie wzbudzają w naszych gościach zachwyty porządki wileńskie, (w nikim one bowiem zachwyty wzbudzić nie mogą) miasto jednak, jako takie zaliczanem jest do najpiękniejszych zakątków Polski. Przeciwny wileńszczyznin nie potrafi ocenić piękna Góry Zamkowej, woli bowiem „Świętojerski prospekt”, Anglik jednak lub Francuz, jakkolwiek duchem zupełnie nam obcy, odczuje to piękno i uwiecznić je potrafi. Do niedawna tylko Bulhak w swych cudownych fotografiach, która rozciskając się po całym świecie mówiła o Wilnie, dawał dowody ukochania swego miasta i odczucia jego piękna. Gdy Niemcy w r. 1915 zajęli nasze miasto, potrafili oni nie tylko odczuć owo piękno, wiele ocenić technicznie. Zaraz po ich wejściu, w kilka tygodni prawie, zjawily się albumy okolic Wilna, fotografie kościołów, oraz cerkwi, z których niejedna kościołem dawniej była; albumy te i fotografie opatrzone były w objaśnienia. Niemcy więc zainteresowali się Wilnem bardziej, niż ci, którzy się w nim urodzili, żyją i umrą w nim zapewne.

Ich Wileńszczyznin nie obchodzi. Cóż więc dziwnego, że gdy niema zainteresowania się miastem, nigdy nie obchodzi to, co się w tym mieście dzieje, co w nim powstaje i rośnie. A powstaje i rośnie na niwie artystycznej dużo, powstaje i rośnie coraz wyżej zapowiadając owoce i plony nielada. Z każdym rokiem widać coś nowego. Od dala wskrzeszenia polskiej szkoły w Wilnie, od chwili pierwszego Mickiewiczowskiego w Wilnie obchodu dn. 26.XI 1915 roku, coraz to coś nowego wykwiła i bije w niebo pełnią życia jako dówód żywotności gruntu, na który ziarno tworzenia rzuconem zostało. Żywotnym bowiem gruntem jest dusza młodych sił Wilna, silna i prężna, krepowana jednak przez kabotynizm i kołtuństwo jednostek od których wiele zależy. Nie chodzi tu nawet o złą wolę owych jednostek, lecz o ich niezaradność, niedołęstwo i to przysłowiowe lenistwo moralne. „Było tak dziesięć lat temu — może być i dzisiaj”, zapominają jednak, że co się nie posuwa naprzód, to siłą faktów cofa się w tył. I na tem właśnie powstaje walka, która jednak zwycięską będzie dla przeciwników kołtuństwa i kabotynizmu.

Mówiąc o artystycznych zdobyczach Wilna mamy na myśli Uniwersytet Wileński i Towarzystwo

"Stows". 10. IX. 22,
Wilno.

Artystów Plastyków. Zestawienie wydaje się trochę dziwnem, gdyż T. A. P. jest jakby czemś, co często powstaje contra Wydziałowi Sztuk Pięknych Uniwersytetu, a jednak to zestawienie jest — o ile mi się zdaje — trafnem. Uniwersytet Wileński jest macierzą, koło której grupują się kółka i stowarzyszenia młodzieży, T. A. P. jest czemś, co działając samodzielnie jest jakby wewnątrznie z tym uniwersytetem zespolone. Nie będę mówił o naszej Świętej Alma Mater, bez moich bowiem słów dość o niej wszyscy wiedzą, pozwolę sobie coś niecoś powiedzieć jednak o atrakcji zeszej zimy — o Szopce Akademickiej, urzędzonej przez słuchaczy Wydziału Sztuk Pięknych.

Różne Szopki lub zgoła Szopy widzieliśmy bądź to w polityce, bądź w życiu codziennem; każde z nich przejmowały nas mniej lub więcej odrazą, wstrętem, nawet bólem, czasem wywoływała politowania uśmiech na wargach.

Ta jednak, o której mówić zamierzam, jest zupełnie inną, wywołującą efekty wręcz odmienne: rozweselenie, zadowolenie, wreszcie szczerzy, pełny jasny, radosny śmiech: to szopka akademicka. Prócz wymienionych wyżej, daje ona jeszcze jedno wrażenie — mianowicie pojęcie o poziomie

kultury duchowej, na jakim stoją studenci wspomnianego wydziału, jest ona dowodem smaku artystycznego w ujęciu zewnętrznym budynku i postaci, oraz jasności poglądu na świat autorów libretto, którzy nie raniąc miłości własnej ośmieszonych, potrafili w formie wierszyku lub kupletu ująć stosunki wileńskie wogóle, akademickie zaś w szczególności.

W jednym z wojennych już „Achów“ autor powiada:

Nie dziw, że dziś humor znikł
i że niema werwy:
wojna może stargać w mąg
i stalowe nerwy.

A zaś serce w wojny czas
tak zakamlenieje,
że choć słyhać jęk raz w raz
ten i ów się śmieje!

Jaselka dzisiaj dają wam —
— drzwi stoją już otworem, —
a to, co zobaczycie tam
wisielca jest humorem.

Szopka akademicka nie jest „humorem wisielca“ — przeciwnie nawet, jest okrzykiem, wyzywającym się z młodzieńczych piersi w świat „jasny, cudowny, nadzieją brzemienny“.

Składa się ona z trzech odsłon z których dwie tradycyjne — na polu i na dworze Heroda, trzeci zaś — aktualna, przesuwa przed oczami postacie bardziej znanych Wilnu ludzi bądź to starszej gene-

racji bądź to z młodzieży akademickiej.

Szopka akademicka, dając nadzwyczaj dodatnie wrażenie pod adresem młodzieży akademickiej, podkreśliła oprócz dobrego smaku i tonu w wykonaniu i umiejętność orjentowania się i łapanie otoczenia na gorącym uczynku ich słabości, wad i minusów.

To była Szopka akademicka.

Ze względu na wysoki poziom artystyczny, należy również powiedzieć słów kilku t. zw. balach akademickich, które „balami“ nazywa się jacyś dlatego, iż później, po tem co stanowi clou wieczoru, są tańce.

Zaś clou wieczoru każdego z dotychczasowych trzech balów łączy się nierozdzielnie z treścią balu poprzedniego, zarówno pod względem myśli, jak i postaci tradycyjnego „Kaziuka“, który wygłasza zwykle wstęp do rozegranej się mającego obrazka.

Na pierwszym balu akademickim grane było „Misterjum Wileńskie“ pióra Wł. Renarda—Czarnockiego i Stefana Wierzyńskiego. Na drugim—„Kulig przed stu laty“ pióra W. Stanisławskiej, na trzecim, a więc tegorocznym „Igrzyska rycerskie na dworze Zygmunta Augusta“ pióra W. Stanisławskiej. Wspominam o tych balach dlatego, że łączą się one z całokształtem

pracy artystycznej akademików i są wskaźnikiem wpływu kultury samego miasta, a także tych ludzi, którzy nasze Miasto głęboko ukołchali (bale odbywają się pod kierownictwem profesora Ruszczyca) na duszę akademików i mogą dać pojęcie, jak młodzieńcza dusza reaguje na pobudki owego ukołchania.

Towarzystwo artystów plastyków swą działalność rozpoczęło otwarciem szkoły rysunkowej, mieszczącej się z początku przy Małej Pohulance, przeniesionej potem do t. zw. Gmachu Inwalidów.

Szkoła rysunkowa w Wilnie była koniecznością, bez której trudno było się obejść, tembardziej, że za rządów rosyjskich było ich kilka. Założenie więc powyższej szkoły, przez dużą ilość ludzi, nie mających możliwości kształcenia się dalej w danym kierunku, lub pragnących owo kształcenie się rozpocząć, powitane było z radością. Zyskała sobie ona dużą ilość uczniów, zarówno z powyższego względu, jak również i ze względu na sposób prowadzenia i stosunek, panujący między wykładowcami a uczniami. Rezultatem pracy w Szkole była wystawa prac uczniów, która, jak orzekli fachowcy, była bardzo dodatnią opinią dla kierowników.

Następnym etapem w pracy Towarzystwa Artystów Plastyków jest czasopismo artystyczne p. t. „Południe“. Jakkolwiek pism takich obecnie w Polsce powstała ilość pokaźna, Wilno swego pisma w tym rodzaju nie miało. Tembardziej, że „Południe“ postawione jest na wysokości zadania, jak to zaznaczył autor w jednym z poprzednich numerów „Słowa“ dając specjalną wzmiankę o piśmie powyższem.

Rezultatem prac indywidualnych członków Towarzystwa była wystawa, urządzona w sali Towarzystwa Artystów Plastyków wiosną roku bieżącego.

Rzecz naturalna, że to Towarzystwo jako organizacja młoda i zmuszona do liczenia się ze sprzyjającymi lub niesprzyjającymi warunkami, nie mogło dać jeszcze ujścia wszystkim swym projektom i chęciom. A, o ile wiem, chęci owe i projekty zakreślone są na stosunkowo szeroką skalę.

Odbiegłem trochę od tematu, mam jednak nadzieję, że mi to darowaniem zostanie ze względu na moją chęć rzucenia zarysu całokształtu pracy artystycznej Wileńlan.

Stefan Wierzyński.

Podanie

o chłopaku Welnisie, dziewczoi Graży i kamieniu Puntuka Finlandzkim w okolicy Onikszty¹⁾ opowiadane.

Szeroka, rozlewna rzeka Święta przez piaszczystą, górzystą łachę swe modro—szare pełnowodne fale toczy.

Wolno, wolno wody odwieczne w dal płyną, niosąc ze sobą szepty przeszłości, owiane mistyczną litewską kaską—podaniem, legendą—wspomieniem o krasnej dziewczoi w górę, Marciupą zwaną, zamienionej, o wajdelotach i dziewicach—kapłankach, świętego Znieza strzegących, o dolach i niedolach szarego ludu—sieroty, o jego łzach a cierpieniach, radościach a weselu.

I rzeka Święta chętnie szumem swych fal starodawnych kaski—legandy praw, dziwy—podania opowiada i starą litewską pasaką²⁾ głosi. I leca z wiatrem szepty—poszepty baśniane, głosy—odgłosy

¹⁾ Powiat Uciński, ziemia Kowieńska.
²⁾ Pasaka—baśń (litewskie).

Stowa 12.1.1922
Młko.

odwieczne, gadki—zagadki wymyślne, szumy—poszumy śpiewne. I giną w nieznaną obcej dali, pod niebem wysokim, a na słowa przeszłości niezrozumiałej, głuchem, w słońcu, chwila życia tężniejszego rozpalonem, w świącie—poświęcie wiatru niewstrzymanym, w dźwięku—oddźwięku ech niepojętym, w brzęku—pobręku wojennych odgłosów, w huk—stuku bitewnych okrzyków.

Lecą w świat... A kto je odczuć sercem czułem a pamięcią wdzięczną potrafi, temu zapadają głęboko w myśl słowa Świętej—rzeki, co teraz o dziwnym Puntuku baśni praw.

I płyną słowa—poszepty i zawisają na drzewach nadbrzeżnych śród piaszkowych lasów, kołyszą się na iglastych gałęziach, póki ich ktoś swą pamięcią a duszą ku sobie ściągnie.

Fale Świętej rzeki toczą się, toczą w dal eddawna. I niewiadomo, wiele się już ich ku Niemu potoczyło od czasu, gdy olbrzymi kamień Puntuk czarcią siłą na sąsiednie wzgórze przeniesiony został.

Duży to kamień—człowiek przy nim jak dziecko małe niewyrośnięte się wydaje. A dawniej—nigdy go tam nie było i człowiek żaden

przenieść go nie mógł; a zrobił to chłopak Welnis¹⁾ na rozkaz dziewczoi Graży²⁾, co w tej wiosce koło miasteczka Onikszty przed wielu laty żyła.

A piękna była owa Graża jak żadna Litwinka dotąd na świecie nie bywała, sama chyba bogini. Dziedziła ładniejszą od niej być jeno mogła. Wysoka—niby topol wybujała, złotowłosa—jak żrzącego zboża łan, modrooka—by nieba litewskiego płat, a miła, a dobra—jak słonko boże chyba.

I ładna być musiała naprawdę, skoro zakochał się w niej bez pamięci sam djabeł Welnis.

Dziwny to djabeł był... nie robił nigdy ludziom nic złego, żadnej szkody—przychodził jak zwykły chłopak litewski do chaty, siadał przy kominie lub na progu chaty i grał, a dziwy opowiadał, a cuda niepojęte prawil, a za dziewczętami oczyma zawodził, że aż strach. I nikt nie wiedział, że djabeł w sobie nosi, choć ludzie mówili o tem czasami, gdy patrzyli na jego oczy; a oczy miał dziwne, co jarzyły się jak te dwa węgle ogniste, oczy czarne, prze-

¹⁾ Welnis, waleńs—djabeł (litewskie).
²⁾ Graża—ładna (litewskie).

pastne a zachłanne jak zimowa czarna nocka, oczy, co ciągnęły za sobą mocą dziwną a niezwykłą.

I usta miał dziwne... w luk wycięte, czerwone czasami jak krew, jak maliny, a czasami blade, jak jutrenki porannej odbłask najwcześniejszy, gdy w letni ranek nadejście świtu zwiastuje. I usta te miały dziwny czar: niech jeno, patrząc na którą dziewczynę, jak do pocałunku je włoży—oddana mu ona ciałem i żądzami, jak długie saraby jeno zechciał.

I chociaż wiele, wiele dziewcząt kochało go a pragnęło, dziewcząt, jak łanie dzikie wyrosłych, w których krew płynęła ognista, litewska krew, co o lipcowej nocy spać im nie dawała, a wzniesiała im w piersiach dziwne pożądania, co wyginała młodzieńcze linje ich dziewiczych ciał śmiało, co przeżyła ich ramiona do uścisków, a w malinowe usta wlewała słodycz cudowną a palącą, oszołomną a upejną—piękny chłopak nie chciał, a choć dawniej chętnie z dziewczętami przebywał, nie patrzył teraz na żadną w okolicy Onikszty dziewczę, skoro ujrzał raz Grażę, gdy w pole z sierpem srebrzystym na ramieniu do żytożniwa szła, tęskną piosenką śpiewająca.

Zapłonęło serce chłopaka Welnisa miłością ku tej dziewczynie cud-pięknej, rozogniła się młodzieńcza krew, zadrgały usta, a oczy rzuciły takie blaski a płomienie, jak nigdy na żadną dotąd dziewczynę.

I poczuła na sobie Graża spojrzanie rozpalonych źrenic i obróciła złotowłosą głowę ku Welnisowi, a ten spojrzaniem rozognionem ku sobie ją przykuwał, młodzieńczą krew w niej rozpalał, a do oszołomnego kochania zmuszał.

I uległa sile Welnisowego spojrzania czarowna Graża, i zapragnęła jego ust gorących a uścisków płomiennych i zdało się jej, że choć w piekło poszłaby za nim, gdyby tego zechciał... I nie wiedziała Graża modrooka, że pójść tam za swym wybranym będzie musiała. I odtąd nikt ich oddzielnie nie widywał, zawsze bowiem jeno ze sobą przebywali, zawsze o sobie jeno mówili, zawsze na siebie jeno patrzali, jakby poza nimi i światła bożego nie było.

A piękna to była miłość, skoro Welnis, i do tej pory piękny, wypiękniał jeszcze bardziej, tak bardzo, że i pomyśleć trudno o takiej urodzie niesamowitej. Dziwowali się ludzie, skąd to na świecie mógł być tak niepojęcie piękny chłopak.

Dziwowała się i Graża, nieraz nawet pytać chciała, wstrzymywała się jednak czując, że nadejdzie pora, gdy piękny chłopak sam jej o sobie opowie.

I nadeszła owa upragniona przez Grażę, wymodlona, wyczekana pora...

Było to o cudownej księżycowej nocy lipcowej, co rozmrugała się blademi światełkami gwiazd nad światem; szli przez pełnych, dojrzałych, złocistych kłosów łan, przytuleni do siebie, zapatrzeni w tę oddal—bezbrzeżę, co się przed nimi w bezmiar rozciągała, kłosa mi wyzłocona.

Nie mówili nic, tylko z sercem płynęły takie żary a ognie, że oddechów wyrównać nie mogli, a oczy ich rozpieczęły się od siebie, by przy spotkaniu jednakich żądź w nich nie wyczytać.

A noc była gorąca, przepojona zapachem kwitnących lip i zboża, rozdrzana falami powietrza, wysrebrzona mariwami mistycznymi blaskami księżycy.

I raptem chłopak Welnis mówić zaczął głosem dziwnym, nieznanym, a tak głębokim a miłym, jak najpiękniejszego kościelnego organu śpiew, jak anielskiego chyba chóru granie.

I dziwne zaczął mówić rzeczy—o jeziorze Roskoszy z jaskrami różowo-złotymi wodami, nad którymi swe korony purpurowe, krwawe o złocistych pręcikach pochylają zaczarowane kwiaty Grzechu, co tak mocną a cudowną woń mają, że czarują nią do śmierci, do zguby i zatracenia, do utonięcia w tem niezgłębionem Roskoszy jeziorze każdego, kto by choć trafem zapach ten poznał...

—o nieznanym płomiennym sadzie Pożądania, co dziwne, a nienazwane ma drzewa i kwiaty, że nawet słowami określić je trudno...

—o wiecznem Życiu beztróskiem, jasnem, zagłębionem w przepychu a roskoszy, w zbytku a pocałunkach, w beztrudzie a miłości gorącej; o życiu płynącym barwie a wesoło, jak ten wodospad kumiący, życiu w podziemnem jęgu, Welnisowem, królestwie, którego ona, Graża, panią a władczynią być może, gdy jemu, Welnisowi, swą odda rękę, gdy go za nią za sobą weźmie.

Z podziwem a lękiem słuchała go czarowna dziewczyna Graża... z roskoszą i smutkiem; czuła bowiem całe Piękno życia z nim, z ukochanym Welnisem t.m. nad jeziorem Roskoszy, w Pożądania

sadach, życia beztróskiego, jasnego, zatopionego w Welnisowych pocałunkach a pieśczętach... lecz smutek a zgroza ją przejmowały, że matkę, dom, kościół rzucić będzie musiała, by ślub z ukochanym wziąć, by z nim w podziemne ulecieć krainy. Bala się, by, gdy z Welnisem ślub brać będzie, nie wyszedł ksiądz z kościoła i nie przeklął jej swem świętem, niezrozumiałem słowem.

Długo milczała... długo się wahała dziewczyna Graża, aż wreszcie ślub z Welnisem wziąć postanowiła, byleby tylko drzwi od kościoła zawalić, by zeń nikt wyjść nie mógł, gdy ślub ze sobą brać będą.

Gdy tylko wolę swą wypowiedziała, Welnis dziwnie się zmienił—znikła jego szara przyodziewa—stał przed nią cudownie piękny młodzieniec, piękny a straszny, z olbrzymimi skrzydłami u ramion. Inny jakby—a ten sam... Ten sam—a inny... Ten sam! bo zostały mu te jego oczy płomienne i usta w luk wycięte, a czerwone, a gorące, jak one kwiaty grzechu nad jeziorem Roskoszy kwitnące chyba.

I objął Welnis swą Grażę cudowną na pożegnanie mocarnem ramieniem i wpił się w jej malinowe usta swemi pożądania a ognia

pełnemi wargami... I straciła przytomność Graża dziewczyna i jakby oszołomiona stała, gdy Welnis wzbijał się w górę, by do Finlandji lecieć, bo tam—jak mówiono, największe glazy łatwo znaleźć, i stamtąd Puntuka odwiecznego, niezmiernej wagi i wielkości kamień, do zaważenia drzwi kościelnych przynieść.

I została Graża-dziewoja sama z myślami swemi, co dziwne jakieś w duszy się zrodziły, ze sobą walcząc. Jak długo czekała—minutę—godzinę—dzień—nie wie. Aż usłyszała raptem szum rozgłosny, jakby się burza z gromami i piorunami zerwała i pędziła przed siebie by całe Onikszty w ruinę obrócić i z ziemią zrównać. I ujrzała swego Welnisa, jako trzymającego w rękach kamień, przy którym sam prochem się jeno wydawał, pędził przez powietrze, tęsknotą bezbrzeżną gnany, z zaciętymi z wysiłku ustami, jak niósł ze sobą onego Puntuka olbrzymiego... jak już ma jeno wiorst kilka do ukochanej dziewczyny zostało, jak patrzył na nią radośnie uśmiechniętymi oczyma, że rozkaz jej spełnił.

A Graża wyciągnęła ku niemu ramiona miłośnie, rozchyliła pełne usta dziewczęce i trwała tak w

namiętnem oczekiwaniu, by huk zaważonego Puntukiem kościoła usłyszawszy, Welnisa swego do serca przytulić i oddawszy mu się całą młodego ciała siłą i pożądaniem, ślub z nim zawrzeć, ślub na wieki, na wspólne radości i troski.

I gdy wsluchana w przybliżający się huk, oczekiwała głosu ukochanego, rozległo się pianie kura, pianie, które w nicość zważyło jej słoneczne o szczęściu marzenia.

I zachwiał się w powietrzu, niczem niepodtrzymywany, Puntuk, i, rzucony przez Welnisa, runął całym ciężarem na ziemię, na wieki w niej grzęznąc.

A Welnis zniknął gdzieś bez śladu, zostawiając tylko przy martwej Graży, która z rozpacz trudem padła, Puntuka, jako dowód swej wielkiej dla dziewczyny miłości.

A na Puntuku z obu jego stron, prawej i lewej, do dnia dzisiejszego jest po pięć wyżłobień, przez palce rozkochanego Welnisa, w bezduszny kamień całą siłą wciśniętą, zostawionych.

VI. 1921.

Stefan Wierzyński.

Teatr Polski.

Występy Konstantego Tatarkiewicza

Jutro pogoda.

Krotoczwila w 3 aktach Hopwooda.
Reżyserował Tatarkiewicz.

Obraził się na mnie, stając w obronie autora, jeden z moich znajomych, gdy, zapytany o zdanie co do granej obecnie, a cieszącej się tak wielkim powodzeniem, sztuki, odpowiedziałem, że jest to humbug grany koncertowe. Nie podobało mu się specjalnie to określenie „humbug”. „Dlaczego humbug? Cóż ty chcesz, żeby farσα była mądrą i opartą na podstawach filozoficznych”. Nie, tego chyba nikt nie chce; chodzi jedynie, ażeby nie była humbugiem. Nie mógł się mój znajomy zgodzić z powyższem określeniem, zadowolony był jednak z tego, że

co do gry zdania nasze nie różniły się zupełnie prawie.

Rozeszliśmy się znowu na temat dekoracji, któremi był zachwycony. Zwróciłem jego uwagę, że jakkolwiek dekoracje były naprawdę ładne i gustowne, dobrze zharmonizowane, można było uniknąć dysonansu, bardzo n. b. rażącego, dając jako tło coś bardziej odpowiadającego nowej, świeżutkiej dekoracji pokoju, niż brudną zieloną ze złotymi dodatkami ścianę niszy, czy korytarza, gdzie stał kredens, także absolutnie niezgodzący się z ogólnym nastrojem. Dziwna naprawdę, że tylu ludzi nie zwraca uwagi na tak zwane detale, które jednak mogą fatalnie wpłynąć na całość i zepsuć wrażenie przez nią wywołane. Na scenie teatru polskiego fakty podobne zdarzają się dość często; niedawno nawet, gdyż w sztuce „Miłość i wojna” w akcie pierwszym przy prawej kulisie bardzo miły obrazek, tworzony przez stylowe lustro i konsolkę, zepsuty ze-

stał dwoma ordynarnymi krzesłami, ustawionymi po bokach, jakkolwiek krzesła w tymże stylu były na scenie; gdyby zamast dwóch banalnych postawić dwa inne, stylowe krzesła, miłe wrażenie artystyczne, wywołane przez ładne dobranie mebli, dodałoby wiele sztuce. Nikt jednak nie pomyślał o tem. A naprawdę, nad tego rodzaju detalami warto czasem chociaż się zastanowić.

Jak powiedziałem — sztuka banalna, bezwartościowa prawie, role jednak Billy i Blanny dają pole do popisu pani Bohdańskiej i panu Tatarkiewiczowi. Pan Tatarkiewicz oprócz doskonałego ujęcia roli jest tak rozbijająco dobry, naiwny, potem chory i nieszczęśliwy, że naprawdę trudno jest oprzeć się urokowi, jaki wywiera. Pani Bohdańska nie ustępuje mu w niczem.

Całość szła składnie, lekko i równo, dając świadectwo reżyserkiej pracy naszego gościa.

Zastępca.

Stawa BIX22
Wilno

Teatr Polski.

Występy Konstantego Tatkiewicza

Jutro pogoda.

Krotchwila w 3 aktach Hopwooda.

Reżyserował Tatkiewicz.

Obraził się na mnie, stając w obronie autora, jeden z moich znajomych, gdy, zapytany o zdanie co do granej obecnie, a cieszącej się tak wielkim powodzeniem, sztuki, odpowiedziałem, że jest to humbug grany koncertowo. Nie podobało mu się specjalnie to określenie „humbug”. „Dlaczego humbug? Cóż ty chcesz, żeby farsa była mądra i opartą na podstawach filozoficznych”. Nie, tego chyba nikt nie chce; chodzi jedynie, ażeby nie była humbgiem. Nie mógł się mój znajomy zgodzić z powyższem określeniem, zadowolony był jednak z tego, że

co do
ły się
Ro.
mat
chwyć
że jak
prawdę
zharmon
nąć dy
cego,
odpowi
kiej de
zieloną
nie nisz
kredens
wieszcz
nie zwró
Dziwna
detale,
nie wpl
wrażeni
anośny
dokument
w myśl
szym p
tecki, Dy
rektor Iz
by Skarb
owej.
mily ob
lowe las

Wieszczanie.

Wieszczanie z dnia 25-go września nastąpi do 25-go września. Prośba o zwolnienie od podatku, należy zasięgnąć w Izbie R. Mielkiewicza Nr. 3, pokój 6).
szym pitecki, Dyrektor Izby Skarbowej.
mily oblowe las

61,45518
1,402,642,07604

Stowa Bix22
Wilno

miejsc na sprawozdanie Chardig- dów.

Proza i poezja w Wilnie.

Moja Ziemia — Jan Bułhak.

Nakład Ludwika Chomińskiego. Wilno. W roku Wyzwolenia 1919.

Wśród pretensjonalnego bełkotu pozujących na oryginalność p.p. Sterna, Wata, Brzeskiego, Hermelina et consortes, których piórotwory doszły do maximum absurdu w sławetnych „manifestach futury stycznych”, a które stały się przedkrematyzmami, pomimo potrząsania „nowości kwiatem”. — „Moja Ziemia” Jana Bułhaka, ukazująca się w Wilnie i w Warszawie w dziwnych okolicznościach, to w czasie inwazji bolszewickiej w lipcu roku 1920, wywarła dziwne i głęboko wstrząsające wrażenie.

Odczuliśmy je — my, kresowcy, rzuceni przez los i nawałnicę bolszewicką do Warszawy, i wogóle Królestwa, wyrwani z rodzinnego gruntu i domu, zostawiający swe warsztaty pracy na łaskę — właściwie niełaskę — losu.

Dziwne echa i myśli wzbudziła „Moja Ziemia” w nas tam, w Warszawie. Ze słów jej płynie cudowny powiew lasów i pól kresowych,

głosy piosenki, granej na „starym klawikordzie” przez siwą babunię, wieje ten nastrój cichej wsi kresowej, biednej, szarej, o niskich, chylących się pod ciężarem dachu, chałupach, ale tak bardzo, bardzo kochanej.

I poleciały myśli nasze w te „tutejsze” wileńskie strony; w wileńskie — bo jakkolwiek autor o Nowogródzkim kraju pisze, nastrojem swego poematu potrafi oddać nastrój całej ziemi kresowej. Zresztą — komuż do głowy przyszło wtedy zwracać uwagę na szczegóły „Moja Ziemia” — każdy więc myślał o swojej.

Wrażenie, otrzymane po przeczytaniu futurystów, potem „Mojej Ziemi”, porównać można z wrażeniem, odbieranem przy odczuciu się słowika wśród jazgotu bezmyślnych wróbli. Z pierwszych stron wieje od razu myśl, uczucie, uwydatnia się pewnego rodzaju wytyczna, którą autor obiera sobie w swej drodze, pewien cel, widoczny od razu, a celem tym — Ziemia. Nie ta konwencjonalna, do której tworzy się przepisowe stance lub ody, ale ta, którą się czuje w sobie, w piersi, gdzieś w głębi serca, to umiłowanie głębokie a szczere, ta prawdziwa miłość syna ku ro-

dzicielce, to przywiązanie instynktowne w zasadzie, a przez intelekt pogłębione i wysubtelnione, ta na prawdę moja Ziemia. Z każdego wiersza wieje dziwne uczucie, rozkochanie się bezgraniczne autora w opisywanych przez siebie obrazach.

„Moja ziemia — to garść piasku szara, łak i pól zieloność, to złotego morze błasku i błękitów nieskończoność. To w dalekich widnokregach zatracone włoski sznury majaczące chat kontury w sinych lasów wstęgach...”

Moja ziemia — to zaścianki, pod stuletnią lipą śniące cichej szczęśliwej sen prostoty.

To szlacheckie białe dwory i kwitnących bzów altanki. I na słupach wsparty ganek z Opatrzności okiem w szczytce;

to wszystko to, co serce ukochało od lat najmłodszych, wśród czego wzrosło, za czem tęskni.

Pisząc swój poemat, autor bezwiednie zapewne poszedł śladem tego, co to pragnął „wyrwać się myślą do szczęśliwszych czasów i dumać, marzyć o swojej krainie”.

I zaczyna autor gwarzyć o tej ziemi,

co naprawdę tak mi blizko, że nie wiem już inaczej

mówić o niej, jak cichem i słowy szczęścia i zachwytu.

W słowach prostych, szczerych jasnych i zrozumiałych rozwija autor swą myśl i jako cicerone prowadzi czytelnika po zakątkach swej ziemi, prowadzi wierszem ładnym i chwilami bardzo oryginalnym.

„Moja Ziemia” jest napisana stylem barwnym zarówno plastycznie jak fonetycznie i jakkolwiek niewszędzie i niezawsze zgodziłbym się z budową wiersza, jest mojem zdaniem wśród poezji obecnej doby jedyną, krystalizującą w sobie ładną myśl i ładną formę.

Na szczególniejsze podkreślenie zasługuje rozdział, zatytułowany „Błogosławieństwo Domu” i „Za Nieman”. W ostatnim szczególniejsze doszedł autor do perfekcji, oddając melodię wiersza całą gamą tonów ładnie zharmonizowanych i mających swój wyraz w ślicznie odtworzonym pejzażu.

Gorąca miłość autora ku ziemi tryska, jak powiedziałem, z każdego wiersza, konsoliduje się jednak, by potem ognistym płomieniem wystrzelić w rozdziale, zatytułowanym „Pożegnanie”:

— „W ciebie, Polsko, wierzyć muszę by móc żyć i w słowce patrzeć i odychać...”

I z tą wiarą w prawdę bożą ja się chyłę na kolana, i upadam na pierś ziemi, na tę pierś, co poszarpana, jako jedna krwawa rana, dysze ciężko w poniewierce wrogich mocy, i długimi godzinami głosu ziemi słuchać chciwie a miłośnie, słyszę, jak jej tętno rośnie, słyszę, jak jej bije serce

...Żyję jej oddechem w każdej uczucie mych iskierce czuję, jak jej wróży echem moje serce.

Dawno już poezja polska nie wydała tonu takiego przywiązania do Ziemi i rozkochania w niej, tonu, potężnego jak głos organu, a misternego jak słowicze trele.

Toteż poemat p. Jana Bułhaka uważam za jeden z celniejszych utworów we współczesnej poezji polskiej. Dlaczego akcentuję polskiej — wytłomaczę w następnej mej pracy, której tematem będzie właśnie najmłodsza poezja w Polsce.

Stefan Wierzyński.

„Stowa” 14. IX 22. Wilno

Proza i poezja w Wilnie.

4)

Władysław Renard — Włodek Pomian.

Szkic dramatyczny z XVI w. Odznaczony pierwszą nagrodą na konkursie Przemysłowców m. Warszawy.

Wydawnictwo L. Chomińskiego 1922. Wilno.

Twórczość sceniczna na niwie historii zredukowała się, dla przyczyn, które ustalić nie jest łatwym zadaniem, do tematów, osnutych koło osób i faktów, mających w dziejach specjalny rozgłos lub znaczenie i przez to samo bijących w oczy szumnymi nazwiskami lub zdarzeniami. Fakt ten podkreślić należy nie tylko w literaturze polskiej, lecz także w literaturach całego kulturalnego świata; zarówno bowiem postać Napoleona popularną jest w utworach scenicznych francuskich jak polskich, co również da się zastosować do innych postaci historycznych, służących jako temat mniej lub więcej często.

Literatura polska osnuła swe cykle utworów historycznych koło postaci zarówno ukoronowanych (Zygmunt August, Stanisław August) jak też i nieukoronowanych (Zborowski, Karliński, Kościuszko), łącząc je z przeżyciami narodu. Utworów, mających jako tło ludzi nie wybijających się ponad poziom przeciętności, jest stosunkowo bardzo mało.

Autor „Włodka Pomiana” swym obrazkiem scenicznym zwiększył tę właśnie ostatnią kategorię, osnuł bowiem swój szkic koło drobnego faktu stosunku kupców hanzeatyckich do chłopów bartników. Wszechwładni Hanzeaci, chcąc pokryć swe straty, poniesione dzięki wypadkowi atmosferycznemu, postanawiają wpłynąć sztucznie spadek ceny „woszczy ny i patoki”. Sprzeciwia się temu zaledwie jeden z nich, urodzony i zamieszkały w Krakowie, będący bardziej Polakiem niż Niemcem, jakkolwiek sam nie zdaje sobie z faktu powyższego sprawy.

W niedopuszczeniu do wyzysku pomaga mu, bez jego wprawdzie wiedzy i woli „skrybant” Włodek, któremu za pomocą fortelu udaje się zmusić kupców do

zapłacenia ceny żądanej, a nawet wyższej. Włodek ów, rzecz naturalna, kocha córkę swego szefa i cieszy się również jej względami. Pocziwe serce ojcowskie, nie chcąc stawać na przeszkodzie szczęściu dwojga kochających się dusz, daje swe zezwolenie.

Oto w krótkich słowach założenie i treść obrazka. Żadnych specjalnych akcesoriów, żadnych bijących w oczy faktów ani postaci. Scena jakich wcale z codziennego szarego życia kupieckiego z przed kilku wieków.

Pomimo jednak skromnych granic owego założenia, czy może właśnie dzięki im, „Włodek Pomian” ma szalenie dużo wdzięku i uroku zarówno przez postać młodej pary — Małgosi i Włodka — jak również i starego Huga, uczciwego kupca — Hanzeaty, wdzięku nie papierowego, lecz swobodnego, żywego, pełnego krwi i temperamentu.

Jadyną papierową postacią w sztuce jest Duleba, opiekun Włodka; w usta Duleby włożył autor całą dydaktyczną stronę utworu. Dydaktyka owa nie jest w tym wypadku cechą ujemną — przeciwnie, gdyż właśnie o tego rodza-

ju utwór chodziło. „Włodek Pomian” napisany bowiem został z racji konkursu, ogłoszonego przez przemysłowców m. Warszawy. Celem konkursu było otrzymanie sztuki ludowej, agitacyjnej do pewnego stopnia, należało ją bowiem wystawiać na Śląsku. Dlatego to autor wziął jako temat stosunki polsko-niemieckie. Podkreślić należy umiejętność wyszukania tematu nieograniczonego i niebanalnego. Czyż nie łatwiejszym do wykonania byłby obrazek na tle np. stosunków szkolnych doby ówczesnej lub coś w tym rodzaju? Tego rodzaju jednak temat powtarzany był i modelowany dziesiątki razy, podczas gdy stosunki hanzeatyckie poruszane są stosunkowo rzadko.

„Włodek Pomian” został na konkursie powyższym odznaczony pierwszą nagrodą. Sąd konkursowy trafnie ocenił zarówno owe umiejętność dobranie tematu, staranne opracowanie i ujęcie językowe.

Na samym wstępie rzuca się odrazu w oczy staranność, z jaką p. Renard zabiera się do pracy, i pragnienie jaknajlepszego wywiązania się z zadania: obok spisu występujących osób znajdują się

również wskazówki dla reżysera co do strojów i dekoracji. Z tychże wskazówek znać, że autor sam dobrze obeznanym jest z warunkami pracy scenicznej; świadczą o tem takie malutkie i prawie niezauważalne powiedzenia, jak „jeżeli można”. Człowiek, znający teatr i orientujący się w warunkach, w jakich sztuka może być grana, wie, że niezawsze można dać np. izbę sklepioną, tembardziej, o ile obrazek ma być odtwarzany nietylko przez aktorów w miastach, większych, lecz i amatorów, o to bowiem także chodziło organizatorom konkursu.

„Włodek Pomian” jako sztuka ludowa poleconą być może gorąco wszystkim scenom, zarówno ze względu na opracowanie jak i temat.

Oprawa zewnętrzna, a więc samo wydanie, jest może zbyt ubogie, należy jednak w tym wypadku liczyć się z warunkami technicznymi. Pomimo jednak swego zewnętrznego ubóstwa wydania, „Włodek Pomian” wygląda bardzo miło.

St. W.

16.11.576ko

przez... wschodnia wstąpiła w nowe sta- nie, że wszelkie wiadomości omo- czśnie na sumy miłnowe. od dnia zaś i p...

Proza i poezja w Wilnie.

Halina Zawadzka — *Śniegi wiosenne* nakład księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie. 1921.

Wanda Niedziałkowska-Dobaczewska — *Na chwałę słońca*. Wielkopolska Księgarnia Nakładowa, Poznań 1920.

Zmiana poglądu na świat, zmiana sposobu pracy, odczuwania i oddawania swych myśli, jaka następuje co pewien okres czasu w życiu narodu, spowodowana bądź to przejściami dziejowymi, ogólnymi, zewnętrznymi, czy też specjalnymi, wyjątkowymi, wewnętrznymi, nie pozostaje, gdzie pozostać nie może, bez śladu w twórczości literackiej narodu. Najmniejszy fakt, najdrobniejsze zdarzenie wywiera bowiem wpływ, często nawet silniejszy, niżby się spodziewać należało, na twórczości jednostek, przez to i na zewnętrznej fizjognomji narodu.

Był czas, gdy mówiąc o poetach i ich pracy miało się na względzie idee, myśl przewodnią ich utworów, pobudki, zmuszające ich do takiego, a nie innego sposobu tworzenia i pisania, to coś wewnętrznego dzieła, czego szukać i co znaleźć należało pod przykryciem pewnej formy. Z biegiem czasu owo pragnienie „idei“, nawet moralu, redukować się zaczęło i prawie zupełnie zanikło. Autor

starał się oddawać już nietylko myśli, ciągnące się nieraz zawile i długo przez setki wierszy nieudolnego często utworu, ale także tak zwane i tak bardzo przez wielu potępiane, — nastroje, — chwile, malutkie, niczaz drobne i prawie bez znaczenia fakciki, nie przeżycia nawet, lecz zdarzenia; nie uzasadnienia — lecz uwagi. W ten sposób powstała cudowna poezja obrazów, tonów, barw, półcienie niedomówień... w ten sposób zyskał sobie prawo obywatelstwa w dziedzinie przeżyć, a także literatury ów nastrojów, krótka sekunda, która tak często staje się bodźcem do tworzenia niezrównanych miniatur poetyckich.

Samo życie nie jest ani „straszne“ ani „roskoszne“, ani „dobre“ ani „złe“ — jest ono takim, jakie stworzy je każdy człowiek w sw i duszy: radosnem lub żalozawio m, prostem lub skomplikowanem. Przeżycia odgrywają tu najmniejszą rolę, gdyż można przecierpieć wiele i mieć duszę jasną, radosną jak pieśń zwycięstwa. Można też przecierpieć niewiele, a nosić w sobie kiry i pogrzebowe marsze, można widzieć w niem tysiące zagadek, wśród których błąka się dusza niby w labiryncie dróg, można zaś iść przez nie prostolinijnie, obierając sobie jako wytyczną — jaśń, pogodę, równo-

wagę wewnętrzną w zrozumieniu coraz to dalszych i dalszych przemian duchowych, w dążeniu duszy ludzkiej do boskości.

Siostry — poetki — p. Halina Zawadzka i p. Wanda Niedziałkowska - Dobaczewska, — zajęły te dwa wręcz odmienne stanowiska w swych zbiorach — pierwszej „Śniegi wiosenne“, drugiej „Na chwałę słońca“. Odmienność tych stanowisk widać odrazu na pierwszych stronicach. P. Zawadzka uderza odrazu w posępny ton, gdyż boli ją, że.

wszystko co kocham i co nienawidzę zaklęte w rymów i strof architrawy, wy podejmiecie — publiczność, wywidze, na krótką chwilę niedbale zabawy.

„Śniegi wiosenne“ pani Zawadzkiej jest to wiązanka owych przeżyć — miniatur, lecz nie nastrojów. Nastroj bowiem jest to chwila, która powstaje niewiadomo kiedy i dlaczego i z takiejże przyczyną się kończy. Pani Zawadzka, idąc w poszukiwaniu „czwórlistnych koniczyn“, przeżywa chwile, oparte na określonym myślowo podkładzie, na reminiscencji nawet. Czy bowiem przeglądając „stare listy“, co „w siałkę drobnych liter“ pojmały nagle wzrok“, czy też powtarzając, co mówiono mi oddawna, że każdy z nas tu gość, poddaje się może nieświadomie nawet wspomnieniu, a więc ma

wytlomaczoną przyczynę, dlaczego przeżywa taką a nie inną chwilę.

Opierając swe utwory jedynie prawie na motywach myślowych, w zbioru swym pani Zawadzka nie daje nic takiego, co by zachwycić mogło, lub porwać fantazję, jakkolwiek to, co daje, jest bardzo dobre i ładne. Brak fantazji nie jest w tym wypadku wadą lub błędem, gdyż, jak widać, talent poetycki autorki jest właśnie tego a nie innego rodzaju, skłonny raczej do filozofji niż malarstwa, do analizy niż syntezy.

„Potniałam wszystkie swoje lalki — wszystkie zładzenia — i teraz nie mam czem się bawić“ — szuka więc „kluczy zaklętych“ do wrót przyszłości, gdyż od przeszłości, od owej „szarej teki“ z listami „zgubiła dawno kluczy“.

Szuka więc „czwórlistnych koniczyn“, oddaje to, co ma najdroższe „za oklaski“, pragnie w „pogodny wieczór“ burz, by móc stworzyć sobie nowe „dziewczynki z porcelany“ w rozbiciu których

...niema mojej winy, bo któż to zresztą wiedzieć może, że lalki krew to są trociny

jednem słowem tonie w komplikacjach życia, w jego złamaniach, nie przestając jednak wierzyć, że

któregokolwiek dnia nadejdzie jeszcze szczęście i pokój rozstłoneczni tysiędem złotych smug i włoży gałąź bzu w ściśnięte z bólu pięście, fiołków wonny pęk rozsypie, na mój próg.

Szukając jednak owych „czwórlistnych koniczyn“ nie zaslepią się w sobie, widzi wszystko, co los koło niej tworzy lub obala: spogląda na cmentarze wojskowe, myśli o tych, co zginęli za kraj, i mówi im:

Za wasze dusze, za wasze dusze, nie po kościolach modlić się trzeba, nie kadziłany smug pióropusze, ślać się wam będą w drogę do nieba.

Z szabel skrwawionych wam katafalki dłonie żołnierskie wzniosą bez tkania, bo kto umiera na polu walki, temu wystarczy gloria skonania. Ni wam potrzebne pieśni pastusze, ni wam organów grzmiące modlitwy... Za wasze dusze, za wasze dusze modlą się kule na polu bitwy.

Zupełnie inaczej rzecz się ma z jej siostrą, p. Wandą Niedziałkowską - Dobaczewską, która w swym zbiorze „Na chwałę słońca“ zamknęła całą gamę tonów, wziętych z tak głęboko ukrytych w ludzkiej duszy motywów — z pogaństwa. Ze słów jej wieje gorące, namiętne umiłowanie życia, nie jako krwawej drogi ciernistej, lecz jako wysłanej kwieciami wiosennych łąk doliny; słońca — nie jako planety, ale jako płomiennego bóstwa; umiłowanie rozmachu,

swobody i tej beztraskiej, naiwnej wiary i tajemniczy gontyn pogańskich i święconych gajów.

Kocham cię, słońce, za promienną pogodę pól, za srebrne cuda jabłoni w pierwszym rozkwicie, za łąki i radość, za chleby i za pszczelny ul, za dzień wschodzący, za uśmiech ziemi, za życie

woła całą siłą swą młodzieńczej, rozpalonej radością życia i pocałunkami słońca piersi i jako pogańska zasluchuje się w te „melodje, dzwoniące tak cudnie“.

Te melodje już dziś zapomniane, pyłem wieków minionych zasnute, a tak czyste i takie tęczowe, tyle czarów ktoś zaklął w ich nutę. A nie grają tych pieśni organy i nie dzwonią kościelne ich dzwony, ale w wieczór, blaskami przetkany Bóg wyśpiewał je z gwiazd, rozmarzony.

Bóg, co kocha promienny pęd życia, na zmaganie spogląda z uśmiechem, a tonących ratuje z rozbicia jeśli trwoga nie była ich grzechem. On, co tworzył w radości zachwycie, On, któremu ból każdy jest wrogiem, On, którego potęgą jest życie, On melodji pogańskich jest Bogiem.

Nie zastanawia się pani Dobaczewska nad tem, co jej siostrę absorbuje, ona rzuca w świat, w przestrzeń swą duszę „na chwałę słońca“, rzuca we wspaniałym, olbrzymim, dźwięcznym hymnie, co łamiąc granie, opasujące ziemię, leci hen, ku płomiennemu bożko-

wi Kupale, by rozdzwonić się tam radością życia, ukochaniem tego życia we wszystkich jego objawach i boskiego słońca w każdej jego fazie. Autorka bierze życie po pogańsku prawie, to samo życie, do którego Zawadzka szuka „zaklętych kluczy“ w duszach uczonych przez siebie dzieci, nie znajdując ich we własnej.

Dobaczewska śpiewa jak potomek pogańskich bóstw, czuje jakby ich myśli, kiedy woła ustami Swiatowida do Chrystasa:

nie pragnęłam żadnych całopaleń, anim splonął na ofiarę sam, nie kazalem poprzez ból i ciernie iść do złotych zaświatowych bram.

Siałem radość szczerobliwą dłońmi, coż ty ziemi, biły Chryste, dasz? Będzie ona marzyć przy Tobie wstecz ku śmierci odwracając twarz.

Jasna dusza poetki przeciwstawia pogaństwo chrystjanizmowi i chce wyciągnąć z niego konsekwencje; zatrzymuje się na jednej tylko:

...znów staniemy przeciw sobie w bój odwieczny — znów ja i ty.

Pani Dobaczewska dała swym utworom jedną cechę: pogodę; czy to są wspomnienia pogańskiego Olimpu, czy też nuty „w polu i w lesie“ dźwięczące, są one spokojne, jasne; są one jakby obrazem równowagi duchowej, owej

wody spokojnej, w której „niebo odbijać się może“, brania faktów obiektywnie i zabarwiania ich promieniem słońca.

Pani Zawadzka patrzy na świat bez promiennej jasności swej siostry, oświetla go subiektywnie ciemnymi promieniami reflektora.

Jeśli chodzi o technikę — pani Dobaczewska jest trochę monotonna w rytmie, czego o p. Zawadzkiej powiedzieć nie można w żadnym wypadku.

Zewnętrznie oba zbiorki wygładają bardzo miło i ładnie, szczególnie „Śniegi wiosenne“ są estetycznie wydane i mają lepszą korektę, razi w nich jednak brak... spisu rzeczy.

Reasumując powyższe, stwierdzić należy, że Wilno może być ze swych poetek nietylko zadowolone, lecz dumne.

Stefan Wierzyński.

Nowo dn. 5. X. 22.

Teatr im. Syrokomli.

Ksiądz Marek.

Poema dramatyczne w 3-ach akt. Juliusza Słowackiego. Reżyserował Nawrocki.

Poematem nazwał Słowacki swe dzieło bardzo logicznie i słusznie, poemat ten jednak posiada olbrzymie walory sceniczne zarówno w momentach samej akcji, jako też ze względu na plastykę w odtworzeniu wyrazistości postaci, które w każdym prawie geście i słowie są spłżowo mocne i jednolite.

Nieznaczy to jednak, by z tegoż punktu widzenia — scenicznego, teatralnego — nie miał on wad i niedomagań. Składają się na to przeważnie monologi, zbyt długie chwilami dla teatru, jak również pewne nieobliczenie się z czasem trwania akcji, np. w drugim akcie po wypędzeniu Kossakowskiego i w akcie trzecim — Branecki i Kreczetników.

Tyle o Księdzu Marku jako o utworze scenicznym. Z kolei rzeczy zastanowić się należy nad genezą i czasem powstania utworu.

Poemat ten napisany jest w 1843 roku pod wpływem nauki Towiańskiego, której, zarówno jak

Mickiewicz, uległ poeta po zapoznaniu się z mistrzem i jego twierdzeniami. Nauka owa stała się bodźcem do stworzenia utworu, któryby przedstawił ideę Towiańszizmu i zadanie Polski w drodze ku odrodzeniu. Motywy, składające się na powstanie Księdza Marka są: 1) treść z czasów Konfederacji Barskiej, 2) idee Towiańskiego 3) forma według Calderona. Rzecz prosta, że nie wszystkie idee Towiańskiego mogły być zamknięte w jednym poemacie, w Księdzu Marku widzimy ich cztery: 1) wędrówka dusz, 2) przeznaczenie, 3) Polska, 4) Judea.

Towiański wierzy, że niema wiecznej kary za grzechy, jest jednak ciężka pokuta, którą człowiek musi przejść w ciągłym odradzaniu się. Wierzy również, że każdy człowiek ma przez Boga wyznaczoną drogę, po której powinien się posuwać i największą trudnością życia jest tę drogę odnaleźć. To są zapatrywania na całokształt życia w Księdzu Marku, odtworzony przez Słowackiego, co zaś do Polski, Słowacki wierzył, że dawna, szlachecka, kontuszowa Polska popełniła wiele przestępstw i zbrodni i teraz pokutuje za swe winy, będąc w niewoli; przyszła zaś odrodzona Polska ma być

światłana i jasna. Sam zaś Bar, jako symbol przeciwstawienia się zagładzie, konfederacja, jako uosobienie ofiary, jest punktem zwrotnym, po przebyciu którego Polska stanie na drodze ku swej świetlanej przyszłości. Myśl tę wyowiada ksiądz Marek w pierwszym monologu I aktu.

W poemacie swym Słowacki daje dwa typy Żydów: Judyte, jako typ szlachetny, wzniosły, pragnący szczęścia Polski, Judyty pozostającej jednak mściwą Żydówką (zemsta za śmierć ojca w myśl zasady „oko za oko“) i rabina, jako typu ujemnego, zdradliwego, który wchodzi w porozumienie z Kossakowskim, jakkolwiek zdaje sobie sprawę, że nie ma do tego prawa. Jako postaci dawnej, szlacheckiej Rzeczypospolitej dany jest Kossakowski w pierwszym rzędzie: warchoń, pędziwiatr, który dla dogodzenia własnym żądaniom nie waha się przed niczem.

* * *

Mierzenie sił na zamiary jest czasem koniecznym, czasem jednak — szczególnie w dziedzinie sztuki — wprost karygodnym. I takim karygodnym mierzeniem jest wystawienie „Księdza Marka“

w teatrze im. Syrokomli, nie nadającym się do tego zarówno ze względu na wielkość sceny, a więc możliwość zachowania perspektywy, jak i na dekoracje po-pierwsze, a zespół teatralny — po drugie.

Śmieszne wprost rzeczy ze względu na perspektywę działy się na scenie (choćby „panorama“ Baru), koroną jednak wszystkim była ostatnia odsłona — ksiądz Marek w otoczeniu kilku poprzewracanych statystów — wszystko to opierające się prawie o płótno namiotu Kreczetnikowa.

Gra — pozostawia bardzo wiele do życzenia.

Pan Skwłski, jak sądzić można z ujęcia roli księdza Marka, jest inteligentnym aktorem, zbyt jednak pozwalał się unosić zapałowi i natchnieniu, przez co słowa zlewały się czasem w jeden szmer, co ginęło całe piękno i cudowny artyzm wiersza; pan Nawrocki znowu podkręcał okropnie niektóre dźwięki i słowa, zatracając przez to bardzo często sens swych kwestji, rzucanych w skandalicznie skandowany sposób, przy tragicznej gestykulacji w dzikim ferworze, graniczącym z rozpaczą; pan Strycki zaś ciskał się po scenie (szczególniej w chwili

słów księdza Marka, skazujących go na banicję) jakby w chorobliwym tańcu św. Wita; pan Wzorczykowski zagrał okropnie dobrodusznie, rozbrajająco wprost, Kreczetnikowa, a zupełnie nonszalancko Marszałka. Dobry zupełnie był p. Kijowski jako Branecki; pani Michorowska, jako Judyta, deklamowała bardzo ładnie, co w połączeniu z dobrem ujęciem typu dało zupełnie dobrze i jednolicie postawioną postać. Kilka słów co do p. Uhla: warunki, głos — ładne, należy jednak dać więcej życia twarzy, wmyślać się w treść i uwydatnić to wmyślenie zewnętrznie. O ile sądzić mogę, pan Uhl jest młodym aktorem i — prawdopodobnie — będzie dobrym, czego mu szczerze życzę.

Pozostali — dostrajali się do całości; dobrze, że nie byli gorsi od innych, jakkolwiek i to słaba w tym wypadku pociecha.

Wobec tego, że Słowacki nazwał swój utwór „poema dramatyczne“, zecer składający programy i korektor uważali za stosowne napisać „poema dramatyczna“. Może to i lepiej — przynajmniej tak bardzo „po naszemu“.

Stefan Wierzyński.

ja
Stowo. OX. 22.

na-
ze
więc
ty-
rw-
gie.
ze
się
na-
ego
jadz
rze-
tko
tno

iele

zna
jest
ed-
owi
zle-
ner,
zez
ny
cki
ie-
ra-
ens
an-
rzy
sim
oz-
się
wili

słów księdza Marka, skazujących go na banicję) jakby w chorobliwym tańcu św. Wita; pan Wzorczykowski zagrał okropnie dobroduszenie, rozbijając wprost, Kreczetnikowa, a zupełnie nonszalancko Marszałka. Dobry zupełnie był p. Kijowski jako Branecki; pani Michorowska, jako Judyta, deklamowała bardzo ładnie, co w połączeniu z dobrem ujęciem typu dało zupełnie dobrze i jednolicie postawioną postać. Kilka słów co do p. Uhla: warunki, głos — ładne, należy jednak dać więcej życia twarzy, wmyślać się w treść i wydatnić to wmyślenie zewnętrznie. O ile sędzić mogę, pan Uhl jest młodym aktorem i — prawdopodobnie — będzie dobrym, czego mu szczerze życzę.

Pozostali — dostrajali się do całości; dobrze, że nie byli gorsi od innych, jakkolwiek i to słaba w tym wypadku pociecha.

Wobec tego, że Słowacki nazwał swój utwór „poema dramatyczne“, zecer składający programy i korektor uważali za stosowne napisać „poema dramatyczna“. Może to i lepiej — przynajmniej tak bardzo „po naszemu“.

Stefan Wierzyński.

5X.22.

a w Berlinie. Do-
wnież umowy
(A.W.)
idują, że Ebert
nie Prezyden-
jeszy na dal-
(A.W.)

Trybunałem
rozpocznę się
oskarżonym
naua. (A.W.)
Dziewiętnasty
agres socjali-
czny odbywa
nej obojętno-
świenia zawie-
do zwycięstw
k silnie za-
listyczną. Par-
ższy cios z po-
enia w lonie
ci żądają wy-
aboracjonistów.
cy części-
wawac ogodzić
ie artyjnej.
zy projekt wy-
onistów uzyska
podobnie doj-
(Pat).

Irlandzkiego
nemi zaakcep-
sięgi na wier-
szczość artyku-

na zapewnieniu warunków, umożli-

tyckich. (AW).

nie złożą która mogłaby kwestjo-

Proza i poezja w Wilnie.

Hel. Romer — „Swoi ludzie“. Nakładem i drukiem Ludwika Chomińskiego. Wilno. 1922.

Naprawdę dziwić się należy, jak inaczej pisze o ziemi kresowej Polak z Królestwa, Małopolski lub Wielkopolski, a jak inaczej — dzenny kresowiec. Zarówno warszawiak, jak krakowianin lub Poznańczyk są Polakami, a jednak nikt tak nie potrafi wczuć się w charakter, w nastrój kraju, w wygląd wsi i w duszę siermiężnego ludu kresowego, jak tak zw. „człowiek tutejszy“. Warszawiak doskonale potrafi pisać o Galicji, galicjanin o Poznańskiem — mamy tego przykłady — lecz żaden z nich nie potrafi należycie odczuć, zrozumieć i odtworzyć kresów, bo zaiste odrębną jest ta część kraju polskiego, głęboko na północ wysunięta, inne są tu glębości — umysły, inne dusze — sercach Niepojęty, zaprawdę, dla Polaka z innej części kraju urodzeni nie rozumieli: tajemniczy styl posiada nasza kresowa ziemia. Bezgłębokie, miękkie, ciche wzgórza — kula, lasem szumiącym pokryte; zielone lub modro-szare wody, zwolna spokojnie płynące, ziemiste, od dzieciństwa poorane bruzdami niedoli twarzy szarego ludu — sieroty, idącego za swą starą sochą o wiosnie lub jesieni, — cały cichy krajobraz litewsko-białoruski monotonnym się wydaje na pierwszy rzut oka przybyszowi, a jednak jak urozmaiconym, jak barwnym, jak tajemniczego czaru pełnym jest on dla kresowca. Chłop tutejszy nie bije w oczy barwnością strojów krakowiaka lub łowiczanina, dzie-

wucha wiejska nie furkocze mnóstwem wstążek, nie porywa oczu radosnym, pogodnym spojrzeniem, nie podbija odrazu zewnętrznie — przeciwnie nawet — przykre do pewnego stopnia wrażenie robi Białorusin lub Litwin, w szarą odziany siermięgę, krajką lub „dziażką“ przepasany, patrzący zwykle ponuro, nieufnie i z podełba. Przyciąga jednak spojrzenie „tutejszego“ kresowca, bo ten kresowiec odczuć i wyrozumieć potrafi przyczyny owej szarzyzny zewnętrznej, owego ponurego i nieufnego spojrzenia, i nie tylko wyrozumieć, lecz zainteresować się i odczuć, wytłómaczyć, i, co najważniejsza, nie zrazić się niemi, lecz znaleźć w nich coś bliskiego i powiewnego, coś, co nie jest dlań tajemnicą, jak tajemnicą nie jest rozgwarany szum tutejszych lasów i kresowych wód szmery.

Pani Helena Romer w swej ubogo zewnętrznie wyglądającej książeczce zakłęta szczerym, miejscowym stylem olbrzymi skarby kresów — duszę owego szarego ludu — sieroty, jego charakter zasadniczy, jego stosunek do życia, do świata, do swego pana — dziedzica, do wojny wreszcie. Potrafiła podkreślić najistotniejsze cechy wewnętrzne owej duszy, zasadniczy smutek, pewną ponurość nawet, w połączeniu z krotocwilną nieraz wesołością. Umiała zarówno dobrze ująć pretensjonalność pani ochmi-strzyni Pukšcinowiczowej, jak naiwność Jęhadki, lub gorące przywiązanie do ziemi ojczystej powstańca Tołłoczki lub ławnika Haścilly, w którego usta wkłada głęboko trafne i charakterystyczne zdanie:

— „Swoja ziemia. Choć ona czasem i macochą okaże się i za-

trudy, za siódme poty, wylewane wiosną i latem, niekoniecznie bujnie obdaruje jesienią — ale cóż robić? i matka bywa, że szturchnie i wylaże, a dlatego matka“.

W tem zdaniu zakłęta p. Romer kwintesencję uczuć każdego kresowca, zdanie wydarte przymocą prawie, dzięki znajomości stosunków i ludu, z najgłębszych i najbardziej ukrytych tajemników duszy.

Bezpretensjonalną jest nasza ziemia, bezpretensjonalną też jest twórczość literacka jej dzieci. Nie dźwięczy twórczość owa wyszukanyymi rymami ani okresami, nie bije w oczy wspaniałością wyrażenia. Posiada ona jednak urok, ot, taki niewyszukany urok tutejszej dziewczyny, jedyną ozdobą której jest jej świeża, pełna życia krasa, a dowodem kokieterji pęk kwiecica, uzbieranego na rodzinnych łąkach i przypiętego do czystej, chociaż zgrzebnej koszuli samodziatowej.

Bezpretensjonalność ta wylewa się także w owem rozrzuwieniu, z jakim kresowiec pisze o o swej ziemi, kresowiec bowiem nie potrafi o rodzicielce swej pisać na zimno: unosi go żar ukochania. Pani Romer kocha swą ziemię, a „choć często kamienista ona, dzika i jałowa — to nic. Użyźni ją krew i pot człowieka dobrej woli. Krew ludzka przelana dała krajowi wolność, a pot ludzki dał ziemi urodzajność. I wszystko nowem życiem zakwitnie“ — oto credo owej miłości w przedmowie wypowiedziane.

Nowele, zatytułowane „Swoi ludzie“ winny znaleźć poklask i uznanie między swoimi ludźmi, zasługują bowiem na to ze wszelkich miar.

Stefan Wierzyński.

sy. Niema w mej książce tego wyrazu, nowego odnośnie do Wileńszczyzny. Ja stale i celowo używałam określenia: Litwa i Białoruś. Wszak „Kresami” Rzeczypospolitej, Wileńszczyzna i Wilno jest dopiero od kilku miesięcy; w epoce zaś gdy się dzieją zdarzenia opisywane przezemnie, nikt z Polaków nie nazywał „Kresami” Ojczyzny Mickiewicza i Syrokomli, przez Rosjan „Okrainą” zwanej.

Należę do pokolenia litewskich Polaków, którzy jednako kochając swą podwójną Ojczyznę litewsko-polską nie mogli myśleć o rozdzieleniu tych dwóch, wiekową tradycją związanych krajów.

Dla nas więc Wilno i ziemie otaczające były, w myśl tradycji i nuzę Mickiewicza i Kościuszki, nie Kresami, bo — tak jak uważaliśmy, idąc za historią, Ukrainą, Wołyni, Podole, ale Litwą, i w tych pojęciach, my, dawniejszych i bliższych ludzi, już pomrzemy. Ze politycznym sposobem tragiczny przekreśliła te tradycje, to na uczucia ludzkie wpływać nie może.

Helena Romer-Ochenkowska.

Teatr im. Syrokomli. Moralność Pani Dulskiej.

Tragifarsa kołtuńska w 3 aktach
Gabrieli Zapolskiej. Reżyserował
Józef Nawrocki.

Geneza moralności „pani Dulskiej” znana jest dobrze, typy — również doskonale, środowisko — bagienko rodzinne — może doprowadzić do czarnej melancholji — tak jest wyraźne i plastyczne w swej szpetocie. Ktoż nie zna sztuki powyższej?

Zna ją każdy ze sceny, a wielu z życia, które zmusiło ich do zaznajomienia się z podobnymi sytuacjami i zdarzeniami mimowoli. Zastanowić się teraz należy, do jakiego stopnia realnie i trafnie potrafiła ją uplastyczyć na swej scenie dyrekcja teatru im. Syrokomli.

A więc — ogólne wrażenie, wywołane grą świadczy, że sztuka reżysersko została w zasadzie ujęta trafnie, to znaczy — szkic rzucony był dobrze; chodziło tylko o wykończenie i tu właśnie

są pewne niedociągnięcia, pewne uszczerbki.

Trzy tylko postacie zostały wykończone zupełnie: Zbyszek (p. Peter) Mela (p. Miłkowska) i Tadrachowa (p. Żolopińska). Aktorzy, odtwarzający powyższe typy byli bez zarzutu. Miel te wszystkie cechy, jakie im się powini, i co najważniejsza — żadna z tych cech nie była uszczuplona na rzecz innej postaci. Miłkowska w odpowiednim stosunku potrafiła utrzymać dobrotę Mela i jej naiwność dziecięcą; raz ta — raz inna brała górę, a zawsze trafnie. Podkreśliła również muszę zewnętrzne rysy tego typu bardzo miłe, wdzięczne i ładne.

Pan Peter również znalazł się w kropce, nie przejawiał cynizmu Zbyszka, które to przejawienie u odtwórców tej roli zdarza się zbyt często i powoduje pewnego rodzaju zachwianie założenia postaci. Pan Peter, powtarzam, utrzymał swą rolę w należytych tonie w stosunku do każdej sytuacji, zarówno bowiem z matką, jak z Hesią czy Melą lub z Tadrachową, odtwarzaną przez panią Żolopińską naturalnie i bez szarży, był bardzo dobry i trafnie podkreślający odpowiednie momenty.

Sama pani Dulska w ujęciu p. Wejstowej była za mało wycieniona — miała zbyt wiele momentów „muszowanych”, co również należy powiedzieć o Hance p. Jasieńkiej, jakkolwiek zaznaczyć trzeba, że ogólnie typ Hanka został podkreślony trafnie.

Bardzo dobrej roli — Juljastewiczowej — p. Dąbrowska nie wyzyskała wcale, przejawiając niektóre momenty, zbyt mało zwracając uwagi na inne.

Pozostali trafnie dopełnili całość do przeciętnie udatnego przedstawienia, najlepszym był akt II-gi (szczególniej scena pani Miłkowskiej z p. Peterem), następnym zaś akt I. Trzeci był pod względem wartości — pośredni.

W każdym razie przedstawienie „Moralność Pani Dulskiej” podkreśliło wyraźnie, że sztuki, nie będące epopejami urzędowymi, mogą być grane poprawnie; inne zaś, te właśnie epopeje — przedstawiają zbyt trudne zadanie. I jakkolwiek wystawianie wielkich rzeczy jest pożądane, jednak pamiętać należy że...świętości nie szargać bo trza aby święte były.
Stefan Wierzyński.

List do Redakcji.

Szanowny Panie Redaktorze!

W sympatycznej krytyce P. Wierzyńskiego o mojej książeczce sp. „Swoi Ludzie” tkwi co do mej osoby pewien błąd, czy nieporozumienie, które ze względów osobistych pozwoli mi p. Redaktor wyjaśnić na łamach swego pisma. Pisząc o mnie i o ziemi przezemnie opisywanej, p. Wierzyński używa stale i z naciskiem wyrażenia Krosowiec, Kre-

Krzyżacy.

Obraz historyczny w 8 odsłonach
z powieści Sienkiewicza w prze-
róbce Walewskiego. Reżyserował
M. Nawrocki.

Najlepsza nawet powieść w przeróbce scenicznej traci conajmniej połowę swej wartości, zacierając się bowiem charakter dzieła skreśleniu opisów lub drobniejszych, a czasem nader charakterystycznych epizodów. Nic więc dziwnego, że „Krzyżacy” w przeróbce scenicznej są bezbarwni i nużąco rozwlekli.

Najlepsza nawet gra, największe starania aktorów nie potrafią zrobić z 8-miu obrazów, trwających 4 godziny, nic takiego, co by potrafiłością specjalnie uwagę widza, skoncentrować ją i utrzymać w naprężeniu.

Śmiało powiedzieć można, że ładnym i miłym punktem podróży był szaryzmy ostatniej premiery była p. Bortnowska w roli Hance. To była naprawdę wyjątkowa w publiczności usmiałych zadowolenia pojawieniem się w roli Hance.

Do bardzo trafnie ujętych i przeprowadzonych ról zaliczyć należy rolę Juranda ze Spychowa

styczna zgodziła się na to, przywódcy innych frakcji doszli do porozumienia. Uchwalono wniesić do parlamentu wspólny wniosek, według którego obecny prezydent może sprawować urząd do 30-go czerwca 1925 r.

Rokowania polsko-japońskie.

WARSZAWA 20/X. (A. W.). Rokowania polsko-japońskie ulegają zwłocze, ponieważ Japończycy pragną przeprowadzić układ, zawierający pewne drobne momenty polityczne, np. gwarancje bezpieczeństwa wzajemnego obywateli obu państw. Układ będzie nosił odmienny charakter niż inne u-

Obrona Częstochowy.

Sztuka historyczna w 10 odsłonach.
Napisał Mors z Parodowa. Reżyserował Skalski.

Teatr im. Syrokomli wkroczył na drogę sztuk historycznych nie tyle ze względu na wartość literacką lub sceniczną, ile na ich rozmiar. Już druga z nich, premiera posiada mniej więcej dziewięć obrazów, kończy się około godziny dwunastej i jest treści historyczno-patrjotyczno-narodowej. Następna sztuka ma być również historyczno-historyczna, podobnie „Kmicic”. Jednym słowem albo prze-róbki, albo bardzo bardzo popularne widowiska, indone jedne po drugich. Czy nie zawijaka monotonja? Tembardziej, że „Obrona

Częstochowy” grana była w zeszłym sezonie. Miała co prawda duże powodzenie, prawdopodobnie wspomnienie owego powodzenia pełniło dyrekcję teatru im. Syrokomli do wznowienia jej w sezonie bieżącym.

O sztuce naprawdę mówić wiele nie warto, gdyż jakkolwiek porusza ona ciekawe i drogie wspomnienia historyczne, napisana jest fatalnie („bez żadnego ale, spotkamy się na wale”). Prócz samej treści historycznej uratowała ją w tym wypadku reżyserja p. Skalskiego, który wywiązał się z zadania bardzo szczęśliwie i trafnie. Rola Kordeckiego jednak przez niego odtworzona wypadła stosunkowo blado, przypominała w dużej mierze ks. Marka i chromiała z powodu słabego ujęcia pamięciowego.

Zasadniczo sztuka zagrana była zadawalniająco, to znaczy — na pierwszy plan nie wybił się nikt,

nikt też nie pozostawał na ostatnim. Wśród licznych odtwórców podkreślić należy pp. Plucińską, Dąbrowską oraz pp. Uhla, Vorbrodta, Kijowskiego, Wołkję, Brusikiewicza.

Jedna uwaga co do rekwizytów i dekoracji: nie należy wogóle połamanych mebli ustawiać na scenie, tembardziej na pierwszym planie, jak to miało miejsce w odsłonie 2-giej, o ile mnie pamięć nie myli, gdzie bardzo ładny stół rzeźbiony smętnie pokazywał swe zakurzone wnętrza przez brakującą frontową deskę.

St. W.

sy. Niema w mej książce tego wyrazu, nowego odnośnie do Wileńszczyzny. Ja stale i celowo używałam określenia: Litwa i Białoruś. Wszak „Kresami” Rzeczypospolitej, Wileńszczyzna i Wilno jest dopiero od kilku miesięcy; w epoce zaś gdy się dzieją zdarzenia opisywane przezemnie, nikt z Polaków nie nazywał „Kresami” Ojczyzny Mickiewicza i Syrokomli, przez Rosjan „Okrajiną” zwanej.

Należę do pokolenia litewskich Polaków, którzy jednakowo kochając swą podwójną Ojczyznę litewsko-polską nie mogli myśleć o rozdzieleniu tych dwóch, wiekową tradycją związanych krajów.

Dla nas więc Wilno i ziemie otaczające były, w myśl tradycji i poglądy Mickiewicza i Kościuszki, nie Kresami, bo tak takie uważaliśmy, idąc za historją Ukrainę, Wołyń, Podole, ale Litwa, i w tych pojęciach, my, dawniejszych i młodszych ludzi, już pomrzemy. Ze politycznym sposobem tragicznym przekreśliła te tradycje, to na uczucia ludzkie wpływać nie może.

Helena Romer-Ochenkowska.

Teatr im. Syrokomli.

Moralność Pani Dulskiej.

Tragifarsa kołtuńska w 3 aktach Gabrijeli Zapolskiej. Reżyserował Józef Nawrocki.

Geneza moralności „pani Dulskiej” znana jest dobrze, typy — również doskonałe, środowisko — bagienko rodzinne — może doprowadzić do czarnej malarchołji — tak jest wyraźnie i plastycznie w swej szpetocie. Ktoż nie zna sztuki powyższej?

Zna ją każdy ze sceny, a wielu z życia, które zmusiło ich do zaznajomienia się z podobnymi sytuacjami i zdarzeniami mimowoli. Zastanowić się teraz należy, do jakiego stopnia realnie i trafnie potrafiła ją uplastyczyć na swej scenie dyrekcja teatru im. Syrokomli.

A więc — ogólne wrażenie, wywołane grą świadczy, że sztuka reżysersko została w zasadzie ujęta trafnie, to znaczy — szkic rzucony był dobrze; chodziło tylko o wykończenie i tu właśnie

są pewne niedociągnięcia, pewne uszczerbki.

Trzy tylko postacie zostały wykończone zupełnie: Zbyszek (p. Peter) Mela (p. Miłkowska) i Tadrachowa (p. Żołopińska). Aktorzy, odtwarzający powyższe typy byli bez zarzutu. Miał te wszystkie cechy, jakie im się powini, i co najważniejszą z nich z tych cech nie była uszczuplona na rzecz innej. Miłkowska w odpowiednim stosunku potrafiła utrzymać dobroć Meli i jej naiwność dziecięcą; raz ta — raz inna brała górę, a zawsze trafnie. Podkreślić również muszę zewnętrzne cechy typu bardzo miłe, wdzięczne i ładne.

Pan Peter również znalazł się w kropce, nie przejawiając cynizmu Zbyszka, które to przejawienie u odtwórców tej roli zdarza się nazbyt często i powoduje pewnego rodzaju zachwianie założenia postaci. Pan Péter, powtarzam, utrzymał swą rolę w należytych tonie w stosunku do każdej sytuacji, zarówno bowiem z matką, jak z Hesią czy Melą lub z Tadrachową, odtwarzaną przez panią Żołopińską naturalnie i bez szarży, był bardzo dobry i trafnie podkreślający odpowiednie momenty.

Sama pani Dulka w ujęciu p. Wejstowej była za mało wyciemowana — miała zbyt wiele momentów „uszczerbionych”, co również należy powiedzieć o Hance p. Jasińskiej, jakkolwiek zaznaczyć trzeba, że ogólnie typ Hanki został podkreślony trafnie.

Bardzo dobrej roli — Juljasiewiczowej — p. Dąbrowska nie wyzyskała wcale, przejawiając niektóre momenty, zbyt mało zwracając uwagi na inne.

Pozostali trafnie dopełnili całość do przeciętnie udatnego przedstawienia, najlepszym był akt II-gi (szczególnie scena pani Miłkowskiej z p. Peterem), najgorszy zaś akt I. Trzeci był pod względem wartości — pośredni.

W każdym razie przedstawienie „Moralność Pani Dulskiej” podkreśliło wyraźnie, że sztuki, nie będące epopejami urzędowymi, mogą być grane poprawnie; inne zaś, te właśnie epopeje — przedstawiają zbyt trudne zadanie. I jakkolwiek wystawianie wielkich rzeczy jest pożądane, jednak pamiętać należy że...świętości nie szargać bo trza aby święte były.
Stefan Wierzyński.

List do Redakcji.

Szanowny Panie Redaktorze!

W sympatycznej krytyce P. Wierzyńskiego o mojej książeczce sp. „Swoi Ludzie” tkwi co do mej osoby pewien błąd, czy nieporozumienie, które ze względów osobistych pozwoli mi p. Redaktor wyjaśnić na łamach swego piśma. Pisząc o mnie i o ziemi przezemnie opisywanej, p. Wierzyński używa stale i z naciskiem wyrażenia Kresowiec, Kre-

„Konstytucja Pol...”
POLSKA NOWOŚĆ: MAI
w Warszawie Nowy-S...

Najlepsza nawet gra, największe starania aktorów nie potrafią zrobić z 8-miu obrazów, trwających 4 godziny, nie takiego, co by potrafiłością specjalnie uwagę widza, skoncentrować ją i utrzymać w naprężeniu.

Śmiało powiedzieć można, że ładnym i miłym przyjęciem poprzedził szarżowy ostatniej premiery była p. Bortnowska w roli...

Do bardzo trafnie ujętych i przeprowadzonych ról zaliczyć należy rolę Juranda ze Spychowa

styczna zgodziła się na to, przywódcy innych frakcji doszli do porozumienia. Uchwalono wnieść do parlamentu wspólny wniosek, według którego obecny prezydent może sprawować urząd do 30-go czerwca 1925 r.

Rokowania polsko-japońskie.

WARSZAWA 20/X. (A. W.). Rokowania polsko-japońskie ulegają zwłoce, ponieważ Japończycy pragną przeprowadzić układ, zawierający pewne drobne momenty polityczne, np. gwarancje bezpieczeństwa wzajemnego obywateli obu państw. Układ będzie nosił odmienny charakter niż inne u-

Obrona Czestochowy.

Sztuka historyczna w 10 odsłonach. Napisał Mörs z Parodowa. Reżyserował Skalski.

Teatr im. Syrokomli wkroczył na drogę sztuk politycznych nie tyle ze względu na wartość literacką lub sceniczną ile na... rozmiar. Już druga z kolei premiera posiada mniej więcej... obrazów, kończy się... godzinny dwu-

— Wśród monarchistów rosyjskich (Wap.)
— Echa wywiezienia biskupa Euterjusza. Z powodu wywiezienia biskupa Euterjusza z Wilna na biskupa Euterjusza z Wilna doszło do naprężenia stosunków pomiędzy miejscowymi Rosjanami i Białorusinami. Rosjanie, opowiadający się za Euterjuszem, pomawiają Białorusinów o spowodowanie wywiezienia Euterjusza. Wśród części Rosjan zbirane są podpisy pod protestem do rządu polskiego z żądaniem powrotu o-... portnego władcy do Wilna. Na czste akcji wśród duchowieństwa prawosławnego stoi syn Euter-

31.X.22. Stow.

Grube ryby.

Komedja w 3 aktach Bałuckiego.

W obecnych czasach paskarstwa, czarnej giełdy i kiepskiego futuryzmu, gdy podniecone nerwy i niewybredne gusta wymagają ostreych, a często ekscentrycznych atrakcji, komedje Bałuckiego traktować można z dwójakiego punktu widzenia, w zależności od natężenia, z jakim widz goni za sensacją.

O ile więc spojrzeć na nią z ultra — „postępowego“ punktu rzeczą prostą, że wydadzą się one przestarzałe ze względu na temat; krytyk bardziej umiarkowany odnajdzie w nich pewien sentymentalizm, wiejący od pary staruszków, oczekujących — jak w komedji „Grube ryby“ — na przyjazd wnuczki, lub iskry pełnej, młodzieńczej wesołości i naiwności nawet — w postaciach dwóch przyjeżdżających pensjonarek, lub pewnego samoprzeczenia i koniecznej zarozumiałości w starokawalerskich zaślubiałych duszach Wistowskiego i Pagatowicza.

Zarówno jednak ów ultra — postępowy krytyk jak i umiarkowany muszą się zgodzić, że wogóle komedje Bałuckiego, a „Grube ryby“ przede wszystkim, są scenicznie zbudowane bez zarzutu, posiadają plan jakkolwiek nieskomplikowany, ale nakreślony doskonale, a co najważniejsze ma-

ją nerw sceniczny tak silny i jędrny, nieprzerafinowany ani zwulgaryzowany, że widz, oglądający je na scenie kilkakrotnie, bawi się doskonale każdym razem.

Że Bałucki jako pisarz komedjowy stanął na jednym z pierwszych miejsc między współczesnymi sobie dzięki powyższemu zaletom swych utworów, — nic dziwnego, gdyż postaci stworzone przezeń są plastyczne, doskonale podpatrzone, a skarykaturowane tylko do takiego stopnia, do jakiego zmuszała potrzeba podkreślenia pewnych cech charakterystycznych danej jednostki. Niema tam nic, co by zakrawało na szarżę — przeciwnie jest tam jedynie humor, lekka satyra, wyrażona w sposób często bardzo delikatny, nigdy zaś przesadzony i i graniczący z parodią.

Bałucki więc, jak widzimy, należy do rzędu komedjopisarzy, umiających utrzymać się w granicach nietylko przyzwoitości, lecz nawet pewnego tonu, i nietylko nie kłócaącego się z estetyką, lecz nawet harmonizującego z nią zupełnie. Rzecz naturalna, że powyższe traktowanie sprawy przez autora wkłada pewnego rodzaju zobowiązania i na aktora, a więc zależność między twórcą i odtwórcą jest podwójna. Aktor bowiem, rozumiejący komizm sytuacji i umiejący odróżnić ordynarną szarżę od finezyjnej satyry, a często groteski, podniesie walor sztuki w tym samym stosunku, w jakim aktor, nieodpowiednio interpretujący rolę, sztukę obniży.

Wychodząc z powyższego za-

łożenia, podkreślić muszę grę pana Nawrockiego w roli Pagatowicza, wskazywała ona absolutne zrozumienie roli i intencji autora. Pan Nawrocki stworzył typ starego kawalera bardzo sympatyczny, jakkolwiek mocno komiczny i, co najważniejsza — żywy i naturalny. Owa żywość i naturalność typu pochodzi — podkreślam — ze zrozumienia roli, brak którego nie pozwolił panu Wzorczykowskiemu wyzyskać roli Wistowskiego tak, jak należało. Pan Wzorczykowski podkreślił zbyt słabo, że Wistowski jest w dużym stopniu lowelusem, a zbyt silnie to, że jest szlagonem. Wistowski po pierwsze jest owym lowelusem, a po drugie dopiero szlagonem, włączeniu zaś p. Wzorczykowskiego Wistowski przedstawiał się odwrotnie. O ile jednak przyjmiemy założenie, z którego pan Wzorczykowski wyszedł, musimy go stanowczo pochwalić, gdyż według swego planu — niezgodnego — co prawda z planem autora — wywiązał się z zadania zupełnie dobrze. Założenie błędne spowodowało także nieodpowiednią charakteryzację; u p. Nawrockiego zaś charakteryzacja była zupełnie zharmonizowana z grą.

Para staruszków-dziadków, odtworzona przez panią Żołopińską i pana Zabielskiego, była bardzo miła i miękko zakreślona, p. Zabielski jednak w pierwszych scenach pierwszego aktu nie mógł utrzymać się w tonie. W dalszym jednak ciągu był na miejscu.

Powyżej wymienione osoby — a więc dziadkowie, Pagatowicz i Wistowski — wносиły ze sobą na

scenę życie i swobodę ludzi nietylko dorosłych, a nawet przerosłych; a więc swobodę trochę ociężałą, solidną, mocną w założeniu. Młodzieńczą zaś werwą pałały pp. Miłkowska i Dąbrowska, jako wnuczki i p. Uhl jako narzeczony Wandy. Pani Dąbrowska była może zbyt sztuczna, zbyt nienaturalnie podniecona, a w pierwszym akcie nawet zbyt, że tak powiem, „dorosła“ — jakkolwiek poprawna, pani Miłkowska zaś stworzyła typ sztubaczki — trzpiotki, wesołej, naturalnej i żywej, takiej, którą zapewne cała pensja na rękach nosi. Miała bardzo wiele wdzięku zarówno w chwilach wesołości, jak i lekkiego sentymentalizmu, który ją czasem nachodził.

Pan Uhl miał trochę drewnianą rolę w założeniu, robił jednak co mógł, by ją ożywić.

Ogólne wrażenie, otrzymane z sobotniej premjery, jest miłe. Jedynym dysonansem były dekoracje — nie zgadzały się z nastrojeniem ludzi, zamieszkujących ów pokój.

Publiczności było niewiele, lecz bawiła się ona doskonale, zgodnie zresztą z komunikatem teatru im. Syrokomli, zamieszczonym w „Gazecie Wileńskiej“ na dzień 5/XI, a czytany na dwie czy trzy godziny przed premjerą...

Stefan Wierzyński.

7. XI 22.
Stow o

Czyści!

Polska Parowa Farbiarnia i Chemiczna Pralnia
A. WOJTKIEWICZ
 Chm. „DANCIGIERA“

1. Bonifraterska 2.
 2. Ostrobramska 5/10 skł. 14.
 (Pasaż miejski).

Wykonanie sumienne. Ceny niskie.

Czyści!

DOM HANDLOWO-KOMISOWY
LUDWIK RUTKOWSKI
 Wilno, ul. Ostrobramska Nr. 5. (Pasaż miejski).

Przyjmuje przedstawicielstwa wszelkich branż przemysłu i handlu. Sprzedaje domy, majątki i działki. Wynajmuje mieszkania i sklepy. Lokuje kapitały i pożyczki. Dział Komisowy: Przyjmuje wszystko w komis. Załatwia wszelkie handlowe zlecenia.

Łózka

fabryk **K. Jarnuszkiewicz i S-ka, Gostyński i S-ka i inni**
Materace, krzesła (wiedeńskie i skład.), szafy, biurka, umywalnie, stoliki nocne, koce, skarpetki. Własna wytwórnia szczonek. — Przedstawicielstwo i skład instrum. chirurgicznych fabryki **J. Jodłowski** w Warszawie. — H/D. **F. Mieszkowski** Sp. z ogr. odp. Oddział Wileński: ul. Zawalna 28/30.

DOKTOR MED.
D. Zeldowicz
 z Moskwy
 przyjmuje od g. 9—1 i 5—8
 spec. weneryczne, moczościowe, syfilis i skórne.
 Ul. Mickiewicza (b. S-to Jerska) Nr. 24 m. 4.

KOBIETA-LEKARZ
Dr. Szware-Zeldowicz
 Przyjęcia 12^{1/2}—2 i 3—5
 Choroby: kobiece oraz
 spec. weneryczne, moczościowe, syfilis i skórne.

Wydawca Dr. Tadeusz Dembowski

E. MIE
 Warszawa
 N. Świat 55.

KURSA
 im
 własny
 Największy instytut
 minów szkół średni
 wyborowych sił
 Wpisy na rok 1922
 przyjmuje się w gło
 16—15 (parter), od

Og

Ekspozytura N. jatu do spraw walki ogłasza przetarg na Sprzedaż odbę Miejskiej, ul. Łukisk o godzinie 10 rano. Osoby, reflektu mogą zgłaszać się dla Dezynfekcyjnej, ul. Ł

Uwagze p. p
 i i

Dnia 10/XI r. b. o g (Plac Katedralny 2), ustnego skóry niew około 200 sztuk. Urząd Celny (pokó

Teatr im. Syrokomli.

Dzwon Zatopiony.

Basz dramatyczna w 5 odsłonach Gerharta Hauptmanna. Reżyser. Nawrocki. Dekoracje wykonał art. mal. I. Hoppen.

Między światem nadprzyrodzonym i fantastycznym, a światem realnym, ziemskim, ludzkim istnieje granica, która się nigdy i w żaden sposób zatrzeć a nawet bezkarnie przestąpić nie da — granica, nie pozwalająca na zespolenie się abstrakcyjne i jednolite człowieka, choćby najbardziej uduchowionego, a ową abstrakcją, z czemś, co jest jeno fantazją zdobyć sobie można. Faktu powyższego tłumaczyć nie trzeba, zbyt bowiem jest wyraźny i nie trudno go w życiu codziennym odnaleźć. Zdawałoby się więc mogło, że w baśni podobne zespolenie na wieki, na śmierć i życie jest możliwe. Hauptmann jednak w swym nieśmiertelnym „Dzwonie“ na to nie pozwala i nie tylko nie pozwala, lecz podkreśla fakt powyższy słowami, włożonymi w usta Wodnika. Prawdopodobnie wszystkie dramaty twórcy „Dzwonu zatopionego“, „Hans“, „Tkaczy“ i inne opierają się na jego własnych przeżyciach i myślach. „Dzwon“ jednak, oprócz owych myśli i uczuć, jedną z których jest właśnie wspomniane zdanie Wodnika, ma w sobie, więcej niż inne utwory, cech autobiograficznych, pozwalając z łatwością przeprowadzić analogię pomiędzy życiem autora a jego baśnią dramatyczną.

Utworem, poprzedzającym „Dzwon zatopiony“, był „Florjan Geyer“, który „spadł w dolinę“, gdyż nie zyskał powodzenia. Następny więc utwór — a był nim

„Dzwon“ — musiał być czemś, co by dźwignęło autora i nie tylko dźwignęło, lecz i wywyższyło. I dopiął celu autor, gdyż, jakkolwiek nie jest ona bez wad, baśń stała się czemś, co zaznaczyło silnie i rozgłosiło swe istnienie w historii rozwoju literatury niemieckiej.

Dramaty fantastyczne mają do siebie to, że kierują myśl od razu ku „Burzy“, mimowoli prawie podsuwając wrażenie, że dramaty Szekspira stały się bodźcem do ich powstania. W tym wypadku tak nie jest, gdyż „Dzwon zatopiony“ — jakkolwiek nie pozostał bez wpływów — nie ma na sobie bezpośrednich śladów dramatów szekspirowskich. Znac na nim wpływ mitologii skandynawskiej, tytanizm, wylewający się w „Faustie“ i dziełach Nietzche'go; głównie jednak działła na autora cudowna harmonja barw obrazów Böcklina. Dołączyło się do tych zewnętrznych wpływów przeżycie katastrofy „Florjana Gejera“. Zasadniczo jednak ton i spiritus movens dzieła to — talent poety, który potrafił genjusz Böcklina przeżyć, przyswoić i w harmonji przyrody z bóstwami nadprzyrodzonymi oddać.

Walka mistrza Henryka z ludźmi śmiertelnymi o prawo życia z Rusalką, personifikującą ową natchnioną baśń, dającą siłę mistrzowi do dalszej pracy i budzącą w nim siłę twórczą i moc niepożyta, walka, pozwalająca mu panteistycznie żyć i odczuwać potęgę własnej siły, a każąca mu pracować bez względu na fakt, kto z tej pracy korzystać będzie, staje się czemś, co podtrzymuje go przy życiu i budzi w nim po-

czucie, świadomość własnego istnienia i pozwala całą piersią wdychać cudowne górskie powietrze i słodczyć młodzieńczych się tej, która go ku owej walce pchnęła, a która także szczęśliwa jest dzięki temu odczuciu, że bez niej mistrz Henryk nie stałby się tem, czem jest, zawdzięczając właśnie jej miłośnemu mocarnemu rozkazowi. I jakkolwiek duchy, podległe Rusalkce, jak Wodnik i Kozodoj, obydważ pożądamy Rusalki całą siłą swych pragnień, nienawidzą go i pragną mu zaszkodzić, nie mogą mu zrobić nic, dopóki on sam własną wolą nie łamie i nie kruszy sposobu życia i pracy, jakie sobie obrał.

Przyczyną do owego zgruchotania twórczego szczęścia staje się ksiądz, który nie tylko nie potrafił odczuć pragnień Henryka, lecz potępił je bez zastrzeżeń. Owa zasadnicza niemożliwość połączenia się człowieka-twórcy z duchem — Rusalką rozbija i druzgocze szczęście obojga, zasadniczo niemożliwość — nawet w takim tytanicznym twórcy jak mistrz Henryk, który jednak nie potrafił oderwać się zupełnie od ziemi i przy silniejszym wrażeniu, wywołanem przez wiadomość „stamtąd“, rzuca wszystko, rozrywa węzły, łączące go z Rusalką, by potem znowu wrócić do niej i zastać ją już inną — bo żoną Wodnika.

„Dzwon zatopiony“ z punktu widzenia budowy scenicznej ma pewne niedokładności, nieściśłości logiczne, lecz nie grają one prawie żadnej roli w porównaniu z zaletami, jakie budowa dramatu posiada. Jak powiada Flach, akt pierwszy jest niezrównany prawie ze względu na to, że zawiera w sobie jasne wiadomości o tem co

zaszło, a także jest podstawą dalszego rozwiązania sztuki. W dramacie swym Hauptmann wprowadza inowację. Jest nią rozmowa Henryka z żoną. Według dawniejszej budowy sztuki, słowa mistrza w akcie drugim o jego uczuciach byłyby monologiem, w „Dzwonie zatopionym“ (wydanym w 1897 r.) przybrały formę swobodnego, logicznie powstającego dialogu.

Prócz pierwiastków tematu myślowego podstawą „Dzwonu“ jest to, na którym rozgrywa się akcja, a więc dekoracja, wystawa malarska dzieła, oświetlenie, gra promieni słonecznych porannych i promieni słonecznych wieczornych; chór ptaków o wczesnym świcie i chór owadów o późnym wieczorze, szum drzew o każdej porze dnia i przy różnych wiatru powiewach — jednym słowem owa harmonja nieskończoności w przyrodzie. Wzrostko to zbudowane na motywach malarskich Böcklina.

Cheć „Dzwon zatopiony“ wystawić, należy o tem pamiętać i z tem się liczyć, a zdając sobie sprawę z niemożliwości sprostania zadaniu, lepiej zamiar o poniechać niż narazić dzieło na odarcie go z najpiękniejszych szat. Jakkolwiek dekoracje w teatrze im. Syrokomli były zastosowane odpowiednio, to znaczy — utrzymane w stylu, nie mogły jednak dać nawet pojęcia o tem, jak „Dzwon zatopiony“ powinien wyglądać na scenie. Prócz ubóstwa dekoracji stwierdzić należy barbarzyństwo dyrekcji w obchodzeniu się z owymi bóstwami, elfami, karłami, które autor wprowadza, a które dyrekcja zredukowała do czterech karzełków. A gdzie gnomy? Gdzie elfy? Szata zewnętrzna w każdym utworze znaczy dużo, tembardziej

zaś w utworze fantastycznym. Tutaj trzeba było nadrobić fantazją własną to, czego dyrekcja teatru nie dała.

Reżyserja była bardzo staranna i trafna, gra aktorów — zupełnie poprawna. Pan Skalski zbyt może patetycznie potraktował swą rolę, prócz tego zauważyć się dawały pewne niedociągnięcia, rola jednak, jakkolwiek niezharmonizowana w całości, ujęta była trafnie. Miętko, pastelowo subtelnie i ładnie ujęła rolę Rusalki pani Miłkowska, tworząc postać małej Loreley; p. Miłkowska dała się poznać w rolach różnego rodzaju i ze wszystkich wywiązuje się bardzo trafnie.

Role Wodnika i Kozodoja oddane były Pp. Wzorczykowskiemu i Zonnerowi. Obydważ byli w tonie, należało jednak typ Kozodoja zharmonizować z Böcklinem, a więc jako wzór wziąć „U źródła“, lub „Pan i nimfa“. P. Weiss typ Baby Jagi stworzyła trafnie.

Pozostali dopełniali całości odpowiednio.

Jeszcze jedna uwaga pod adresem dyrekcji: poco istnieje w teatrze im. Syrokomli szatnia? W westybulach i sali jest tak zimno, że tylko człowiek ryzykujący nabawienia się zapalenia płuc zdejmuje palto.

Zaznaczyć jeszcze muszę, że publiczność nie zawsze umie zachowywać się w teatrze, czego dowodem była na premierze jedna z łóż z prawej strony w pobliżu łoża dyrekcyjnej — zachowanie się podobne nie kwalifikuje się nawet do karczyni.

Stefan Wierzyński.

12 XI 22
 „Stow“

Czyści!

POLSKA PAROWA FARBNIARNA I CHEMICZNA PRALNIA
A. WOJTKIEWICZ
 Chm. „DANCIGIERA“

1. Bonifraterska 2.
 2. Ostrobramska 5/10 skl. 14.

(Pasaż miejski).

Wykonanie sumienne. Ceny niskie.

Czyści!

DOM HANDLOWO-KOMISOWY
LUDWIK RUTKOWSKI

Wilno, ul. Ostrobramska Nr. 5. (Pasaż miejski).

Przyjmuje przedstawicielstwa wszelkich branż przemysłu i handlu. Sprzedaje domy, majątki i działki. Wynajmuje mieszkania i sklepy. Lokuje kapitały i pożyczki. Dział Komisowy: Przyjmuje wszystko w komis. Załatwia wszelkie handlowe zlecenia.

Łóżka

fabryk **K. Jarnuszkiewicz i S-ka, Gostyński i S-ka** i inni

Materace, krzesła (wiedeńskie i skład.), szafy, biurka, umywalnie, stoliki nocne, koce, skarpetki. Własna wytwórnia szczołek. — — Przedstawicielstwo i skład instrum. chirurgicznych fabryki **J. Jodłowski** w Warszawie. — — **H/D. F. Mieszkowski** Sp. z ogr. odp. Oddział Wileński: ul. Zawalna 28/30.

DOKTOR MED. D. Zeldowicz z Moskwy przyjmuje od g. 9—1 i 5—8 spec. weneryczne, moczopłciowe, syfilis i skórne. Ul. Mickiewicza (b. Ś-to Jerska) Nr. 24 m. 4.	KOBIETA-LEKARZ Dr. Szware-Zeldowicz Przyjęcia 12^{1/2}—2 i 3—5 Choroby: kobiece oraz spec. weneryczne, moczopłciowe, syfilis i skórne. Ul. Mickiewicza (b. Ś-to Jerska) Nr. 24 m. 4.

Wydawca Dr. Tadeusz Dembowski

E. MIE

Warszawa
 N. Świat 53.

KURSA

im
 własne

Największy instytut
 minów szkół średni
 wyborowych sił
 Wpisy na rok 1922
 przyjmuje się w gło
 16—15 (parter), od

Og

Ekspozytura N.
 jatu do spraw walki
 ogłasza przetarg na
 Sprzedaż odbe
 Miejskiej, ul. Łukisk
 o godzinie 10 rano.
 Osoby, reflektu
 mogą zgłaszać się dla
 Dezynfekcyjnej, ul. Ł

Uwagze p. p

i l

Dnia 10/XI r. b. o g
 (Plac Katedralny 2)
 ustnego skóry niew
 około 200 sztuk.
 Urząd Celny (pokó

Teatr im. Św. dal-
 W dra-
Dzwon Zato
 Wprowa-
 zmowa

Basz dramatyczna w 5 odsawniej-
 haße Hauptmanna. Reżyse mistrza
 Dekoracje wykonał art. mal-
 zuciach
 owa
 między światem nad
 n 1897 r).
 alnym, ziemskim, ludzkiego, lo-
 granica, która się nigdy
 słońca, zatrzc a nawet tematu
 nie przestąpić nie da -zwonu"
 nie pozwalająca na zeszywa się
 abstrakcyjne i jednolite wystawa
 coby najbardziej udję, gra
 go, a ową abstrakcją, zannych
 jeno fantazją zdobyć siewieczor-
 Faktu powyższego tunczesnym
 trzeba, zbyt bowiem jespóźnym
 i nie trudno go w życi każdej
 nemi odnaleźć. Zdaw wiatru
 więc mogło, że w baśm owa
 zespolenie na wieki, n w przy-
 życie jest możliwe. Hdowane
 jednak w swym nieśröcklina.
 „Dzwonie“ na to niety“ wy-
 nietylko nie pozwala, leiętać i z
 sta fakt powyższy słowc sobie
 zonemi w usta Wodnirostania
 dopodobnie wszystkie niechać
 twórcy „Dzwonu zatrcie go
 „Hanssi“, „Tkaczy“ i Jakkol-
 rali się na jego własnym. Sy-
 zyciach i myślach, „Dz odp-
 nak, oprócz owych myśzzymane
 jedną z których jest włanac dać
 mniane zdanie Wodnika „Dzwon
 bie, więcej niż inne utładać na
 autobiograficznych, potękoracji
 łatwością przeprowadziżyństwo
 pomiędzy życiem autoię z owe-
 baśnią dramatyczną. ami, któ-
 Utworem, poprzóre dy-
 „Dzwon zatopiony“, bjeztereich
 Geyer“, który „spadł w? Gdzie
 gdyż nie zyskał powod: każdym
 stępny więc utwór—abardziej

zaś w utworze fantastycznym. Tu-
 taj trzeba było nadrabiać fantazją
 własną to, czego dyrekcja teatru
 nie dała.

Reżyserja była bardzo staranna
 i trafna, gra aktorów — zupełnie
 poprawna. Pan Skalski zbyt może
 patetycznie potraktował swą rolę,
 prócz tego zauważyć się dawały
 pewne niedociągnięcia, rola jednak,
 jakkolwiek niezharmonizowana w
 całości, ujęta była trafnie. Miętko,
 pastelowo subtelnie i ładnie ujęła
 rolę Rusalki pani Miłkowska, two-
 rzając postać małej Loreley; p. Mi-
 kowska dała się poznać w rolach
 różnego rodzaju i ze w-zystkich
 wywiązuje się bardzo trafnie.

Role Wodnika i Kozodoja od-
 dane były Pp. Wzorczykowskiemu
 i Zonnerowi. Obydwaj byli w to
 nie, należało jednak typ Kozodoja
 zharmonizować z Böcklinem, a
 więc jako wzór wziąć „U źródła“,
 lub „Pan i nimfa“. P. Weiss typ
 Baby Jagi stworzyła trafnie.

Pozostali dopełniali całości od-
 powiednio.

Jeszcze jedna uwaga pod ad-
 resem dyrekcji: poco istnieje w
 teatrze im. Syrokomli szatnia? W
 westybulach i sali jest tak zimno,
 że tylko człowiek ryzykujący na-
 bawienia się zapalenia płuc zdej-
 muje palto.

Zaznaczyć jeszcze muszę, że
 publiczność nie zawsze umie za-
 chowywać się w teatrze, czego
 dowodem była na premierze jedna
 z łóż z prawej strony w pobliżu
 łoża dyrekcyjnej — zachowanie
 się podobne nie kwalifikuje się
 nawet do karczmny.

Stefan Wierzyński.

12 XI 22
 „Stow“

Teatr im. Syrokomli.

Carewicz

Dramat dworski w 3 aktach, Gabrieli Zapolskiej. Reżyserował Nawrocki.

Życie dworskie, przysłowiowe obfitujące w intrygi mniej lub więcej czarne, dało temat niejednemu z autorów do snucia na jego najrozmaitszych prawdopodobnych i nieprawdopodobnych utworów, bądź to powieściowych, bądź scenicznych.

Najwyżej jednak doszli Dumas'owie, którzy potrafili stworzyć całe eposy rodowo-dworskie, osnuwając nimi intrygi całe pokolenia. Walter Scott, wstrzymując nieco, ograniczał się grubym tomem.

Powieści owe, historycznymi zwane, są w najlepszym wypadku pseudo historyczne, często zaś za tło jedynie służy dana epoka, na którym fantazja haftuje przeróżne sceny i obrazy.

"Carewicz" — różni się bardzo od swego prototypu — od powieści historycznej, z której bezsprzecznie dramat historyczny powstał. Autorka jego z góry nazywa go "dramatem dworskim", daje więc sobie więcej swobody działania, pomimo tego jednak "Carewicz" już przez osobę i naturę swój związany jest ściśle z histor-

ją dworu rosyjskiego wogóle, a z postacią nieszczęśliwego cara w szczególności.

Na temat młodzieńczych skłonności carewicza mówiono bardzo wiele, oświetlając je z najrozmaitszych stron, często dając stwierdzone fakty, do których należy niechęć płciowa do kobiet — osnowa omawianego dramatu. Przy tej jednak sposobności, przy owym zasadniczym zagadnieniu autorka podkreśla wiele innych, mających bardzo wielkie ze względów psychologicznych znaczenie, faktów: owo "karaul", jęklwym głosem powtarzane przez mnóstwo strażników i wart, owa świadomość faktu, że najdrobniejszy krok jest śledzony i pilnowany, wywiera wrażenie z niczem się porównać nie dające. Już ten drobny facycik, szczególnie mały odzwierciedla atmosferę i otoczenie młodzieńczego carewicza, człowieka, który ma w przyszłości zasiąść na tronie jako ojciec (bo cara nazywali przecież — batuszka) milionów ludzi. Prócz owego "karaul", prócz głosu, carewiczem opiekują się także oczy i uszy — ministrowie, donosiciele, lokajstwo. Na każdym więc kroku — więzienie, którego carewicz nie odczuwa na początku prawie wcale, dopiero owa Sonia, "druh serdeczny", podkreśla to, akcentując, że naokoło szpiegostwo, "a między mną a tobą, szczerą kobietą — rewolwer".

W atmosferze podłości, fałszu i niewoli wyrastał carewicz, nie lubiący światła, odgradzony odeń grubą portjerą. Mimo jego woli prawie światło owo wdarło się tam, "gdzie nie rosną kwiaty" — do katakumb, do carskiego dworca — wraz z postacią dziewczęcą Soni — baletnicy, na którą włożony był obowiązek rozbudzenia śpiącego jeszcze u carewicza mężczyzny. I światło dokonało swego — carewicz Sonię pokochał. Lecz tak jak dawniej odgradzano go od słońca portjerami, tak i teraz — portjerą, zastępującą przed nim ukochany promień, stał się prezydent ministrów — carewiczowi bowiem zakazuje przepis być żonatym w czasie śmierci ojca, a przynajmniej otrzymać od niego błogosławieństwo... Ponieważ jednak śmierć nie pozwoliła na zastosowanie się do "ukazu", carewicz otrzymał błogosławieństwo trupa — ojca, bo błogosławieństwo otrzymać musiał. I dopiął swego prezydent ministrów, który "się nigdy nie myli" — wygnał promyk słońca z życia carewicza — Sonia odeszła. A carewicz zaprzął się do rydwanu pracy "dla dobra kraju i ludu".

Zapolska przeprowadziła swój dramat do końca konsekwentnie. Talent jej nie dopuścił do skrzywienia i spaczenia myśli przewodniej, reszta — jak w wielu to się zdarza wypadkach — zależy od

reżysera. Pan Nawrocki nadał odpowiedni ton wszystkim postaciom, całość jednak była mierna; wogóle teatr im. Syrokomli ponad ową mierność, owo minimum wymagań artystycznych nie może się wznieść. Wszystko jest tam ledwie ledwie, silniejsze pchnięcie — i zwali się. Okropnie przygnębiające wrażenie wywołuje ten fakt, gdyż nie pozwala wierzyć w siłę dążeń, aspiracji artystycznych kierowników. Brak organizacji na każdym kroku — premiera "Carewicza" zaczęła się o godz. 8 m. 45! Antrakty mniej więcej 20 minut i więcej pomimo tego, że żadnych zmian w dekoracji. Niedołęstwo tego rodzaju wprost prowokuje publiczność do hałaśliwego objawiania niezadowolenia. Tego rodzaju zewnętrzne porządki wywołują fatalną depresję u widza.

Gra aktorów też wiele do życzenia pozostawia, widać tam jednak pewnego rodzaju chęć pracy, niema tej abnegacji, jaką znać w "pracy" kierownictwa.

Na pierwszy plan wysunęła się p. Miłkowska, która, co prawda, miała momenty niedociągnięte, te jednak nie psuły całości. Jedno raziło: Rosjanie, niższe sfery szczególnie, piją herbatę "w prikusku" nie wkładają cukru do szklanek, lecz gryzą go po małym kawałeczku, popijając herbatę ze spodeczka. Drobnym to szczegó-

zbyt jednak charakterystyczny, by go pominąć. Poza to rola była zrozumiana i opracowana starannie, zagrana zaś ładnie.

Niedociągnięta, jakkolwiek ujęta trafnie, była rola Carewicza. Pan Brusikiewicz zbyt mało podkreślał przejście od despotyzmu do uległości, prócz tego niedopisywała mu pamięć. W zasadzie jednak pan Brusikiewicz zagrał dobrze.

Jeszcze dwie ważne postaci w sztuce — to prezes ministrów i Wielki Książę, typy bardzo dobre jako role. Pierwszego odtwarzał p. Nawrocki; sądziłbym, że nadał mu zbyt wiele nerwowości zbyt mało zaś dyplomacji, a co za tem idzie — spokoju.

Wielki Książę Jerzy był chwiejny — p. Strycki bowiem niezupełnie opanował rolę również i pamięciowo.

Typ dobrego sługi Wańki p. Wzorczykowski odtworzył dobrze, zarówno jak pan Detkowski profesora i p. Uhl leib medyka. Pan Uhl zbyt dużo, że tak powiem — gra czołem — marszczy je i podnosi brwi. Należy nie dopuścić, by ruch ten stał się manierą.

Stefan Wierzyński.

17-XI-1910

zbyt jednak charakterystyczny, by go pominąć. Pozatem rola była zrozumiana i opracowana starannie, zagrana zaś ładnie.

Niedociągnięta, jakkolwiek ujętą trafnie, była rola Carewicza. Pan Brusikiewicz zbyt mało podkreślał przejście od despotyzmu do uległości, prócz tego niedopisywała mu pamięć. W zasadzie jednak pan Brusikiewicz zagrał dobrze.

Jeszcze dwie ważne postaci w sztuce — to prezes ministrów i Wielki Książę, typy bardzo dobre jako role. Pierwszego odtwarzał p. Nawrocki; sądziłbym, że nadał mu zbyt wiele nerwowości zbyt mało zaś dyplomacji, a co za tem idzie — spokoju.

Wielki Książę Jerzy był chwiejny — p. Strycki bowiem niezupełnie opanował rolę również i pamięciowo.

Typ dobrego sługi Wańki p. Wzorczykowski odtworzył dobrze, zarówno jak pan Detkowski profesora i p. Uhl leib medyka. Pan Uhl zbyt dużo, że tak powiem — gra czołem — marszczy je i podnosi brwi. Należy nie dopuścić, by ruch ten stał się manierą.

Stefan Wierzyński.

17-XI-22

szczęścią, zasługująca bry
sze uznanie, podkreś
ę militarnej sytuacji
niętej pomiędzy zarę
ścień wrogich nam tw
niec, Czech, Rosji i Lit
skiej. Prof. Dąbrowskiej
dzie rozwija plan wojol
wojny w takich waruch
wiście, jedynie obronnie
nie o zachowanie terytm,
o ratowanie armji czi

rasa polska rzadko pza
tje militarne. Inaczej ni
francuska. Tam częstoo
się polemiczne artykuły,
e o kwestjach wojsko
sane przez wybitnych jli
w, a czasami nawet tez
słów armji Republiki. Wec
; która wieje z artykułu of.
owskiego, należy się nadm
ematem zatrzymać i postić
i nad i.

eprzystajne dla nas stanwi
lzech, w razie polskiej wny
wa fronty, nie ulega żanej
iwości. Nawet prasa czeron
nie próbuje temu zarze
Zresztą najlepszy dowód iie
w roku 1920, gdy Czehy

Pożegnanie demobilizantów 3 p. saperów.

Podczas pełnienia obowiązków względem kraju, rocznik 1900 powraca do domów; dwa lata wspólnej pracy zespoliło i połączyło dowódców z ich podwładnymi. Dowódcy przyzwyczaili się do swych chłopców, ci zaś oprócz przywiązania do przełożonych wynoszą z szeregów uczucia przyjaźni, związanej między sobą. Przyjaźń, związana w szeregu, wśród wspólnej doli i niedoli wojskowej nieprędko zanika.

W koszarach 3 pułku saperów wileńskich odbyło się dn. 17—XI pożegnanie odchodzących do domu rezerwistów. W świetlicy pułkowej zebrał się demobilizanci, uformowani w dwuszereg z oficerami na czele. Wszedł dowódca pułku ppłk Wroczyński, by ostatni raz przemówić do żołnierzy. Przemówił krótko, po żołniersku. Podkreślił fakt, że łączność duchowa między pozostającymi w pułku i odchodzącymi do domów nie zrywa się absolutnie, że winna być podtrzymywana, gdyż, jakkolwiek zwolniony chwilowo ze służby czynnej, rezerwista pozostaje zawsze żołnierzem czynnym na każdy rozkaz swej władzy. Zakńczył swe przemówienie ppłk Wroczyński okrzykiem na cześć Naczelnika Państwa. Orkiestra zagrała „Jeszcze Polska nie zginęła“, poczem ppłk Wroczyński i mjr Górka, zastępca d-cy pułku, obchodzili szeregi, osobiście żegnając się z każdym demobilizantem, poczem rozległy się okrzyki na cześć oficerów pułku.

Przy dźwiękach orkiestry rezerwisci udali się na dworzec, odprowadzani przez oficerów pułku i kolegów, żegnani przez ludność sympatycznymi zwrotami i okrzykami.

Po zawagonowaniu przy dźwiękach orkiestry odjechali każdy w swe rodzinne strony. Sł. W.

22. XI. 22 570 40

leńskiego Towarzystwa Handlowego (dawniej „Dehal“)

W lokalu T-wa przy zaułku św. Michała Nr 1, b. r. o godz. 10-ej odbędzie się licytacja niewykupionych zastawów, których termin sięczną ulgą upłynął do dnia 1-go grudnia b. r.

zimy natychmiast ze składu:

- obile parowe 100, 50, 35, 25 i 15 HP.
- obile parowe 265, 100, 35, 24 i 12 m2.
- obile ropowe Diesel 100, 35 i 10 HP.
- szyna parowa z kotłem 6/8 HP.
- ice młynarskie, 1 duże i 1 małe.
- Motor ssaco-gazowy 16/18 HP.
- obile motorowe Stock, Fiät, komnik i W. D.
- obile osobowe, 4 automobile ciężarowe.
- ciężarowe zwykłe i ze zbiornikami.
- gniotowniki dla fabryk chemicznych i t.p.
- arczan miedzi t. zw. sinykamień
- py parowe, centryfugalne i zwykłe.
- kotłowe, blacha kotłowa, dźwigary.
- i smary techniczne, chemikalja, farby.

zakłady przemysłowe

Lwów, Lwowska 48, tel. 476.

skie Towarzystwo Handlowo- stawowe Spółka Akcyjna

zauł. św. Michała Nr. 1.
je od publiczności drogie kamienie, wyzłota, srebra, platery, antyki, dywany i dwa przenośne przedmioty.

na sprzedaż z licytacji.
Odbędzie się dnia 7-go grudnia o godz. 10. i szczegółów udziela się od godz. 9-ej do 2-ej oprócz świąt.

D
raz
rzy
8
Z
wy
Wł.
—
Ku
syj
wy
sto
—
Ku
pi
c
—
Po
uży
tor
kra
sto
łap
na,
go
Dz

Teatr im. Syrokomli.

Złoty wiek rycerstwa.

Komedja w 3 ak. Ch. Marlove'a.

Gloryfikacja dni, ginących w zamierchlej przeszłości, lub nawet zlekka tylko przyproszonych siwizną, podkreślanie, że „nie tak in illo tempore bywało—doprowadzone do przesady i przechodzące w granice absurdu, wywołało jako reakcję w twórczości literackiej utwory, chłoszczące satyra lub ośmieszające ową „mnię przeszłości“ zlekka, lecz dowcipnie. Do rzędu tych ostatnich należy „Złoty wiek rycerstwa“, komedja napisana lekko, swobodnie, bez żółci, a jednak osiągnąca cel, gdyż wyszydająca błędzących myślami w czasach rycerzy — rozbójników, turniejów, porwań i t. d. i pozwalająca uzmysłowić sobie jakby się czuł człowiek XX wieku, gdyby go los rzucił nagle o 700 lat wstecz. Nawet lady Rowena, ubóstwiająca „Złoty wiek rycerstwa“—możemy przypuszczać—czułaby się niebawem, cóż dopiero mówić o nawspółczesnym i nienawidzonym minionych dni człowieka, który jest sir Gwidon de Vere,

hrabia Beeckwood, któremu to właśnie przypadło w udziale—we śnie, co prawda—dosć się w owe czasy pancerzy i szalonych mieczów. Rzecz prosta że czuje się źle, co jednak nie przeszkadza mu, w celu odciążenia ociążających od mrzonek na ulubion temat, udawać warjata w toniowych własnie czasów i zdemtkowania sir Brain'a Bollymonte'a rzywała swego w stosunku do bventy, którego autor przedstawia jako typ znany dobrze pod nazwą miles gloriosus.

W nader komiczych, lecz utrzymanych w tonie obrego smaku sytuacjach rzeczę wyjaśnia i kończy pomyślnie.

Ostatnia premjera pozwala mniemać, że Dyrekcja Teatru im. Syrokomli, po mozolnych trudach nad wytknięciem swej linii postępowania, zdecydowała się wreszcie na coś konkretnego.

Premjera ta wypadła zupełnie zadawalniająco, jeśli nie zwracać uwagi na tempo, które było zbyt wolne. Artyści ujęli seroletrafnie, opracowali sumierze — całość więc wypadła udatna. Dyrekcja kazała wypalić w peach — publiczność więc nienarziła i, nie będąc zmuszona do jętego myślenia o swych gardłach i płucach, mogła całą uwagę śpić na akcji,

którą prowadził zupełnie dobrze p. Zonner w roli sir Gwidona, nie przejawiając postaci, utrzymując ją w odpowiednim tonie, zarówno jak p. Michałowska w roli Roweny, która była chwilami może zbyt już patetyczną — lecz tylko chwilami, co nie psuło jednak ogólnej harmonji w plastyce postaci, stworzonej przez artystkę.

Rola dziekana opracowana przez p. Nawrockiego była bardzo dobrze, jako też sir Brain p. Strzyckiego, który grał tym razem spokojnie i równo.

P. Zabielski i pani Norman z ról bankiera i jego córki wywiązali się odpowiednio, jak i pp. Plucińska, Miłkowska, Dąbrowska, Jackowska, Pudlicka i pp. Detkowski, Wzorzycowski, Jancki, i Uhl z ról pozostałych.

Ogólne wrażenie — zupełnie dobre.

Stefan Wierzyński.

28 XI 22
STOMD

Łukasziński.

Opowieść dramatyczna w 4 aktach przez Irenę Jawską. Reżyserował Ed. Strycki.

Wybrać sztukę na przedstawienie obchodowe nie należy do rzeczy specjalnie łatwych. Jeżeli chodzi o danie czegoś, co przez człowieka dalej od teatru stojącego nie może być przewidziane. Utał się już pewnego rodzaju „repertuar obchodowy”, do takiego stopnia, że przeciętny bywalec teatralny wie, co go czeka w razie rocznicy: rok 31 — „Noc listopadowa” względnie „Warszawianka”, rok 63 — „Dyktator” w całości lub tylko prolog w połączeniu z żywymi obrazami według Grottgera, Boże Narodzenie — „Betleem polskie” i t. d. „Łukasziński” dawany był rzadziej i — przyznać trzeba — że dla teatru Powszechnego, jakim powinien być teatr im. Syrokomli, w zupełności się nadaje.

Kamienną, nieugiętą wolę, uczciwość i poczucie honoru polskiego żołnierza oraz wewnętrzną walkę, przy postawieniu na kartę wszystkiego, nawet własnego osobistego szczęścia, zbliżającego się w postaci ukochanej przez Łukaszińskiego kobiety, podkreślił i odzwierciedlił pan Skalski z dużą siłą ekspresji i malowniczą grą.

I — jakkolwiek — głos chwilami wpadał w ton patetyczny, zbyt silnie podkreślając marzytelność duszy, którą to cechę podkreślić w zasadzie należało, nie nadając jej jednak dominującego znaczenia, sceny zarówno z narzeczoną jak z Wielkim Księciem Konstantym wypadły bardzo udatnie i robiły silne wrażenie; dużo w tym wypadku przyczynił się pan Wzorczykowski,

którego Wielki Książę był bardzo dobry zarówno w ogólnym ujęciu, jak i w drobnych szczegółach, z których tylko akselbanty adjutanta dywizji wieku XX psuty harmonję, temba dziej, że były absolutnie zbyteczne. Sceny pasji, w którą wpadał Wielki Książę, przechodzącej w furję, oddane były realistycznie i mocno. Zwierzęcość i ciętańska podłość charakteru, gdzie jedynie wiara w polskiego żołnierza była dodatnią cechą, uwypuklone zostały odpowiednio i podkreślone silnymi barwami.

Z osobą księcia prócz Łukaszińskiego wiąże się bezpośrednio Muchnicki, odtworzony przez p. Brusikiewicza. Rola ta, choć niewielka, w dobrym ujęciu wspomnianego aktora stała się czemś, co wydobyło jeszcze jeden szczegół z duszy tyrana.

Lojalnych względem W. Ks.

Konstantego Polaków reprezentowali p. Strycki w roli generała Hauke i p. Uhl jako Różniecki, szef żandarmerji. Pierwszy z nich — stworzył typ dobry, tylko z charakterystyczną oczu, głównie zaś brwiami, nie mogą się zgodzić; drugi — przeholował troszkę w okazywaniu grą mimiczną twarzy swej wściekłości.

Role kobiece spoczywały w rękach pp. Plucińskiej, Gruszeckiej i Dąbrowskiej. Wszystkie panie wywiązały się z zadania z zupełnym powodzeniem.

Z pozostałych wymienić należy pp. Janeckiego, Zabielskiego, Detkowskiego i Zonera, którzy w swych drobnych rolkach dopełniali całości bardzo starannie.

Przypuszczać należy, że sztuka dzięki starannej reżyserji i dobrej grze będzie miała duże powodzenie.

Stefan Wierzyński.

Taniec czynowników.

Komedja w 4 aktach Leona Birzińskiego. Reżyserował Nawrocki.

Stosunki panujące w carskiej Rosji, służyły nieraz jako temat do powieści, dramatów i tragedji, chociaż często dalyby materiał do bardzo ciętej i niezmiernie wesołej fary. Komedją nazwał autor swój utwór, chyba dlatego, żeby zrobić widzowi niespodziankę, gdyż „Taniec czynowników” faktycznie tylko za farsę uważać można, dzięki samemu założeniu chociaż. Ten gubernator, „robiący” gwałtem rewolucję i zamachy na własną osobę, ten sekretarz, pomagający mu w tem, ci studenci rewolucjonisci, recytujący na pamięć w swych dyskusjach całe ustępy z przeczytanych książek — wszystko to świetnie skolidowane pozwala przytomnić sobie tak dobrze znane stosunki „dawnych dobrych czasów” i każe śmiać się w nieprzyzwoity wprost sposób.

Sytuacje, splatające się ze sobą i wyjaśniające jedna drugą pomimo tego, że splatujące się ze sobą, typy karjerowiczów i młodych zapalczyków — oddane zostały w Teatrze im. Syrokomli bardzo dobrze. Akt drugi przeprowadzony został w kankanowem wprost tempie, z bardzo dobrem podkreśleniem typów, zdań, słów i gestów. Na pierwszy plan wysunęła się tutaj p. Gruszecka w roli

zwarjowanego rewolucjonisty, która zarówno w geście jak i słowie stworzyła typ wierny, zlekka skarykaturowany. Również lekką i dowcipną karykaturą tchnął sekretarz, stworzony przez pana Skulskiego, którego pierwszy raz bodaj oglądaliśmy w roli charakterystycznej. Jego szef — gubernator — w opracowaniu p. Zonnera jak i szefowa — p. Rudlicka ujęci byli trafnie. Pani Rudlickiej zarzucić muszę niestaranną charakteryzację. Studenci, odtworzeni przez pp. Dąbrowską, Narmana i pp. Brusikiewicza, Nawrockiego, Detkowskiego, Janeckiego, Stryckiego oraz rodzinka żydowska w ujęciu p. Zabielskiego, pp. Weisowej, Miłkowskiej i Jackowskiej — stworzyli typy dobre i żywe, jak również p. Złopińska i p. Plucińska w rolach sił żęcej i ciotki daly postaci wierne.

Całość wypadła bardzo dobrze, grana była w odpowiednim tempie i z dużą swobodą.

Wogóle teatr im. Syrokomli wchodzi teraz na odpowiednie tory, to znaczy nie robi eksperymentów, porywając się na wystawianie wielkiego repertuaru, a daje to, co ze względu na warunki techniczne dać może. I w ten sposób osiągnie swój cel, dać szerszym masom publiczności miłą rozrywkę i zapoznać je z różnymi utworami scenicznymi w zupełnie dobrem opracowaniu teatralnym.

S. J. Wierzyński.

CHWILE.

Są czasami chwile mile i słoneczne,
Chwile złote, cichośpiwne i rozlewne,
Chwile zda się pięknie szczęścia długowieczne,
W sobie mocne, a zarazem dziwnie rzewne,
Ze się nawet godzą z sobą myśli sprzeczne...
Są czasami takie chwile cud-słoneczne.
Bywa jednak czasem w myślach zawierucha
Kiedy słowa brzmią złowieszcze i cmentarne,
Kiedy każdy nerw innego tonu słucha,
Kiedy każdy dźwięk w dysonans krwawy bucha.
— Wtedy owe chwile cudne i rozgwarne
Stają w duszy dziwnie śmieszne, głupie, marne.

Th. k. l. d. "Wolna" N. 10. 2 dn. 19. 11. 22. Włk. o.

STEFAN WIERZYŃSKI.

Tęsknota.

Różpłakały się na wzgórzach brzozy,
rozszumiały nad wodami łązy...
Hejże, śnie daleki mój, wiośniany
pełen cudów, słońca i narkozyl

Rozszepłaly się nadwodne trzciny,
rozszemrały powojne wikliny...
Hejże, czarów pasmo promieniste,
wymarzone rzeki i doliny.

Rozszalały się wichrami chmury,
zaszumiały groźnie wirch ponury...
Hejże, dajcie mi trochę przestrzeni,
niebośiężne, obce duszy góry!

Pluszczą w słońcu szybkobieżne rzeki
góry stoją jak niedys.. przed wieki...
Hejże, miasto moje ukochane,
wyteśkniony kraju mój daleki!

Stoję cichy ponad wodą siną...
Mimowoli łyż mi z oku płyną...
Hejże, Pani moja promienista!
oddalona, jedyna dziewczyno!

Stary Sambor 23 stycznia.

zadukowici

12

102

Krusy 17-11-23. Włk. o.

Stefan Wierzyński.

Balada o pajacu.

Był kiedyś Pajac w pstrym kost-
jumie,

— Pajac podobno nie ma duszy
i tylko ciągle śmiać się umie
(na to Pajacem jest w kostjumie) —
Bezmyślnym Pajac był podobno

— tak zawsze o nim mówią lu-
dzie —
i twarz swą, śmiechem pustym
zdobną,

w jarmarcznej pokazywał budzie.
Lubili wielcy go i mali,
śmiały się szczerze z jego miny,
życzliwym brawem go witali,
kiedy wychodził z za kurtyny.

Gdy w tem rzecz prawie nie do
wiary,
co się naprawdę rzadko zdarzy
przez niepojęte dziwne czary: —
Znikł uśmiech raz z Pajaca twa-
rzy.

Przestał się Pajac śmiać pstrokaty
bo go wzruszyły w leśnej głuszy
zdeptane ciężkim butem kwiaty.
(Pajac się tylko głupstwem wzru-
szy!)

Wybuchnął żal i rozpacz skryta,
co się tajemnym ogniem żarzy
i kiedy tylko raz wykryta
zabije uśmiech w każdej twarzy.

Był kiedyś Pajac w pstrym kostju-
mie,

co pokazywał głupie miny
w jarmarcznej budzie...
Bo Pajac tylko śmiać się umie,
kiedy wychodzi z za kurtyny
w swoim błazeńskim pstrym kost-
jumie.

Wesoła spółka.

Krotochwila w 3 aktach Naney'a i Ar-
mand'a. Reżyserował Rychłowski.

Skończył się chwilowo cykl
„gościnnych występów“. Teatr
Polski gra o własnych siłach kro-
tochwilach; dla różnorodności zmie-
nia się czasem tytuł znanej i
ogranej sztuki, tworząc coś pseu-
do nowego. Owa bowiem «Weso-
ła spółka» nie jest niczem innym,
jak dobrze znaną sztuczką „Teo-
dor i spółka“, przedstawiającą w
tak kompromitującym świetle
biednych łatwowiernych mężów,
dającą prawo istnienia najbardziej
nieprawdopodobnym sytuacjom,
zmieniającym się z kinematogra-
ficzną szybkością zarówno jak wy-
gląd jednego z jej członków, Klo-
domira, ukazującego się coraz to
w innego rodzaju ziemskiej
powloce.

Krotochwila, zart, humbug, a
więc — prawie wszystko możli-
we. I naprawdę, prawie wszystkie
niemożliwe możliwości wprowa-
dzają autorzy „zwoli rozweseleniu
i ku uciechu“ widzów, możliwości,
na jakie biedny pan Chaberol re-
aguje w naiwny (również do nie-
możliwości) sposób.

Nie chodzi jednak w tym wy-
padku o treść — trudno, trzeba
się pogodzić z jej brakiem — ale
o to wykonanie, od którego tak
wiele zależy, a które podobno na-
wet „Lenina i Tróckiego“ Saint
Paula swego czasu w Warszawie
podniosło do wysokości interesu-
jącej sztuki. Weźmy po pierwsze
wrażenie ogólne — dobre; tempo —
odpowiednie, jakkolwiek trzeci akt
szedł wolniej niż inne i przez to
stracił wysiłki suflera — niestety
duże... ale nie takie, aby wyka-
zywały, że nikt nic nie umie.
Śmiech publiczności — chwilami
homeryczny; ten śmiech już jest
wskaźnikiem, że spółka bez ogra-
niczonej odpowiedzialności Peter
i Szubert funkcjonuje dobrze i
śmiało. Obydwaj akcjonariusze
byli dociągnięci, wytrzymani i
scharakteryzowani zupełnie pla-
stycznie. Pan Peter, jako inicjator
całej imprezy, był zupełnie dobrze
przebiegły, giętki i sprężysty, pan
Szubert zaś jako kłodomir polic-
jant, kłodomir lokaj, kłodomir-
strażak, kłodomir-mama dawał
doskonałe maski i zabawne typy.
Mimowolna ich spółniczka Adr-
janna, w wykonaniu p. Bieleckiej
była trafna, jak również i rola
p. Łodzińskiej. W dalszym ciągu
p. Sawicki jako naiwny mąż był
poprawny, pan Wollejko — (nie-
szczęśliwy senator — amant dobry.

W epizodycznych rolach pp.
Vorbrott, Kurnakowicz oraz za-
stępca (na premierze) p. Milskiego
zaprezentowali się bardzo ładnie,
jak również p. Wyrwicz w roli dy-
rektora teatru, chociaż niezupeł-
nie zgadzał się z zewnętrznym ty-
pem.

Publiczność, jak wspominałem,
bawiła się dobrze, śmiejąc się
chwilami do łez.

t. Wierzyński.

CHWILE.

Są czasami chwile mile i słoneczne,
Chwile złote, cichośpiewne i rozlewne,
Chwile zda się piękny szczęścia długowieczne,
W sobie mocne, a zarazem dziwnie rzewne,
Że się nawet godzą z sobą myśli sprzeczne...
Są czasami takie chwile cud-słoneczne.
Bywa jednak czasem w myślach zawierucha
Kiedy słowa brzmią złowieszcze i cmentarne,
Kiedy każdy nerw innego tonu słucha,
Kiedy każdy dźwięk w dysonans krwawy bucha.
— Wtedy owe chwile cudne i rozgwarne
Stają w duszy dziwnie śmieszne, głupie, marne.

Tygodnik "Kresy" N. 10. z dn. 19. XI. 22. Wilno.

jonizm. Lecz ekspresjonizm skonał,
procesem ulatniania się był ekspres-
larskiej, rozpaczliwą walką z tym
cej socjalnej zdyteczności sztuki ma-
Hejże, śnie daleki mój, wiosniący
pełen cudów, słońca i narkozyl

Rozszepały się nadwodne trzciny,
rozszerzały powojne wikliny..
Hejże, czarów pasmo promieniste,
wymarzone rzeki i doliny.

Rozszalały się wichrami chmury,
zaszumiały groźnie wirch ponury..
Hejże, dajcie mi trochę przestrzeni,
niebosiężne, obce duszy góry!

Pluszczą w słońcu szybkobiegłe rzeki
góry stoją jak niedys.. przed wieki..
Hejże, miasto moje ukochane,
wyteśkniony kraju mój daleki!

Stoję cichy ponad wodą siną..
Mimowoli łzy mi z oku płyną..
Hejże, Pani moja promienista!
oddalona, jedyna dziewczyno!

Stary Sambor 23 stycznia.

zaedowici

12

102

Kresy nr 7-4 III. 23. Wilno

Stefan Wierzyński.

Balada o pajacu.

Był kiedyś Pajac w pstrym kost-
jumie,
— Pajac podobno nie ma duszy
i tylko ciągle śmiać się umie
(na to Pajacem jest w kostjumie) —
Bezmyślnym Pajac był podobno
— tak zawsze o nim mówią lu-
dzie —
i twarz swą, śmiechem pustym
zdobną,

w jarmarcznej pokazywał budzie.
Lubili wielcy go i mali,
śmieli się szczerze z jego miny,
życzliwym brawem go witali,
kiedy wychodził z za kurtyny.
Gdy w tem rzecz prawie nie do
wiary,

co się naprawdę rzadko zdarzy
przez niepojęte dziwne czary: —
Znikł uśmiech raz z Pajaca twa-
rzy.

Przestał się Pajac śmiać pstrokaty
bo go wzruszyły w leśnej guszy
zdeptane ciężkim butem kwiaty.
(Pajac się tylko głupstwem wzru-
szy!)

Wybuchnął żal i rozpacz skryta,
co się tajemnym ogniem żarzy
i kiedy tylko raz wykryta
zabije uśmiech w każdej twarzy.

Był kiedyś Pajac w pstrym kostju-
mie,

co pokazywał głupie miny
w jarmarcznej budzie..
Bo Pajac tylko śmiać się umie,
kiedy wychodzi z za kurtyny
w swoim błazeńskim pstrym kost-
jumie.

Ukarnia „Motus” ul. Wielka 42.

Pracownia
Damskich ubrań.
Wykonanie
przedkole i konkurencyjne
ul. 3-go Maja 7-14

Student Warsz. Un. udzie-
la lekcji polskiego i ma-
tematyki. Spiesznie przyje-
towuje do egzaminów. Kto-
lewska 5 m. 15 od 12 7

Kupię
kjem w okolicy
Antokola, Zwierzynca, Pe-
wiadomość do Ad-
ministracji pod „Posiadłość”
Poszukuje się kilku po-
kofowego mieszkania wze-
kopian za remont. Zgłoszenia
do administr. „Słowa” pod
„Fortuna”
Student Warsz. Un. udzie-
la lekcji polskiego i ma-
tematyki. Spiesznie przyje-
towuje do egzaminów. Kto-
lewska 5 m. 15 od 12 7

sztejn
energiz-
! 4-8. ul.
8 m. 5.
Gienicki
e, syllab
cznym sło-
ul. Wileńska
4-7 p.p.
ntysia
stowska
4-6. Mic-
m. 11.
sa z War-
szawy
rzyjmuje od-
cz. Mickle-
6-
odżko
tala Sawicz.
i wenercz-
2 i 5-6.
a 22.
insberg
yczne, syll-
Trocka Nr 3.
nskiej.
352.
. 9-1 i 4-7
insberg
nowik przy-
wenerczne,
Ul. Mickle-
muse od 9-2
e od 4-5.

„Stowa” z dn. 9. I. 1923.

Lis z zaświata.

Była różne przykre wypadki: kr. finansowy, złamanie nogi, a czy też rozwód (co kto woli aże w tym wypadku za przykiwojna lub dla spekulanta — koniec i tak dalej, wylizować łożna mnóstwo, mało jednadla mnie jest tak przykrych jak pobyt w Samborze. Pomniego, że owo słynne Podkarpa od dawna cieszy się opiniajniny cudów przyrody, pomimego, że przejeżdżać tędy jest rdzo miło, pomimo tego równ że są jeszcze bardziej zapadziury, Sambor jest miasteczem, do stałego pobytu w którym zmusić może człowieka, przyuczajonego do czegoś więcej (otrzebującego wprost organie tego „czegoś“) niż myśl o śraniu, obiedzie i kolacji, tylksia wyższa, a więc — roz!

„suszny owej „sile wyższej“ sied tu od dwuch tygodni i czel na rozpoczęcie owej „bardzonej pracy“, dla której przyjeżdżam do owej krainy, płynącejetylę mlekiem i miodem ile tem.

mbor, jak wiemy, leży w Ga. Ponieważ zaś w tej „stronie“ ile jest Sącz, to musi być

Nowy Sącz, o ile więc jest Sambor, musi być — dla rozmaiteści nie Nowy, ale Stary Sambor — cos w rodzaju Mołodeczna. Miasteczko położone cudownie: na kilkunastu pagórkach rozsypane domki pokryte śniegiem, w stońcu wyglądają wspaniale, wyobrazić też sobie należy, że gdy w lecie sąsiednie pola, również na wyżynach położone, pokryją się kłosującym żytem, widok może być nadzwyczajny. Wiemy jednak dobrze, że aby podziwiać widoki przyrody i „świeże powietrze“, trzeba mieć pewność, że się na tem „świeżem powietrzu“ jest chwilowo, że nie będzie ono — ze względu na brak mieszkań — stałem miejscem zamieszkania. Ponieważ dostałem — dzięki interwencji Starosty, bardzo miłego pozatem człowieka — pokój, mogę więc zupełnie swobodnie i z całą szczerością podziwiać owo „położenie“. To jest właściwie mogłem — do dnia wczorajszego, gdyż dziś — nawet przy najlepszych chęciach — jeziora, w jakie zamieniły się ulice dzięki odwilży i brudu, który z tejże racji uwi docznieocym został, nie wzbudzają we mnie zachwyty.

Dość jednak o Starym Samborze. Nadmienić tylko muszę rzecz zupełnie poważną, że rekruci, któ-

rych pobór przeprowadzają obecnie, składający się w dużej części z Rusinów, przeważnie idą do wojska chętnie, to znaczy nietylko nie stawiają oporu, nie ukrywają się, lecz przychodzą do gmin sami, nie zwracając uwagi na agitację i odezwy pewnej kasty inteligencji rusińskiej, nawołującej do niestawiania się, prowokowania aresztów i nieskładania przysięgi.

Jedźmy jednak do Sambora, stolicy w porównaniu ze Starym Samborem. Jest to w dniu 24-I. Obficie rozklejone afisze teatralne zapowiadają, że w dniu tym „na żądanie Szanownej Publiczności wznowioną zostanie doskonała komedia Grzymały-Siedleckiego „Sublokatorka“ w roli por. rezerwy wystąpi St. Michenowicz“ (olbrzymiemi literami) dyrektor owej trupy, przybyłej, jak powiadają, ze Lwowa. Identyczne afisze widziałem przed kilku dniami w Przemyślu. Wobec tego, że teatr w Samborze jest szaloną atrakcją — pójsć należy. Idę. Bilety kupuje w jakiejś cukierni. Początek zapowiedziano na godzinę punktualnie ósmą. Na „moim złotym genewskim zegarku“ jest za 15 ósma. Zdawałoby się, że „teatr“ powinien być już pełen. Gdzietam: sala „Sokoła“, w której ma się odbywać przedsta-

wienie, jest jeszcze szczelnie zamknięta. Kilkadziesiąt osób stoi pode drzwiami: słycać rozmowy.

— „Moje uszanowanie, sługa unitony pana radcy!“ Pan radca raczył na „Sublokatorkę“ (!).

— „A tak, lubię *niefrasobliwy humor Siedleckiego, znam jego kilka komedji*“.

Uśmiechnętem się. Miałem wielką chęć zapytać tego „pana radcy“, czy przypadkiem owego „niefrasobliwego humoru“ nie uważał w dziele o Wyspiańskim. Dałem jednak spokój, gdyż za uważylem, że ten jegomość przygląda mi się z miną, starającą się odgadnąć, czego ja właściwie się śmieję.

Nareszcie otwarto salę. Buchnął fatalny czał — jako dowód, że dyrekcja teatru dba o zdrowie swych widzów. W czasie całego przedstawienia nikt jednak nie uległ zaccadzeniu.

Wziąłem program: olbrzymiemi literami St. Michenowicz, po za nim jakiś p. Stodolski, pp. Grzębska, Schrott Kalińska, Gunbicka, p. Górski, Piotrowski, Szczepański. Na dole dopisali: dekoracje wedle wzorów teatru Reinhardta w Berlinie.

Miałem czas dobrze przestudjować program, przedstawienie bowiem rozpoczęło za kwadrans

dziewiąta... Z „małem“ spóźnieniem.

O grze lepiej nie mówić, gdyż nawet słaby zespół amatorski na pewno zagrałby niegorzej.

Owe wspaniałe dekoracje według Reinhardta okazały się czerwonymi płachtami, tworzącymi niewidzianego dotąd kształtu pokój.

Aby godnie dokończyć wieczoru poszedłem do restauracji Royal. Przypuszczam, że nawet najbardziej bolszewicki „roi“ (o ile sobie takiego wyobrazić można) nie zgodziłby się na to, by podobnie brudna knajpa miała coś pokrewnego choćby w nazwie z tym sympatycznym tytułem.

Najwspanialszą atrakcją powyższej „restauracji“ są przerażające wielkości... szczury, biegające z całą swobodą po olbrzymiej sali. Obecność tych miłych zwierzątek jest komplementem dla kwartetu, który „przygrywa“ w czasie kolacji — nie powystraszają ich bowiem jeszcze, jakkolwiek nawet „Jazz-band“ posiada.

Gdy dodam, że mieszkając w tego rodzaju miasteczku wydaje na utrzymanie więcej niż w Wilnie i to utrzymanie gorsze, to do obrazu mego obecnego życia będzie chyba dostatecznie „podmalowane“.

St. W.

„Stowo“. Wilno dn. 2 lutego 1923.

zecznie
sob sto
zmowy.
sługa
radca
)
sobliwy
jego
Miałem
„pana
owego
nie za
ańskim.
dyż za
ś przy
starając
daściwie
Buchnął
że dy
le swych
przed
le uległ
zymiemi
z po za
Grzeb-
unbicka,
zapański.
je wedle
rdta w
przestud-
stawienie
wadrans

dziwiata... Z „małem“ spóźnie-
niem.

O grze lepiej nie mówić, gdyż
nawet słaby zespół amatorski na-
 pewno zagrałby niegorzej.

Owe wspaniałe dekoracje
według Reinhardta okazały się
czerwonemi płachtami, tworzące-
mi niewidzianego dotąd kształtu
pokój.

Aby godnie dokończyć wieczoru
poszedłem do restauracji Royal.
Przypuszczam, że nawet najbardziej
bolszewicki „roi“ (o ile sobie
takiego wyobrazić można,) nie
zgodziłby się na to, by podobnie
brudna knajpa miała coś pokrew-
nego choćby w nazwie z tym
sympatycznym tytułem.

Najwspanialszą atrakcją po-
wyższej „restauracji“ są przeraża-
jącej wielkości... szczury, biega-
jące z całą swobodą po obrzy-
miej sall. Obecność tych miłych
zwierzątek jest komplementem dla
kwartetu, który „przygrywa“ w
czasie kolacji—nie powystraszał
ich bowiem jeszcze, jakkolwiek
nawet „Jazz-band“ posiada.

Gdy dodam, że mieszkając w
tego rodzaju miasteczku wydaje
na utrzymanie więcej niż w Wilnie i
to utrzymanie gorsze, tło do obrazu
mego obecnego życia będzie chyba
dostatecznie „podmalowane“.

St. W.

iošku pod-
a 100 pod-
yscyplinar-
ide, że do
należy: 1)
posta do
nie do po-
o protoku-
puszczenie
wą utratę
posta z
cy decyzji
iesiąc na

skarbu

Depar-
nisterstwa
s ogólny
ej finan-
e uzdro-
3 lat od
ńca 1925.
ług któ

itne ob

trzegłem
tąś nie-
ze: były
zatrzy-
szła da-
lej, ni
lic si
dukei
nęto
telige

STEFAN WIERZYŃSKI.

W MAŁEM MIASTECZKU.

Wieczór spowity w śnieg biały i miękki.
Pustka, śnieżysta nużąca, ponura.
Za oknem krzyki żołnierskiej piosenki
niesie daleko gdzieś w pole wichura
i tulaczego życia opowiada
smutne historie schodząca noc blada.

Rzucony losem w maleńkie miasteczko
bez planu myśli fantastyczne przedę
i tobie, z dworku cichego dziewczeczko,
poświęcam smutną tęsknoty legendę
i mimowoli przerzucam myślami
karty dziennika, barwne wspomnieniami.

Nle żywię kultu dla wspomnień. W tej
[chwili
jednak z rozkoszą zagląbam się zwolna
w seledynów faktów rój motyli, rzej
co się przewija niby ścieżka polna
prez pustą, szarą martwość istnienia.
I—mile chwile dają mi wspomnienia.

Przeżytych faktów smutki i radości
Splatają mi się jak w korowód błądy
i promień jasny chwilę w duszy gości
choć postępuję wbrew mojej zasady.
Lecz cóż—zasada?—Dzisiaj—puste słowo,
więc.. we wspomnieniach chcę tonąć na
[nowo.

Już się okryłem falą jasną, złotą
i martwe fakty dobywam z trumienki.
Wtem... coś wstrząsnęło wieczorną mar-
[twaq:
to krzyk żołnierskiej swobodnej piosenki.
Znikły wspomnienia: rzeczywistość blada
znów u węzłowia myśli moich siada.

Więc patrzę w śniegiem pokrytą ścieżynę,
którą tu szumnie nazwali „ulicą“.
Oparty cicho o okna futrynę
gonię spojrzeniem gdzieś w przestrzeń
[z śnieżycą.
Bezmyślnie patrzę na świat nocą błądy.
zwolna wracam do mojej „zasady“.

Stary Sambor. 23 I. 23.

„Stowo“. Wilno dn. 2 lutego 1923.

Wilno. 4. II. 23. „Kury“ nr 4.

Proza i poezja w Wilnie

Czesław Jankowski — Z dnia na dzień. — Warszawa 1914-1915. Wilno. Wydawnictwo Kazimierza Rutskiego w Wilnie. 1923.

Historycy wojny wszechświatowej nieładą będą mieli trudy nad opracowaniem nie tylko jej przyczyn, powodów i skutków, lecz także nad wiernym oddaniem nastroju psychicznego społeczeństw i wybitniejszych jednostek, dotkniętych przez straszny kataklizm, druzgocący zarówno ustroj państwa jak i duszy, dobrobyt materialny jak i strukturę moralną dziesiątków i setek tysięcy ludzi. Nie można bowiem lekceważyć wewnętrznych przeżyć ludów, bądź powalonych i strąconych w nicość przez wojnę, bądź wydzwigniętych z cieniów niewoli i postawionych jeśli nie na świeczniku Europy, to w każdym razie otrzymujących prawo do życia, rządzenia sobą i decydowania o sobie.

Oświetlenie powyższych faktów zależy w dużej mierze od owych raptularzy, pamiętników, dzienników, wspomnień, notatek nawet, które siłą faktu staną się przy-

czynkami do przyszłej historii, tyczącej się zdarzeń wagi nie byle jakiej: wszak wojna wszechświatowa zmieniła w dużej mierze mapę Europy, zdarta również maskę z twarzy licznym dyplomatom i krajom, które, będąc „wilkami w owczych skórach”, za owe „owce” uchodzić chciały. Odsłoniła ona przyjemne dążenia i namiętności jednych, niedołęstwo, butę i faryzeuszostwo drugich, głupotę wreszcie innych.

Przyczynki więc owe, choćby najslabsze z literackiego punktu widzenia, byle ściśle i wiernie rzeczywistość oddające, mogą mieć duże, jak powiadam, znaczenie. Tembardziej zaś pożądane są one i cenne, gdy wychodzą z pod pióra literata tej miary, jakim jest Nestor dziennikarstwa polskiego, p. Czesław Jankowski.

„Z dnia na dzień” — zatytułował szanowny autor swój dziennik, sądząc, że nietylko z tej racji, że go z dnia na dzień spisywał. Mam wrażenie, że chodzi tu również o subtelne, — już w tytule — podkreślenie i określenie życia, pędzonego pod zaborem rosyjskim w r. 1914 i okupacją niemiecką od r. 1915 — życia „z dnia na

dzień”, życia bez jutra, w szarzyźnie, niemocy, zniechęceniu, przeniżeniu i chorobliwym oczekiwaniu — z początku — czegoś, coby mogło przyjście jutrzeńki zwiastować, wreszcie czarnej rezygnacji w determinację przechodzącej.

Oto co — jak sądzę — oznaczać ma tytuł oprócz z znaczenia charakteru, jaki książka posiada.

Treść książki — to powolne zagłębianie się w dusze polskie, roztrząsanie, przypominanie tego, co przeżywały one od sławetnej odezwy w. ks. Mikołaja Mikołajewicza, przez odezwę gen. v. Pfeila w Wilnie, do zakończenia „brzemiennego w nadzieję” lepszego jutra, potem zaś pełnego zawodów i dotkliwych porażek moralnych i materialnych — r. 1915.

Fakty, nastroje, przypuszczenia, myśli, przeżycia, charakter wreszcie owych dni w książce p. Czesława Jankowskiego znalazły odbicie wierne, ściśle i już pragmatyczne, oprowadzone w doskonały — znany nam oddawna — styl literacki i erudycyjny. Bez frazesów, bez przesady, bez lkań, odtwarza autor przeżycia własne, będące równocześnie — z małymi odmianami

— przeżyciami społeczeństwa, które może nawet z nich sobie wówczas sprawy nie zdawało, teraz zaś, czytając z zaciekawieniem owe z dnia na dzień robione spostrzeżenia i notatki, znajduje je skryształizowane, rozsegregowane, wyjaśnione i w wielu wypadkach uzasadnione trafnością określeń psychologa, literata i artysty.

Nie ogranicza się szan. autor do pewnej, głównie wówczas obchodzącej, dziedziny spostrzeżeń, mianowicie — politycznej; daje on spostrzeżenia psychologiczne i artystyczne nawet: kilka słów o teatrze, kilka słów o najslabszej stronie wilnian — poprawnej polszczyźnie znajdzie tam zainteresowany czytelnik. Czytelnik wogóle — wilnianin w szczególności. Czytając bowiem kartkę za kartką, widzi się na każdej z nich Wilno jak żywe — widzi się szlachetne porywy i nieudolność ich wprowadzenia w życie jednych, koltuństwo i sobkowstwo drugich, oportunizm trzecich, snobizm innych i t. d. Wyliczyć można bez trudu wszystkie cechy, przylegające tak łatwo i tak bezapelacyjnie do dusz naszych wilnian. Bez śladu satyry, bez cienia złośliwo-

ści — tak, jak są, tak, jak widać — odtwarza je autor, nie dodając nic i nic nie odejmując.

Nie tylko jednak tak dobrze mu znanych współobywateli przedstawił p. Jankowski trafnie i wyraziście. Doświadczenie życiowe i posiadana erudycja pozwala mu również niemniej trafnie i plastycznie oddać owych przybyszów, zarówno tych dawniejszych — Moskali, jak i tych nowszych — Niemców. I jedni i drudzy oddani są z fotograficzną ścisłością zewnętrznych postaci, jak i ustroju wewnętrznego.

„Z dnia na dzień” — jest to kilkadziesiąt kart żywcem wydartych z duszy Wilna, z duszy wilnian, kart krwawych często, ale prawdziwych i wiernych. Wilno wdzięcznym być winno autorowi za to odczucie i zrozumienie swych nastrojów oraz za ową prawdziwość, jaką posiadać będzie — dzięki Jemu — na kartach historii wojny europejskiej.

Stefan Wierzyński.

„Kowo” Wilno. 26-11-23.

W I E R S Z E P O E T Y

Stefan Wierzyński.

W e n e c j a n k a.

Czy pamiętasz Twe dawne przed wiekami życie,
gdy byłaś żoną doży Weneckiego kraju?
miałaś wspaniały pałac nad czarną laguną,
tonący dumnym szezycem w przejrystym błękitcie...

Okrutnym był twój doża: zazdrość jego — truną
stawała się dla tego, co z ust twoich raju
odmilił się zamiatając cię z satunku skrycie

Nosiłaś czarne suknie. Twoich włosów zwoje
zdobiły sznury pereł blademi skrętami...
Cicho stapały śliczne drobne stopy twoje
w jedwabnych czarnych trepkach wyszytych perłami...

I zawsze byłaś smutna. Czasem — li na chwilę
zaigrał krótki uśmiech na warg twych purpurze
i konał jak nieznane bajeczne motyle
co życiem płacą w słońca przebywanie chmurze.

Nie długie żyłaś: sztylet zabił cię zbrodniem,
gdy w objęciach kochanka marzyłaś wśród noc...
Nie błagałaś o litość, nie chciałaś pomocy...
Umierałaś tak — jak żyłaś: cicho... tajemniczo.

Trumnę twą kryształową opuszczono w morze
na słoistych łancuchach, gdy wstawało słońce,
i pierwsze życiodajne blaski swoje — morze
oparły na twych sukien śafobnej koronce,
i całowały cicho twe usta milczące
słote promienie — jasne posłańniki Boże.

Dzisiaj stanęłaś przedemną w nowej życia szacie
i w nowych liniach cichym subtelnym rysunku...
Ale w twoim spojrzeniu i w twych ust szkarłacie
jest coś, co przypomina włoszkę z wizerunku
widzianego gdzieś w starej weneckiej komnacie.

Smieszny skrzypek.

Nikie, blade i bezdusnie wygrywa
smieszny Żydek w drugorzędnej cuklarni.

Ludzi więcej i więcej przybywa,
wchodzi tuści, wchodzi mali, miserni,
coś rzucą jak z niechęcią przez ramię
w twarz brudnemu kelnerowi w smockingu...
Rosmów gwarzy — coś lka prawdę, — coś kłamie
jak w spejuncie lub najgorszym dancingu.

Wątle, blade i bezdusnie wygrywa
smieszny Żydek w tej podrzędnej cuklarni,
w tej obmierzłej, brudnej atmosferze.

... Idą kawy, herbaty i piwa,
brzączą szklanki, widelce, talerze:
jedną tuści, jedną mali, miserni.
Jedną, piją, hałasują i gwarzą,
coś tam chwają i na coś się skarają;
mają twarze lotrów lub habosów;
toną w krągach swych interesów:
interesy nawet przy herbacie,
interesy nawet przy muzyce,
interesy ponad szklanką piwa...

Żydek wrok swój utopił w nut szmaśle
i wciąż blado i bladziej wygrywa.
Ciągale zwolna smyczek wód i do góry
i oczami wkrąg sali obiega.
Szuka... Szuka...

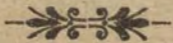
W kącie siedział ponury
gość wymięty z chmurną twarzą szpiega
i oczami wehlał, szerał grajka
i postacia swoją pochyloną
wolał w siebie każde unissono
i palcami postukiwał po blaśce
przy passażu i przy każdym staccato'cie.
Jeden człowiek gdzieś w kącie szary zepchnięty,
skryty zdala poza tłumem i gwarem
wehlał w siebie brzmienie instrumenty
i upajał się muzyki szarem.

Smieszny Żydek poezję w sobie pleśń grana,
ruszył forte, fortissimo, piano
i z swej starej radziej i nudnej muzyki
przesał w ten, w lkanie ciche i rzewne,

potem znów w hymn zwycięski i dzięk...
Wycarował grą subtelną królową,
co z uspienia w posadunku się budzi...

Przez cuklarnię snują się ludzi,
tłumy jedzą, piją... brzączą talerze...
A gość z kąta szerał nalał się szczerze
i lka cicho, coraz ciszej... Isy płyną
przez twarz skuda, chmurna, biała, aż siną.
Wokół słychać trząsk widelców i łyżec:
jedną, piją tuści, mali, miserni.

Na najwyższej wygrywa wciąż nucie
smieszny Żydek w drugorzędnej cuklarni
Sambor. I. 1928.

L'origan.

Ma szaro-złote włosy i pachnie L'origan
— małe krysztalowy flakon na suknię ehowa —
w uśmiechu przypomina kapryśną do Vaughan...
Jest silna, smakia, wiotka, szlachliwie żywiołowa.

Fluidu drzące fale rozsiewa w wyż i w dal
i — jakby nieświadomie — uśmiechów stawia siła...
Mówi, że w życiu pierwszy raz widzi masę bal
i że małżonki rola napewno jej zbrzydła.

W tańcu ma żywy, śmiały, wysuwający gest,
gdy się lubieżnie pręży i pnie w one stepie,
w każdym jej ruchu widać że ona w życiu jest t,
że rwie się w przeytę gęstwą, by rzący kon
na stepie.

Bawi ją pornografii upajająca woń,
czaruje Krasna Hanka z barwnego „Kultu ciała”.
I — sądzę — że w zmysłowych uciesach i wrażeń toń
samaby chętnie, śmiało rzucić się nagle chciała.

Podnieca wokół zmysły jej zapach — L'origan —
Ciąganie ku sobie miękkie różowy ton jej skóry...
— Chęć szarem delikatnie... tajemnie... en
passant
Całunek wzięty wilgotny z płomiennej warg
purpury.

Stara — jak świat, znana — jak świat, ograna, śmieszna i oparta
na małym qui pro quo — także jak świat. Wierność małżeńska zo-

staje ocaloną dzięki przypadkowi; też sama wierność małżeńska dzięki
trafowi zostaje naruszona. Ktoś włazi w czyją skórę, a wszystko ma
się skupić na kimś, kto na prawdę jest winien Bogu ducha, a niepokój
żonie. Bo czyż faktycznie biedny Charpitel jest odpowiedzialny, że
jego żona podoba się baronowi de Sandivolve, że on sam — biedny
urzędnik państwowy (w tym wypadku francuski — więc może mniej
biedny) na jednej z tych zapomnianych przez Boga, ludzi i nawet
przyswoite pociągi, stacyje siedzi i... jest zazdrosny o żone i powo-
dzenie innych? że wreszcie owa żona ma gwałtowną chęć zdradzić go,
jeżeli nie z baronem, to z szefem męża, szefem, robiącym „od dwudzie-
stu lat inspekcję żon urzędników kolejowych na linii?”. Że wreszcie
jakiś włóczęga, ratujący się od aresztowania, chwytając jego mundur
i przez to ściągając na jego (nie obecną w tym wypadku) głowę szereg
mniej miłych opinii i sytuacji? Nic nie jest winien, a jednak... tylko
przypadek ratuje go z oparów, w jakie — dzięki zazdrości wpadł. Tylko
przypadek...

Śmieszne — faktycznie śmieszne. Sytuacje, stworzone przez Mon-
cey'a, typy przezeń przedstawiane, posiadają tak wesoło — pogodną
plastykę, jak wesoło pogodną jest filozofia życiowa Mumuche'a, a ta
jest bardzo pogodna, gdyż ostatecznie jedynym, co mu przy końcu
afery „naczelnikowskiej” przychodzi do głowy, to jedno małe słów-
eczko: „wpadłem”.

Ujęcie, przeprowadzenie i wykończenie roli Mumuche'a przez
p. Wyrwicza zasługuje na prawdziwe, szczerze i serdeczne uznanie. Hu-
mor andrusa, jego beztraska i ten specjalny sprycik zostały podkre-
ślone zarówno mimiką, jak głosem, ubraniem i gestem. „Powiedzenia”
(w tem specjalnem znaczeniu wyrazu) były utrzymane tak, że nie raziły
swą „plastycznością”, co mogłoby się zdarzyć przy mniej taktownem
ujęciu. Wogóle pan Wyrwicz popisał się doskonale. — Sekundowała
mu nadzwyczaj miłe i z całą swobodą i wdziękiem pani Jaroszevska
w roli Julii, wyglądem swym zupełnie usprawiedliwiająca zapalę barona
de Sandivolve, który w ujęciu p. Purzyckiego był odpowiednio zabawny,
zakochany i niedołężny. — Inny zupełnie typ „zakochanego” dał p. Kur-
nakowicz, bardzo dobry Tuvache, kochanek, opierający swe uczucie na
kulinarno-realnych podstawach. — Z werwą, humorem i wybitnem za-
cięciem charakterystycznym grał p. Płonka-Fiszler, rolę Clavecin de Bille-
tes, kontrolera stacji. — P. Wołkiewski epizodyczną rolę Pogarda potra-
kował z wielką sumiennością, tak samo i p. Detkowski, który może
był trochę zbyt sztywny w roli Cherpitela, ale jednak dał postać ujętą
starannie. — P. Jaworska jako baronowa de Sandivolve oraz pp. Bal-
cerówna, Jasińska i Kuszlówna dopełniały obsady żeńskiej.

Sztuka na ogół wystawiona była dobrze, chociaż dekoracje były
aż nazbyt skromne.

Stefan Wierzyński.

analiza Polaków do Białorusi...
 w naszym kraju, tam wo wszystkie ok-
 wschodnich. Tam wo wszystkie ok-
 gach zwycięstwo wyborze polskie de-
 dzie zapewnione.
 Obok Białorusinów straż na prope-
 nowanym przez nas systemie wyborzym
 "Wywielony", opierają się oni barzo
 często na niepełnym pierwiastku w Zie-
 miach Wileńskich, gdzie prowadzi anty-
 polską lub półpolizawiewską agitację.
 Krolewie i Galicji ubożsi i ciemniejsi
 obopi idą za Wyzwoleniem przed wy-
 borów głoszących za Wyzwoleniem, nie
 analizatorów jest znacznie więcej, niż
 wśród wyborców, głoszących za Pia-
 stem.
 Grupa Piasta nieby nie straciła, nawet
 zyskała na proponowanych przez nas
 zmianach. Podstawą jej jest zechodnia
 Matopolska, posiadająca znikomo mały
 procent analizatorów, przez osłabienie
 wyborze Ukrainców i Białorusinów Piast
 zyskałby możność wzrostu w tych pro-
 wincjach, przez usunięcie analizatorów
 w Krolewie i Galicji, zyskała-
 by jej grupy oraz bezpartyjni, zyskała-
 by na Wschodzie, przeważnie nad Wywo-
 leniem a nie straciła w Krolewie
 i Galicji.
 NPK i PPS nie straciłyby na lioset
 otrzymanych głosów, gdyż obie te par-
 tje operują robotnikami, umiarkowani czy-
 tać i pisać.
 Bezpośrednio stracie mogą przy wy-
 borach ehadecy, opierają się bowiem
 na znacznej liczbie ciemnych robotni-
 ków, nie dają ci elementu robotniczo-
 ja się między nimi a komunistami. Je-
 zeli nawet leżebnie przy wyborach
 straciłoby ehadecy, to ze względu na
 do gęstym materialnego, t. j. ma-

"Stono" 25-26 grudnia 1923.
 Wilno.

59
 TEATR POLSKI w „Lutni“
 „Pan naczelnik — to ja!“ krotowila w 3-ch aktach Moncey'a
 Stara — jak świat, znana — jak świat, ograna, śmieszna i oparta
 na małym qui pro quo — także jak świat. Wierność małżeńska zo-

staje ocaloną dzięki przypadkowi; taż sama wierność małżeńska dzięki
 trafowi zostaje naruszoną. Ktoś włazi w czyją skórę, a wszystko ma
 się skupić na kimś, kto na prawdę jest winien Bogu ducha, a niepokój
 żonie. Bo czyż faktycznie biedny Charpitel jest odpowiedzialny, że
 jego żona podoba się baronowi de Sandivolve, że on sam — biedny
 urzędnik państwowy. (w tym wypadku francuski — więc może mniej
 biedny) na jednej z tych zapomnianych przez Boga, ludzi i nawet
 przyzwoite pociągi, stacyje siedzi i... jest zazdrosny o żone i powo-
 dzenie innych? że wreszcie owa żona ma gwałtowną chęć zdradzić go,
 jeżeli nie z baronem, to z szefem męża, szefem, robiącym „od dwudzie-
 stu lat inspekcję żon urzędników kolejowych na linii?“. Ze wreszcie
 jakiś włóczęga, ratujący się od aresztowania, chwytą jego mundur
 i przez to ściąga na jego (nie obecną w tym wypadku) głowę szereg
 mniej miłych opinii i sytuacji. Nic nie jest winien, a jednak... tylko
 przypadek ratuje go z opałów, w jakie — dzięki zazdrości wpadł. Tylko
 przypadek...

Smieszne — faktycznie śmieszne. Sytuacje, stworzone przez Mon-
 cey'a, typy przezeń przedstawiane, posiadają tak wesoło — pogodną
 plastykę, jak wesoło pogodną jest filozofia życiowa Mumuche'a, a ta
 jest bardzo pogodna, gdyż ostatecznie jedynym, co mu przy końcu
 afery „naczelnikowskiej“ przychodzi do głowy, to jedno malutkie słó-
 weczko: „wpadłem“.

Ujęcie, przeprowadzenie i wykończenie roli Mumuche'a przez
 p. Wyrwicza zasługuje na prawdziwe, szczerze i serdeczne uznanie. Hu-
 mor andrusa, jego beztroska i ten specjalny sprycik zostały podkre-
 słone zarówno mimiką, jak głosem, ubraniem i gestem. „Powiedzenia“
 (w tem specjalnem znaczeniu wyrazu) były utrzymane tak, że nie raziły
 swą „plastycznością“, co mogłoby się zdarzyć przy mniej taktownem
 ujęciu. Wogóle pan Wyrwicz popisał się doskonale. — Sekundowała
 mu nadzwyczaj miło i z całą swobodą i wdziękiem pani Jaroszevska
 w roli Julji, wyglądem swym zupełnie usprawiedliwiająca zapalę barona
 de Sandivolve, który w ujęciu p. Purzyckiego był odpowiednio zabawny,
 zakochany i niedołączny. — Inny zupełnie typ „zakochanego“ dał p. Kur-
 nakowicz, bardzo dobry Tuvache, kochanek, opierający swe uczucie na
 kulinarno-realnych podstawach. — Z werwą, humorem i wybitnem za-
 cięciem charakterystycznym grał p. Płonka-Fiszler, rolę Clavecin de Bille-
 tes, kontrolera stacji. — P. Wołjeko epizodyczną rolę Pogarda potra-
 kował z wielką sumiennością, tak samo i p. Detkowski, który może
 był trochę zbyt sztywny w roli Cherpitela, ale jednak dał postać ujętą
 starannie. — P. Jaworska jako baronowa de Sandivolve oraz pp. Bal-
 cerówna, Jasińska i Kuszlówna dopełniały obsady żeńskiej.

Sztuka na ogół wystawiona była dobrze, chociaż dekoracje były
 aż nazbyt skromne.

Stefan Wierzyński.

Stefan

Z TEATRÓW WILEŃSKICH

TEATR WIELKI na Pohulance

„Aida“ opera w 4-ch aktach (7 odsłonach) I. Verdi'ego

W muzyce „Aidy“, Verdi pozostał wprawdzie wierny swojemu dawnemu stylowi i swojej indywidualnej formie, jednak przez wprowadzenie oryginalnych i nowości, których pierwiastki wywarły silny wpływ na późniejszy rozwój oper włoskich, zaprezentował potężny świat tonów, którymi włada dowolnie, stosownie do stwarzanego przez siebie obrazu.

„Aida“ — do której myśl libretta podał egiptolog Mariette-Bei i którą jako dramat opracował Kamil du Locle a następnie na libretto operowe przerobił Antonio Gislanzoni — zamówioną była przez Izmaela Paszę, kedywa Egiptu, dla uświetnienia uroczystości otwarcia kanału Sueskiego i po raz pierwszy wystawioną została w Kairze dnia 24 grudnia 1876 roku.

Wystawienie „Aidy“ u nas na scenie „Teatru Wielkiego“, należy uważać za wielki wysiłek kierownictwa Teatru, w szczególności zaś reżysera p. Krugłowskiego, który sporo czasu poświęcił na jej przygotowanie, ale też wystawił ją w niesłychanie wspaniałej, jak na Wilno, oprawie.

Cóż powiedzieć o wykonawcach? — P. Krużanka partję tytułową odtworzyła z dobrym ujęciem, głosowo jednak były pewne załamania, ponieważ średnica głosu nie odpowiada jej charakterowi śpiewu, o czym winna zawsze pamiętać.

P. Skowrońska, od niedawna występująca na scenie Teatru Wielkiego, w partji „Amneris“ wywołała ogólne zadowolenie słuchaczy swoim przemiłym głosem. Mezzo sopran p. Skowrońskiej, jest to głos o jasnym brzmieniu, operuje nim artystka z zupełną swobodą, co przy doskonałej dykcji i łatwym atakowaniu górnych tonów stawia ją w rzędzie pierwszorzędných artystek.

P. Perkowicz w partji Radamesa stanął bezwzględnie na wysokości zadania. Śpiewał bardzo ładnie i wykazał, że partjom bohaterskim w zupełności odpowiada. Charakteryzacja p. Perkowicza jednak była nieodpowiednia.

Mówiąc z kolei o reżyserze p. Krugłowskim („Amonastro“) zaznaczyć należy, że grał i śpiewał jak zawsze wzorowo, a charakteryzacją postaci nieszczęśliwego króla Ejopów dowiódł intensywnego wczucia się w daną rolę i epokę czasu.

Chóry brzmiały zgodnie. Dekoracje pomysłu art. mal. Karnieja, z małymi wyjątkami utrzymane we właściwym stylu i tonie.

Osobne słowo uznania należy się dyrygentowi p. Mazurkiewiczowi, którego batuta wybitną rolę odegrała przy wystawieniu „Aidy“ na naszej scenie. Zdawało się chwilami, że to inni ludzie stanęli przy instrumentach lub śpiewają na scenie. Ręka mistrza zdziałała swoje. Całość wy-

„Przeгляд artystyczny“ str. 1.

Wilno. 15. II. 1925.

Redaktor Feliks Jordan - Lubieszynski

Понятно - Филер: - редактор Lubieszynski текст и
успехи работы. В частности в редакции
наблюдать и монотонный голос; морщины
губ.

W sprawie
i Holandii
przedstawie
nieh i ludo-
upa towa-
trunkojsi di
ontychnosci
ZY, ponie-
opowomany
zta am-
"Reuter"
kardynalo-
ie wiozoy
zadu So-
kiele wrod
rbs" dono-
W.
Hudnoki.
keopracji
ma walk
ludzie ei
ercie par-
zli de sol-
Ajaym dia
ie natural-
Istniejaco
low wspot-
iszozylady
artyjnego.
je de po-
oreza osta-
zyskalyby

„Dusza Wschodu i Zachodu“

Przeprowadzenie porównań pomiędzy tajemniczą kulturą Wschodu i zaborczą, agresywną—Zachodu dało temat do licznych prac o podłożu ściśle naukowym jak również impuls do eksperymentów literackich, przedstawiających wzajemny stosunek dwóch zupełnie od siebie odrębnych środowisk, oraz ich na siebie oddziaływanie. I przyznać trzeba, że Zachód kulturalny, oświecony, cywilizowany ruchliwy, trzymający prym w koncercie światowym, zostaje na głowę pobity przez Wschód zacofany, ciężki, jakby odurzony silną dawką opjum. Ludzie o pokroju d-ra Tokera z „Tajfunu“ lub „Mandaryna Wu“, zarówno pod względem logiki traktowania swych białych nauczycieli jak też i stosowania wiedzy od nich nabytej, stoją o całe niebo wyżej i towarzysko i kulturalnie niż brutalni, bezwzględni, często ordynarni „gentleman“ angielscy. „Biali“, pomimo tego, że są kierownikami „żółtych“ na uniwersytetach, nie zmieniają w nich zasadniczych podstawowych praw, na których został zbudowany pogląd na świat ich uczniów, który — rzecz prosta — różni się zasadniczo od poglądu europejskiego i zachodniego wogóle.

I oto Wacław Sieroszewski, znawca owej tajemniczej duszy Wschodu, w odczycie swym, wygłoszonym w Sali Miejskiej, zajął się wyjaśnieniem ustosunkowania do życia i jego przejawów ludów Wschodu i Zachodu, oraz podkreślił przyczyny, które spowodowały taki właśnie a nie inny pogląd na świat odwiecznych ludów Azji, zarysowując również linię tworzenia się myśli i idei przewodniej u ludów europejskich.

W słowach barwnych, żywych w obrazach nakreślonych mocno, jasno, wyraziście, prelegent przedstawił cudowną i niezbadaną przyrodę Indji, która tak bardzo wpłynęła na kształtowanie się umysłowości, wiary i organizacji społecznej tej kolebki całego świata. Opisał niezgłębione i nieprzebyte lasy i dżungle, zamknięte w swym milczeniu, mrocznym, przyniatającym istnieniu, pospłatanne zwalę korzeni i lian, tworzących nieprzebyte mury i zagrody; przedstawił siedliska jadowitych płazów i morowej zarazy; baseny, wytworzone przez rozgałęzienie i korzeniska odwiecznych rododendronów; stworzył obraz cudownych życiodajnych niezdrzewionych pól łąk śródleśnych, stających się śpichlerzami dla nędznych, małych przygnębionych i przerażonych potęgą przyrody istot ludzkich,

trwożliwie tulących się u podnóża olbrzymów — drzew.

I przechodząc spokojnie i logicznie od przyrody do ludzi ukazał jak na tle walki o każdy owoc, zabezpieczający życie i istnienie, sformowała się grupa świadomych życiodajnych źródeł, zazdrośnie ich broniąca przed każdym obcym przybyłym, tworząc pewien zamknięty świat, zawojowany wreszcie przez najeźdźców, którzy zawiadnęli mieniem i swobodą dawnych panów krainy, tworząc z nich niewolników.

Nakreśliwszy genezę kastowości i jej skutki: pesymizm życiowy, przygnębienie, rzucił Sieroszewski, jak barwną plamę na tło szarzyzny i beznadziejności życia ówczesnych Indusów, postać Sakja-Muni, Buddy, który wytworzył filozofię bytu, obalwszy dotychczasowych bogów jako wytwór fantazji i wskazując jako cel bezcelowego dotychczas życia *walkę z nieszczęściem, pojęcie* a potem Nirwanę, której wypaczone potem, identyfikowano z bezwładem i bezczuciem. Nirwana Buddy miała być *harmonją* z nieskończonością, nie zaś *zaginięciem* w nieskończoności.

Przeszedłszy kolejno do Królestwa Syna Nieba „prelegent streścił historję rozwoju Chin oraz ich kultury, zarysowując postać Konfu-Tse, autora „piramidy posłuszeństwa“ jako

wyznanię wiary Chińczyka. Zaznaczywszy podobny do Indji los Chin, na kreśliwszy sylwetkę Egiptu, rozwinął Sieroszewski przed słuchaczami Grecję jako kolebkę kultury Europy podkreślając zrzeczenie się swobód osobistych jednostki na rzecz społeczności i różnice, powstała w duszach europejczyków dzięki swobodzie ruchów na olbrzymich, bezpiecznych przestrzeniach Europy, w kilku słowach powstała sylwetka życia europejczyków by ustąpić miejsce Nowemu Światowi—Ameryce.

I powstała przed słuchaczem, jako przeciwstawienie do Indusa—niewolnika przyrody, olbrzymia machina skoncentrowanego wysiłku umysłu i woli dla opanowania wszystkich najdrobniejszych sił natury, zmuszająca ją do służenia w roli niewolnicy człowiekowi, Jankeowi, który jako pan twardy i bezwzględny opanował jej rzeki i góry, by je dla własnych celów wyzyskać.

I przechodząc od mistycznych wierzeń Indusów przez odartą z marzeń religiję Konfu-Tse, realistyczną, mającą jako podstawę dobrobyt kraju, opartą na posłuszeństwie, która jednak nie wystarczała Chińczykom, zmuszając ich do szukania złud przez oderwanie się od pracowitego życia dzięki dawce opjum, podkreślił, że ci Jankesi—Amerykanie, ci nowi lu-

dzie, ci bussinesman'i nie mogą jednak również żyć bez pewnego odurzania się i jako środka do tego używają—wódkę.

Jako zakończenie swego nadzwyczaj interesującego odczytu, wygłoszonego z życiem i werwą, zbudowanego świetnie i jasno, Sieroszewski wysunął ideę Buddy: dążenie do zwalczania nieszczęścia w życiu.

Odczyt znanego literata ściągnął do Sali Miejskiej tłumy publiczności, która wychodziła oczarowana i nieodczuwająca najmniejszego zmęczenia pomimo tego, że wykład trwał przeszło 2 godziny.

Podkreślić chciałbym, że wprowadzanie dzieci i młodzieży szkolnej za biletami wejściowymi (stojącymi) nie ma najmniejszej racji bytu i kończy się zwykle smutno, czego dowód mieliśmy właśnie na omawianym odczycie: jakaś wymęczona uczennica zemdlła, za co winę ponosi kierowniczka, która winna była wystarać się o bilety niżkowe, lub nawet bezpłatnie, ale w każdym razie gwarantujące miejsca siedzące. Odczyt, na którym się mdleje, pożytku żadnego nie przynosi.

St. W.

Z TEATRÓW WILEŃSKICH

TEATR POLSKI w Lutni.

Występy Karola Adwentowicza.

Dobrze jest czasem w chwili antraktu, gdy za kurtyną stukają młotki dekoratorów, zwrócić uwagę na słowa i zdania publiczności, przeważnie pań, które między jedną pomadką, a drugą kategorycznie i bezapelacyjnie operują określeniami „sztuka zła“ lub „sztuka dobra“.

I dziwnem się trochę wydaje, że to łatwo tak osądzić autora, nie wnikając w założenie sztuki, nie znając jej więcej, jak tylko ze sceny, nie wczytawszy się w nią, nie zgłębiwszy jej zupełnie. Osądzić autora, artystę-literata, poprzez artystę-aktora, lub partacza-nieuka-aktora. Bo przecie na antrakcie w teatrze mówi się przeważnie o wrazeniu otrzymanem ze sceny, nie od twórcy sztuki, ale od twórcy roli, od tego, który ze sztuki genialnej — potrafi zrobić — przy braku talentu, coś, co sobie wyobrazić trudno, gdyż nie potrafi *odtworzyć* zawartego w niej piękna, lub, przy potężnym talencie, wykrzesać nawet ze słabego utworu to, czego się sam autor w niej nie domyślał — potrafi *stworzyć* piękno.

I dlatego właśnie nie można, myśląc o słabym aktorze, mówić „słaba sztuka“ lub odwrotnie.

Należy bowiem podzielić aktorów na „twórców“ i „odtwórców“, a „odtwórców“ na złych i dobrych.

Autor dramatyczny niewyczerpuje nigdy tematu absolutnie, tak, jakby się to zdawać mogło; nie zazdrośnie i mimowoli prawie składa on bowiem drugą część swej pracy twórczej na barki tego, który ją zgubi lub do ostatecznych szczytów wnieść potrafi — na barki aktora. I drzy o los swego dzieła, oddanego na łaskę i niełaskę innego twórcy. I przeklina go nieraz za miżerny los jaki je spotkał lub błogosławi za apogeum chwały, do którego dzięki współmiernemu z nim twórcy doszło.

Dziś wolno ^u mówić o tym, którego nieraz zapewne autorzy błogosławili za punkt, którego w ich utworach brakowało, a który on dodał, za cień, którego nie było, a który dzięki niemu powstał, za linię, która im się zbyt czystą wydawała, a którą on nakreślił potrafił — ^u mówić ^u nie wolno o Karolu Adwentowiczu.

I jakkolwiek dużo już o nim powiedziane zostało, nie zawaham się jednak tych kilku skromnych słów uznania przesłać pod jego adresem, słów, należnych twórcy za tę właśnie drugą połowę zamkniętej w kartach rękopisu, lub książki, pracy, zechnięcie w nią życia, za to, że pisane słowo ciałem się stało, za to, że nawet nędzna przeróbka wielkiego dzieła za jego sprawą o pierwotnej wielkości utworu zapomnieć nie pozwoliła.

Karol Adwentowicz należy do tych jednostek, dla których wszelki szablon, wszelka pospolitość i przeciętność jest wstrętna, a tę swą przynależność podkreśla niejednokrotnie zarówno wyborem sztuk jak kreowaniem w nich postaci. A jakkolwiek rodzaj postaci jest jeden: myślowe, psychologiczne podłoże o silnie dramatycznym zabarwieniu; dusza szarpająca się w pętach bólów rzeczywistych czy urojonych, przewrażliwiona a często chora; nerwy, z których każdy drga innymi tonami, tworząc niemożliwy prawie do przeżycia dysonans, to jednak rodzaj ich stworzenia jest coraz inny; a rodzajów owego tworzenia jest tyle, wiele stworzonych postaci, a są one takie, jakimi widzi je i czuje wielki twórca dusz, nakreślonych przez autora dramatycznego; czy autor był geniuszem czy przeciętnym szarym, jednym z tysiąca, pisarzem, nie gra to w tym wypadku roli, duch twórcy — aktora tchnie, gdzie chce; ożywia — jak chce.

I jakkolwiek zdawaćby się mogło, że role Adwentowicza są „takie

A. Głowiński.

„Portret własny“

Kuriosy Wileński
2 dn. 7. III. 1925.

Księga „Wilno” zawierać będzie
niejszego spisu
lefonie

- 1) rys history
- 2) kalendarz
- 3) władze cen
- 4) władze loka
- 5) władze: wyz
ośw

Specjalnie uwzgl

HANDE

zawierający spis do 10
przemysłowe. Dział por
kowość, spółdzielczość.

Wydawnictwo powo
raz pierwszy w Wilnie.

Redakcja prosi osob

Ogłoszenia przyjmuje
St. Grabowskiego

oraz up

o 100 zł. mie-
sęcz-
zarobią chłopcy, któ-
zgłoszą się codzien
w Administracji „Kur-
era Wileńskiego”.

Poszu
2-8
w ce
Oferty c
Reklam.

„Dusza Wschodu i Zachodu”

Przeprowadzenie porównań po-
miedzy tajemniczą kulturą Wschodu
i zaborczą, agresywną—Zachodu dało
temat do licznych prac o podłożu
ściśle naukowym jak również impuls
do eksperymentów literackich, przed-
stawiających wzajemny stosunek
dwóch zupełnie od siebie odrębnych
środków, oraz ich na siebie od-
działywanie. I przyznać trzeba, że
Zachód kulturalny, oświecony, cywi-
lizowany ruchliwy, trzymający prym
w koncercie światowym, zostaje na
głowie pobity przez Wschód zacofany,
ciężki, jakby odurzony silną dawką
opium. Ludzie o pokroju d-ra Toke-
ramo z „Tajfunu” lub „Mandaryna
Wu”, zarówno pod względem logiki
traktowanie swych białych nauczy-
cieli jak też i stosowania wiedzy od
nich nabytej, stoją o całe niebo wy-
żej i towarzysko i kulturalnie niż
brutalni, bezwzględni, często ordy-
narni „gentlemani” angielscy. „Biali”,
pomimo tego, że są kierownikami
„żółtych” na uniwersytetach, nie
zmieniają w nich zasadniczych pod-
stawowych praw, na których został
zbudowany pogląd na świat ich
uczniów, który — rzecz prosta —
różni się zasadniczo od poglądu eu-
ropejskiego i zachodniego wogóle.

aktorem. Czyż
w tych warun-
kach może być
mowa o artys-
tycznym wy-
konaniu obra-
zu? Czy mo-
żemy marzyć
o filmach ta-
kich, jak „Bia-
ła siostra”, „Ziemia obiecana” lub „Portjer z hotelu Atlantik?” Zresztą
brak kapitału na zakup potrzebnych aparatów, nie mało przyczynia się do
utrudnienia nam postępu w technice zdjęć. Taki aparat Bell Howell —
w cenie 5.000 dolarów jest dla wielu istotnie „Ziemią obiecaną” ale nie-
osięgalną!

O ileby czynniki miarodajne zastanawiając się nad korzyściami osią-
ganymi z przemysłu filmowego, zechciały przyjść z pomocą — wszystko
wzięłoby inny obrót — i zamiast patrzeć, jak Amerykanie, Niemcy, Francuzi
i inni fachowi obcokrajowcy, korzystają z bogactw naszego krajobrazu i
zabytków architektury — tworząc obrazy przynoszące im w zysku miljo-
ny — sami wzięlibyśmy się do pracy a nowym iastem do możliwości

Michał Czepita.

„Motyl”.

8

PRZEGLĄD ARTYSTYCZNY

Nr 2

same” to jednak nikomu się zdawać nie może nigdy, że są „te same”.
A to duża różnica.

A czy dla otworzenia tych postaci używa Adwentowicz, czegoś nie-
dostępnego dla innych? Czy zna specjalne niewiadome innym sposoby
techniczne? Nie. — Tworzy na podstawie tego, co i inni osiągnąć mogą, co
zglebić, jak on, mają prawo i możliwość; podstawą tą jest dusza ludzka,
jej znajomość i umiejętność wczucia się w nią; jest logiczne uszeregowanie
niewspółmiernych często ze sobą wartości psychiki człowieka w życiu
i w studjowanym utworze; stwierdzenie i uświadomienie biegu zdarzeń
i wycucie charakteru postaci oraz umiejętne ustosunkowanie jej do ota-
czającego środowiska.

A tajemnice techniki scenicznej? Żadnych „nadmierzajności” sztucz-
nych, natomiast wszystko naturalne, prawdziwe, wierne. Poczynając od
znakomicie opanowanego głosu, którym Adwentowicz doskonale operować
potrafi, poprzez twarz, której każdy ruch jest ujęty w ścisłą kontrolę este-
tyczną i oddający wiernie i pewnie przeżycie, do gestów, harmonizujących
z całością postaci, wszystko jest prawdziwe, niebanalne, wycute i wy-
doskonalone bez zarzutu.

Dodać do tego należy dar swoisty, którym nie każdy poszczycić się
może: mocny, prawdziwie męski, szczeroloty bez żadnych domieszek ta-
lent i wtedy stworzymy sobie przed oczami sylwetkę jednego z najgłówn-
niejszych reprezentantów sceny i sztuki polskiej, jednego z najwspaniał-
szych i najbardziej królewskich aktorów-artystów dramatycznych, który
z żadnej tworzony przez siebie na scenie postaci nie robi nic więcej po-
nadto, czem mogłaby ona być w rzeczywistości, nie przejaskrawia ani nie
przesadza chęci dogodzić mniej wybrednym gustom, tworzy tylko uczciwie,
bez szarlatanerii, bez efekciarstwa, a także bez tego, co na scenie jest
najniebezpieczniejsze — bez maniery i aktorstwa.

Na te ostatnie nie pozwala mu jego kultura artystyczna i umiar, be-
których czyż trudno z Prokuratora Hallera zrobić przeszarżowaną w pierw-
szym i czwartym akcie groteską, a w drugim i trzecim ordynarnego apa-
sza? Czyż dużo trzeba by Tolstojowskiego Pozdnysewa przekształcić
w manjaka-kretyna wtedy, gdy jest on tylko manjakiem — nieszczęśliwcem,
i to więcej drugim niż pierwszym? Niewiele również trzeba by z Manda-
ryna Wu zrobić zwykłego szantażystę, a z Rittnerowskiego Don Juana
ulicznego adonisa.

Kultura artystyczna i umiar nie pozwolą nietylko na to, lecz nie do-
puszczą też do szablonowości i pustki. Tembardziej u takiego twórcy
jakim jest Adwentowicz.

Stefan Wierzyński.

**MALARZ
POKOJOWY I SZYDÓW**

W. Woźnicki

**SKŁAD
SZKŁA OKIENNEGO**

przyjmuje i wykonywa
wszelkie roboty w za-
kres malarstwa
wchodzące

WILNO

Wileńska 17.

wykonywa wszelkie ro-
boty w zakres szklar-
stwa wchodzące jak w
mieście tak i na prow.

Księga „Wilno” zawierać będzie
niejszego spisu
lefonii:

- 1) rys history
- 2) kalendarz
- 3) władze cen
- 4) władze loka
- 5) władze: wyz
ośw

Specjalnie uwzgl

HANDE

zawierający spis do 10
przemysłowe. Dział po
kowość, spółdzielczość.

Wydawnictwo pow
raz pierwszy w Wilnie.

Redakcja prosi osob

Ogłoszenia przyjmuje
St. Grabowskiego

oraz up

o 100 zł. mie-
sęcz-
zarobią chłopcy, któ-
zgłoszą się codzien
w Administracji „Kur-
era Wileńskiego”.

Poszu

2-3
w ce
Oferty c
Reklam.

„Dusza Wschodu i Zachodu”

Przeprowadzenie porównań po-
między tajemniczą kulturą Wschodu
i zaborczą, agresywną—Zachodu dało
temat do licznych prac o podłożu
ściśle naukowym jak również impuls
do eksperymentów literackich, przed-
stawiających wzajemny stosunek
dwóch zupełnie od siebie odrębnych
środków, oraz ich na siebie od-
działywanie. I przyznać trzeba, że
Zachód kulturalny, oświecony, cywi-
lizowany ruchliwy, trzymający prym
w koncercie światowym, zostaje na
głowę pobity przez Wschód zacofany,
ciężki, jakby odurzony silną dawką
opium. Ludzie o pokroju d-ra Toke-
ramo z „Tajfunu” lub „Mandaryna
Wu”, zarówno pod względem logiki
traktowania swych białych nauczy-
cieli jak też i stosowania wiedzy od
nich nabytej, stoją ocale niebo wy-
żej i towarzysko i kulturalnie niż
brutalni, bezwzględni, często ordy-
narni „gentlemani” angielscy. „Biali”,
pomimo tego, że są kierownikami
„żółtych” na uniwersytetach, nie
zmieniają w nich zasadniczych pod-
stawowych praw, na których został
zbudowany pogląd na świat ich
uczniów, który — rzecz prosta —
różni się zasadniczo od poglądu eu-
ropejskiego i zachodniego wogóle.

c
w
S
u
j
c
v
p
r

Przełęcz arcybiskupa
15. III 1925
K. S.

Książka Wileńska
2 dn. 7. III. 1925.

Słoneczne refleksje.

Krzepnące słońce jesienne wpada przez okienka małe
I kładzie się na sprzętach w mej cichej zamiejskiej zagrodzie,
I rozświetla drewnianych ścian poszarzałą pobiałą,
I oblewa me dziecko, siedzące na czerwonej podłodze.

Jestem cichy, spokojny — wpatruję się w ciało różowe
I całuję oczami rozwichrzone złociste włosinki,
I bezwiednie powtarzam najczulsze miłosne słowa,
I dotykam spojrzeniem maleńkich rączek dziewczynki.

I już nie wiem dlaczego jest tak wesoło-złociście:
Czy to słońce tak świeci na swojej niebieskiej drodze,
Czy też może na niebo blask pada przez wędnące liście
Od tego dziecka, co siedzi na prostej czerwonej podłodze.

Stefan Wierzyński.

Zmierzch.

A gdy się wreszcie wszystkim smutkom stanie zadość,
Kiedy się łyzy wyczerpią w bezcennym puharze,
Nadejdzie Biała Pani — życia cel i radość
I srebro włosów rzuci na pragnień mirażu.

Snieżystrą swoją ręką na czole położy,
I mary dawnych cierpień we światy odżenie,
Uśmiechnie się spokojnie jak Cherubin Boży
I wskaże cichą oddal — Elizejskie cienie.

Na wargach mi wykвітnie dobry uśmiech starczy,
I lekko się zamglawi oczu mych toń gładka,
Ciężar lat przemianionych postać mi obarczy,
Na twarzy cienkich zmarszczek nakreśli się siatka.

Będę dobrym staruszkim, który kocha dzieci
I przedziwnie ciekawą bajkę opowiada —
Bajkę swych dawnych tęsknot, co się łyżami świeci
I perli się stubarwną pianą jak kaskada.

Stefan Wierzyński.

*Przełożył ardyjski
N3.*

*"Stowo" 12.IV.1925
Wilno.*

Szkic wspomnienia.

Jakże to już dawno było... I jakie to dziwne, że ja mogę powiedzieć, że to już było — dawno...

Dziesięć lat temu, w upalny dzień wakacyjny, szedłem powoli, ociężałe przez „S-to Jerski”; zmęczony byłem upałem, a zresztą jako uczeń klasy piątej, promowany do szóstej (z poprawką z matematyki), musiałem być trochę bajronistą i „rozczarowanym” do życia; faktycznie zaś nie wiedziałem co ze sobą zrobić: właściwie należało się uczyć, ale... jakież sztabak (miewający poprawki) robi to, co do niego należy, tembardziej, jeśli chodzi o naukę — i to matematykę.

Szedłem więc bez celu, przed siebie, nie myśląc o niczym, nasyłony jednak i ponury. Nie zwracałem uwagi na nic — co mnie to obchodziło — indywidualizm szesnastolatniego chłopca nie liczy się z tem,

co go otacza, tembardziej chłopca, który — trudno, trzeba się przyznać — „popęnia” wierszel...

I w takiej właśnie chwili spotkał mnie skromny, cichy, spokojny, pracowity, o gołębiem spojrzeniu i kryształowem sercu człowiek, nauczyciel języka polskiego w gimnazjach — p. Kościalkowski.

Był zmęczony — naprawdę zmęczony. Na mój ukłon odpowiedział swoim niezapomnianym uśmiechem.

— „Dokąd idziesz, kochany?”

Niebardzo umiałem odpowiedzieć na to proste pytanie, co zauważywszy, p. Kościalkowski wziął mnie pod rękę i zaczął mówić.

— „Widzisz, kochany, mamy pozwolenie na polską szkołę. Organizujemy ją teraz. Gdybyś zechciał mi pomóc... trzeba zanieść tę kartkę do p. S. (nie pamiętam w tej chwili — Szwebakowskiego zdaje mi się) — ja nie mam czasu, a on mieszka daleko, przy ul. Wilkomierskiej. To na-

uczyciel matematyki, prosimy go dziś na zebranie”.

Jakkolwiek wspomnienie matematyki wstrząsnęło mnie trochę, wziąłem kartkę i poszedłem.

Pan S. faktycznie mieszkał daleko, — nie zastałem go zresztą w domu — kartkę jednak zostawiłem...

A za kilka tygodni, zdawałem poprawkę z matematyki po polsku, w polskiej szkole...

A potem, jeszcze za dni kilka, rozpoczęliśmy lekcje w szkole polskiej odśpiewaniem w kościele św. Katarzyny „Boże, coś Polskę”.

I nie było takiego, ktoby nie płakał wtedy...

I przystąpiliśmy do pracy. Zmiana terminologii, brak podręczników, konieczność sporządzania notatek robiły pracę naszą trudną, uciążliwą i mozolną. Nauczyciele dyktowali całe wykłady, całe kolumny terminów. Uczniowie notowali te całe wykłady, zapamiętywali kolumny nazw.

I praca szła... i było dobrze. I nauczyciele stawali się przyjaciółmi uczniów i kochali ich, i byli przez nich kochani. I uczniowie mieli do nich zaufanie.

Gdy nastąpiły straszne czasy głodowe, gdy uczniowie zmuszeni byli żyć o kawałku chleba — jeśli i to było — całe dni, nauczyciele umieli trafić do ich dusz i oderwać je od szarej codzienności; potrafili zainteresować je ideami wieszczów i bohaterów, umieli zwrócić myśli tam „gdzie wzrok nie sięga” — ale to byli nasi *kochani* nauczyciele, to byli nasi opiekunowie, którzy karcąc nawet, potrafili karać tak, że w tej karcącej ręce odczuwało się gest ojca, dyktowany przez serce.

Tak postępowali z nami nasi kochani nauczyciele.

I doprowadzali swych wychowanków do matur, a rozdając je, dawali każdemu z radą na przyszłość strzep własnego serca.

I była cisza, spokój, praca, której rezultaty już dziś są widoczne.

I przychodziły różne „schulraty” i stawały zdumione rezultatami pracy, stosunkiem uczniów do nauczycieli i nauczycieli do uczniów; i zdawało im się „unmöglich”, by w tak krótkim czasie pokonać tyle trudności technicznych, zorganizować szkołę, stojącą na wysokości zadania i tak się do uczniów zbliżyć.

A dalej co?

Przyszli ci, co się „profesorami” tytułują, przyszli kulturträgerzy, by tu na naszym „dzikim wschodzie”, oddzielonym od Europy (czytaj „Widnia”) szczepić oświatę.

I naszą dawniejszą szkołę, naszych dawnych nauczycieli nazwali — „idyllą”: „Dość tej idylli, trzeba się wziąć do... pracy!” — powiedziało kuratorjum.

I zaczęła się „praca”... i jaka praca!

Sf. W.

Kuiper Wilenski
8 maja 1925 r.

Kuiper Wilenski
2 dn. 8 maja 1925.

Refleksje.

Wykładający stale matematyki dyrektor, wskutek nawału pracy, nie mógł podolać przyjętemu obowiązkowi, wobec czego przyjął na stanowisko nauczyciela tego miłego przedmiotu P. W. Jakkolwiek dyrektor był srogim i wymagającym, żalowałimy go szczerze, gdyż był dobrym i sprawiedliwym nauczycielem, a nowy, świeżo upieczony „pedagog”, który przyszedł umawiać się jeszcze w czapce studenckiej, wzbudzał w nas pewne zaniepokojenie i nieufność. Gdy jednak gruchnęła wieść, że „matematyk” jest Polakiem — było to w gimnazjum rosyjskiem — jeszcze — otucha w nas wstąpiła. Jakś to będzie. I mniej czarnemi wydały się nam nasze przyszłe wykłady geometrii i innych matematycznych mądrości.

Spotkał nas jednak straszny zawód: nowy nauczyciel, jakkolwiek Polak, od razu na drugi czy trzeci dzień, na modlitwie przed lekcjami — katolicy mieli ją oddzielnie jak również prawosławni i starozakonni zadokumentował swoją polskość rozkazem ostro i bezapelacyjnie: „nacinajcie molitwu”... Po rosyjsku do tej pory prowadził modlitwę p. J., mówiący z nami nawet na korytarzu po polsku, „nacinajcie molitwu”! To jeszcze nie wszystko: gdy któregoś dnia maturzyści poszli do p. W. do domu w celu omówienia programu egzaminów i — jako do Polaka — zwrócili się po polsku, tenże odpowiedział „na obszczepniam jazykie”, — „prosię, no mnie niemnego zatrudnitelno goworit’ po polski” — a potem, w kilka lat, będąc jeszcze kapralem, spotkałem pana W. jako oficera wojsk polskich, mówiącego po polsku znakomicie... I przyznać mu jestem zmuszony — w towarzystwie niezastąpiony, jeden z najmilszych ludzi.

Zachodzi teraz pytanie — jak się to dzieje? Dlaczego wtedy było mu trudno mówić po polsku? Wtedy, gdy my, sztubacy, wydawaliimy polskie pisemko, drukując je na szapirografie, narażając się na wydalanie ze szkoły z „wilczym biletem”?

Wtedy było to dla mnie dziwne i niezrozumiałe; dziś — umiem to sobie już wytłomaczyć. Przyczyna mieści się w jednym maleńkim, a jednak tyle znaczącym słowie: karjera!

Dla karjery człowiek wyperł się narodowości, dla karjery nie chciał mówić po polsku; dla karjery nie przeciwdziałał rusyfikacji dzieci... dla karjery stawał się płatnym pacholkiem tych, przeciwko którym te właśnie dzieci walczyły...

Karjera...

Magiczne pojęcie, które, jak różdżka „hokus-pokus” potrafi wyczarować z ziemi wszystko, czego dusza pragnie, umie wyciągnąć z duszy przeciętnie porządnego człowieka to, co w niej drzemie gdzieś na samym dnie: podłość.

Gdy patrzę na terazniejsze stosunki urzędowe (czytaj w Kuratorjum) jakże często przypominam sobie tamtego karjerowicza! Jakże często widać tę podłość, wylażącą z każdego zakątka duszy nasłanego w celu szerzenia kultury „pedagoga”, któremu się chce rzucić w twarz: jakim pan byłeś za czasów panowania zaborcy?

Bo któż do nas przyjeżdża? To, co się nie zadowala własną ojcowizną, to, co szuka awansu, wywyższenia, rozgłosu, jednocześnie wresz-

cie swej... indywidualności... — a co główne, w ten lub inny sposób znalezienia spiritus movens całego życia — pieniędzy.

I cały ten namul osiada... w Kuratorjum, wskazując wyraźnie, że to, co powinno być szczytem, jest dnem — wszak namul na dnie osiada...

A kurator, dygnitarz, w którego mocy jest zmienić to, co się tutaj w naszej nieszczęśliwej Wileńszczyźnie przez przyjazd różnego rodzaju radców i doktorów wytworzyło, jest głuchy i ślepy... a nawet zdaje się postępować tak, jakby chciał, wszystkim naprzekór, pokazać, że jest protektorem wszelkiego rodzaju łtrotstwa: wszak osadzony obecnie na Łukiszkach p. W., były kierownik kursów maturalnych S. U. P., na trzy godziny przed osadzeniem w więzieniu otrzymał od kuratora... koncesję na inne jakieś kursy pomimo to, że usunięto go za defraudację!

Wszak pan S., który pożyczwszy z biblioteki cenną książkę i puściwszy ją w obieg tak sprawnie, że aż ją odnaleziono na drugim krańcu Rzplitej, podobno wyklada w jakimś gimnazjum znowu?

Co się dzieje w naszej pięknej, dobrej i uczciwej Wileńszczyźnie? Wszak to nie my — ale jednak ktoś obcy u nas.

A skutki?

Jak ognisty palec, piszący Mane-Tekel Fares, zawisła nad nami krwa-wa tragedia z dn. 6 maja — i kazała się wzdrygnąć wszystkim; niewiele jednak ośmiela się uświadomić sobie, że tragedia ta to skutek gospodarki p.p. Rieśców, Świderskich et consortes... Kalumnja, zawołają oni... Nie, panowie, nie kalumnja! Pozwólcie zadać sobie pytanie, czemu za czasów t. zw. przez was „idyli” szkolnej tego nie było?

Pomocyście i odpowiedzcie — wytłomaczcie się przed nami, którzy rozumiemy, jaką szkoła być powinna, bośmy ją mieli, gdy was tu nie było!

Wytłomaczcie się przed matkami, oplakującemi zgon synów, zabitych przez sprawców waszą gospodarką kolegów!

Zabieraj głos, panie kuratorze, któremu chce się rzucić w twarz — chwilowo — pytanie: „Quoque tandem, Curatore, abutere tantum nostrum”.

Sf. W.

„Luska i zegary”

Jygodnik Wileński

N. 6.

dn. 17 maja 1925

Na zgon Wielkiego Pisarza.

S. Żeromskiemu w hołdzie.

Zaszumiły polskie drzewa w jeden płacz olbrzymi,
rozetkały się wichury w żałobne nocturno,
kiedy pośród płyt cmentarnych Twoje padło imię,
Kiedyś stanął — mocarz wielki — za pamiątek urną.

Miłość wielką wyśpiewałeś — wielką polską chwałę,
trud i boleść polskiej duszy, Jej Golgotę dumną
i walites do Jej kolan pokolenia całe —
a dziś ległeś Sam u stóp Jej strzaskaną kolumną.

Płacze naród, co Cię wielbił ponad ziemskie bogi,
a choć nieraz Cię nie poznał — gdyż zbyt wielki byłeś —
schyla kornie swoje dusze w rozpacz przemnogiej
i perliste łzy wylewa u Twojej mogiły.

Wicher szumi, a na dusze ciężkie mgły się kładą,
gdy się naród z Tobą żegna, gdy wiodą Cię woje,
a wśród wichru Cię prowadzą z śmiertelną paradą
na spienionych Bucefalach bohaterów Twoje.

Krzysztof Cedro koronkową chustkę łzami zlewa,
Rafałowi spazm olbrzymi oddech w piersi zmyka,
Andrzej Radek chłopskie żale za trumną Ci śpiewa,
a na końcu lka rozpacznie Cezary Baryka.

Przyszłedł szukać siebie w Polsce obcej i nieznaney,
przyszłedł znaleźć w swej Ojczyźnie ów czar niewiadomy —
pocoś, pocoś w młodej duszy otworzył mu rany
i gasnącym głosem ojca wskazał „Szkłane domy”?!
Nie odnalazł ich Cezary, choć szuka i błądzi,
choć karku ugiął nisko, a pragnął tak dumnie, —
a czyż teraz znajdzie kiedy, gdy jasne orędzie
w ciemną przeszłość się oddala w kryształowej trumnie?

„Szkłane domy” mu wskazałeś, cud wskazałeś żywy,
chciałeś polskiej duszy podać światła znak widomy, —
a sam — byłeś — li wesoty, byłeś — li szczęśliwy,
kiedy innym wskazywałeś szczęście „Szkłane domy”?

„Szkłane domy” majaczyły w mgły oparach sinych,
by potęga bezgraniczna polskiego olbrzyma —
któż nam teraz je wskazywać będzie wśród niziny?
któż nas do nich doprowadzi, kiedy Ciebie niema?

Stefan Wierzyński.

Czyn Listopadowy ^w & twórczości St. Wyspiańskiego.

Twórczość Wyspiańskiego korzeniami swemi głęboko wrosła w polską ziemię. Spoczywając na tak krępkim podłożu i soki żywotne z niej czerpiąc, zakwitła czerwonym množem kwieciami, zabarwionem strumieniami krwi, która obficie niwy polskie rosła i przepoiła je od gruntu.

Tytaniczna fantazja człowieka, któremu los dał duszę poety — rapsoda i malarza-wizjonera, znalazła w historii — ukochanego całą potęgą płomiennego serca — kraju tworzywo dla nich obu, z którego pełnemi dłońmi czerpiąc, a opracowując je dlutem uczucia, mogli stworzyć obrazy przeżyć swego narodu, zabarwione wizją proroczą z jednej strony, a skrytalizowane i zamknięte w czarodziejską potęgę słowa z drugiej. Fantazja owa, transponując przeżycia twórcy na płótno czy papier, nie zaniedbała nigdy podkreślić owego przywiązania do kraju ojczystego i oparcia się o to najgłębsze, najsilniejsze, najgorętsze ukochanie — o Polskę.

Nic więc dziwnego, że bohaterские walki o wolność i niepodległość ojczyzny, męki odczuwanej niemocy w zmaganiu się o skruszenie więzów i prawo wolnego oddechu we własnym wolnym kraju, zostało przez Wyspiańskiego głęboko zrozumiane i odczute, a wyraziło się w tem, co było najistotniejszą treścią jego duszy — w poezji.

Najbardziej charakterystycznym i znamionem dla historii narodu polskiego jest czyn Listopadowy z roku 1830.

Powzięty w twórczym natchnieniu dusz młodych i płomiennych, poczęty z miłości dla kraju i pragnienia dlań ofiary, spaczony został przez brak zdecydowania i chwiejność tych, którzy do prowadzenia go w dalszym ciągu powołani zostali. Naród polski przepełniony energią, pragnieniem wolności i świętością poświęcenia, nie znalazł w sobie człowieka, któryby, ująwszy ster w mocarne ręce, potrafił nagromadzoną energję skondensować, i użyć ją w momencie czasu wzmagając się natychmiastowego działania, planowej i zdecydowanej pracy wojenno-twórczej.

Któż inny, jak Wyspiański, twórca, który ukochanie kraju posunął do jego apoteozy prawie, mógł głębiej i boleśniej odczuć ciężące nad narodem fatum.

Odczucie to stało się impulsem do ujęcia czynu Listopadowego w cykl dramatów, którego pierwszym członkiem jest »Warszawianka« (1898) drugim »Lelewel« (1890), trzecim »Noc Listopadowa« (1902-3).

W ramy jednoaktowego dramatu, małego rozmiarami, wielkiego siłą ekspresji malarskiej i poetyckiej, rozgrywających się szarpań wewnętrznych, zamknął Wyspiański dzieje jednej nocy, jednego momentu zwrotnego, który nastąpił w duszy gen. Chłopickiego i w duszy polskiego dziewczęcia, córki właścicielki dworku w którym się akcja toczy. Dwie tragedie dał Wyspiański w »Warszawiance«: tragedję ogólną, państwową oraz tragedję wewnętrzną, osobistą — tragedję ofiary ukochania, złożenia na ołtarzu poświęcenia tego, co jest w życiu najdroższem, a bez czego wydaje się ono szarem i bezbarwnem.

Tragedją ogólną jest wahanie się i bezwładność tego w czyich rękach leżało uratowanie losu powstania — Chłopickiego. General ten, nie wierzący w owocność orężnej walki z Rosją, a także, chcąc wykazać błędy Żymirskiego, walczącego pod Olszynką, nie chce przyjąć powtórnie ofiarowanego mu dowództwa, przez co jeszcze bardziej podrywa i tak już nadszarpnięte podstawy ruchu zbrojnego.

Tragedją wewnętrzną, osobistą

jest przecucie śmierci ukochanego, które odczuwa Maria, szlachcianka z białego dworku. Śpiewa ona wraz z innemi piosenkę francuską pana Delaigne, przetłomaczoną na polski, a brzmiącą nutą nadziei i wiary w wolność. »Dziś twój triumf albo zgon« — śpiewają obecni. Gen. Chłopicki w odpowiedzi na to, we wspaniałym monologu zarzuca młodzieży brak wiary i romantyczne pragnienie zgonu.

Monolog ten tyczy się pośrednio narzeczonego Marii, który został na własną prośbę posłany przez generała na stracony posterunek, na posterunek z którego się nie wraca. Narzeczona, której Wyspiański dał wieszczki charakter Kasandry, czuje, że nad jej ukochanym zawisła czarna chmura śmierci.

Chce jednak potwierdzenie swych przypuszczeń otrzymać z ust generała, który zapytany, daje odpowiedź wymijającą. Rozwiązanie następuje z chwilą wejścia do pokoju wirusa, który wraz z raportem gen. Żymirskiego o straconej pozycji oddaje skrawioną szarfę, wręczoną mu przez ginącego porucznika dla zwrócenia narzeczonej.

Scena niema — nie padło ani słowo. Scena niema — a jednak wołająca głosem tragicznego poświęcenia pragnień esobistych na ołtarzu potrzeb kraju z jednej strony, a głosem, szarpanego przez ból i rozpacz kochającego serca z drugiej.

Realistyczny obrazek ten, dający świadectwo wielkości poety i malarza w jednej osobie, jako dalszy ciąg swój ma »Lelewela« w którym poeta daje obraz wewnętrznych sporów i walk, gubiących swem istnieniem ogólnonarodowy czyn.

Postać Lelewela ujęta jest jako postać entuzjasty-mistyka.

Dramat ten, narzucony szkicowo oparty jest na ciągłej rozterce, będącej stygmatem ducha polskiego, a nie dającej konkretnego i pozytywnego zakończenia podjętej sprawie.

O ile »Warszawianka« jest dramatem par excellence realistycznym, o tyle »Lelewel« ma w sobie silne wieki wizjonersko-mistyczne. Jest więc utworem pośrednim pomiędzy »Warszawianką« a »Nocą Listopadową«, w której wizjonerstwo autora wybuchło z całą ^{autentyczną, samorodną} potęgą.

»Noc Listopadowa«, traktowana przez krytyków jako utwor realistyczny i stąd niezrozumiana, jest wspaniałą wizją poetycko-malarską, gdzie nadziejskie siły, personifikujące nastroj i uczucia narodu, wraz z ludźmi o czarujących sercach wzniesają powstanie o wolność kraju.

W utworze tym spotykamy się z nadzwyczaj charakterystyczną dla Wyspiańskiego umiejętnością i chęcią łączenia ze sobą dwóch — zdawałoby się odrębnych i nie łączących się — światów: hellenckiego i współcześnie polskiego.

Czem wytłumaczyć fakt, że obok postaci historycznych i realnych jak Piotr Wysocki i podchorążowie, lub książę Konstanty i księżna Łowicka występują postaci greckich bogów i bogiń, że Pallas-Attene, Demeter i Kora mają tak decydujący wpływ na przebieg wypadków wielkiej Listopadowej Nocy r. 1830?

Koncepcja Polski w umyśle Wyspiańskiego stworzyła się na apoteozie dawnych czynów dawnych Polaków. Hellada jest według niego pramacierzą Polski, Polska w jego oczach jest spadkobierczynią idei Helenów i potomkiem ich kraju.

Apotetyczny ten sposób odzwierciedlenia Polski ściągnął na autora szereg zarzutów prozy i nienaturalności, jest on jednak samorodnym wynikiem pracy jego umysłu, w którym Grecja i Polska tworzą syntetyczne połączenie kultur i pragnień.

Na zgon Wielkiego Pisarza.

S. Żeromskiemu w hołdzie.

Zaszumiaty polskie drzewa w jeden płacz olbrzymi,
rozelkaly się wichury w żałobne nocturno,
kiedy pośród płyt cmentarnych Twoje padło imię,
Kiedys stanął — mocarz wielki — za pamiątek urną.

Miłość wielką wyśpiewałeś — wielką polską chwałę,
trud i boleść polskiej duszy, Jej Golgotę dumną
i walileś do Jej kolan pokolenia całe —
a dziś ległeś Sam u stóp Jej strzaskaną kolumną.

Płacze naród, co Cię wielbił ponad ziemskie bogi,
a choć nieraz Cię nie poznał — gdyż zbyt wielki byłeś —
schyla kornie swoje dusze w rozpacz przemnogiej
i perliste łzy wylewa u Twojej mogiły.

Zwierciadło Włocławka.

Zupa cytrynowa z ryżem na
kostkach od baraniny,
Kotlety baranie z kartoflami i
sałatą z kwasnej kapusty,
Czerwona kapusta
zakwasza się jabł-
kami, aby nabrała
ładnego koloru.

II

Co damy na obiad?
Niedziela.
I
Czermina na drobkach z klu-
seczkami,
Gęś pieczona nadziewana jabł-
kami, z czerwoną kapustą,
Legumina biszkoptowa z kon-
fiturami.

Włocławek 29. XI. 1925
"Słowo Kujawskie"

członkiem jest »Warszawianka» (1898)
drugim »Leleweł» (1890), trzecim »Noc
Listopadowa» (1902-3).

W ramy jednoaktowego dramatu,
małego rozmiarami, wielkiego siłą
ekspresji malarskiej i poetyckiej,
rozgrywających się szarpań we-
wnętrznych, zamknął Wyspiański
dzieje jednej nocy, jednego momentu
zwrotnego, który nastąpił w duszy
gen. Chłopickiego i w duszy polskie-
go dziewczęcia, córki właścicielki
dworku w którym się akcja toczy.
Dwie tragedje dał Wyspiański w
»Warszawiance»: tragedję ogólną,
państwową oraz tragedję wewnętrzną,
osobistą — tragedję oliary ukochana-
nia, złożenia na ołtarzu poświęcenia
tego, co jest w życiu najdroższem, a
bez czego wydaje się ono szarem i
bezbarwnem.

Tragedją ogólną jest wahanie się
i bezwładność tego w czyich rękach
leżało uratowanie losu powstania —
Chłopickiego. General ten, nie wie-
rzący w owocność orężnej walki z
Rosją, a także, chcąc wykazać błędy
Żymirskiego, walczącego pod Olszyn-
ką, nie chce przyjąć powtórnie ofa-
rowanego mu dowództwa, przez co
jeszcze bardziej podrywa i tak już
nadszarpnięte podstawy ruchu zbroj-
nego.

Tragedją wewnętrzną, osobistą

gdzie nadziemskie siły, personifiku-
jące nastrój i uczucia narodu, wraz
z ludźmi o czarujących sercach wznie-
cają powstanie o wolność kraju.

W utworze tym spotykamy się z
nadzwyczaj charakterystyczną dla
Wyspiańskiego umiejętnością i chę-
cią łączenia ze sobą dwóch — zda-
wałoby się odrębnych i nie łączących
się — światów: helleńskiego i współ-
cześnie polskiego.

Czem wytłumaczyć fakt, że obok
postaci historycznych i realnych jak
Piotr Wysocki i podchorążowie, lub
książe Konstanty i księżna Łowicka
występują postaci greckich bogów i
bogiń, że Pallas-Attene, Demeter i
Kora mają tak decydujący wpływ na
przebieg wypadków wielkiej Listopa-
dowej Nocy r. 1830?

Koncepcja Polski w umyśle Wy-
spiańskiego stworzyła się na apo-
teozie dawnych czynów dawnych
Polaków. Hellada jest węglug niego
pramacierzą Polski, Polska w jego
oczach jest spadkobierczynią ideji
Helenów i potomkiem ich kraju.

Apotetyczny ten sposób odtwa-
rzania Polski ściągnął na autora
szereg zarzutów prozy i nienatural-
ności, jest on jednak samorodnym
wynikiem pracy jego umysłu, w któ-
rym Grecja i Polska tworzą synte-
tyczne połączenie kultur i pragnień.

Włocławek 24 XII 25
"Słowo Kujawskie"

Wiersz Noworoczny

wypowiedziany przez autora na wieczorze Sylwestrowym
w Kasynie Garnizonowym we Włocławku
dnia 31. XII. 1925 roku.

(Bije 12-a godzina. Wchodzi Pierrot)

Już umilkł... Już odszedł... Już zgasł...
Już więcej nie ozwie się nigdy...
Ostatni odezwał się raz...
Już skonał... Już odszedł... Już zgasł...
Odleciał... hen... kędyś do gwiazd
w niebytu gdzieś kraj niedościgły...
Już skonał... Już umilkł... Już zgasł...
Już więcej nie wróci się nigdy.

W minucie tej, gdy zegar raz dwunasty
odmierzył rok, co minął bezpowrotnie,
gdy dźwięków ton, już na wiek wieków zgasł,
odezwał się w chór ponury i samotny,
staje przed wami znów — ja, skromny Biały Pierrot,
miłości zwiewony bóg — znaczący dzisiaj — zero...

Znaczący zero dziś — znaczyłem kiedyś wiele:
do mych subtelnych stóp chyliły się miliony,
upojne czary stów śpiewali mi minstrele,
o krasach swoich ust szeptały dziwożony...
A dziś — przychodzę tu po lotnych czasu falach,
jak nieprzyjemny cień, jak niepotrzebny balast.

Któż bowiem teraz — dziś — chce uznać mnie, poetę,
który miłosny kult przez wieki niesie w dale? —
Któż dziś chce miłość znać — ubóstwa etykiety,
gdy bez miłości żyć wszak można doskonale?
Niemily ja dziś gość — anachronizmem tracę,
choć serce płonie nie jak poprzed lat tysiącem.

Choć nieprzychylny wzrok na postać moją pada,
i chociaż na mnie nikt z obecnych tu nie czekał,
Biały Pierrocik dziś życzenia swoje składa,
wszak po to przybył tu z zaświatów, hen, zdaleka.
W Nowego Roku noc, co płonie cud — nadzieją,
niechaj się wasze dni uczucia rozesmieją.

Widzę mundurów sznur, połową barwą skromny,
a w skromnym sznurze tym goreją kwiaty szczerze:
czarowny wieniec pań, dobrocią przeogromny,
nagrodził wreszcie dziś zuchwał bohaterę,
co poprzez ogień, dym, przez rany, krew i blizny
szli naprzód ciągle, wciąż do wolnej swej Ojczyzny.

Niejeden Nowy Rok, niejedna noc gwiazdzistą
mundurów polskich sznur spotykał krwią czerwoną:
na krzyżach z białych brzoź snieżynki dzisiaj błyszczą,
na grobach polskich ciał kryształaty szronu płoń,
z niejednych ust się rwie płacząca bólem skarga,
niejedno serce dziś rozpaczą duszę targa.

Ze wszystkich jednak ust dziękczynne słowa płyną,
dziś — właśnie w Nowy Rok — do waszych stóp — rycerze —
gdzie „ta, co nie zginęła” rozpaczną, złą godziną,
na grobach Waszych ciał początki swoje bierze,
z ofiary waszej krwi jak zorza błyszczy polna,
mocarna, pełna kras, znów niepodległa, wolna.

Tamci — zginęli już; nagrodą im te pieśni,
co złoty czynów czyn dziś opiewają górnice;
i wieki wieków sen, co nigdy się nie prześni,
a cienie wielkich dusz ustawi na koturnie
i będzie w wieków wiek u stóp ich hymny śpiewał,
co się zachwytem lśnią, jak złotych gwiazd ulewa.

Wy — pozostali dziś — nagrodę wielką wzięli —
perlistem winem z kruż spotkacie już rok Nowy,
nagrodą waszą dziś są te niewiasty w bieli,
co wam swych uczuć rój w nagrodę dać gotowe,
i spojrzeń jasnych toni, co na was dziś spoczywa
i ich miłości blask, co płonie wiecznie żywa.

Biore więc kielich w dłoń. — życzenia swe wam składam:
niechaj ojczyzna was nagrodzi łask tysiącem,
niech miłość waszych pań blask złoty życiu nada,
niech rozplomieni cień swem kochającym słońcem,
niech wam zapomnieć da ten stary pusty rok,
co odszedł w ciemną mgłę, w nieznany czarny mrok,

Co umilkł... co skonał... co zgasł...
Co więcej nie ozwie się nigdy...
Ostatni odezwał się raz...
Już skonał... Już odszedł... Już zgasł...
Odleciał — hen, kędyś do gwiazd
w przeszłości gdzieś kraj niedościgły...
Już skonał... Już umilkł... Już zgasł...
Już więcej nie wróci się nigdy.

STEFAN WIERZYŃSKI.

(Ze zbioru

20. III 1927. „Expres Kurjowski”
MOSCWA

na krzyżach z białych brzoź śnieżynki dzisiaj błyszczą,
na grobach polskich ciał kryształowy szronu płoną,
z niejednych ust się rwie płacząca bólem skarga,
niejedno serce dziś rozpaczą duszę targa.

Ze wszystkich jednak ust dziękczynne słowa płyną,
dzisiaj — właśnie w Nowy Rok — do waszych stóp — rycerze —
gdzie „ta, co nie zginęła” rozpaczną, złą godziną,
na grobach Waszych ciał początki swoje bierze,
z ofiary waszej krwi jak zorza błyszczy polna,
mocarna, pełna kras, znów niepodległa, wolna.

Tamci — zginęli już; nagrodą im te pieśni,
co złoty czynów czyn dziś opiewają górnice;
i wieki wieków sen, co nigdy się nie prześni,
a cienie wielkich dusz ustawi na koturnie
i będzie w wieków wiek u stóp ich hymny śpiewał,
co się zachwytem lśnią, jak złotych gwiazd ulewa.

Wy — pozostali dziś — nagrodę wielką wzięli —
perlistem winem z kruż spotkacie już rok Nowy,
nagrodą waszą dziś są te niewiasty w bieli,
co wam swych uczuć rój w nagrodę dać gotowe
i spojrzeń jasných toni, co na was dziś spoczywa
i ich miłości blask, co płonie wiecznie żywa.

Biorę więc kielich w dłoń — życzenia swe wam składam:
niechaj ojczyzna was nagrodzi task tysiącem,
niech miłość waszych pań blask złoty życiu nada,
niech rozplomieni cieni swem kochającym słońcem,
niech wam zapomnieć da ten stary pusty rok,
co odszedł w ciemną mgłę, w nieznany czarny mrok,

Co umilkł... co skonał... co zgasł...
Co więcej nie ozwie się nigdy...
Ostatni odezwał się raz...
Już skonał... Już odszedł... Już zgasł...
Odleciał — hen, kędys do gwiazd
w przeszłości gdzieś kraj niedościgły...
Już skonał... Już umilkł... Już zgasł...
Już więcej nie wróci się nigdy.

STEFAN WIERZYŃSKI.

(Ze zbioru)

20. IV 27. „Expres Kujawski”
Wrocław

B. I. 26. „Stowo Kujawskie” Wrocław.

GONIEC WIELUŃSKI

Abonament wynosi: w administracji kwartalnie 9,50 miesięcznie 2,50 zł, z odno-
szeniem miesięcznie 3,00 zł, na poczeko kwartalnie 2,00 zł, miesięcznie 3,00 zł.

W razie wypadków spowodowanych siłą wyższą jak... ajków itp. prze-
szkód abonenci nie mają prawa domagania się niedo... zanych numerów.

Cena za ogłoszenia: Wiersz 7-mio lamowy milimetryowy albo tegż miej-
sce 10 gr. Reklamy w części redakcyjnej 50 gr. za wiersz, przy powta-
rzeniu więcej niż trzykrotnem udziela się odpowiedniego rabatu.

Dla zagranicy 100 proc. nadwyżki.
Wydawca i redaktor odpowiedzialny Józef Jondra w Ostrowie.
Odbito w drukarni Narodowej w Ost.

NIEZALEŻNY DZIENNIK DLA WSZYSTKICH STANÓW

KURSE REDAKCJI I ADMINISTRACJI: WIELUŃ, STARY RYNEK 11.

Rok II

Wtorek, dnia 14-go sierpnia 1928 roku

Nr. 186

Święto Żołnierza Polskiego.

Do uroczystych dni narodowych, w których myśli i uczucia wszystkich obywateli kraju łączą się w jeden wspólny akord, brzmiały głębokimi tonami smutku lub rozsypany się w perlistą kaskadę wesołego śmiechu, przybył jeszcze jeden, łączący w sobie pełnię radości z ogromem żalu, dzwoniący fanfarami zwycięstwa i psalmodję żalu — to dzień Święta Żołnierza Polskiego; i tego, który posiada wspaniałą nagrobek, i tego, którego płytą grobową jest warstwa zielonej murawy pod płaczącą brzozą. Znany i Nieznany Żołnierz obchodzi swe święto; żywy i umarły.

Obok innych wielkich dni jest to jeden z największych; obok innych wspaniałych — jeden z najwspanialszych, obok stanowiących własność całego kraju — jeden z najbardziej bliskich i dro-
gich.

Dlaczego tak się dzieje, że dzień Święta Żołnierza jest dniem, stanowiącym własność wszystkich, łączącym cały naród w jedno wielkie — tętniące ogromem miłości i poświęcenia — serce? Odpowiedź każdy w duszy swej odnajdzie łatwo — bo Żołnierz Polski — to Państwo Polskie, bo Żołnierz Polski — to Naród cały, bo Żołnierz Polski — to my wszyscy; bo niema żadnych linii granicznych między nami — my powstaaliśmy z żołnierza a żołnierz powstał z nas. Żołnierz Polski to widomy znak istnienia Państwa Polskiego, a wartość żołnierza — to probierz naszej państwowej i narodowej wartości.

A chociaż nieraz nie danem nam było rozeznac dróg po których on kroczy, a chociaż nierozumnym i błędnym wydały się nam jego kroki, choć posunięcia jego wodzów poddawaliśmy ostrej krytyce — to jednak miłość ku niemu płonęła w sercach naszych pomimo wszystko, a kult dla niego kwitł w nas zawsze.

Historja — ta wieczna mistrzyni i nauczycielka życiowej mądrości — wskazuje nam fakt doniosłej wagi, który należy jasno sobie uświadomić i na wieczne czasy w umysłach i sercach zapisać, a który oświetla duchową łączność między państwem polskim a żołnierzem: im potężniejsze było wojsko polskie — tem potężniejsze było państwo; wróg pragnąc podkopać potęgę mocarstwa Polski zażądał redukcji wojska, faktu tego nie należy tłómaczyć jedynie obawą przed siłą zbrojną, gdyż ma on znacznie głębsze podstawy moralne — miłość do własnego żołnierza stanowiła jedną z podstawowych cech charakteru polskiego; podważając ten fundament moralny obalało się całą strukturę moralną narodu.

...A kiedy w duszach naszych stwierdzonem zostało, że Polska stać się musi, choć Jej teraz niema, ...a kiedy wielkie słowo „Polska“ z ust olbrzyma padło aby się przez nas przyobiekło w Ciało i z naszej krwi płomiennej swoją krew dostało... Przemozna siza, wielka bezwładna martwota usłała się naokół i potężną bryłą niechęci i całunem cuchnącego błota skrepiwała świat polski, ażeby nie było to, co sam Bóg wskazał — to co być musiało.

...A gdyśmy wychodzili w przeoblbrzymie boje z bezwładem polskiej duszy i przemocą wroga, a kiedy młode serca przeorały znoje i nikt nie chciał być z nami prócz spojrzenia Boga, a gdy się każdy od nas odsuwał zdaleka i bał się słuchać pieśni, co w duszę uderza, a gdy się lży ostatnie spieki pod powieką powstała znowu postać polskiego Żołnierza.

Zabrakło amarantów na nasze mundury daliśmy krew serdeczną i amarant mieli; na sztandarach nie kwitły jedwabi lazury jeno się biały orzeł w nieskalanej bieli srebrzył odwieczną mocą jak gwiazda płonąca... I tak poszliśmy w boje w krwawych blaskach słońca.

I Bóg nas błogosławił, na tę polską sprawę, błogosławiły serca i ręce matczyne a żegnęły nas kwiaty sypiące rosy łzawę, a ptaki poleciały, niosąc w świat nowinę, że cud się w Polsce stworzył i w niebo uderza, że Polska ma swe wojsko, ma swego Żołnierza.

Przez miły Bóg — Nie było cudniejszych zaiste chwil chyba we wszechświecie całym jak szeroki — jak kiedyśmy widzieli starców lży przeczyste, jak kiedyśmy słyszeli modlitew potoki, jak kiedyśmy odczuli, że w sercu, co bije wokół nas — gdy żyjemy, to wszak Polska żyje!

A kiedy krwią zbroszone bagnety zatknęto w krzyż na grobach co ziemię wdłuż i wszęsz obsiały, a kiedy ponad ziemią — nawskroś przesiąkniętą krwią — znowu wzleciał w górę orzeł srebrnobiały i ogłasza wkrąg wszystkim radosne memento: wtedy Żołnierz naprawdę obchodzi swe Święto.

Radosne jest i smutne, drogie i przeklęte bo gdy się teraz patrzy w żołnierskie szeregi na ustach się zrywają jakieś słowa święte jakieś imiona pełne ofiarą po brzegi i myśl w dal się wyrzywa siłami olbrzyma by połączyć się z tymi — których tu już niema.

Bracia — w bojach polegli, bracia z ran umarli, bracia — w wrażej niewoli knutem zasiecani, czujemy Was przy sobie dziś, olbrzymów karły i mocą przeoblbrzymią jesteśmy złączeni z wami, których już kryją wojenne mogiły, bo biją w nas uczucia, co w was kiedyś były.

Dzwony dzwonią wokoło, trąby w niebo biją, na wszystkich domach polskie chorągwie zatknęto czemu radością płoną ci, co z nami żyją?

— Żołnierz Polski obchodzi swej ofiary święto.

STEFAN WIERZYŃSKI

Czasy niewoli napiętnowane są obok tęsknoty za wolnością stygmatem tęsknoty za polskim żołnierzem, za polskim mundurem, za białym orzełkiem na czapce. Żołnierz polski stał się wyrazem szczęścia, uosobieniem miłości i niepodległości, symbolem wolności kraju.

Opowiadaniem z dawnych lat żyło pokolenie porozbiorowe, na marzeniach o minionej chwale wzrastały powstaniowe pokolenia; tworzenie żołnierza polskiego stało się najserdeczniejszą troską najbardziej świetlanymi postaciami w historii naszych zmagani o wolność i niepodległość.

Praca ta i marzenia trwały ciągle — od Staszycza poczynając, a na współczesnych bohaterach narodowych kończąc.

Żołnierz stał się jednym z najważniejszych czynników wychowania narodowego — stał się podwaliną, kamieniem węgielnym myśli państwowo-twórczej, — jej podstawą i koroną.

Początków czynu żołnierza polskiego nie można określić ścisłą datą; giną one bowiem w ziemskiej przeszłości, a stały się integralną częścią historii państwa tak samo jak żołnierz stał się integralną częścią narodu.

Tragedja wojennych czynów wojska polskiego przekazuje nam niejedną tragedję, którą żołnierz przeżyć musiał, nie jeden moment w którym wykazał hart ducha i woli męskiej; na kartach historii wojen rysują się wspaniałymi linjami dostaci wodzów który w najtragiczniejszych momentach żołnierza podtrzymać umieli, z dowódców wojska wodzami narodu się stając, a wprowadzając historję polskiego oręza na karty historii polskiego Narodu.

Dzień więc Święta Żołnierza jest dniem Święta Narodu całego, a choć wspomnienia pełne żalu i smutku krwawą wstęgą dzień ten znaczą, chociaż niejedne załzawione oczy matczyne ujrzą w myślach skromny brzożowy krzyż — najwspanialszy znak bohaterstwa i spełnionego obowiązku — dzień ten jest radosnym dniem, święto — radosnym świętem, gdyż naród patrząc dziś na żołnierza we własnej swej duszy swoją wartość ocenić może.

Stefan Wierzyński.

Udział 10. Dywizji Piechoty w bitwie warszawskiej w 1920 r.

Poszczególne pułki armii polskiej umieszczają na swych chorągwiach pułkowych nazwy miejscowości w których pierwsze pokolenia pułkowe krwawiły się — aby uwiecznić po wszystkie czasy dni chwały i zwycięstwa i przekazać je następnym pokoleniom.

Na chorągwiach pułków 10 Dywizji widnieją też na pisy: „Radzymin”, „Nieporęt” Warszawa i data sierpnia 1920 r. W tym bowiem czasie 10 Dywizja Gen. Żeligowskiego pierwszami swych żołnierzy broniła stolicy Państwa przed zalewem wroga ciągnącego od wschodu i niosącego na swych bagnietach pożogę, rzeź, zniszczenie i stratowanie ziemi polskiej.

Po całonocnym z górą odwrocie z nad Dźwiny i Berezyny — odwrocie kilkuset kilometrowym, przepłatanym całym szeregiem krwawych spotkań, oznaczonymi mogiłami poległych Strzelców Kaniowskich przy była 10 Dywizja w pierwszej połowie sierpnia pod mury Warszawy. — Przybyła osłabiona znacznie walkami odwrotowymi — lecz osłabiona liczebnie i wyczerpana fizycznie duchowo jednak nie złamana. W zwycięstwo prawdy i sprawiedliwości wierzyła niezachwianie. Każdy niemal Strzelec Kaniowski 10 Dywizji, nazewnierz spokojny — wewnątrz nie pragnął jaknajszybciej ruszyć do walki, aby pomścić śmierć tylu towarzyszy broni popatone wsię i miasta i stratowanie ziemi polskiej.

W ten sposób też oceniano wartość 10 Dywizji Naczelne Dowództwo, skoro oddało ją do dyspozycji dowódcy frontu środkowego Warszawy — jako najpewniejszy i niezawodny odwód, którego użycie mogło nastąpić dopiero w ostateczności.

Nie zawiodła też 10 Dywizja zaufania swoich dowódców.

Bowiem gdy w nocy z 14/15 sierpnia zaciekle uderzenia przeciwnika na stanowiska polskie pod Warszawą zdołały w pewnym momencie zachwiać całokształt obrony stolicy — zdecydowano się w tej krytycznej sytuacji na użycie 10 Dywizji.

10 Dywizji polskiej nie wytrzymała uderzenia nieprzyjaciela i cofnęła się, wskutek czego w powstałą przerwę zaczęły wlewać się masy oddziałów przeciwnika i nad ranem dnia 15-go sierpnia znalazły się już o kilka zaledwie kilometrów od Warszawy. A było to w przeddzień uderzenia Naczelnego Wodza od południa z nad Wieprza na skrzydło i tyły przeciwnika uderzenie to uzależnione było od utrzymania stolicy przez oddziały polskie. — Tymczasem upadek stolicy był już bardzo bliski, a temsamem i upadek planu Naczelnego Wodza. — Wówczas do akcji rzucono 10 Dywizję.

Ruszyli więc do walki pułki 10 Dywizji. Pierwszy w ogień poszedł 28 pułk Strzelców Kaniowskich, bowiem najbliższy był przeciwnika. Ruszyli na Radzymin: Wólkę Radzymińską i wkrótce zalany został przez masy pracujące na Warszawę przeciwnika. Wywiązał się krwawy bój, walka bez pardonu. Płynię po polach radzymińskich krew poległych żołnierzy polskich a wśród nich i świętych oficerów, jako dowódców batalionów kpt. Pogonowskiego i por. Pęczkowskiego Benedykta, którzy prowadząc do natarcia swe oddziały złożyli młode życie swoje na ołtarzu miłości Ojczyzny.

W chwili, kiedy sytuacja 28 pułku wobec znacznej przewagi liczebnej wroga stawała się już nader krytyczną — nadjechał 29 pułk Strzelców Kaniowskich podwieszony na autobusach warszawskich na wieś paryski w czasie bitwy na Marne 1914 r. a wkrótce potem nadszedł i 30 pułk Strzelców Kaniowskich. Walka rozgorzała z nową zawziętością. Padły świeże ofiary, a między poległymi znalazł się i dowódca 29 pułku major Walter.

Radzymin i jego okolice kilkakrotnie przechodziły z rąk do rąk, wyrywane sobie z zaciętością.

Szala zwycięstwa długo wahała się na którą stronę przechylić się. Wreszcie pułki 10 Dywizji świetnie wsparte przez 10 pułk Kaniowski artylerji, rażący wroga niemal ze stanowiska piechoty — wyparły przeciwnika.

Zwycięstwo przechyliło się na naszą stronę. Stolica została uratowana. Naczelny Wódz mógł dnia następnego rozpocząć uderzenie miotem przygotowanym na Wieprzem.

Rozpoczęła się kontrofensywa polska od strony południowej, którą znów świetnie wsparła 10 Dywizja od zachodu, wyruszając z pod Warszawy. Bowiem w dwa dni później 31 pułk Strzelców Kaniowskich wbrew otrzymanym rozkazom wyruszył samotnie w kierunku północno-wschodnim. Przed wieczorem tegoż dnia dotarł do Bugu — i uderzył na mosty pod Wyszokiem wzbudzając zachwyt i zdumienie oficerów francuskich obecnych w czasie natarcia.

Energicznym uderzeniem zdobywa Wyszok, bierze do niewoli kilkuset jeńców wraz ze sztandarem 57 pułku sowieckiego oraz wiele zdobyczy wojennej — a co najważniejsze odcina drogę armjom wschodnim, które parły dotychczas na Płock i Włocławek, które przez to zmuszone zostały do odwrotu na północ, zakończony przejściem do Prus Wschodnich. Zdobyciem Wyszokowa zakończony został udział 10 Dywizji w bitwie Warszawskiej.

F. Libert.

Święto Żołnierza Polskiego.

W dniu 14 i 15 sierpnia rb. na terenie miasta Wielunia ku czci Żołnierza polskiego, odbędzie się uroczystość z następującym programem:

W dniu 14 sierpnia o godz. 8.45 wiecz. na ulicach i Starym Rynku odbędzie się capstrzyk orkiestr wojskowych i delegowanych kompanii chorągwiowych.

W dniu 15 sierpnia o godz. 10 rano na Starym Rynku odprawiona zostanie uroczysta Msza polowa. Po Mszy polowej nastąpi przemówienie Dowódcy 10 Dywizji Piechoty oraz dekoracja Krzyżem Zasługi odznaczonych oficerów Dywizji, poczem oddziały stacjonujące na terenie powiatu 10 Dywizji Piechoty wraz z oddziałami organizacji miejscowych przedzielają na Starym Rynku przed przedstawicielami władz. O godz. 2.30 popoł. w sali Kino-teatru „Polonia” odbędzie się uroczysta Akademia.

O godz. 3-iej popoł. w miejskim parku odbędzie

się zabawa taneczna i koncert orkiestr.

O godz. 6 pop. między Raczynem a Czarnożyłami w rejonie 30 pp. odbędzie się oficerski bieg myśliwski.

Wobec tak pięknej i wielkiej uroczystości miasto winno przybrać wyjątkowo odświętny przebranie: dekoracje balkonów, okien i domów. Na uroczystości tej winniśmy wykazać wielką i gorącą sympatię żołnierzo- wi polskiemu przez wzięcie gremjalnego udziału w obchodzie.

Obywatelski Komitet Obchodu święta Żołnierza Polskiego stanowią: Ks. W. Przygodzki Dziekan i Proboszcz Wieluński, Starosta Powiatowy w zastępstwie M. Jarmicki, K. Oraczewski, Burmistrz miasta Wielunia, Olszyna-Wilczyński gen. brygady Dca 10 Dywizji Piechoty, Ppułk. Grot Dca 31 p. Strzelców Kaniowskich.

— 0 —

Ze Zjazdu Legionistów w Wilnie.

WILNO 13. 8. Wczoraj jako w dzień VII Zjazdu Legionistów w katedrze odprawiane zostało uroczyste nabożeństwo, na które przybyła Marszałkowna Piłsudska z córeczkami, oraz siedmiu ministrów bawiących w Wilnie.

O godz. 1 popoł. rozpoczęła się uroczysta akademja w sali miejskiej.

Z kolei przemawiali p. wojewoda wileński, Raczkiewicz, prezydent m. Wilna Folejewski i gen. Rydz- Smigły.

Następnie odbyły się produkcje wokalne oraz

występy deklamatorskie artystów Reduty. (Przemówienie marszałka Piłsudskiego podamy w numerze następnym).

Wieczorem o godz. 21 we wspaniale udekorowanych salach pałacu wojewody odbył się wielki raut. Raut zaszczyliła swą obecnością p. Marszałkowna Piłsudska. O godz. 21.30 przybył p. Marszałek Piłsudski, witany u wejścia przez p. wojewodę Raczkiewicza, komendanta O. K. 5 gen. Litwinowicza i in. wojskowych. W chwili, gdy p. Marszałek wszedł do pałacu, orkiestra odegrała hymn narodowy.

Nowe pretensje Litwy oddalone.

GENEWA 13. 8. W dniu dzisiejszym sekretarz generalny Ligi Narodów wystosował do Waldemara i wszystkich członków Ligi pismo, w którym powołując się na odpowiedź przewodniczącego Ligi Narodów De Aguerro y Bothancourt i sprawozdawcy

Belaerts Van Bloklanda oraz na wyjaśnienia Polski w sprawie manewrów wojskowych stwierdza, że nie wskazuje chwilowo na to, by w wymienionym wypadku zachodziła potrzeba interwencji Ligi Narodów.

Lotwa domaga się otwarcia kolei libawskiej.

RYGA 13. 8. Libawski związek fabrykantów postawił zwrócić się do Ligi Narodów z prośbą o otwarcie linii kolejowej Libawa—Romny i oddanie

teższej linii pod kontrolę Ligi.

Zamknięcie linii libawskiej było spowodowane stanowiskiem Waldemarsa do kwestji wileńskiej.

Po przewrocie w Bawarii.

O zlikwidowaniu zamachu stanu Ludendorfa i Hitlera brak bezpośrednich wiadomości, mianowicie nie wiadomo, z jakich powodów Kahr i Lossow odłączyli się od zamachowców. Gazety przypuszczają, że stało się to wskutek potępienia zamachu przez następcę tronu bawarskiego Rupprechta, który oddawna żyje z Ludendorfelem w złych stosunkach. Nie wiadomo również, jakie stanowisko Kahr i Lossow zajmują obecnie wobec rządu Rzeszy, który dał generałowi Seectowi pełnomocnictwa głównodowodzącego reichswehry. „Vossische Ztg.” podkreśla, że Kahr nie protestował przeciw aresztowaniu Knillinga i ogłosił Bawaryę królestwem, co stoi w sprzeczności z konstytucją. Wobec tego uważać trzeba Kaira za właściwego sprawcę zamachu, tem więcej, że oddawna zezwalał na przygotowanie czynione przez Ludendorfa i Hitlera. Również „Vorwärts” nazywa Kaira głównym sprawcą zamachu i zaznacza, że wytłumaczenie jego, jakoby go gwałtem zmuszono do wzięcia udziału w zamachu, jest niedźną wymówką człowieka — tchórza. „Vorwärts” wzywa rząd do szybkiego działania i oczekuje od generała Seecta, że tenże zaprowadzi w Bawaryi porządek. Dalej donosi, że niewątpliwie był planowany także zamach w Berlinie, gdzie ze strony nacjonalistycznej spodziewano się z całą pewnością ustąpienia rządu Stresemanna, chociaż o wydarzeniach w Bawarii nie było jeszcze wcale wieści.

— 0 —

Przysnie uliczny w Moskwie.

W związku z panującymi w Rosji upałami stała się w Moskwie aktualną sprawą urządzania przysnie na ulicach niektórych przedmieść. W tych dniach uruchomiono pierwszy przysnie uliczny w Sokolnikach pod Moskwą, gdzie w czasie od godz. 7-ej rano do 9-tej wieczorem każdy przechodzień może spryskać swe rozgrzane ciało strumieniem zimnej wody.

— 0 —

Program radiowy na dzień 15 sierpnia.

POZNAŃ. 1,5 kw. 344,8 m
10,15—11,45 Transmisja nabożeństwa z Katedry Pozn. 13,00—14,00 Sygnał czasu — koncert gramofonowy. 17,00—18,30 Koncert orkiestry Filharmon. Warsz. 18,30—18,50 P. Sylw. Wesołowski, humorysta i wirtuoz na organkach, 18,50—19,15 Odczyt. 19,15—19,45 „Silva rerum” czyli rzeczy ciekawe. 19,45—20,05 Komunikaty. 20,15—22,00 Koncert popularny. 22,—22,20

Sygnał czasu, komunikaty: meteor., i PAT'a. 22,20—24,00 Nadprogram.

WARSZAWA 10 kw. 1111 m
10,15—11,35 Transmisja nabożeństwa z Katedry Pozn. 12—12,10 Sygnał czasu, hejnał z Wieży Mariackiej w Krakowie. 12,10—15,55 Przerwa. 15,55—16 Komunikat meteorol. 16,—17 Odczyt (Dział „Rolnictwo”). 17—18,30 Koncert orkiestry Filh. Warsz. 18,30—18,50 Rozmaitości. 18,30—19,15 Odczyt. 19,15—19,45 Przerwa. 19,45—20,10 „Skrzynka pocztowa”. Koncert popularny ork. Filh. Warsz. 22—22,05 Sygnał czasu, kom. lotn.-meteor. 22,05—22,20 Komunikaty PAT'a. 22,20—22,30 Kom., policyjny, sportowy oraz nadpr.

KATOWICE 15 kw. 422 m
10,15—11,35 Transmisja nabożeństwa z Katedry Pozn. 12—12,10 Sygnał czasu, komunikat lotn.-met. oraz hejnał z Wieży Mariackiej w Krakowie. 12,10—16 Przerwa. 16—16,20 Pogadanka. 16,20—16,40 Odczyt. rol., z Warsz. 16,40—17 Odczyt roln. z Warszawy. 17—18,30 koncert popularny. 18,30—18,50 Rozmaitości 18,50—19,15 Odczyt z Warszawy. 19,15—19,45 Przerwa. 19,45—20,10 Odczyt. 20,10—20,30 Przerwa. 20,30—22 Transmisja koncertu wiecz. z Krakowa 22—22,30 Sygnał czasu oraz komunikaty: lotn.-meteor. PAT. i sportowy.

KTO WYGRAŁ NA LOTERJI?

W drugim dniu ciągnięcia 4-tej klasy 17 polskiej państwowej loterii klasowej główne wygrane padły na nr. następujące:

5,000 — 139969.
1,000 — 110216, 121348.
600 — 18825, 25962, 27915, 69154, 94051, 138581, 138593, 139879, 146099, 151734.
500 — 8695, 27153, 28019, 49469, 50365, 52392, 58272, 48816, 68436, 83878, 90640, 98452, 127787, 128832, 131025, 134755, 135078, 135303, 150548.

— 0 —

Trzeci dzień ciągnięcia.

2,000 — 5475.
1,000 — 29552 72616.
800 — 76807 102599 118452.
600 — 26120 78307 78663 80772 150621.
500 — 23502 63950 72995 75727 93197 96317
98111 99197 103046 139670 143496 147863 149596.

— 0 —

Popieracie przemysł swojski

ŚWIETLICA

Przyszedłeś do wojska z domu, w którym wszystko było twoje: i ludzie, i sprzęty, i kawałek ziemi, i strumień, i las... I ty również należałeś do wszystkich — do całego twego otoczenia. Dopełnialiście się wzajemnie. Zdawało się, że jedno bez drugiego istnieć nie może.

A jednak odszedłeś od nich, a oni bez ciebie żyją i ty również bez nich. A choć nieraz cię zła-pie tęsknota czy żal, to jednak dajesz sobie radę i jakoś ci idzie.

A gdy dłużej w kompani p o b e d z i e s z, gdy lepiej wszystko poznasz, gdy się ze wszystkim zżyjesz — to ci naprawdę dobrze będzie. I wszystko dookoła jakies

milsze się stanie: i groźny szef, który ci tyle strachu napędza, i drużynowy, co cię apelami gnębi, i koledzy, którzy czasem dokuczają ci może.

A gdy się już do swego munduru dopasujesz, zobaczysz, że kompanja to również twój dom.

Jak w domu rodzinnym, prócz izby codziennej jest zazwyczaj taka, gdzie się gości przyjmuje, tak i w pułku jest taka izba odświętna. Poszukaj, a napewno ją znajdziesz. A może już nawet o niej słyszałeś, a możesz tam nawet już zaglądać.

Taka izba odświętna i odpoczynkowa w pułku — to świetlica. Widziałeś pew-

nie oświatowego oficera pułku, który w niej coś majstruje, obrazki przybija, paczki znosi, — ciągle w niej grzebie, ciągle ją zmienia, a jak tylko coś zmieni, to coraz tam ładniej i przyjemniej. Troszczy się pan porucznik o nią, a czy wiesz — dlaczego? Żeby tobie było w niej milej i przyjemniej; żebyś czuł się tam jak u siebie w domu. Wejdz do świetlicy i po-

patrz uważnie: śmieje się ona do ciebie pasami wełniaków, zawieszonych na ścianie, patrzy na ciebie oczami obrazów; mówi numerami gazet, wiszących na ścianie lub leżących na stołach. Pośrodku widzisz stół, a na nim pióra, kała-

Świetlica 3 komp. 22 p. p.

marze, papier. Stół ten służy do pisania listów. Przy nim spokojnie i wygodnie na kawałku papieru listowego z ładnym obrazkiem możesz do domu napisać. Możesz matce swojej opisać, jak żyjesz teraz, jak pracujesz i uczysz się w wojsku.

Przy drugim stole koledzy grają w warcaby, w szachy; przy innym czytają książki. W kącie zebrała się gromadka. Opowiadają sobie coś wesołego, bo śmiech tam chwilami wybucha.

Wszędzie wesoło, miło, ciepło.

Dokądże to prowadzą tamte drzwi, przy których stoi kolejka? Wchodzą w

drużyna —
gi, w rejonie krzyża;
Z drużyn — w lewo, w tej kotlinie przed
lasem.
W drugiej linii

W ostat wy-
m drużvn następują-

"Polska Drużyna"

KNOCK OUT.

Masz oczy rozszerzone wielkim przerażeniem,
mimowoli spojrzenie zachodzi ci mgłą,
gdy patrzysz jak obydwa na twarzach się mienią
i jak jeden drugiemu gotuje knock out.

Spotkanie po raz pierwszy — na życiowym ringu
rozpocznie się za chwilę najstraszliwsza z rund:
walka pięści z umysłem; w zawrotnym loopingu
przez mózg twój przelatuje oszalały bunt.

Musisz życzyć zwycięstwa — lecz tylko jednemu,
w myślach skazać drugiego na bezslawną śmierć.
Dwie głowy masz przed sobą; sama nie wiesz czemu
zaczynasz w niepewności przeraźliwie drzeć.

Oni patrzą na siebie — — w skurczach ust ironja —
jeden zacisnął pięści — drugi sprężył mózg — — —
któremu z nich pisana tragiczna agonja?
któremu krwawy strumień buchnie raptem z ust?

Twe myśli koziolkują w szalonym loopingu,
palce zmięły chusteczkę i nieznacznie drżą...
Słowa padły — — już runda zaczęta na ringu — —
trwa — — dalej — — cisza — — pauza — — nie padło knock out.

HAW.

"Kniha Mitenolii"

1. II. 1931.

K. K.

X PROMOCJA RYCERSKA W S.P.P.

(Od specjalnego wysłannika „Polski Zbrojnej“)

Po raz dziesiąty w wolnej Polsce z bram S. P. P. wyszedł w świat zastęp młodych oficerów piechoty, promowanych na podporuczników dn. 6 sierpnia przez przedstawiciela p. Prezydenta Rzplitej i w Jego — jako najwyższego zwierzchnika sił zbrojnych imieniu — pasowanych na rycerzy przez p. I wicemin. spraw wojsk. gen. dyw. Fabrycego.

DZIEŃ PODCHORAŻEGO

Promocja w S. P. P. ma ustalony tradycją przebieg. W tym roku jednak komendant płk. dypl. Bociański wprowadził inowację w postaci „dnia podchorążego“, który polega na tem, że podchorążym, którzy nazajutrz mają być pasowani na rycerzy, wolno robić wszystko, co im się podoba.

Oczekiwano go z głębokim zaciekawieniem: co też podchorążym przyjdzie do głowy, jak wykorzystają swój dzień. Przyznać trzeba, że wykazali oni dużo pomysłowości, zaprawionej szczerym humorem oraz wiele subtelności w ujęciu swego stosunku do przełożonych. A była to rzecz nietatwa, gdyż założeniem tego dnia — jak się okazało — był ni mniej, ni więcej tylko „przewrót pałacowy“ czyli rewolucja w S. P. P.

Dn. 5 sierpnia o g. 0 przez radio szkoły ogłoszono rozkaz, w którym komendant S. P. P. wraz ze wszystkimi dowódcami i instruktorami zostali złożeni z urzędu na przeciąg 24 godzin, a ich miejsca zajęli podchorążowie. Rano zakomunikowano wszystkim oficerom, że z rozkazu podchorążego - komendanta strojem obowiązującym w tym dniu jest ubranie cywilne lub mundur bez odznak.

Wszyscy oficerowie rozkazowi temu podporządkowali się.

O godz. 10-ej nastąpił właściwy zamach. W oknach komendy S. P. P. ustawiono ciężki karabin maszynowy, skierowany na dom komendanta, oddając przytem kilka seryj ślepiemi nabojami, poczem zastępca 24-godzinny komendant wygłosił płomienne a pełne humoru przemówienie, uzasadniające „przewrót“ i nawołujące do zabrania i uprowadzenia płk. Bociańskiego. Za chwilę tłum „zbuntowanych“ podchorążych w fan-

tastycznych mundurach „wdarł się“ do mieszkania komendanta, skąd „wyprowadził go“ do parku.

NIESPODZIANKA DLA KOMENDANTA

Gdy komendant „w cywilu“ ukazał się we drzwiach zagrzmiły entuzjastyczne okrzyki: „Niech żyje“, poczem tłum otaczając pułkownika ruszył nad basen pływacki. Czekala tam wszystkich niespodzianka. Część ściany domu pływackiego przykryta była białą zasłoną. Gdy na prośbę komendanta - podchorążego płk. Bociański zasłonę tę zdjął, ukazała się oczom zebranych marmurowa tablica, wmurowana z następującym napisem:

„5 sierpnia 1933 r. jako w „dniu radości“, chcąc uczcić swego kochanego komendanta płk. dypl. Bociańskiego Ludwika, a także by uwiecznić jego imię, pracę oraz zasługi nie tylko w sercach swych — bo tam już nazawsze są one wyryte, — lecz również i na marmurze, by pamięć o nich przekazana została wszystkim pokoleniom wychowanków S. P. P., tablicę tę wmurowują w najbardziej słonecznym zakątku S. P. P. — podporucznicy X promocji.“

Wzruszenie ogarnęło wszystkich. Komendant w krótkich i serdecznych słowach dziękował podchorążym.

Z kolei nastąpiła defilada. Otwierał ją zastęp

„kawalerji“, pędzącej na pochwach od szabel z szablami w rękach; za nim wieszono lektykę, w której królowała... miss Komorowo (jeden z podchorążych odtwarzał z wdziękiem tę rolę), dalej tłumy podchorążackiego bractwa w pełnym blęgu z obnażonymi bagnietami w rękach, wreszcie k. m. — biedki naładowane podchorążymi.

Po defiladzie płk. Bociański podejmował śniadaniem swego „rywala“ z całym jego sztabem. Wieczorem odbył się uroczysty capstrzyk, potem zaś „Noc wenecka“ nad basenem, urozmaiconą dancinżem, okolicznościowymi audycjami radjowymi, ogniami sztucznymi i t. d.

Przez cały dzień zjeżdżali zaproszeni przez absolwentów goście, a przed „nocą“ przybył p. I wicemin. spraw wojskowych gen. Fabrycy, powitany przez płk. Bociańskiego i kompanję S. P. P. w strojach historycznych.

O godz. 24-ej samowolnie władze S. P. P. ustąpiły.

NABOŻENSTWÓ

Po wesołym i pełnym humoru dn. 5 sierpnia nastąpił poważny i pełen wzruszeń dzień promocji.

Na boisku sportowym I bataljonu ustawiono ołtarz polowy. Środek placu zajęli podchorążowie, kończący szkołę; kompanja honorowa w strojach historycznych z chorągwią szkolną tworzyła jeden bok prostokątu, młodszy rocznik tworzył bok przeciwny.

O godz. 9.30 przybył na plac p. gen. Fabrycy w otoczeniu świty i cywilnych przedstawicieli władz. Wśród obecnych byli: szef Dep. Piech., płk. dypl. Janicki, komendant Szkoły Podch. Inż., płk. Dąbkowski, kmdt. Centr. Wysz. Ofic. Lotn. płk. pil. inż. Wieden Franciszek, komendant

Szkoły Podchor. Lotn., mjr. Kałęcki, ppłk. Heine, zastępca d-cy 18 p. a. l., rtm. de Virion, kpt. Hartman, dr. Muszyński, starosta powiatu Ostrów - Maz. i inni.

PROMOCJA

Po przyjęciu raportu przez p. gen. Fabrycego, rozpoczęło się nabożeństwo, poczem p. I wiceminister spraw wojskowych oraz kandydanci szkół podchorążych dokonali promocji na podporuczników.

P. I wiceminister oraz płk. dypl. Bociański, wygłosili krótkie przemówienia, zakończone okrzykami na cześć p. Prezydenta R. P. i p. Marszałka Piłsudskiego, podchwyceni przez absolwentów i licznie zebraną publiczność. Następnie komendant S. P. P. wygłosił przemówienie do absolwentów, które zakończył okrzykiem na cześć I-go wiceministra.

Dalszym punktem programu była defilada, którą przyjął p. generał Fabrycy, poczem nastąpiło rozdanie patentów oficerskich oraz nagród.

OBIAD

Wskazówki na nową drogę życia udzielił p. I wiceminister podporucznikom, na specjalnie zarządzonej odprawie, poczem udano się na skromny obiad żołnierski, gdzie przy wspólnym posiłku, najwyższe władze wojskowe, przedstawiciele społeczeństwa, władz cywilnych oraz podporucznicy i ich rodziny spędzili parę godzin w serdecznym nastroju.

Podczas obiadu płk. Bociański wznosił toast na cześć p. Prezydenta Rzplitej, p. Marszałka Piłsudskiego i p. gen. Fabrycego. W chwilę potem prymus szkoły ppor. Szemieta w krótkich słowach złożył w imieniu wszystkich swych kolegów serdeczne podziękowanie przedstawicielowi p. Prezydenta Rzplitej, gen. Fabrycemu oraz komendantowi szkoły, wszystkim przełożonym i wykładawcom za to, że hojną dłońią przez tyle lat dawali im wiedzę wojskową, a następnie zapewnił, że nie słowami, a znojną pracą będą mówili: „Nie zawieziemy!“

Wieczorem w salach kasyna oficerskiego odbyło się zebranie towarzyskie z tańcami, na którym bawiono się ochoczo do samego rana.

Nowa Praca Władysława Pobóg-Malinowskiego

NARODOWA DEMOKRACJA — 1887--1918

Fakty i Dokumenty

Historja i ewolucja ideowa stronnictwa Nar.-Dem. oparta na rewelacyjnych materiałach archiwalnych

Str. 396

Do nabycia we wszystkich księgarniach

Cena zł. 6

Ze sokołu przez Polskę do morza”

Defilowano tuż za miastem, przed przystanią Ośrodka Sportów Wodnych, gdzie znajdowali się: wicewojewoda dr. Seydlitz, prezes Ligi Morskiej i Kolonjalnej, inspektor armji gen. Orlicz-Dre-

Przełożony i podwładny

Już samo zestawienie tych pojęć „żołnierz” i „kultura” może wywołać — a nawet napewno twierdzić można, że wywoła — u ludzi, którzy nas nie znają, sprzeciw, uzasadniany zdaniem, że pojęcia te są... niewspółmierne, że tworzą pewnego rodzaju *contradictio in adjecto* — zaprzeczenie w założeniu. Bo przecie pojęcie „kultura” zamyka w sobie najbardziej wykwintny i subtelny przejaw ducha, gdy pojęcie „żołnierz” stwierdza przymoc, a przynajmniej siłę, jeśli nie brutalność.

A jednak oba te pojęcia są nietylko współmierne, ale niejednokrotnie wiążą się ze sobą; a jednak te pojęcia *muszą* być ze sobą współmierne i ze sobą się wiązać, bo taki jest duch naszej armji od wielu wieków; bo takim jest kierunek, który nam swemi czynami wskazuje nasz Wódz i Twórca — Komendant.

Polski żołnierz, to nie „soldat”, nie uosobienie buty, lecz symbol siły własnego narodu, kość z kości i krew z krwi narodu, współtwórca naszej współczesnej kultury, który, oprócz kultury swego narodu, zamkniętej w duszy, musi mieć swoją własną, swoistą kulturę — *kulturę żołnierza*.

Żołnierz, będąc zawsze podwładnym, jest również często przełożonym. Samo więc życie wskazuje, że w pojęciu kultury żołnierza odróżnić należy dwa momenty: *kulturę podwładnego i kulturę przełożonego*. Miernikiem kultury żołnierza jest właśnie umiejętność odpowiedniego ustosunkowania się zarówno do jednych, jak i do drugich.

Rozpatrzę oba te wypadki. A więc, *kultura żołnierska podwładnego*: oficer, będąc podwładnym, jest jednocześnie kolegą swego przełożonego. Pierwszym więc i jednym z najbardziej zasadniczych dowodów kultury jest umiejętność odpowiedniego ustosunkowania karność i dyscypliny wojskowej do pewnej swobody, jaką dają prawa koleżeństwa. Żołnierz, posiadający kulturę, powinien tembardziej zwracać na siebie uwagę w służbie, którą pełni ze swym przełożonym bliskim kolegą, by nie dopuścić u nikogo możliwości przypuszczenia, że tę przyjaźń z dowódcą chce zdyskontować na swą korzyść, dla swej wygody.

Okazując jednak szacunek przełożonemu, trzeba również pamiętać o własnej godności. Szacunek bowiem dla własnej godności i własnej pracy również cechuje kulturalnego żołnierza. Dlatego też kulturalny żołnierz pamięta, że między szacunkiem, czy nawet oddaniem, okazy-

wanem przełożonemu, a służalczością jest duża odległość; tak duża, że nie przebędzie jej nigdy.

A teraz kilka słów o kulturze przełożonego: Przypomnieć chcę odrazu, że przełożony jest nietylko srogim dowódcą, lecz równocześnie wnikliwym wychowawcą i wyrobieniem w podwładnym kultury żołnierskiej od niego w wielu wypadkach zależy. Dlatego też jego osobista kultura żołnierska powinna być tak wysoka, by promieniowała na podwładnych.

Wiele wspólnych momentów i punktów stycznych ma zagadnienie kultury przełożonego z zagadnieniem kultury podwładnego. Ten sam motyw: karność i dyscyplina, w zestawieniu z koleżeństwem należy i tutaj podkreślić, unikając oczywiście przesady w jednym lub drugim kierunku. I naprawdę trzeba dużej kultury przełożonego po to, by stał się on dobrym i lubianym kolegą, nie sta-

rając się o zdobycie taniej popularności, jak również na to, by był dobrym i sprawiedliwym przełożonym swych kolegów i nie narzucał im bezcelowo i bezmyślnie swej hegemonji we wszystkich, nawet po zasługowych, sprawach, podkreślając swą „wielkość” i powagę w zestawieniu z ich „mizernem” i nic nieznaczącym stanowiącym. Skłonność zarówno do szukania taniej popularności, jak również do „gaszenia” podwładnych we wspomniany sposób, mają zwykle bardzo młodzi dowódcy, którzy niedawno otrzymali stopień oficerski lub wyższe stanowisko, a którzy — skutkiem stanięcia na dużej wysokości — dostają zawrotu głowy i zaczynają cierpieć na manję wielkości. Oble te cechy należy stanowczo i bezwzględnie ściągnąć w sobie, gdyż świadczą one nie tylko o braku kultury żołnierskiej, lecz znamionują także brak podstawowych zasad, na jakich opiera się poczucie honoru żołnierskiego — a wiemy, że *honor jest to poczucie godności własnej, przy jednoczesnym poszanowaniu godności innych ludzi*.

Dużą rolę w życiu żołnierskim odgrywa również język, jakim przełożony

mówi do podwładnych, a wiemy, że język wojskowy ma w sobie pewną ostrość i suchość. Jednak między suchością i ostrością języka, a gburowatością, również jest różnica, o której zapomnieć nie wolno kulturalnemu żołnierzowi, nie bowiem łatwiejszego, jak dotknąć lub nawet skrzywdzić podwładnego, poniżając jego ambicję i poczucie miłości własnej. (Bardzo interesujący sposób ujęcia tej sprawy ma André Roujou w swej „Philosophie Militaire”).

A teraz kilka uogólnień: po to, by stać się żołnierzem, mającym swą kulturę, trzeba zdać sobie sprawę, że w stosunkach służbowych winna obowiązywać za równo podwładnego, jak i przełożonego *dobra wola, uprzejmość i prostota*, nie wolno przytem zapominać, że *prostota nie jest prostactwem*; dalej — że nie należy wychowywać sobie podwładnego, który jest automatem, lecz podwładnego, który jest rozumnym współpracownikiem; że nie należy wzbudzać w podwładnym strachu, lecz zrozumienie intencji przełożonego; że przez swój przychylny, przyjazny i opiekuńczy stosunek do podwładnego, należy wyrobić w nim poczucie, że jest *wolnym żołnierzem*, członkiem swego narodu, nie żołdakiem. Wychowując tego rodzaju żołnierzy, sprawimy to, że ta część społeczeństwa naszego, która o nas ma zbyt niedokładne pojęcie, zrozumie wreszcie, że „żołnierz” i „kultura” — te dwa jakoby „niewspółmierne” pojęcia — połączyły się w wojsku polskim, tworząc *kulturalną armję kulturalnego narodu*.

Rzecz prosta, że uwagi powyższe nie wyczerpują tematu, poruszają tylko tę tak bardzo zasadniczą sprawę, jaką jest zagadnienie kultury żołnierza. Byłbym bardzo rad, gdyby kwestja ta, poruszana dotychczas dorywczo, stała się zagadnieniem stale absorbującym i wywołała wymianę zdań.

Stefan Wierzyński, por.

5.T.34.

Gdańsk
URUWIE DLA POLSKIEJ DZIALTY SZKOL-
 NEJ. Na wniosek Macierzy Szkolnej komisja
 do spraw dobroczynności sen. Bajer przydzi-
 lił Macierzy Szkolnej do podziału 200 par ob-
 wia dla niezamożnej polskiej dzialty szkolnej.

Gdynia
ENSPOLYTURA ZAKLADOW OSTROWIEC-
 KICH. Zakłady Ostrowieckie otworzyły swoja
 ekspozycje w Gdyni. Kierownikiem nowopo-
 wstałej placówki został inż. W. Gierdzowski.

Królewska Huta
POPRAWA NA RYNIKU PRACY. Sytuacja
 na rynku pracy w okręgu Królewskiej Huty wy-
 kazuje dalszą poprawę. I tak w kopalni „Pawel”
 w Chebzin zatrudniono 80 robotników w kopalni
 „Niemcy” w Świętochłowicach zatrudniono kil-
 kundziesiąt robotników i w kopalni „Śląsk” w
 Chropaczowie zatrudniono około 40 robotników.

Dąbrowa
URUCHOMIENIE WIELKIEGO PIECA. Hur-
 ta Bankowa uruchomiła m. z początkiem prze-
 szłego tygodnia zatrudniamy od kilku miesięcy
 wielki piec. Przy piecu tym pracować będzie
 około 120 robotników.

Łódź
STAN ZAPASOW PRZEDZY BAWELNIA-
 NEJ. Na podstawie danych Zrzeszenia Produ-
 centów Przędzy Bawelianej w Łodzi, zapasy
 przędzy na rynku łódzkim na dzień 2 grudnia
 ub. r. wyniosły ogółem 1,948,182 kg., co w po-
 równaniu z poprzednim okresem na dzień 17 kwi-
 etnia wykazuje zmniejszenie się zapasów o 1,622
 kg.
NOWY STAROSTA W KOLE. Dotychczas-
 wego starostę powiatowego w Kole, Stanisława
 Szena przeniesiono na stanowisko inspektora do-
 stępu wojewódzkiego w Łodzi. Na stanowisko
 starosty powiatowego w Kole, powołano p. Ed-
 munda Wilczyńskiego.

Przełożony

Ostatnie dwa artykuły, które się pod powyż-
 szym tytułem ukazały w „Polsce Zbrojnej”, na-
 światlają pewną dziedzinę życia wojskowego, po-
 siadającą bardzo duże znaczenie dla wartości
 wojska. Jestem pewny, że żadna z myśli, zawar-
 tych we wspomnianych pracach nie da się za-
 czepić. Zwierają one zupełną prawdę i mają
 zdrowy rumieniec życia. Dlatego też na ich pod-
 stawie chciałbym oprzeć pewne swoje myśli. U-
 jęcie tematu przez p. porucznika Wierzyńskiego
 („Polska Zbrojna” z dn. 5.1.1934) jest o-
 tyle szczególnie cenne, że daje on polskie po-
 dejście do zagadnienia.

Wobec olbrzymiej wagi, jaką przywiązuję do
 tego, co por. Wierzyński nazywa — kulturą żoł-
 nierską, chciałbym dorzucić kilka uwag wła-
 snych, podkreślając dwie rzeczy: 1) realne zna-
 czenie kultury żołnierskiej dla wojska, 2) na-
 silenie i stanowisko jej w wojsku polskim.

Kpt. Lange Teodor Stefan

5.1.34.

cho-
 wini-
 szek-
 poj-
 i „s-
 mie-
 sku-
 lnu-
 wy-
 tal-
 zar-
 bar-
 dot-
 mian-

Zwężlona na trutach
Straszny wypadek na Śląsku
KATOWICE 4.1 (telef. własny). — 14-letnia
 Helena Zajęcówna przyglądała się z okna fa-
 cjarki, kiedy pod Białą rzuciła się pod pociąg
 75-letnia Anna Bożkowa. Iziewczyzna w czasie
 tego tak silnie wychyliła się z okna, że wypa-
 dla na nizej przechodzące druty linii wysokiego
 napięcia, dotykając jednocześnie nogami ściany.
 Silny prąd poraził tak silnie Zajęcównę, że
 z drutów zdjęto zwęglone już zwłoki.

O
 3 dni.
 teatrze ludowym. F. Sokółow zabawi w Wilnie
 mawiał na akademii sjonistycznej w żydowskim
 ferencja prasowa. O godz. 20.30 p. Sokółow prze-
 O godz. 16 odbyła się w hotelu „Bristol” kon-
 na lunosć żydowska.
 żydowskich organizacyj oraz tłumnie zgromadzo-
 skiej z dr. Wygodzkim na czele, reprezentanci
 wa przedstawiciele wileńskiej gminy żydow-
 topolskiego. Na dworc u witali prezesa Sokóło-
 tu organizacyj sjonistycznych w Polsce, p. Bia-
 cerek oraz przedstawiciele centralnego komite-
 nistycznej, Nahum Sokółow, w towarzystwie 2
 Wilna prezes wszechświatowej organizacyj sjo-
 WILNO, 4.1. — Dzis o godz. 7.50 przybył do

STEFAN WIERZYŃSKI

WIELMOŻNE CHAMSTWO

TAK SIĘ JUŻ ZAWSZE SKŁADA,
WIDOCZNIE TAK CHCE LOS,
ŻE TAM, GDZIE CISZA JEST BLADA
WIELMOŻNE CHAMSTWO MA GŁOS.

TAKIE JUŻ PRZEZNACZENIE,
ŻE GDZIE HARMONJA DRŻY,
TAM, GDZIE SIĘ NIE ŚMIE NAZWAĆ IMIENIEM,
KTOŚ NAGLE RYCZY „TY“.

TAKI JUŻ BIEG JEST RZECZY:
GDZIE ŚWIĘTY PŁONIE STOS,
I SZARPIE SIĘ DUCH CZŁOWIECZY —
CHAMSTWO SIĘ ŚMIEJE W GŁOS.

„Polska Zbrojna”
W-wa. 27 maj 1934.

W-wa. 27 maj 1934.

D - NAUKOWY

II. III.
WIERZĘ, ŻE ZŁOMEK MIEDZI, KTÓRY TRZYMAM W RĘCE,
JEST SZYSZAKIEM DZIELNEGO RYCERZA MAMBRINA,
ŻE CHWAŁĄ MNIE OTOCZĄ WSPÓLCZEŚNI W PODZIĘCE,
ŻE W DULCYNEI ŚWIAT SIĘ KOŃCZY I ZACZYNA.

WIERZĘ, ŻE JESTEM W ZAMKU, CO GO STRZEGĄ DUCHY,
WIERZĘ, ŻE PIĘKNO W BŁOTO ZMIENIAJĄ MI CZARY.
NA MARNE LUDZKIE SŁOWA POZOSTAJĘ GŁUCHY.
I POŚRÓD ŚMIECHU IDĘ DOPEŁNIĆ OFIARY.

WIERZĘ, ŻE PRZEZNACZENIEM MEM W GOŚCINCACH BŁĄDZIĆ
I NADSTAWIAĆ MĄ ZBROJĘ POD TYSIĄCE KIJÓW.
WIERZĘ, ŻE LOSEM MOIM KTOŚ NIEBIAŃSKI RZĄDZI
I KAŻE MI NIEWINNOŚĆ OCHRONIAĆ OD ZBIRÓW.

A ŻE SIĘ LUDZIE ŚMIEJĄ — CÓŻ MNIE TO OBCHODZI?
ŻE SIĘ NA HELM MAMBRINA RZUCA GŁUPI BALWIERZ? —
NA ŚWIECIE TYLU GŁUPCÓW REALNYCH SIĘ RODZI...
PŁYŃCIE DALEJ ME CZYNY PO BAJECZNEJ KANWIE...

IV.

RYCERZ DON KISZOT Z LA MANCZY POBITY KIJAMI ZŁUDZEŃ,
RYCERZ DON KISZOT Z LA MANCZY, CO KOCHA WSZYSTKO NA ŚWIECIE.
SWOJE I CUDZE,
BO KOCHAĆ MUSI, BO MIŁOŚĆ SERCE MU WIECZNIE GNIECIE,
ÓW ŚMIESZNY RYCERZ Z LA MANCZY W PODRUZGOTANYM SZYSZAKU
IDZIE Z UŚMIECHEM NA USTACH W CIEŃ ZAPATRZONY BLADY.
W SŁONECZNY CIEŃ DULCYNEI...
Z OCZU TRYSKAJĄ MU BLASKI — JAK SZPADY —
BLASKI — — NADZIEI,
WIECZNEJ PROMIENNEJ NADZIEI.

*x) zbrojnik
x) zbrojnik*

ŚLADAMI DON KISZOTA

I.

JAKDYBY BŁĘDNY RYCERZ DON KISZOT Z LA MANCZY
WIERZYĆ MOGĘ, ŻE STARY KOŚCISTY ROSYNANT
JEST TURECKIM BACHMATEM — ŻE PODE MNĄ TANCZY,
ŻE ŁEB W GÓRĘ WYRZUCA, ŻE SIĘ DĘBA WSPINA.

JAKDYBY BŁĘDNY RYCERZ DON KISZOT Z LA MANCZY
WIERZYĆ MOGĘ, ŻE DZIEWKA KAPRAWA Z TOBOZO
JEST ZŁOCISTĄ KSIĘŻNICZKĄ, ŻE STWÓR OPĘTAŃCZY —
— WIATRAK — OLBRZYMEM, WSZYSTKICH PRZEJMUJĄCYM GROZĄ.

JAK TY, RYCERZU Z MANCZY, OJCZE MÓJ I BRACIE,
PO KRAINACH SIĘ WŁÓCZĘ I O PRAWDĘ WALCZĘ,
BY KIEDYS — W POZŁOCISTYM BOSKIM MAJESTACIE —
ZOBACZYĆ DULCYNEĘ I RODZIMĄ MANCZĘ.

A CHOĆ JEDNA JEST GŁUPIA, KAPRAWA I BRUDNA
DRUGA — NĘDZNA I WIECZNIE SIĘ ZE MNIE ŚMIEJĄCA,
TO JEDNAK — W MOICH OCZACH — DULCYNEA CUDNA
ZASTĄPI MI I CHWAŁĘ I NIEWIAST TYSIĄCE.

UMRĘ U STÓP WIATRKA Z UDERZENIA ŚMIERCI,
KTÓRE ZADA MI ONA SWOJEMI SONdami...
DO OSTATNIEJ SEKUNDY BĘDĘ JEDNAK WIERZYĆ,
ŻE BOSKA DULCYNEA TO CUD NAD CUDAMI.

NA SĄDZIE OSTATECZNYM, ŚMIESZĄC STARĄ ZBROJĄ,
STANĘ PRZED TOBĄ, WIELKI WSZECHPOTĘŻNY BOŻE...
I — SŁAWIĄC WYMARZONĄ DULCYNEĘ MOJĄ —
RANY, COM O NIĄ DOSTAŁ, W OFIERZE CI ZŁOŻĘ.

BĘDZIE TO NAJPIĘKNIEJSZY SKARB MOJEGO ŻYCIA,
BĘDĘ BOGACZ — JAK Z BAJKI ŻEBRAK BEZ KOSZULI,
POWSTRZYMASZ SVOJE SĄDY, WSTANIESZ Z SERCA BICIEM,
I WŚRÓD ŁEZ, DOBROTLIWIE, BOSKO MNIE UTULISZ.

II.

PRZEZ TYSIĄC SZEDŁEM DRÓG — A W SERCU MIAŁEM WIARĘ,
DOSTAŁEM TYSIĄC RAN — A W DUSZYM MIAŁ NADZIEJĘ,
PROMIENIAŁ ZŁOTY BÓG — DLA NIEGOM NIÓŚL OFIARĘ,
CEL MI POKAZAŁ PAN — MIŁOŚĆ I DULCYNEĘ.

SPOTKAŁEM DŁUGI RZĄD SKOWANYCH GALERNIKÓW;
WIERZYŁEM W SŁÓW ICH TREŚĆ, WIERZYŁEM W ICH PRZYSIĘGĘ.
NIE SPADŁ NIEWIARY TRĄD, GDY WŚRÓD SZYDERCZYCH KRZYKÓW
PO MĄ RYCERSKĄ CZEŚĆ I TARCZ Z NICH KAŻDY SIĘGAŁ.

WIERZYŁEM W MOCNĄ STAL — W PRZYJAŹŃ, WE WDZIĘCZNOŚĆ, W CNOTE
I CZCIŁEM LUDZI BÓL, SAM SIEBIE MU ODDAJĄC.
POZOSTAŁ TĘPY ŻAŁ, ŻEM BÓSTWO CZCIŁ W MIERNOCIE...
...SAMOTNY POŚRÓD PÓL, ODARTY Z WIARY STAJĘ.

szyszak pokryty rdzą i pawęż potrzaskana,
skrwawiony w dłoni miecz, podruzgotana zbroja,
spływam serdeczną krwią, każda mnie pali rana,
przyjaźń odeszła precz, z nią dulcynea moja.

odeszła potem w dal, do Ciebie, wielki panie,
cierpię więc straszny ból i smutek mnie omotał;
szarpie mną głuchy żal; błagam cię o skonanie;
umarł już we mnie król; już niema don kiszota.

lecz jeśli każesz żyć — daj mi swój znak lub powiedz — —
a pójdę znowu w świat z imieniem dulcynei,
by nowe drogi ryć, twój sługa i wędrowiec,
by nowe szlaki kłaść miłości i nadziei.

aż przyjdzie może kres wędrówki mojej długiej
i wtedy, panie, daj to jedno mi na niebie: ¹⁾
rozkaz, by ból mój zczezł, weź mnie pomiędzy sługi
i pozwól — sukni kraj całować dulcynei.

III.

wierzę, że złomek miedzi, który trzymam w ręce,
jest szyszakiem dzielnego rycerza mambrina,
że chwałą mnie otoczą współcześni w podzięce,
że w dulcynei świat się kończy i zaczyna.

wierzę, że jestem w zamku, co go strzegą duchy,
wierzę, że piękno w błoto zmieniają mi czary,
na marne ludzkie słowa pozostają głuchy,
i pośród śmiechu idę dopełnić ofiary.

wierzę, że przeznaczeniem mem w gościńcach błądzić
i nadstawiać mą zbroję pod tysiące kijów.
wierzę, że losem moim ktoś niebiański rządzi
i każe mi niewinność ochraniać od zbirów.

a że się ludzie śmieją — cóż mnie to obchodzi?
że się na hełm mambrina rzuca głupi balwierz? —
na świecie tylu głupców realnych się rodzi...
płynięcie dalej me czyny po bajecznej kanwie...

IV.

rycerz don kiszot z la manczy pobity kijami złudzeń,
rycerz don kiszot z la manczy, co kocha wszystko na świecie —
swoje i cudze,
bo kochać musi, bo miłość serce mu wiecznie gniecie,
ów śmieszny rycerz z la manczy w podruzgotanym szyszaku
idzie z uśmiechem na ustach w cień zapatrzony blady.
w słoneczny cień dulcynei...
z oczu tryskają mu blaski — jak szpady —
blaski — — nadziei,
wiecznej promiennej nadziei.

1) 1420) 1411y
2) 1420) 1411y

STEFAN WIERZYŃSKI

NASTRÓJ

SĄ TAKIE MAŁE PRZEŻYCIA, NIC NIEZNACZĄCE DROBIAZGI,
CO KŁUJĄ, BOLĄ I MĘCZĄ, CO DOKUCZAJĄ JAK DRZAZGI.

SĄ TAKIE MAŁE WSPOMNIENIA, NIEDOSTRZEGALNE
MOMENTY,
KTÓRE WZBUDZAJĄ ROZPACZ, BÓL WYWOŁUJĄ PRZEKLĘTY.

SĄ TAKIE MALUTKIE PIĘTNA, SĄ NIEWIDOCZNE PLAMY,
CO BRUDEM KALAJĄ WSZYSTKO DO OSTATECZNYCH
GRANIC.

SĄ TAKIE SŁOWA STRASZLIWE, NIE TWOJE, NIE MOJE —
NICZYJE,
W KTÓRYCH SIĘ KRYJE PODŁOŚĆ, Z KTÓRYCH NIKCZEM-
NOŚĆ BIJE.

JEST TAKI OKRES ISTNIENIA CZŁOWIEKA W ŚWIATA
WSZECHBYCIE,
JEST TAKI OKRES: KTOŚ, KIEDYS OGÓLNIIE NAZWAŁ GO —
ŻYCIE.

Polska Zbrojna

24. VI. 1934.

Łódźskie Liternie - naukowe

STEFAN WIERZYŃSKI

NOWE DNI

JAK TO BYŁO? JAK SIĘ STAŁO? — CZY JA WIEM?...
SEN STAŁ SIĘ JAWĄ, A RZECZYWISTOŚĆ SNEM. —

ZMARTWYCHPOWSTAŁY CHĘCI I PRAGNIENIA,
ZAKWITŁY KWIATY WIOSENNE, PACHNĄCE
NA SREBRNYM ŚNIEGU, CO SIĘ W POŻAR ZMIENIA,
GDY GO DOTYKA ROZZŁOCONE SŁOŃCE.

NARCYZY PACHNĄ — PRZEZROCZYSTE PŁATKI
SĄ JAKBY TWOJE CICHE, MIĘKKIE RĘCE — —
ZNIKŁA NIEPEWNOŚĆ, JUŻ NIEMA ZAGADKI,
NIEMA ROZPACZY I ZMARTWIENIA WIĘCEJ.

ODPLYWA GORYCZ JAK PORANNE MGŁY —
OSCHŁY ROZPACZNE SAMOTNICZE ŁZY,
GDY SEN JEST JAWĄ, A RZECZYWISTOŚĆ SNEM.
GDY JESTEŚ TY.

JAK TO SIĘ STAŁO? — CZY JA WIEM?

Polska Zbrojna

24. VI. 1934.

Łódźskie Liternie - naukowe

PIELGRZYMKA

I.

IDA W ZŁOCISTY PORANEK,
GDY SŁOŃCE LEDWO SIĘ BUDZI.
W NIEPEWNYCH CIEPŁYCH PROMIENIACH
TŁUM IDZIE POBOŻNYCH LUDZI.

PRZED NIMI CHRYSZTUS NA KRZYŻU,
LEKKO ŚLANIAJĄC SIĘ KROCZY...
ZE NIESIE GO CHŁOPAK KOŚCIELNY
NIE WIDZĄ MODLĄCE SIĘ OCZY.

ŁOPOCĄ CHORAĞWIE BARWISTE,
SPIEWAJĄ DZIEWCZĘTA W BIELI.
TŁUM IDZIE ZA SWOIM BOGIEM,
W PROSTYCH SIĘ DUSZACH WESELI

NIEBO SIĘ DO NICH UŚMIECHA,
ŚMIEJĄ SIĘ ŁANY SZEMRZĄCE;
Z BOGIEM I LUDZMI PODĄŻA
ICH ZANE CODZIENNE SŁOŃCE.

II.

A WIECZÓR POWRACAĆ BĘDĄ
TĄ SAMĄ PORANNĄ DROGĄ —
I NIC NIE BĘDĄ WIDZIELI,
NIE BĘDĄ KOCHALI NIKOGO.

USTA NIE BĘDĄ SIĘ ŚMIAŁY,
NIE BĘDĄ MODLIŁY SIĘ OCZY:
BEWŁADNOŚĆ I WYCZERPANIE
SCHYLONE CZOŁA OMROCZY.

DZIEWCZĘTA NIE BĘDĄ SIĘ CIESZYĆ.
BIORĄC CHORAĞWIE DO RĘKI:
Z ŻALEM I NIEPOKOJEM
OBEJRZĄ ZMIĘTE SUKIENKI.

Moje pierwsze zeti

Polna zozijna 8.VII.34
Lodden Litvanski.

Prak osadnuy shopy:

J eji ka bardi dan Talna
izau okraia druzi:
amvami zabi modlihu
i mitoi imata i Boga.

Pierwsze zetknięcie z Amery-
ką szukać bym właściwie musiał
w bezstronnych latach dziecin-
stwa. Fascynująca lektura boha-
terskich przygód wodza Indian
„Sokole Oko”, deszcz grozy bu-
dzące walki „bladych twarzy”, z
pierwszymi mieszkańcami ołbrzy-
mich stepów i gór Kalifornii, O-
regonu czy Colorado, a później...
wzruszające sceny pocztowej
„Chaty Wujka Toma”, rozkoszne
„Przygody Hucka” — to Ame-
ryka zamglonych wspomnień dzie-
ciństwa, fantastyczna jak bajka,
odległa, egzotyczna...
Gdy człowiek wygrzebał się nie
co na powierzcchnię i mógł pozwo-
lić sobie na kino, poznał Ame-
rykę od wspaniałych, karkołom-
nych a romantycznych wyczynów
cowboyów, od Dzikięgo Zachodu
aż po nowojorskie drapacze
chmur — od twardego życia tra-
perów i trampów po salonowe o-
brazki z wygibem pięknych ciąż.
Wreszcie... jazz-band, fox-trot,
girts, gangsterzy, butlegerzy...
sto piéter... tempo, tempo, tempo.
*
W mgliste i chłodne popołu-
dnie ostatnich dni kwitła wsa-
dalem na okręt.
Jeszcze nie było naszej Linji
Gdynia — Ameryka, a obecny
SS. Kościuszko noszący wtedy na
zwe „Lithuania”, odpływał z
Gdańska.
Rozgościwszy się w swojej ka-
binie, niepewny i zastrachony,
wyszedłem na górny pokład przy
glądać się ruchowi, jaki panuje
przed wrziszającym okrętem w da-
leku.

Markotno czuje się człowiek w
pierwszych chwilach podróży mor-
skiej, lecz wciąga go zwolna życie
okrętu. Z coraz większą sym-
patją przygląda się pasażerom,
nabiera pewności siebie, zaczyna
gawędzić.
Mówi się o pogodzie. Nie dla
zaczęcia rozmowy, tembardziej ten bu-
dzi powściągnięciem i niezawodne za-
interesowanie. Od pogody prze-
cież zależy korysanie się okrętu.
Wszyscy pasażerowie, zwa-
szcza pierwszy raz płynący, żyją
pod psychozą tradycyjnej choro-
by morskiej. Wrażliwi, ledwie
starek wypłynął z portu, chorują
gdzie i czem się da.
Mysli innych uporzeczywie krząty
około tego jednego. Bardziej
przeświadczeni lekarzem okrętu
znajomości z lekarzem okręto-
wym. Przyimnie dopytują się o
środki zapobiegawcze, o najsku-
teczniejsze lekarstwa. Odpowiedz,
że to głównie nerw, że nie trze-

